

לקראת שבת מלכתא

פגינים לחג הסוכות | גליון מס' 398 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

בליל יו"ט ראשון של סוכות באחת השנים, כאשר נכנס אליו בנו הגדול הגרי"ז הלוי שליט"א, פנה רבינו ואמר לו: "דו ווייסט? איך האב היינט געהאט גילוי אליהו" [-היודע אתה? היום היה לי גילוי אליהו]... וכאשר בנו הביט בו בתמיהה ובהשתוממות. כאינו מבין שיחתו, חזר ואמר לו "מה, אינך מאמין שאני זוכה לגילוי אליהו? אספר לך גופא דעובדא..

חג הסוכות וארבעת המינים אצל מרן רבי משולם דוד הלוי סאלאווייציק צוק"ל

האבא לא היה נכנס לכזו סוכה

סיפר רבי זאב שפירא
כאשר עזרנו לו באחת השנים הראשונות לייסוד הישיבה בהנחת הסכך על גבי הסוכה, אמר לנו לאחר מכן: "דער טאטע וואלט פאר אזא סוכה - נישט אריין" [-האבא לא היה נכנס לכזו סוכה], שכן הסיכוך לא היה מעובה דיו. לאחר מכן הראה לי שבהנהגת המהר"ל מובא שהסכך צריך להיות עב מאוד. כששאלו אותו הרי צריך לראות את הכוכבים, הראה באצבעו: תסתכלו בצד בפניה זו, משם תראו את הכוכבים...
כאשר באחת השנים ירד גשם ביום טוב ראשון של סוכות, היה רבינו שבור ורצוצן מכך, שהרי על כך שנינו במשנה "כעבד שבא למוזג כוס לרבו ושפך לו על פניו", שכאלו הקב"ה זרק אותנו מקיום המצוה. והנה נכנס אליו תלמיד חכם אחד ודיבר עמו בלימוד, ויהי לו הדבר למשיב נפש, ותחי רוחו. כשפגש בו למחרת, אמר לאותו חכם: דע לך שאתה הצלת אותי אמש ממחשבת עצבות שהקב"ה אינו חפץ במצוותינו.

מעריב בישיבה, פנה רבינו ואמר לו: "דו ווייסט? איך האב היינט געהאט גילוי אליהו" [-היודע אתה? היום היה לי גילוי אליהו]... וכאשר בנו הביט בו בתמיהה ובהשתוממות. כאינו מבין שיחתו, חזר ואמר לו "מה, אינך מאמין שאני זוכה לגילוי אליהו? אספר לך גופא דעובדא: כשעה קודם השקיעה, לאחר שכבר סיימתי לאגוד את שני הלולים שלי נשמעו דפיקות בדלת, וכשפתחתי ראיתי מישהו שאיני מכיר ולולב בידו, כשהוא מבקש ממני לשמוע חוות דעתי על הלולב שבידו, והנה מיד כשהבטתי בראש הלולב הבחנתי שמדובר בלולב

מאי משמע 'גילוי אליהו'

בליל יו"ט ראשון של סוכות באחת השנים, כאשר נכנס אליו בנו הגדול הגרי"ז הלוי שליט"א, כדרכו מדי שבת ויו"ט להתלוות אליו לתפילת

ובודק בזריזות רבה את כל הסחורה החדשה המוצעת למכירה באותו היום וכך מוצא לולבים טובים. רבינו נטל גם לולב עם מעט שבמעט 'קורא' שנשאר בטבע בראש הלולב.

שנה אחת לאחר החג בדק בזהירות ובחשש את הדבר, אם ה'קורא' לא נכנס לבין התיזמות והיא סגורה לגמרי באופן מושלם, שהרי בתוך ימי החג אי אפשר לבדוק כדי לא לגרום ל'נחלקה התיזמות'. וכשראה שאכן הקורא לא נכנס לתוך הלולב פשטה נהרה מיוחדת על פניו.

צריך להיות 'בריסקערער למדן'

סיפר רבי זאב שפירא שליט"א:

שנה אחת הביא לו פלוני לפני סוכות אתרוג נפלא ביותר - ממש הדר שבהדר. הוא בחן אותו בדקדוק גדול, ולאחר מכן אמר: אמנם אמת הוא שהאתרוג מיוחד מאוד ואני חפץ בו, אך יש לי בו חשש של 'חסר', ולא אוכל לנוטלו ביום הראשון שחסרון מעכב בו, ועל כן איני לוקחו. כשאמר לו הלה שמה בכך, הרי ביום השני יכול הוא לנוטלו, אמר לו רבינו: אכן, ליום השני אני חפץ בו, אבל כעת תיקח אותו מכאן, כי ביום הראשון לא אטלנו. התפלא המביא ושאל: אם כן שישאר בבית לצורך שאר הימים האחרים? אבל רבינו חזר ואמר שאינו רוצה להשאירו בביתו עתה.

כדי להבין מדוע סירב להחזיק את האתרוג הזה בביתו, צריך להיות 'בריסקערער למדן'. שהרי ידועה הכרעתו של רבי חיים שאם יש שני אתרוגים לפניו, האחד יפה ומהודר מאוד, אך יש חשש לכשרותו, ואילו האתרוג השני פחות מהודר אבל כשר יותר, הרי שעליו להקדים ולטול את היפה, אף שיש בו איזה חשש, כי על הצד שהוא כשר הריהו יוצא ידי חובתו בו, שהוא אתרוג 'הדר', אך אם יטול בתחילה את הפחות יפה ויצא בו ידי חובתו, הרי הפסיד את מעלת ה'הדר', כי לאחר שכבר קיים את עיקר המצוה בנטילתו של הראשון - שוב לא יוסיף לו השני כלום. וכך הוא נוהג ליטול ראשונה את האתרוג הנאה ביותר מבין כולם, אם כן כיון שיש באתרוג זו חשש של 'חסר', הרי שאם הוא יהיה בבית, יצטרך לנוטלו ראשון מפאת יופיו והדרו, והוא, אינו רוצה ליטלו ביום זה, לכן שיקחנו ולא ישאירנו בבית, ורק ביום השני ואילך יביאנו אצלו.

עוד נקודה הלכתית-בריסקאית יש כאן, והיא שבבית בריסק נוהגים בעוד הקפדה, שהאתרוג שעליו מברכים, אותו מחזיקים גם בכל זמן אמירת ההלל והנענועים, ולא מחליפים אתרוגים. ממילא, אם אתרוג זה נמצא בביתו ועליו הוא בריך, הרי שגם בזמן ההלל יצטרך לנענע בו, ונמצא שהוא מנענע באתרוג ספק חסר. משום כך לא רצה רבינו להיכנס לשאלות אלו, וביקש שהאתרוג לא יהיה בביתו ביום הראשון.

זו עובדה מהשנים האחרונות, בשנות התשעים לחייו. כמה צלילות הדעת יש בה, עם כל ה'פרישקייט', לחשב כל פרט בדקדוקי ההלכה!

מצאו עיף וחלוש

פעם נכנס אליו פלוני לסוכתו ומצאו עיף וחלוש. פתח ואמר לו:

מהודר מאין כמוהו שזה זמן רב לא ראיתי כמוה לויפי ולהדר. זה הזכיר לי מאורע ישן מלפני עשרות שנים בחו"ל, ששנה אחת ר"מ פרידריך הביא לאבא מקראקא לבריסק לולב מהודר, ישר ירוק וסגור היטב בלי קורא, ומרן ז"ל כ"כ נהנה ממנו עד שבכל שנה היה מבקש ממני: תביא לי לולב כמו זה שהביא לי בזמנו ר"מ פרידריך, והנה עתה אני רואה לפני לולב כזה, שמרן ז"ל לבטח היה מרוצה ממנו ביותר. המשיך רבינו וסיפר: בעל הלולב אמר לי שהוא נתן לי אותו במתנה ע"מ להחזיר ויבא לקחתו מחר לאחר הנענועים בשעה שמונה בבוקר. וכששאלתי לשמו ענה לי ששמו אליהו, [ומיד הבין בנו הגר"י שליט"א שמן הסתם המדובר הוא בר' אליהו קובין שיח', סוחר הלולבים הידוע]. סיים רבינו את סיפורו ואמר: "נו, וכי אין זה נחשב שזכיתי לגילוי אליהו"?

לאחר זמן פגש אחד מנכדיו בר' אליהו קובין, וכששאל אותו מה פשרו של המעשה עם הלולב, פתח וסיפר: אסביר לך. את קטיף הלולבים אנו מתחילים זמן רב קודם חג הסוכות, ואותם אנו שולחים לחו"ל. בעשי"ת אנו קוטפים שוב ומלובלים אלו אנו מוכרים לציבור המדקדקים. אלא שלמעשה אנו יודעים, שככל שהחג קרב ובא כך הלולבים הגדלים אז נאים יותר ומהודרים, אלא שציבור המדקדקים מגיע לקנות כבר מתחילת עשי"ת, ולכן אנו קוטפים מיד אחר ר"ה את רוב הלולבים כדי שיהיה לנו מה למכור בימי הביקוש.

והנה השנה בערב החג, כאשר החנות כבר התרוקנה מקונים והכל הלכו לבתיהם כשולוביהם בידיהם, אמרתי לעצמי שעתה היא ההזדמנות לנסוע לשדה ולקטוף לולב מהודר עבורי, שכן כאמור זו העונה היותר טובה למציאת לולבים מהודרים. ואמנם קטפתי כמה עשרות לולבים, והנה לפתע אני מבחין בלולב הדר להפליא, שכמוהו לא ראיתי זה עידן ועידנים. וכל כך התרגשתי למראה הלולב עד שהייתי מוכרח להראות אותו למישהו ולחלוק עמו את ההתרגשות, ובכך חשבתי שהמתאים לזה ביותר הוא רבי דוד, שהוא 'מבין' גדול בלולבים ובודאי יטיב להבין מה שנפל בחלקי וישמח עמי על הלולב הנפלא.

ואמנם באתי אליו רק על מנת להראות ולשמוע את התרשמותו, אבל משראיתי איזו שמחה רבה היתה לו למראה יופיו והדרו של הלולב, החלטתי על אתר שאני מקנה לו אותו במתנה על מנת להחזיר בבוקר, כדי שבינתיים יוכל אף הוא לברך על לולב נדיר כזה. לא יכולתי לעמוד מול שמחה כזו...

ד' מינים כהלכתן

ההכנות לחג הסוכות מרן רבי משולם דוד הלוי סאלאווייציק החלו לקראת סוף חודשי הקיץ, אז כבר החל בטירחת רבה של חיפוש אחר ד' מינים שיהיו בתכלית ההידור, ביחוד האתרוגים שנטל כשנים עשר זנים שונים שיהיו בכל ההידורים בהם נהג מרן הגר"י.

בשנות תש"י המאוחרות, מרכז מכירת הלולבים היה ברחבה שליד 'שוק מחנה יהודה', לשם היו מגיעים בכל בוקר עשרות סוחרים עם אלפי לולבים. וסיפרה הרבנית תחי' שפעם אמר לה אחד הסוחרים בהתפעלות על רבינו שהוא מקדים להגיע בכל בוקר לפני כולם,

כאשר חזרו אל הרב הצדיק עם תשובתו של הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א, ועל גודל התלהבותו מן האתרוג, ובקשתו לברך עליו בחג, הרהר כמה דקות, ופתאום קם בהתלהבות קודש, וביקש לקחת שוב את האתרוג אל הרב קופשיץ, ולהעניק לו אותו במתנה גמורה ושלמה!

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א על אתרוגים ויראת שמים

"וְלִקְחֶתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֵרְבֵי נַחַל" (ויקרא כג, ט).

מעשה רב היה באחת השנים אצל אחד מגדולי ירושלים עיר הקודש ת"ו, שהמציאו עבורו לכבוד חג הסוכות אתרוג נאה ומהודר עד מאד, מזן אתרוגי מרוקו המיוחדים. אתרוג נדיר בשלמות כשרותו ללא שום דופי, אף לא משהו שבמשהו. גם הידורו בגידולו, בקומתו ובצורתו היה ביפוי מיוחד ביותר, כמעט לא נראה כמוהו בכלילת השלמות.

הרב הצדיק, כראותו את האתרוג, ולאחר שבדקו הדק היטב מכל צדדיו, שמח עליו מאד שיזכה לעשות בו נחת רוח לפניו יתברך שמו, ולקיים המצווה בהידור. ברם, מגודל אהבתו להקפיד בכל דבר על ההלכה המדויקת בשלימות, לא אבה לסמוך על דעתו בלבד, ושלח לשאול על האתרוג את אחד מגדולי מורי ההוראה בירושלים, הלא הוא הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א.

משראה הרב את האתרוג לפניו, ובדקו סביב סביב מכל צדדיו וצדדיו צדדיו, התלהב מאד ממראה האתרוג, ככל שבדק בו יותר גילה בו יותר את השלמות, ואמר שכמעט לא נראה כבושם הזה, מתוך אלפי אתרוגים! הוא ביקש משלוחי הרב הנ"ל, לבקש בשמו ממנו, שיאיל בטובו לזכות אותו גם כן לברך על זה האתרוג בימי החג, מאחר שלא נמצא כמוהו כשר ומהודר!

כאשר חזרו אל הרב הצדיק עם תשובתו של רבי נתן קופשיץ, ועל גודל התלהבותו מן האתרוג, ובקשתו לברך עליו בחג, הרהר הרב לכמה דקות, ופתאום קם בהתלהבות קודש, וביקש לקחת שוב את האתרוג אל הרב קופשיץ, ולהעניק לו אותו במתנה גמורה ושלמה! מסביב הרב ישבו אותה שעה בניו ונכדיו, שלא ידעו את נפשם, כיצד ניתן לוותר על אתרוג הדור נאה שכזה, לאחר שכבר היו מלאים שמחה גדולה מגודל המציאה שהמציא ה' לידם!

נענה הרב הצדיק בגודל שיפלות ליבו וענוותנותו: "ברצוני ללמד את עצמי ואתכם כאן בעובדה זו, פרק חשוב בכבוד התורה! שתדעו עד כמה מחויבים אנו בכבודה של תורה, שהיא מצוה גדולה עד מאוד. לכבד את התלמיד חכם ולשמחו בכל מה שאפשר, עושים בזה נחת רוח גדולה ועצומה לפני כסא הכבוד! אני כשלעצמי איני ראוי לאתרוג מושלם שכזה... הוא ראוי יותר ממני..."

בכוחה של מצוה זו, שמבטל האדם עצמו לכבודה של תורה, ומוותר

על שלו בשביל כבודו של תלמיד חכם, להעלות נחת רוח גדולה עד מאוד למעלה!!!

ואנו הקטנים למדין מטיב עובדה יקרה ונאה זו, עד כמה רחוקים אנו מחשבון האמת, חשבון נפש הצדיקים, המיוסד על אדני הצדק והיושר, לדעת לחשב בכל דבר מה יועיל ויתקבל לעילא ברצון שמים, ולא לפי רצון והנאת האדם למטה...

הגאון הצדיק מגדולי ירושלים, רבי זונדל סלנט זצ"ל, היה מפורסם בחביבות המצוות שלו. פעם מצאוהו באחד מימי חג הסוכות בטרם עלות השחר, כשהוא מחזיק את ארבעת המינים בידיו ומנענע בהם 'נענועים'.

שאלוהו: "לנענוע מה זה עושה? הרי לא עת לולב עתה, באישון לילה ואפילה, ועדיין לא הגיע זמן ארבעת המינים של שחרית?!" חייך רבי זונדל והסביר: "אלו הם 'אימונים'! כל חייל בטרם צאתו לקרב - גם לאחר שכל תכנית הלחימה ברורה ונהירה לפניו, עורך הוא תרגילים ואימונים אחרונים... עתה בטרם אקח את ה'מאני קרבא' בידי, ואצא להשיב מלחמה שעה, הנני עושה תרגילים ואימונים אחרונים בדרכי [ובכוונות] המלחמה..."

[ומקורו קדוש בתיקוני הוזהר (דף כט.)]: "מאני קרבא בימינא נטלין לון, ובאלין מאני קרבא אנון ישראל רשימין דנצחין דינא" וכו' עיין שם]

ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו: כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר...

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על גודל ימי הסוכות ומידות טובות

משפחתו כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר...

ריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו

אותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק זי"ע, ובחג הסוכות שחרית התפלל ה'שרף' אצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו, וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך, בליט בריה סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוונתונות המצלת ממייתה משונה, ומעשה שהיה כך היה באחד מיקירי קרתי דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר, ומן המחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם והודיע להם, שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו, ולכן הוא דורש שישלקו את

בימים שבין יום"פ לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים, באחד הימים נודע לו על כמה משפחות עניות שהן מעות עבור צרכי החג, ומאז ביקש מכל מי שבא למעונו שיתן מנדבת לבו עבור העניים, בין הבאים היה איש אחד שהתנצל לפניו, שגם מצבו דחוק מאד, ועדיין לא נשיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו, והלא חיך קודמין, נענה הגה"צ מטעפליק ואמר אם מחסורך הוא רק 'ארבעת המינים' עדיין עליך לפזר מממונך לעניים, כי ארבעת המינים תוכל ליטול משל אחרים במתנה על מנת להחזיר, אבל, לאותה משפחה עניה שלא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים ח"ו, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...

ואכן, נאים הדברים למי שאמרם, כי בדידיה הוה עובדא, שביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיתן לו את הארבעה מינים במתנה על מנת להחזיר כדי שיוכל לצאת בהם ידי חובתו. לאחר ברור הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, משדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה, נודע לו שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאד מתגובת האב שבודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור, ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו, וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר 'אתרוג כנגד הלב', כי ביותר חפץ הקב"ה בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכי זי"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר, פעם אחת בדרכו לקנות את ה'אתרוג', פגש ביהודי פשוט הבוכה מאין הפוגות, וכה היו דבריו, הנה, לפרנסתי הנני משמש כ'בעל עגלה' המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עלי ה'סוס' בפתע פתאום ונשבר מטה לחמי, בירר הרה"ק לכמה מעות הוא צריך בכדי לקנות סוס חדש, נקב הכפרי בסכום גדול העולה כמעט כאותו הסכום שהכין עבור האתרוג, ללא אומר ודברים הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני

שמעו נא למעשה נורא

שמעו נא למעשה נורא שאירע (תשע"ח) בעי"ת בני ברק (מחמת צנעת הפרט לא נפרט איזה הרחוב בו אירע המעשה), בבנין בן ארבעה קומות רצה שכן מהקומה הרביעית לבנות 'מרפסת' מביתו כדי שיכול לקיים שם מצות סוכה הנצרכת להבנות תחת כפת השמים, אך כל השכנים מתחתי התנגדו לכך בכל תוקף - באמרם, ששם מקום סוכתם וסוכתו תפסול את סוכותיהם, בלית ברירה החליט השכן מהקומה הרביעית לבנות סוכתו **בחצר הבנין** - מה שיגרום לטירחה יתירה וגדולה, כי על כל חסרון כף או צלחת, כסא או ספר יצטרכו לטפס ולעלות ארבע קומות ושוב לרדת אותם וחזור חלילה. ויהי כי כן, נכמרו רחמיו של אחד השכנים בקומה הראשונה, וויתר משלו ובא לאמר לשכן מהקומה הרביעית - הוצא נא מרפסת מעל המקום אשר הייתי בונה עד היום את הסוכה, ואת סוכתי אבנה מצדו השני של הבנין, וליהודים היתה אורה ושמחה... והנה, כידוע בעיצומן של ימי חוה"מ (תשע"ח) פרצו רוחות סערה בכל ארה"ק, גם על ב"ב לא פסחה וכאן אירע הנס הגדול שהציל נפשות מבני ישראל, כי באותה שעה נפל 'גג' גדול וכבד תלולי (המכסה בכל השנה את המרפסת, ובסוכות עומד תלוי כלפי חוץ) מהקומה השלישית היישר לאותו המקום שהיה השכן מלמטה בונה בכל שנה את סוכתו ובהאי שתא העבירה לצד אחר, נמצינו למדים כי **פעמים נראה שאיש פלוני היטיב לרעהו, והוא לא ידע שבאמת אינו אלא מיטיב לעצמו, ולא גרם טובה וברכה אלא לעצמו.**

(מתוך באר הפרשה סוכות תשע"ט)

הסוכה ויבונה במקום אחר, שמעו הלה את בקשתו וניסה להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבניינה, ועל כן יוותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם את אוזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן.

כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה, התחילו ללעוס על השכן שיש בו מידת סדום, וכי מה איכפת לו להשים את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא ע"פ כללי דחושן משפט, ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישיגו בדברי השכן הרע, אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא ישב בסוכה הגורמת צער ועגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הבנין עראי ולהעבירו למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשביעות רצונם של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה, נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר, מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלוש אבני ירושלים גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ להסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישינים באותו מקום, היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים, הרי שעל ידי שהעביר על מידותיו לפנים משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

המשך מעמוד 2 | מרן רבי משולם דוד הלוי סאלאווייציק זצוק"ל

שמה רבינו עייף ותשוש בגלל הסוכה וא"כ הריהו בגדר 'מוצטר' הפטור מן הסוכה? הגיב רבינו ואמר: ההיפך, ישיבת בסוכה מעניקה לי כוחות, ומה שאין לי כח - הרי זה בגלל דברים אחרים.

המוכר ביקש לגמור את העסקה תיכף

מעשה באחד שמצא סמוך לחג הסוכות דירה מתאימה לקניה במחיר מצויין באזור מבוקש, אלא שהמוכר ביקש לגמור את העסקה תיכף, ולחתום על חוזה רכישה באחד מימי חול המועד. הקונה שבא במיצר, נועץ ברבינו אם יאות לרצון המוכר לחתום על שטר המקח בחול המועד, והואיל והדירה מצויינת ממש בכל הפרטים ואפשר שדין מקח זה כ'דבר האבד'. אולם רבינו השיבו שלא יחתום בחוה"מ. הלה עשה כעצתו, והדירה נמכרה לבסוף למישהו אחר... סופו של מעשה היה שאותו אדם ראה ברכה עצומה בעסק הדירה שאותה רכש לבסוף, כשהמוכר נאות להמתין עד שיהא בידו הכסף הדרוש לרכישה, כשבינתיים השכיר לו את הדירה במחיר מוזל מאד, וכשמכר לבסוף את דירתו הקודמת כדי לממן את רכישת הדירה הזו, הרוויח הון רב, בשל הפרשי המחיר שהאמיר בינתיים והותיר בידו רווח ניכר.

רק תהלים וגמרא!

בימי חוה"מ היה המנהג שמזמן השקיעה עד לתפילת מעריב התלמידים באים להקבלת פני הרב ברגל, אך שונה היה הדבר בליל הושענא רבא שהוא יום דין, שלא הכניס אדם לפני התפילה אלא היה כל העת עם ספר תהלים בידו. לאחר תפלת מעריב של ליל הו"ר היו כאלו שניסו לנצל את ההזדמנות ולפתוח עמו בשיחה, אך רבינו התחמק מהם בנעימות כאשר אימת הדין נראית חופפת עליו. וכך העיד: "אצל האבא לא היה שייך לדבר עמו כלל בהושענא רבא, ואף לא בלימוד, היו לו על השולחן רק גמרא ותהלים, ובזה היה עסוק כל העת - רק בתהלים וגמרא, ולא בכל דבר אחר."

במוצאי כל מועד הקדיש זמן רב להעלות על גבי הכתב

רבינו עצמו נמנע - למרות הוראות היתר שיכל למצוא לכך - מלכתוב אף חידושי תורה בימי חול המועד, ולפיכך במוצאי כל מועד הקדיש זמן רב להעלות על גבי הכתב את כל מה שהתחדש לו במהלך ימי המועד החולף, והיה עסוק בזה עד למעלה ראש, ולא היה ניתן להפריעו בענין אחר עד אשר השלים את כל חק הכתיבה, כדי לא לאבד דבר.

(מתוך הספר אחרון לזויר דעה/ בעריכת הרב שמעון יוסף מלר)

אמרתי את הדברים הללו בתלמוד תורה מסוים בירושלים. אחרי חצי שנה פגש אותי המנהל ואמר לי: מה אומר לך, נעשיתי אדם אחר בעקבות הדרשה שלך. בתחילה אשתי חשבה שמשהו איתי לא בסדר. נעמדתי ליד כל מדף ספרים והתחלתי להודות בנוסח של 'יסוד ושורש העבודה'

הגאון רבי אשר דרוק שליט"א, על שמחת חג הסוכות, ועל ההודאה

חג האסיף- בראשונים מובא, שזמן זה נקבע לחג משום היותו זמן האסיף. בתקופה זו הכניסו למוחסנים יבול, שממנו התפרנסו בכל השנה כולה, במושגים שלנו ניתן להגדיר זאת כמשכורת שנתית- פעם בשנה מקבלים משכורת עבור כל השנה. היות ומצד טבע הדברים זה זמן שמשמח את האדם בגלל השפע והמוחסנים המלאים, קבעו שיהיה חג לה' בזמן האסיף.

התורה דאגה לכלל ישראל שלא ישכחו את בוראם ולא יתגשמו - "השמר לך פן תשכח את ה'" (דברים ו, יב). לכן, בכל שנה בזמן האסיף, כשמגיע כל השפע, אומרת התורה: קחו את האסיף והיכנסו איתו לסוכה.

עלינו לקחת את האסיף ולרוץ עמו לסוכה - לראות מי נתן לנו את כל אלה ולשמוח בו, "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלוקי"

האסיף שלנו הוא הבנים והבנות שלנו, הנכדים, וכל השפע שהקב"ה נותן לנו

וזה רק על שנה, ואנחנו לא רק בני שנה.... ובכלל, מה עם כל בני הבית? תנסו לעשות חשבון כמה אתם במשפחה בלי עין הרע, ותכפילו את המספר בבני הבית. האם תדעו היכן לשים את הפסיק במחשבון!?!...

חשבתם פעם כמה שווה לב? בארצות הברית משתילים לב בעלות של מיליון דולר. ניסיתי לברר כמה שווה לב אורגינאלי, אבל לא הצלחתי. אין לזה מחיר! מיליון דולר הוא ודאי שווה.

תארו לכם שהפרופסור הגדול ביותר בעולם עושה לנו ניתוח מסובך ממש, בחינם, בלי אשפוז, בלי הרדמה, בלי כאבים ובלי החלמה. האם יתכן דבר כזה?

כמה שנים הריאות שלך עובדות? זו מכונה שעובדת יום יום, ואף פעם לא היתה בה שביתה! פלאי פלאים! דברתי פעם עם אדם שהיתה לו בעיה קטנה בריאות. רק לראות אותו עולה שלש מדרגות, היה ספר שלם של מוסר. ואנחנו? עולים ויורדים בלי שום בעיה. הראות עובדות מצוין.

איך הכליות שלכם? שמועתם על דיאליזה פעם? אולי כדאי ללכת פעם לראות איך נראים אנשים שמתחברים לזה. ה"אשר יצר" שלנו יהיה אחר לגמרי.

איך המעייים שלכם? הכל בסדר? מה עם הכבד? כיס המרה? הלבלב?

כשאנו מדברים כיום על אסיף, אין הכוונה לפשוטם של דברים. אין בינינו הרבה חקלאים, ואיננו עסוקים באיסוף התבואה מהשדות. בזמננו יש לזה מובן אחר- האסיף שלנו הוא הבנים והבנות שלנו, הנכדים, וכל השפע שהקב"ה נותן לנו.

חז"ל מפרשים, שאסיף הוא דבר נוסף - הכפרה והאהבה של יום הכיפורים. זה עתה לקח אותנו הקב"ה וטיהר את נפשותינו. הוא ברא אותנו בריות חדשות בראש השנה, ורחץ אותנו מטומאת חטאינו ביום הכיפורים. אלו היו לנו עיניים לראות את ההשוואה בין 'לפני' ו'אחרי', היינו יודעים להכיר ולהודות בחסדי ה' העצומים עלינו. כל אחד צריך להתבונן ב"אסיף" שלו, ולהודות עליו לפני ה' שבעה ימים בשמחה ובטוב לבב.

ה"אסיף" שלנו כולל דברים פשוטים, שכולנו יודעים, רק שעד עצם היום הזה לא חשבנו עליהם כל כך.

האם יודעים אתם כמה דפיקות לב יש ביום? מרבית בני האדם אינם יודעים, אבל בכל יום יש מאה וחמש עשרה אלף דפיקות. לפי זה כמה יש בחודש? - שלשה מליון ארבע מאות וחמישים אלף. וכמה בשנה? - ארבעים ואחד מליון וארבע מאות אלף!

חז"ל אומרים: " כל הנשמה תהלל י-ה" - על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה, אז כמה זמן יקח לנו לומר עשרות מליוני פעמים 'תודה'?

עליו במילים שלו. בהלכות ברכות (י, כו) כותב הרמב"ם: "כללו של דבר לעולם יצעק אדם על העתיד לבוא, ויבקש רחמים, ויתן הודיה על מה שעבר, ויודה וישבח כפי כוחו, וכל המרובה להודות את ה' ולשבחו תמיד הרי זה משובח".

נמצא לנו פינה, נסגור את הדלת, ונאמר: 'רבונו של עולם, יישר כח, אני ממש מודה לך. נתת לי ידיים!'

בספרים כתוב שישנן הנאות שלא תקנו עליהן ברכה, כמו הנאת הרחיצה. אבל למה להנות מן העולם הזה בלי ברכה? אפשר לקחת משקה, ועדיף משקה מתוק [ולא מים, כי כשלא צמאים זה חשש של ברכה לבטלה], לברך 'שהכל' ולקנו גם על הנאת הרחיצה. אפשר לכוון באותה הזדמנות גם על הברז, המקלחת, המים החמים והזרם הנוח. אפשר לברך גם כששומעים מוזיקה. לפני ההדלקה אפשר לקחת משקה, לברך שהכל, ולכוון גם על המוזיקה שממנה עומדים להנות. יש אנשים שכל חייהם התהפכו כתוצאה מאמירת תודה על כל הפרטים הללו!

אמרתי את הדברים הללו בתלמוד תורה מסוים בירושלים. אחרי חצי שנה פגש אותי המנהל ואמר לי: "מה אומר לך, נעשיתי אדם אחר בעקבות הדרשה שלך. בתחילה אשתי חשבה שמשוהו איתי לא בסדר. נעמדתי ליד כל מדף ספרים והתחלתי להודות בנוסח של 'יסוד ושורש העבודה': 'יוצרי ובוראי יתברך שמך, אני נותן לך שבח והודאה על המדף העליון. אם הספרים היו מונחים לי בבלגן על הרצפה, הייתי מתעצבן בכל יום מחדש'... כשראתה אשתי שאני עושה את זה על כל דבר, גם היא למדה ממני והתחילה להודות. שנינו נהיינו זוג בעלי תשובה לענין ההודיה".

והוא המשיך וסיפר: "בליל שבת אחד חזרתי הביתה מדוכדך. בבית הכנסת שלנו, אמרתי משהו שלא הייתי רוצה לומר. אם לא די בכך, פתאום גילינו את הקטנה, בת שנה וחצי, מרוחה ב'חריין' מכף רגל ועד ראש. בדרך כלל הייתי מתפרץ במצב כזה, אבל בעקבות החיים החדשים שלי, היודע אתה מה עשיתי? הרמתי את הילדה גבוה, ואמרתי: 'יוצרי ובוראי, יתברך שמך, אני נותן לך שבח והודיה שנתת לי את היצורה הזאת, שהיא מסתובבת פה בבית בריאה ושלמה בכל איבריה ובכל גידיה. הרבה אנשים היו מוכנים לקבל ילדה בריאה בת שנה וחצי עם חריין על בגדי השבת שלה!..."

סיפר לי אדם שחברו הבריאי בניסי ניסים לאחר מחלה קשה. נזק אחד נשאר לו - הוא איבד את חוש הטעם. הוא טועם בכל דבר טעם עפר. והנה בברכת המזון מודים על עצם ההזנה, אבל היכן אומרים תודה מיוחדת על הטעם של המזון?

היכן ישנה הודאה על הצבע של האוכל? תארו לעצמכם שכל האוכל על השולחן היה בצבע שחור: מלפפון שחור, עגבניה שחורה, דג שחור, חלה שחורה, והכל באותה צורה.

הקב"ה ברא עולם מלא צבעים ומלא צורות - היכן מודים לו על כל זה? "הזן את העולם כולו בטובו בחן וברחמים" - איזה חן! איזה יופי!

אם רק נתבונן קמעה, נגלה שאין מספר לטובות שעושה לנו הקב"ה!

אני לא ממש רופא שיודע לומר איך כל דבר בפנים עובד, אבל אני יודע שזה פלאי פלאים! תראו לי עוד מכוונה אחת בעולם, משוכללת וחדשה ככל שתהיה, שתהיה מסוגלת לעבוד עשרים וארבע שעות ביממה במשך שנים ארוכות בלי להתקלקל.

שמעתי רב צדיק שתיאר פעם את ברכת "אשר יצר": תארו לכם שהפרופסור הגדול ביותר בעולם עושה לנו ניתוח מסובך ממש, בחינם, בלי אשפוז, בלי הרדמה, בלי כאבים ובלי החלמה. האם יתכן דבר כזה? ובכן, שום פרטמן הפרטים הללו אינו יכול להיות. הדבר שפרופסורים גדולים יודעים לעשות הכי טוב זה לקחת כסף, והרבה. עוד לפני שהם פוגשים אותך, אתה צריך לסדר במזכירות את הפרוצדורה הכספית. ללא הרדמה וללא כאבים - זו הרי סתירה מניה וביה. מישהו מוכן לעבור טיפול שיניים ללא הרדמה? לא ניתוח, רק טיפול שיניים? הרי הכאבים נוראים, בלתי נסבלים.

והנה הפרופסור הגדול ביותר בעולם - בורא כל העולמים, יתברך שמו לעד ולנצח נצחים, עושה לנו ניתוח כמה פעמים שצריך ביום, בלי אשפוז ובלי הרדמה, בלי כאבים, בלי החלמה ובלי תשלום! רק תאמר 'תודה רבה!'

רבי ירוחם מיר זצ"ל, המשגיח הקדוש, אמר לבחורים: אלו היה בחור יודע מה נעשה בגוף שלו מאז שהוא אוכל, עד שהאוכל מתפרק לכלי הדם וכל חלק ממנו מגיע למקומו, והפסולת נפרדת מן הגוף - היה צריך לשלוח מברק הביתה: 'אבא, אמא, הכל עבר בשלום!' כמו אחרי ניתוח רציני.

אבא עומד מצד אחד ואוכל בעמידה את המרק אמא עומדת מן הצד השני ואוכלת

תארו לכם שמגיעים הביתה בליל שבת, ותוך כדי ששרים 'שלום עליכם' שמים לב שאין בבית כסאות. בשכונות רגילות אין בזה כל כך בעיה - דופקים אצל שכן ומבקשים כמה כסאות, אבל נניח שנמצאים בקצה העולם, ולא שייך לבקש דבר כזה, מה עושים? אבא עומד מצד אחד ואוכל בעמידה את המרק אמא עומדת מן הצד השני ואוכלת, וכל הילדים עומדים מהצדדים ומנסים לאכול. אחר כך שרים זמירות כמו טיש חסידי, ומנסים לשמור על מצב רוח טוב. לא כל כך מהר ישכחו הילדים את שולחן השבת הזה... האם עלה בדעתנו פעם אחת בחיים להודות לקב"ה שיש בבית כסאות, וכל המשפחה יכולה לשבת יחד סביב שולחן?

ומה היה קורה אם היו כסאות, אבל לא היה שולחן? כל הסלטים על הרצפה, הדגים, המרק, הבשר... תוהו ובוהו... חשבנו פעם להודות לה' שיש בבית שולחן?

ה"יסוד ושורש העבודה" כותב בצואתו, שבכל יום היה מודה לקב"ה על כל דבר שהיה לו. הוא כותב את הנוסח שנהג לומר: 'יוצרי ובוראי יתברך שמך, אני נותן לך שבח והודיה שנתת לי דבר פלוני'. הוא אמר זאת על כל דבר ודבר שהיה לו בחייו! והוסיף וברא שכתב זאת משום שאינו רוצה שאחרי שילך מן העולם תפסק עבודת ה' הזו.

אם אדם לא מוצא היכן מודים בנוסח התפילה על ענין מסוים, יודה

האמא של הילד יצחק הוטנר זרחה מאושר. היא חיבקה ונישקה אותו, ופניה נשטפו בדמעות. מיהרה למטבח והביאה משם את בקבוק היין, ולבשה את שמלת השבת. - ראה הילד את דמעותיה של אמו ופרץ בבכי: "אמא, תגידי לי, למה את בוכה? אם עשיתי משהו רע, תגידי לי! ואם נהגתי שלא כראוי, למה את לובשת את הבגד החגיגי, למה הבאת יין? מה קרה?"...

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א על הטלטלות והשינויים החדים של 'ירח האיתנים'

ושמחת בחגיך

המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל, עורר אותנו לשאלה נכבדה הדורשת פשר והסבר.

אחרי חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, נכנסנו בשעריו של ירח האיתנים. זהו חודש של מועדים וזמנים נשגבים אשר "צבת בצבת עשויה", והם נעים בזה אחר זה כמטוטלת, מוליכים אותנו מיראה לשמחה, משמחה ליראה, וחוזר חלילה.

בפתחו של החודש נצבים הימים הנוראים. שמום מועיד עליהם, אלו ימים מלאי מורא, אימה ופחד. עשרה ימים ראשונים של החודש אלו עשרת ימי תשובה, בראשם - שני ימי ראש השנה, ימי דין ומשפט, ובחיתומם - יום הכיפורים, יום גזר הדין.

והנה, לאחר כלות יום הכיפורים, היום הקדוש והנורא, תכף ומיד חלה תפנית חדה ומטלטלת מקצה לקצה. עם ישראל הולך מחיל אל חיל, מכין עצמו לחג הסוכות שבפתח. תכונת הימים הללו והמולת ההכנות לחג דוחקות את אוירת הימים הנוראים ששררה עד לא מכבר, כאילו הכל מאחורינו. חולפים ארבעה ימים וכל ישראל מוטלים אל תוך ים של שמחה - חג הסוכות, חג של שמחה מרוממת, של מצות ושמחת בחגך - והיית אך שמח". אם פסח הוא "זמן חרותנו", ושבעות הוא "זמן מתן תורתנו", חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו". השמחה היא החפצא והמהות של היום-טוב הזה. מ'ימים נוראים' - ל'זמן שמחתנו'.

והנה לאחר שישה ימים של שמחה ורוממת עילאית, אנו שוב מוטלים אל תוך יום של דין ומשפט - יום השוענא רבה, חיתום הדין. היום הזה מסתיים, והנה שוב אנו מוטלים אל תוך ים של שמחה - יום שמיני עצרת ושמחת תורה.

מה פשר הדבר? מה ההסבר למעברים החדים הללו, מימים נוראים וימי דין ומשפט לימי שמחה ורוממות, משמחה למשפט וממשפט לשמחה. הלא דבר הוא!

אומר רבי מאיר חדש: קל מאוד לאדם להיות מלאך ליום אחד. קל לו להתעלות בראש השנה, לעבור מערכת של עשרת ימי תשובה, אשר שיאם - יום הכיפורים, יום סליחה וכפרה. כתוב ברא"ש בסוף

יומא, שהשטן אומר להקב"ה: "היהודים שלך הם כמו מלאכים". כן, מלאכים ליום אחד. אולם אנחנו צריכים להעביר זאת לחיי היומיום לחיי המעשה.

הקב"ה רוצה לבחון ולהיווכח איך אתה מעביר את ההתעלות והרוממות לחיי היומיום, מה באמת גורם לך שמחה. הנה דוגמא מחיי המעשה. באולם שמחות מפואר נערכת חתונה. השולחנות ערוכים בפאר והדר, האוכל כיד המלך, עשרות בני ישיבות מצד אחד, וחברותיה של הכלה מצד שני, רוקדים ומשמחים את החתן והכלה לצלילי התזמורת. החתן והכלה שמחים ומאושרים. בתום החתונה ניגש החתן, קורן מאושר, ואומר לכלתו: "אני מאושר!". היא, כמובן, שמחה מאוד לשמוע את המשפט הזה, היא בטוחה שהוא מכונן אליה, והיא שואלת אותו שאלת המשך: "ממה אתה מאושר?", מתוך שאיפה לשמוע את התשובה המפורשת יוצאת מפיו...

ומה הוא משיב לה? "מה זאת אומרת: 'ממה אני מאושר?' מהחתונה! ראיית אלו ריקודים נלהבים היו, איזו תזמורת, איזה אוכל משובח?"... ופני הכלה חפז!

אומר רבי מאיר חדש: הבה נהיה כנים עם עצמנו. עמדנו בתפילה

בראש השנה, ביום כיפור. אלו תפילות! איזו התעלות! התפללנו התחנונו, שפכנו כמים לבנו נוכח פני ה', בקשנו על נפשנו - "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים".

חסדי ה' לא כלו, הקב"ה שעה לתחנונינו, קיבל את תפילותינו. אתה שמח? אתה מאושר? הבה נראה ממה אתה שמח, ממה אתה מאושר. אתה באמת שמח שחזרת לקב"ה? האומנם זה האושר שלך? הבה נראה אם השמחה שלך נובעת מכך שהמלך החזיר לארמונו את בנו האובד הביתה, או אולי השמחה שלך נובעת מדברים אחרים לגמרי...

... כולנו מתכנים את הילדים לתורה, ליראת שמים, למידות טובות. אנו משקיעים בהם, מתפללים להצלחתם, אבל עדיין אנו עומדים למבחן עד כמה באמת הדבר הוא בנפשונו.

ילד מגיע הביתה מהחיידיד, ומספר שהרב"ה העיר לו על התנהגות לא ראויה. האבא כועס, האמא מתרגזת. הם מוכיחים אותו בכמה משפטי תוכחה, מנפנים לו באצבע ואומרים לו: "תבטיח לנו שהדבר לא יחזור על עצמו!" ובתוך זמן קצר הנושא ירד מסדר היום, כלא היה.

אבל מה יקרה כשיום אחד הילד מבלי משים ניפץ איזה אגרטל בסלון? כל הבית נהיה ששון ושמחה. צעקות, גערות, אפילו הרמת יד על 'הילד הסורר'... כמה ימים לאחר מכן הענין עדיין לא שכך. האבא מזכיר לילד את האגרטל השבור, האמא פולטת אנחת צער בכל פעם שהיא עוברת במקום שבו היה מונח האגרטל...

איזה סולם ערכים יקבל הילד מההתנהגות הזאת של ההורים? הוא ילמד שהעבירה הכי חמורה בעולם היא להיתקע בשוגג באגרטל, ואלו התנהגות לא ראויה בחיידיד היא מעשה 'לא נאות', לא יותר מזה...

זהו סולם ערכים מעוות, מסולף. ילד כזה איבד את ה'משקפיים' לראות את המבט האמיתי.

הרב מבריסק זצ"ל היה מקפיד על כך שבביתו מעירים רק על דברים שבראש סולם הערכים, דברים אמיתיים וחשובים. לא מבזיזים את הגערות על דברים זוטרים, צריך לשמור אותן לדברים החשובים באמת.

רבי יצחק הוטנר זצ"ל, בעל ה'פחד יצחק', היה ענק המחשבה, סלבודקאי ברמ"ח ושס"ה. סיפר רבי יצחק זילברשטיין כי הרב הוטנר היה ילד בעל כשרונות מיוחדים, ובילדותו ההשכלה הארורה איימה לצוד אותו ברשתה.

הוא גדל בורשא, בביתו שררו דלות ועניות רבה. ההשכלה פיתתה את בני הדור הצעיר. ביד אחת פתחה להם צוהר, והכניסה אותם אל עולמות חדשים וקוסמים, וביד השניה צדה את אמונתם ודתם. רבים נלכדו ברשתה, "כי רבים חללים הפילה".

יום אחד שב יצחק'לה בן העשר מהחיידיד לביתו, וסיפר לאמו בשמחה: "אמא היום גמרנו בבא קמא"...

האמא זרחה מאושר. היא חיבקה ונישקה אותו, ופניה נשטפו בדמעות. מיירה למטבח והביאה משם את בקבוק היין, שהיה מצרך נדיר בביתם. הלכה ולבשה את שמלת השבת - הבגד החגיגי היחיד

שהיה ברשותה מאז חתונתה.

ראה הילד את דמעותיה של אמו ופרץ בבכי: "אמא, תגידי לי, למה את בוכה? אם עשיתי משהו רע, תגידי לי! ואם נהגתי שלא כראוי,

למה את לובשת את הבגד החגיגי, למה הבאת יין? מה קרה?"... "יצחק'לה שלי", משיבה האם, "אתה יודע שאנו מודים לה' על כל מה שהוא נותן לנו, הכל הוא חסד ה'. אנו חיים בצמצום רב. אך ברונך ה' אנו זוכים שיצחק'לה שלנו לומד תורה. אין דבר בחיים שישווה לזה. כשחזרת מהחיידיד, ואמרת שגמרת בבא קמא, התמלאתי אושר עד לב השמים! הבאתי יין ולבשתי בגדי חג, כי עוד לא היה לי חג שמח יותר מהחג הזה! אני בוכה, אלו דמעות של התרגשות, של אושר. זה פיצוי אמיתי על כל הדלות והעניות שלנו"...

לימים סיפר רבי יצחק הוטנר: "בכל פעם שההשכלה איימה לצוד אותי במצודתה - דמות דיוקנה של אמי עמדה מול עיני, והצילה אותי מרדת שחת".

הדמעות הללו הצמיחו לנו את ה'פחד יצחק', ענק המחשבה וגאון המוסר!

סיפור נוסף: רבי לייב באקשט זצ"ל היה מהאריות של ישיבת מיר. את ביתו הקים מיד לאחר המלחמה. הגיעו אליו הצעות שונות של שדוכים חשובים. הוא נועץ במשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין. בסופו של דבר עמדו על הפרק שני שדוכים. הצעה אחת - בתו של רב ידוע, והצעה שניה - בתו של רבי מרדכי רוגוב, רב נכבד, אך לא מפורסם כמו הרב השני.

אמר לו המשגיח רבי יחזקאל: "אין ספק, ההצעה הראשונה חשובה מאוד, אביה של המזדוברה הוא תלמיד חכם מפורסם. אולם דווקא על ההצעה השניה שמעתי מעלה מיוחדת".

האריות של הישיבות דאו, בעיקר מיר וסלבודקא, נהגו לדבר בלימוד עם רבניה וחכמיה של ליטא התורנית. הם הרבו לדבר בלימוד גם עם הרב רוגוב, שכיחן כרבה של אחת העיירות בליטא.

אמר המשגיח רבי יחזקאל: "ספרו לי כי בכל פעם שבאו לדבר בלימוד עם הרב רוגוב, היתה אשתו עומדת מאחורי הדלת ומקשיבה בענין רב להתנצחויות ולויכוחים הלמדניים של בעלה עם בחורי הישיבות חריפי המחשבה. כדרך כל ויכוח והתנצחות במלחמתה של תורה, פעם ידו של זה על העליונה, ופעם השני מוכיח את צדקתו. הכל, כמובן, לשם שמים כדרכה של תורה, וכמו שאמרו חז"ל ש'אינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה'. והנה בכל פעם שידו של הרב רוגוב היתה על העליונה, לא הי גבול לשמחתה של אשתו הרבנית, וכבטוי לך - לארוחת הצהרים של אותו יום היא היתה מכינה קנידלאך למרק. יום חג"...

פנה רבי יחזקאל לתלמידו ואמר: "בת שרואה את האושר שיש בבית כשאבא אומר סברא טובה - זו בת הראויה לבן תורה".

וכך היה. רבי לייב נשא את בתו של הרב רוגוב, ולימים היו שניהם ממרביצי התורה באמריקה - הרב רוגוב בשיקגו ורבי לייב בדטרויט, שם עמד למעלה מחמישים שנה בראשות ישיבה חשובה והעמיד תלמידים רבים.

(מתוך 'דורש טוב' - סוכות)

לימים, כשקיבלו הצעה לעבור לדירה גדולה ומרווחת, היא סירבה: בדירה שלנו יש תקרה גבוהה וכיווני אויר טובים. כך גם בימות הקיץ יש שם אויר טוב המסייע לבעלי בלימודו, ולכן מעדיפה אנכי להישאר בדירתי הנוכחית

לרגל יומא דהלולא של הרבנית מרת בת שבע קנייבסקי ע"ה, הזרנו אל הבית הגדול והקדוש ברחוב רשב"ם 23, להביט בגדולת מעשיה שעשתה רצון בעלה, ומסרה כל אשר לה לתורתו

שמא תאמרו: הרי רבינו הגר"ח ישב ולמד ללא הרף? התשובה היא שהרבנית הייתה דרוכה ומוכנה לאותן דקות או שעות בודדות בהן רבינו לא שהה בבית, אם בשל כך שיצא לתפילות או לסנדקאות או מחמת כל סיבה אחרת. ואז הייתה הרבנית ממהרת לשטוף את החדר ולהכינו להמשך הלימוד.

אם במשך כל ימות השנה כך הרי שבימי ערב פסח הייתה המלאכה מסובכת שבעתים: הנקיון היה עמוק יותר, אך עדיין הוא נעשה רק בשעות שרבינו הגר"ח לא שהה בבית. טרם שובו, הייתה הרבנית מפסיקה בעיצומה של העבודה, משיבה כל חפץ וספר למקומו ופורסת מפה על השולחן. כשהלך רבינו - שוב חזרה הרבנית לנקות, עד שהגיע שוב, וחוזר חלילה. למותר לציין את (אי) נוחות העבודה באופן כזה, אך לרבנית היה זה מובן מאליה: לימוד התורה של בעלה הוא הערך העליון והמקודש ביותר, וחלילה לה מלהפריעו מזה אפילו למטרה חשובה כמו הנקיון לפסח.

כמה אופייני הוא סיפורו של אחד הנכדים שסייע לרבינו לבדוק את החמץ, בדיקה שנעשתה בצורה אינטנסיבית ביותר במשך שעות ארוכות, ורבינו הורה לו כי בסיום כל מקום שבדק, יקפיד ביותר להחזיר כל חפץ למקומו, שכן בדיקת חמץ אינה אלא מדרבנן, ואילו לצער את הרבנית הרי זה איסור דאורייתא.

והיה יום ערב פסח יום חג מיוחד אצל הרבנית: יום ערב פסח הוא יום 'תענית בכורות' ומנהג ישראל הוא שהבכורות מסיימים מסכת

כשישים שנה עמדה הרבנית הצדקנית מרת בת שבע אסתר קנייבסקי ע"ה לימין בעלה ומסרה נפשה להיות עזר כנגדו להתמדתו בתורה ובמעשים טובים • הזרנו אל הבית הגדול והקדוש ברחוב רשב"ם 23, אשר שם אשה גדולה, להסיט מעט את הפרגוד ולהביט בגדולת מעשיה שעשתה רצון בעלה, ומסרה כל אשר לה לתורתו - נודע בְּשִׁעְרֵים בְּעֵלָה, וְיִהְיֶה לְךָ

סירים מבעבעים על האש במטבח הקטן של בית משפחת קנייבסקי בבני ברק היה מראה רגיל וקבוע. אולם סיר המרק הרותח עם האטריות הרוחשות בו, עורר בכל זאת את פליאתו העצומה של אחד הנכדים שנכנס למטבח. הוא לא האמין למראה עיניו, לא בשל תכולת הסיר כי אם בשל הזמן המיוחד בו הוא התבשל.

היה זה יום בדיקת חמץ. הבית בדוכן כבר היה נקי לפסח, כשההכנות לכך החלו כבר בראש חודש ניסן. אמנם כלי הפסח עדיין לא הורדו שכן דעתו של האבא, הלוא הוא מרן רבינו שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, הייתה שאין מורידים את כלי הפסח לפני שבדקים את החמץ, כך שאת מלאכת הבישול הגדולה עבור חג הפסח לא היו מתחילים עד לאחר בדיקת חמץ. אך אין ספק שהשעות הקודמות לבדיקת חמץ היו שעות קריטיות בהחלט, השעות בהן מעבירים את הליטוש האחרון על הניקיון המאסיבי של הבית. והנה כאן תבשיל של חמץ 'מהודר' עומד על הכיריים, כאילו בעוד יום של שיגרה עסקינו.

נרעש הנכד ואמר: סבתא, בכל בתי ישראל אין לאף אחת מהנשים זמן לבשל ארוחות מסתפקים במועט ואוכלים מכל הבא ליד. ואילו כאן מבשלים כאילו אין זה ערב פסח היום, כאילו לא תיערך כאן הלילה בדיקת חמץ!?

והרבנית הצדקת מרת בת שבע אסתר קנייבסקי ע"ה, לא הצליחה להבין על מה שח הנכד: מה בדיקת חמץ אינו מוכן כאן?! והרי סבא צריך ללמוד את סדרי לימודיו כרגיל. ובכדי שיהיו לו כוחות ללמוד, עליו גם לאכול בהרגלו! אין אצלי כל חילוק בין יום זה לשאר ימות השנה: בכלום צריך סבא לקבל את ארוחתו בזמן על הצד היותר טוב!

לרגעים תבחננו

אף מלאכת הניקיון לחג הפסח נעשתה על ידי הרבנית במחשבה תחילה בכדי שלא להפריע לבעלה הדגול בסדרי לימודיו. במשך כל ימות השנה לא הייתה הרבנית מנקה את חדרו בשעה שלמד.

בכדי שיהיה מותר להם לאכול ולשתות. אף רבינו הגר"ח היה בן בכור לאביו מרן רבינו הסטייפלער זיע"א, ועל כן היה מקפיד לסיים בכל שנה את כל התורה כולה.

נקודת סיום זו בערב פסח היתה הציר עליו סבבו 'חובותינו' הידועים של רבינו, אשר מאז היותי נער צעיר לימים היה מקפיד ללמוד מדי יום בימו חלקים שונים של התורה, תלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי, רמב"ם ושולחן ערוך, ועוד ספרים רבים, עד שבערב פסח היה מסייםם ברב עם בבית תפלתו, ותיכף פותח בלימוד המחזור השנתי מחדש.

אין ספק שיום ערב פסח הוא מהימים העמוסים ביותר בשנה, על אחת כמה וכמה אצל הרבנית שכאמור לא החלה לבשל את סעודות החג אלא אחרי בדיקת חמץ, ועם זאת הייתה הרבנית מניחה את כל עיסוקיה ופונה להשתתף במעמד הנשגב של הסיום, כשהיא נרגשת בעליל לרגל הזכות הגדולה שנפלה בחלקה לראות את בעלה מסיים את כל התורה. במעמד זה גם היו מחלקים לכל המשתתפים מיני מזונות שאותם אפתה הרבנית בעצמה לשמחת התורה.

אכן, בימי חול המועד פסח של השנה האחרונה לחייה סיפרה הרבנית לנכדים על מתנת החג שחמיה הגדול, הסבא, מרן הסטייפלער קנה לאשתו הרבנית: פומפייה חדשה לגירוד וחיטוך הירקות. לשמע זאת תהו הנכדים: האם גם לך קנה סבא רבי חיים, מתנה לחג? הרבנית משיבה בעיניים בורקות: **בוודאי! הסיום של ערב פסח הוא המתנה שלי. מתנה יקרה מפי!**

הבעל והבית קודמים להכל!

בין רבבות הנשים שעלו לפקוד את ביתה של הרבנית ולשאלו לעצתה, הייתה אשה שילדיה גדלו והיא ביקשה למלא את זמנה בעיסוק חשוב ומהותי. הרהרה האשה והפכה בדעתה עד שמצאה לא פחות משמונה רעיונות בהם היא יכולה להעסיק את עצמה: היא יכולה לעסוק בקירוב רחוקים לאבינו שבשמים, לפתוח עסק כלשהוא, לעבוד כשכירה, ועוד כיוצא בזה. וגם - לסדר את הבית ביסודיות. את רעיונות אלה העלתה האשה על הכתב וביקשה לשמוע את חוות דעתה של הרבנית, להפתעתה, הצביעה הרבנית על האפשרות האחרונה. ואמרה: זה תפקידך. כי זו תפקידה של כל אשה! לסדר את ביתה ולדאוג שכל צרכי הבית, האוכל והלבוש, יהיו מאורגנים כראוי, אחת השומעות לא הצליחה להתאפק וקראה בקול: הרבנית! מדוע תיעצי לה כך, והרי היא יכולה לקרב רחוקים! אבל הרבנית נשארה איתנה בדעתה: הבית והבעל קודמים להכל!

סיפור זה מסכם נכון את סדר העדיפויות של הרבנית ע"ה, שאמנם הייתה הרבנית של כלל ישראל, אך תחילה לכל הייתה עזר כנגד בעלה הגדול והיא לא הסכימה בשום אופן שאף אחד ממפעלותיה הכבירים לצדקה ולחסד יפריע ולו בכי הוא זה למסירתה הכבירה לתורת בעלה ולכל צרכיו, בכל פעם שרבינו קורא לה (גם בעזרת הפעמון שהיה לידו, כשבעבר אף קרה שהרבנית סיכמה עימו ש... יתקע בשופר בכדי להסב את תשומת לבה) הייתה עוזבת את הכל, עוזרת אף באמצע שיחה, ופונה לעזרת בעלה ככל הנדרש לו.

רק אחרי שבחכמת נשים בנתה היטב את היסודות האיתנים של ביתה כאשת חיל עטרת בעלה, פנתה לבנות את הקומות הנוספות ולעסוק בשאר עיסוקיה המסועפים, הן ב'בין אדם למקום' והן ב'בין אדם לחבירו', כשאף אחד מהם אינו מפריע חלילה לתפקידה העיקרי והבסיסי.

בשל כך, רשימה זו אינה עוסקת כלל ככל מעשי תקפה וגבורתה ופרשת גדולתה הרוחנית של הרבנית רבת הפעלים לתורה ולתעודה אשר הם כתובים עלי ספרים רבים אשר הניצחו את דעתה של הרבנית ועל כולנה בספר המופלא 'בית אמי' - עדות מתוך הבית פנימה שכתבה בתה הרבנית צביון תחי' לבקשת אביה הגדול, רבינו זצוק"ל, שמכתב הסכמתו כתב נכונה: "ויהיו הדברים לתועלת למבקשי ה', ואין לך ספר מוסר גדול מזה... ובוודאי יהיה הספר לחיזוק באהבת תורה ויראת שמים" (ואשר היה לנו לעיניים ברשימה זו). לא באנו כאן אלא לספר מעט שבמעט מתוך הקשר המופלא של אותם שזכו ושכינה הייתה שרויה ביניהם, ועל הקרבתה התמידית של הרבנית למען בעלה הגדול מרבבה, וכל שלו, ושל העם כולו - משלה.

מסורת אבות ואמהות

מסתפקת היתה הרבנית במועט, לא נהנתה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה, ותמיד שמחה בחלקה. ארע פעם, בשנים הסמוכות לחתונתם, שהגיע לידה סכום כסף מסוים. חמותה, אשת הסטייפלער, יעצה לה שתקנה לעצמה מעיל גשם שלא היה לה והיא נזקקה לו מאוד בימי החורף הקרים, אולם היא נתנה את הכסף בכדי לקנות סט ש"ס מפואר שעד יומו האחרון אכן למד בזה. היא עצמה התחממה בתורת בעלה, כי אש אוכלה הוא.

בגבורה נפשית עצומה הסכימה לוותר על הנאות העולם הזה, בכדי לשמור על כוחות בעלה ועל סדרי לימודיו, כך בשנים הראשונות, היתה הרבנית מסתפקת בלחם צר ובמרגרינה, ואת המאכלים המשובחים הייתה נותנת לבעלה בכדי שיוסיף כוחות ללימוד התורה. וכך גם לימים, כששם תורתו של בעלה פקע באהלי שם והם קבלו הצעה לעבור לדירה גדולה ומרווחת, אך היא סירבה: בדירה שלנו יש תקרה גבוהה וכיווני אויר טובים. כך גם בימות הקיץ יש שם אויר טוב המסייע לבעלי בלימודו, ולכן מעדיפה אנכי להישאר בדירתי הנוכחית.

באמת אמרו: בכך המשיכה הרבנית את מסורת בית הוריה הדגולים מרן רבנו הגר"ש אלישיב זצוק"ל ואשתו הרבנית, בתו של הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל שחינך את בניו למסירות נפש של ממש לתורת בעליהן. אכן לימים התבטא רבי אריה לוי על נכדתו הרבנית: שמח אני לראות את נכדתי הרבנית המהלכת בדרכי אמה הרבנית הרואה בתורת בעלה את ייעוד חייה ומטרתה האמיתית בעולם הזה. לפיכך היא מבינה כי אין לו לעסוק כלום בצרכי הבית אלא להקדיש את עצמו ללימוד התורה.

(הרב : ארתור מוסף יתד נאמן | ערב פסח תשפ"ב)

המשך הכתבה יופיע א"ה בגיליון 'לקראת שבת' שמחת תורה

השיב היהודי המקומי: אני עומד כאן ברציף הרכבת כדי להזהיר את המבקרים היהודים שלא יתארחו במלון פלוני למרות שרשמית הוא 'כשר'. ההכשר במלון אינו אמיתי, אלא הוא נעשה על ידי ארגון רפורמי, על כן אני חש חובה להזהיר את היהודים מלהתארח במלון, לבל יכשלו באכילת נבלות וטרפות

הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א על מעשים נאצלים 'בלתי לה' לבדו!

לא לנו כי לשמך תן כבוד (מתוך תפילת ההלל)

את כתיבת ספר 'מצוות הקצר', אבל לצערי אינני יכול להוציא לאור כי אין לי לשלם בעבור הוצאות הדפוס. אודה לך מאד אם תמצא באמריקה איזה נדיב שיסכים לתרום בעד הוצאות הדפוס המגיעות לאלף דולר.

נתר האיש ברצון ובלבו שמוח שמחה גדולה על ההזדמנות שנקרתה לידו לסייע לרבן של ישראל להוציא את ספרו לאור, אך החפץ חיים הוסיף ואמר: דע לך שאין הדבר פשוט כלל ועקר. הואיל וכוונתי בהדפסת הספר בלתי לה' לבדו, צריך שכל העוסקים בו תהא כוונתם לשם שמים בלבד. על כן צריך שהתורם יתרום את תרומתו בחפץ לב, ולכן עליו להרים תרומה על מלוא הסכום. ומלבד זאת, רק מי שלא ידרוש שאנציח את שמו בשער הספר ראוי להשתתף בהוצאתו. אבל - הוסיף החפץ חיים - אם מצד עצמו הוא יחפוץ ששמו יתנוסס בספר ורק לאחר שתאמר לו את התנאי שהתנית הוא יחזור בו מדרישתו - כבר נפל פגם בתרומתו ושוב אי אפשר להשתמש בה להוצאות הדפוס.

הפליג היהודי לאמריקה. הנסיעה ארכה כמה שבועות, וכשהגיע לחופי אמריקה נפל למשכב. רופא מקומי ברק את האיש והורה לו כי לצורך הבראתו, עליו לשהות באזור חמים והמליץ לו על מדינת פלורידה שבדרום מזרח ארצות הברית, נטל האיש את מטלטליו ועשה את דרכו ברכבת לפלורידה. בהגיעו למקום, ירד מן הרכבת, והנה בעודו פוסע ברציף לכוון היציאה נגש אליו יהודי אמריקאי

ישנם מעשים שעשו יהודים עם לב נקי ללא שום פניה, לא לפרסום, לא לכבוד, אלא אך ורק למען עשיית רצונו של הקדוש ברוך הוא, "למען שמו באהבה".

והנה לפנינו דוגמאות למעשים כאלו:

שמעתי מרבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: "היה פעם יהודי בירושלים בשם רבי אברהם אליהו מיזס. יהודי זה היה הרבה שנים בסיביר, ושם, בקור מקפיא של חמושים מעלות מתחת לאפס, ברעב, בעירום ובחוסר כל - שמר תורה ומצוות במסירות נפש של ממש, כפשוטו. יום אחד פנה אליו מחותנו הגר"ש וואזנר זצוק"ל וביקש ממנו שיסביר לו איך שמרו מצוות שם בסיביר.

אבל רבי אברהם אליהו סרב ואמר: "אני מוכן לספר לך רק מה היה בדרך לסיביר ומה היה בחזרה מסיביר, אבל מה היה בסיביר עצמה, את מה שהיה שם אני שומר לדרשה שאדרוש אחרי מאה ועשרים שנה במתיבתא דרקייעא, רק שם אספר זאת. אלו דברים שחבל 'לבזוב' אותם כאן בעולם הזה!".

מעשה נקי, לא נעשה על מנת לפרסמו!

דוגמא נוספת: רבי משה פיינשטיין, כשכבר היה זקן וחולה. נכדו עמד בפתח הבית ולא נתן לכל אחד להיכנס אל הרב, יום אחד דפקה אשה בדלת ושאלה: "האם הרב נמצא?".

- "כן, אבל כעת אי אפשר לגשת, מה את צריכה ממנו?".

- "תראה, יש לי כאן מכתב מאחותי מרוסיה והוא כתוב ברוסית, והייתי רוצה שהרב יתרגם לי אותו".

הנכד הביט בה בתמיהה ואמר: "סלחי לי, חפשי לך מתרגם אחר. אין זה מתפקידו של הרב לתרגם מכתבים...". "מה זאת אומרת", התרגזה האשה, כבר עשרים שנה הוא מתרגם מכתבים, ואתה תגיד לי שזה לא תפקידו של רב?!"

מי ידע מהמעשה הנאצל שנעשה במשך עשרות שנים? אף אחד! נקי, בלתי לה' לבדו!

אם מצד עצמו הוא יחפוץ ששמו יתנוסס בספר

אחד מתלמידיו ומקרביו של החפץ חיים פנה באחד הימים אל רבו והודיע לו כי הוא עומד לנסוע לאמריקה לצרכי צבור, אמר לו החפץ חיים: יש לי עבורך שליחות מצוה, לא מכבר סיימתי

כעילוי גדול, ממצויני ישיבת חברון, ובהגיעו לפרקו השתדך עם בתו של רבי ירחמיאל וקסלר, גביר עשיר ממוצא אמריקאי, שנודע במעשי הצדקה והחסד הרבים שלו.

כשראהו מן המרפסת סימן האיש לרבי בצלאל שיואיל לסור לביתו. עלה רבי בצלאל לביתו של אותו מקרב של החפץ חיים ותהה לשם מה קרא לו. אמר לו האיש: שב ואספר לך. סיפר האיש לרבי בצלאל את קורות כל אותו מעשה בהיותו משמש שליח מצוה למציאת תורם להדפסת "ספר מצוות הקצר" של החפץ חיים.

תהה רבי בצלאל: ומה כל זה קשור אלי?

השיבו האיש: אותו יהודי אמריקאי שפגש אותי ברציף הרכבת כדי להזהירני מפני כשרות הרפורמים וארחני בביתו בנדיבות לב, ואשר זכה שספר מצוות הקצר של החפץ חיים יצא בזכותו - הוא החותן שלך, רבי ירחמיאל וקסלר! האם אינך יודע על כך? האם חותנך לא סיפר לך על כך?

- לא! מעולם הוא לא סיפר על כך מאומה.

נסע רבי בצלאל לביתו של חותנו והסתקן לדעת: האם נכון הסיפור ששמעתי עליכם אודות תרומתכם להדפסת "ספר מצוות הקצר" של החפץ חיים?

רבי ירחמיאל נסער: זאת מנין לך?

- פגשתי בר' פלוני אשר מעיד על עצמו שנשלח על ידי החפץ חיים לאמריקה כדי לגייס את התרומה להדפסת הספר.

כששמע רבי ירחמיאל את הדברים, לא יכול היה עוד לעצור את סערת רגשותיו והוא פרץ בבכי מר, חתנו רבי בצלאל ניסה להרגיעו אך לשוא. כששבה אליו רוחו קמעה, פנה רבי ירחמיאל אל חתנו בקול שבור ואמר: רבי בצלאל, אתה הרי יודע כמה צדקות נתתי בימי חיי, אבל איזה ערך יש לכל זה, הלא הכבוד הרב שקבלתי על כך נגס בזכויות שלי: אם היה איזה מעשה שהיה כולו לה', נקי לגמרי, הרי זו אותה תרומה שתרמתי להוצאת ספרו של החפץ חיים זכותו תגן עלינו. והנה עכשיו, בבת אחת, גם את הזכות הזאת נטלו ממני, ולא אבכה!?

(מתוך 'הגדה של פסח' ומתוק האור)

וברכו שלום. פתחו השנים בשיחת נימוסין. תהה האורח: מה מעשיך כאן? השיב היהודי המקומי: אני עומד כאן ברציף הרכבת כדי להזהיר את המבקרים היהודים שלא יתארחו במלון פלוני למרות שרשמית הוא 'כשר' - ומדוע לא, הרי אתה עצמך אומר שהוא ידוע כ'כשר'?

השיב היהודי המקומי: ההכשר במלון אינו אמיתי, אלא הוא נעשה על ידי ארגון רפורמי, על כן אני חש חובה להזהיר את היהודים מלהתארח במלון, לבל יכשלו באכילת נבלות וטרפות.

- אם כך היכן אפשר להתארח כאן?

אני מזמינך להתארח בביתי.

היה זה לקראת שבת. נסעו השנים אל ביתו של היהודי המקומי. המשפחה קבלה אותו בסבר פנים יפות ופנתה לכבודו חדר מיוחד שבו שהה כל השבת. במוצאי שבת פנה האורח אל מארחו ושאל: אולי אתה מכיר מישהו שמוכן לתרום להדפסת ספר חדש של החפץ חיים? הסכום הדרוש הוא אלף דולר!

אמנם החפץ חיים הציב תנאים לתורם, ואולם מחמת טרדות הדרך וחוליו של האיש פרח הענין מזכרונו.

שמע המארח את הבקשה ולאחר שהרהר בדבר השיב לאורחו: אני עצמי רוצה לתרום! ומיד הוסיף: אבל יש לי כמה תנאים: אני רוצה לתרום את מלוא הסכום, אינני רוצה שותפים. ומלבד זאת, אני רוצה שהדבר יעשה בעילום שם מוחלט. אינני רוצה שמישהו ידע על תרומתי, ובוודאי שאינני מעונין ששמי ינצח בספר.

והאיש משתאה, מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו.

שב האיש לראדין, נתן ביד החפץ חיים את מלוא הסכום להדפסת הספר, ובתוך זמן קצר יצא לאור "ספר מצוות הקצר". כעבור כמה שנים, אותו מקורב שהיה שליח מצוה להדפסת הספר עלה לארץ ישראל וזכה להקים בה את ביתו.

באחד הימים ישב האיש במרפסת ביתו והנה הוא רואה את הגאון רבי בצלאל ז'ולטי זצ"ל פוסע על המדרכה שליד הבית, באותם ימים היה הרב ז'ולטי אברך צעיר ותלמיד חכם מפלג. בצעירותו יצא שמו

המשך מעמוד 7 | הגאון רבי אשר דרוק שליט"א

אבל אחרי שסיימו הם אמרו: שבעים ושנים זה קצת. בקלות אפשר להגיע ליותר מזה!...

בחג הסוכות, כשנעשה "באספך מגרנך ומיקבך", על כל אחד ואחד לקחת את האסיף שיש לו כולל כפרת יום הכיפורים, ולהודות עליו. הצד החומרי של העולם הזה הוא הבל הבלים, העולם הזה הוא דירת עראי, אבל על כל מה שקיבלנו אנו מודים, וממילא ישנה שמחה גדולה - אנחנו שמחים בידיענו מי משגיח עלינו, מי משפיע עלינו ומי אוהב אותנו כל כך.

נזכר ההודות, נזכר שכשם שאדם מברך לקדוש ברוך הוא, כך הקדוש ברוך הוא מברך אותנו! הקב"ה יזכה את כולנו לברך, לשבח ולהודות לו תמיד, וכל המרבה להודות את ה' תמיד הרי זה משובח.

(קטעים מתוך מאמר מתוך הספר דורש טוב - סוכות)

רוצים סגולה לפרנסה, סגולה אמיתית מהראשונים ולא דבר מפוקפק? - אמרו תודה לקב"ה! ברכו ברכת המזון בכוונה. ובאמת, לא מספיק לומר רק את נוסח הברכה שנקבע לנו, אלא צריך גם הודיה אישית. צריך למצוא זמן להיכנס לחדר ולעמוד להודות לקב"ה על כל חסדיו. להודות על העיניים, להודות על השיניים, לא חסר על מה להודות. רק נתחיל ונראה שאיננו גומרים.

ישנה סגולה לומר שבעים ושנים פעמים "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ובכל פעם לכוון על חסד אחר, ולאחר מכן לבקש משהו - וזוכים לקבל. אינני יודע את המקור לסגולה זו, אבל עצם היסוד ברור. ההודאה מזכה את האדם לקבל עוד.

סיפר משהו שישב עם בני המשפחה שלו כדי לעשות את הסגולה הזו. בתחילה אמרו: איך נמצא שבעים ושנים דברים לכוון עליהם?

אמרתי לרופא שאני מעוניין בניתוח אך לא כעת, וביקשתי ממנו שירשום אצלו ביומן הרפואי, שברגע שהמשיח מגיע, אני הראשון להיכנס ולעבור את הניתוח...

על התמדתו ואהבתו העצומה לתורה של

הגאון רבי אברהם מרדכי איזבי זצ"ל ראש ישיבת 'בית ישראל'

הרב אברהם פוקס

כשאנו מתקרבים לסיימה של תורה וקריאת פרשת וזאת הברכה, חשבתי לכתוב את הסיפור המדהים על הצימאון הנורא לתורה של ראש ישיבת 'בית ישראל' של חסידות גור שבאשדוד, הגאון רבי אברהם מרדכי איזבי זצ"ל.

את הסיפור על הרב איזבי שרבים כבר שמעו בגירסאות שונות, החלטנו להביא את הסיפור האמיתי כפי ששמענו מבנו הרה"ג רבי צבי יעקב שליט"א ראש רשת הכוללים 'אהבת תורה' ראש הישיבה הגאון רבי אברהם מרדכי איזבי זצ"ל, כבר אינני איתנו כשלוש שנים אך הסיפור עדיין מכה גלים.

'ראש הישיבה נולד באמריקה, אליה היגר אביו הרה"ח ר' צבי יעקב זצ"ל כילד עם משפחתו לאמריקה מהעיר לודו' שבפולין שם היו חלק מהקהילה הגדולה של חסידות גור עוד בטרם מלחמת העולם הראשונה. כשהגיע לימי בחירתו למד בישיבת טעלו שבקליוולנד והיה תלמיד מובהק של ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל. לאחר נישואיו עלה לארץ ישראל ומילא כרסו בש"ס ופוסקים, ו'נחטף' ע"י גדולי ישראל להרביץ תורה ולהעמיד תלמידים הרבה, ואכן עשה זאת ללא גבולות כשהוא מהווה ספר מוסר חי של שקיעות והתמדה בתורה. ילדיו מספרים שכמעט תדיר הוא היה יושב ולומד ליד השולחן בבית עד לשעות המאוחרות של הלילה ופשוט נרדם על הכסא כשרגע לפני שהוא נרדם מושך לעצמו כסא נוסף לשכיבה, וכך היה ישן עד שעות הבוקר המוקדמות.

יום יום במשך כשלושים וחמש שנה היה נוסע באוטובוס לישיבה באשדוד, כאשר גם נהג האוטובוס רחש לו כבוד רב

שיעורים תמידים כסדרם היה מוסר בישיבת 'קמניץ' וכן בישיבת 'אור שמח' ובישיבת גור 'בית ישראל', שנפתחה כגרעין בירושלים ולאחר מכן עברה לאשדוד שם נקרא לכהן רשמית כראש הישיבה ע"י האדמו"ר מגור ה'לב שמחה', שחיבבו ביותר והכיר עוד את משפחתו מפולין. וכך יום יום במשך כשלושים וחמש שנה היה נוסע באוטובוס לישיבה באשדוד, כאשר גם נהג האוטובוס רחש לו כבוד רב, והיה דואג לו למקום ישיבה מסודר, כדי שיוכל להמשיך ולהגות בתורה עם ספריו הרבים שהיו הולכים איתו לכל מקום.

גם בחתונות של תלמידיו, היו רואים אותו הוגה בתורה וכותב חידושים, הוא היה יושב ב'מזרח' עם גמרא ומחברת החידושי תורה, וטעמו עמו: הרי הגמרא אומרת בברכות (ו): 'שהמשח חתן זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות', אז כאן בחתונה זה המקום לזכות בברכה זו ולחדש חידושי תורה. לפעמים גם היה ניגש לחתן ואומר לו את החידושים שחדש בחתונתו תוך שהוא מוסיף לו שזוהי המתנה הטובה ביותר שהוא יכול לקבל...

הוא היה עושה מבחני מפעל הש"ס 30 דף לחודש ושנים ארוכות שהיה עושה גם תוכנית 30 וגם 20 דף, הוא היה מסתגר בחדר לילה קודם המבחן ומשנן לעצמו היטב את הדפי גמרא

יחד עם זאת בהיותו למעלה מגיל 60 החליט שצריך לעשות גם מבחנים שמיועדים לבחורים צעירים עד גיל 25 מקסימום ובהכנסו למבחן סברו האחראים כי בטח רוצה הגאון שליט"א להתרשם מעושי המבחן והתחילו להסביר לו ולפתע אמר להם בסה"כ באתי לעשות מבחן והיה זה פלא וחידוש מאוד לא שגרת וניסו להסביר לו שהמבחנים נועדו לבחורים צעירים ולא לראש ישיבה מכובד, אך הגאון זצ"ל ענה להם בפשטות וכי רק בחורים צעירים צריכים לחזור על ש"ס גם אנו בגיל מבוגר חייבים לידע את הש"ס ולחזור עליו תמיד ואכן נתיישב בין כל בחורי הישיבות ועשה

הצימאון לתורה של הרב איזבי זצ"ל

להכנות שמחות ביותר בידיעה שהסבא היקר יהיה נוכח בה במלוא מובן המילה, שלא כמו בחתונות קודמות שהיו במשפחה. ביום החתונה ההתרגשות במשפחת הגיע לשיא כאשר בשעות האחר הצהריים הסבא היקר קיבל את התרופה ולאחר זמן לא רב כבר החזיק בידו את מסכת סנהדרין.

'יש חתונה היום, כולם מחכים לסבא', והוא שומע ומצביע על הגמרא

'סבא' ניגשו אליו בני המשפחה בשמחה ואמרו 'יש חתונה היום, כולם מחכים לסבא', והוא שומע ומצביע על הגמרא, וממלמל: גמרא, גמרא, ומיד חוזר ללימודו. וכך במשך השעות הקרובות יענה לכל אחד ואחד שידבר איתו על החתונה, גם לאחר שיצאו מהבית, ונשאר איתו מישוהו ולחש באוזניו 'עכשיו החופה' הצביע על הגמרא, הוא פשט ישב ולמד בצמאון אין קץ. בשעות המאוחרות של הלילה כששבו בני המשפחה מהחתונה, הם נדהמו לראות אותו יושב באותו מקום שהיה לפני כעשר שעות עם אותה גמרא סנהדרין לפניו, רק הדף השתנה - מדף ב' המסכת לדף כ"ב...

אבא כאב את מחלתו, בספר תהילים שלו, על הפסוק לְקוֹת תּוֹצְאוֹת (סח כא) הביא בכתב ידו את דברי הגמרא במסכת ברכות (ת). 'תשע מאות ושלושה מיני מיתה נבראו בעולם, שנאמר: למות תוצאות - תוצאות בגימטריא הכי הוו. קשה שבכלן - אסכרא'. והוסיף וכתב: והחולי שלי קשה מאסכרא. הניתוק בעל כרחו מהתורה זה היה הדבר שציער אותו מכל.

המבחן שווה בשווה עם הבחורים - לימים כשיתחילו בארגון 'דרשו' במבחנים, עשה גם את מבחני 'דרשו'.

בנו הרה"ג צבי יעקב שליט"א מספר כי אחד מהחברות שלו עשרות שנים קודם לכן סיפר את הסיפור המדהים הבא: כבר מילדותו סבל ראש הישיבה מפזילה קלה בעיניו, הרופאים אמרו שרק בגיל יותר מבוגר ניתן לטפל בזה, ואכן כשהגיע לגיל המתאים לטיפול הוא פנה לרופא שאישר באוזניו שניתן לפתור זאת, וזה כרוך בניתוח לא מסובך שלאחריו יאלץ להימנע מקריאה שלושה ימים. סח ראש בישיבה באוזני החברות, חשבתי לעצמי מהי מטרת הניתוח שבעבורה אתבטל מלימוד תורה למשך כמה ימים, לראות - אני רואה ברוך השם, ללמוד - אני גם יכול, ענין יופי חיצוני - לא שייך. נשאר דבר חשוב אחד. הלא אני כהן, ואולי זה מום שיפסול אותי מלשרת בבית המקדש, ועל כן אמרתי לרופא שאני מעוניין בניתוח אך לא כעת, וביקשתי ממנו שירשום אצלו ביומן הרפואי, שברגע שהמשיח מגיע, אני הראשון להיכנס ולעבור את הניתוח...

וכאן מגיע בנו לסיפור המפורסם:

אבא נהיה ערני לסביבה ומיד שאל היכן אני נמצא וכדו', וכשקיבל את התשובות מיד 'נכנס לענינים'

בשנותיו האחרונות חלה אבא במחלת האלצהיימר, ורוב הזמן, לצערם הגדול של כל המשפחה ותלמידיו הרבים היה מנותק מהסביבה, מבחינה גופנית הוא תיפקד לגמרי, אך ללא קשר עם העולם החיצון. יום אחד הוא נזקק לטיפול רפואי בבית החולים, טיפול שהצריך אשפוז לכמה ימים. באחד הערבים, הרופאים הבחינו שאיננו רגוע והחליטו לתת לו כדור שינה והרגעה כדי שיוכל לישון היטב, אותו כדור מספר בנו, הוא כדור פשוט ביותר הנמכר בבית המרקחת בכמה שקלים, ולא כפי שפורסם שהיה זה כדור נסיוני בעלות של אלפי שקלים. בכל אופן להפתעת הרופאים הכדור פעל בצורה אחרת לגמרי, אבא נהיה ערני לסביבה ומיד שאל היכן אני נמצא וכדו', וכשקיבל את התשובות מיד 'נכנס לענינים', והחל לשאול 'מה עם תפילין?' 'היכן עומדים כעת בפרשיות התורה? אני צריך להספיק שנים מקרא ואחד תרגום', הוא גם רצה לנצל את ההזדמנות ולעשות ברכת כהנים. לאחר מכן הוא ביקש גמרא, וספר תהילים ועד מהרה שקע בספריו. הרופאים והמשפחה הבינו לאחר ימים מספר, שכדור כזה יכול להביא תועלת לכמה שעות כשהוא ניתן פעם בכמה ימים.

ההכנות לחתונה שהיתה אמורה להיות בקרוב לאחד מנכדיו, הפכו

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכייה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

Dirshu
העמוד היומי

מאי

יום שני
תשס"ו
היום הרביעי

חג הסוכות, שמחת תורה, ומי
העולם היהודי מתחיל בלימוד המגילת

מאימו

הצטרפו
כבר
עכשיו
בכל עמדות
'נדדים פלוס'

ומיד
לאחר החג,
גם במשרד
דרשו'
02-5609000

מתי בחשון
פ"ד
היסטורי

ד אחריהם היום ההיסטורי
חזור הראשון של העמוד הימי

מתי...

ה'רי הרב רואה שהנני איש חסון ובעל אגרוף, הנני מוכן לשהות בלילי חג הסוכות אצל הרב, ואשגיח על הסוכה, בטוחני שאוכל להשתלט על הגויים שירצו להזיק או להפריע לרב לקיים מצות סוכה'. וכששמע זאת הגה"ק רבי הלל מקולמיה, פשטה על פניו חיוך של אושר

הסיפור המיוחד שסיפר מו"ז הגאון החסיד הירושלמי רבי נטע פריינד זצ"ל, את שסיפר לו הרב מצעהלים זצ"ל

מאת: הרב טוביה פריינד

עובדא מאלפת סיפר מו"ז הגאון החסיד הירושלמי רבי נטע פריינד זצ"ל, את שסיפר לו הגאון הצדיק רבי לוי יצחק גרונוואלד זצ"ל, הרב מצעהלים, בנו של הגאון הצדיק רבי משה גרונוואלד זצ"ל בעל ה'ערוגות הבושים', וכך הוה:

יום אחד הלך הצעהלימער-רב לבקר את אחד מקרוביו הישישים שבערוב ימיו שכן בבית אבות - 'מושב זקנים', בחדר הסמוך, שהה איש זקן, ישיש מופלג שכבר עבר מזמן את גיל הזיקנה והשיבה, לדבריו, הוא כבר בן מאה ושש עשרה שנה. וכשנכנס הרב מצעהלים לחדר קרוב משפחתו, עבר דרך חדרו של אותו זקן, הלה שראה דמות נהדרה של 'רב' מולו, התיישב על מטתו לכבודו. הזקן החל לספר לרב, כי הינו כבר בן 116 שנים, ובנו נמצא בחדר הסמוך, גם הוא יהודי ישיש שכבר מתקרב לגיל תשעים.

הרב מצעהלים, לא האמין למראה עיניו ולמשמע אוזניו,

אבי, ונכנסתי לעבוד בבית הדואר כ'דוור', הסובב בין הבתים ומחלק מכתבים וחבילות שהגיעו לבית הדואר מערים שונות וממדינות אחרות. בהיותי איש חסון, גבוה קומה, היכול לסחוב משאות, הציעו לי בבית הדואר להיות השליח שיחלק את החבילות שהגיעו לבית הדואר לבתים, תוך שמוסיפים לי שכר על סחיבת החבילות. וכל סובבתי עם סוס ועגלה ופיזרתי את כל חבילות הדואר שהגיעו. "באותם שנים כיהן בעיר זו כרבה של העיר, הגאון הצדיק הקדוש רבי הלל מקולמיה זצוק"ל, מגדולי צדיקי דורו, מחשובי תלמידיו של רבינו בעל ה'חתם סופר' זי"ע. ובאחד הימים הגיע לבית הדואר חבילה גדולה של ספרים הממוענת לבית הרב. זה היה בערב חג הסוכות. חששתי אולי הרב יצטרך את הספרים לחג, לכן יצאתי עם החבילה לביתו של הרב ממש בערב חג הסוכות. סחבתי את החבילה על גבי, ובהגיעי אל בית הרב, דפקתי על פתחו, הרב פתח לי את הדלת, ואראה לי באצבעו את המקום שאניח שם את החבילה".

ממשיך הישיש בן ה-116 ומספר:

ממשיך הישיש בן ה-116 ומספר: "משפנתי לצאת ולהיפרד מהרב בברכת חג שמח, ראיתי על פניו דאגה ועצב, הדבר היה מוזר בעיני, נמצאים אנו ערב חג הסוכות - זמן שמחתנו, ראיתי בחצר את

הרב מצעהלים, לא האמין למראה עיניו ולמשמע אוזניו, יושב לו יהודי זקן וישיש, בריא ושלם בן 116, ומספר כי יש לו בן, שהוא בן תשעים שנה ויכולים שניהם לקיים תורה ומצוות... ביקש מהזקן שיניח לו לכמה דקות, וברצונו לפנות לחזות בבנו הזקן בן התשעים ולראות את מצבו. הזקן סימן לו את החדר בו שכב בנו, והרב מצעהלים נכנס לפגשו. ואכן בהיכנסו ראה יהודי מבוגר ישיש, 'צעיר' בכמה שנים מאביו, אך הוא מתפתל בייסורים נוראיים, תוך שזועק, כי לפחות עוד ארבע שנים יש לו לסבול ייסורים אלו... הפליאה גברה אצל הרב מצעהלים, מנין ידע הבן הישיש, בן התשעים, כי יש לו עוד ארבע שנים לסבול? כך סיבב מהורהר ב'מושב הזקנים' - בין חדרי האב והבן. כעבור כמה דקות, נכנס שוב לחדרו של האב הישיש בן ה-116 ביקש ואמר לו: ספר לי את סיפורך. תחילה התחמק הזקן הישיש בן מאה ושש עשרה, אביו של הזקן בן התשעים, אך לאחר שהרב הפציר והורה לו, החל הזקן לספר: "בימי עלומי התגוררתי בעיר קאלימייא שבהונגריה, והיות כי הבנתי בתורה היתה חלשה, וכבר הגעתי לגיל מבוגר, יצאתי לעזור לפרנסת

חוזקי ואת כוחותי, היות שכבר הזדקנתי מאז... אבל מול כל נערי הקבוצה עמדתי בגבורה, והנסתי את כולם בפחד ורעדה. וכך שהיתי בכל לילות חג הסוכות בסוכת הרב, ושמרתי עליו ועל הסוכה מכל משמר..."

סיים הזקן הישיש את סיפורו: "לאחר חג הסוכות, נכנסתי להיפרד מהרב, לא אוכל לתאר את השמחה הגדולה שהיתה לו על שזכה לקיים מצות סוכה ללא הפרעות מתוך שמחה וטוב לבב, והאציל עלי מברכתו שאזכה לאריכות ימים ושנים עד מאה ועשרים! והוסיף ברכה על ברכתו: שבני לא ימותו בחיי! והבן הזה שהרב ביקר אצלו כעת, הוא בן יחיד, והינו כבר בן תשעים שנה, אך סובל ייסורים מרים. יש לי עוד 4 שנים לחיות, ואיני יכול לראות בצער. לכן הנני חוזר שוב על בקשתי שהרב יתפלל עלי... - - -"

הרב מצהעלים נתרגש מאד מהסיפור, והניאו מבקשתו המזוהר, פנה ואמר לו שבמקום להתפלל על הסתלקותו, יתפלל לרפואתו, וכך יזכה לחיות בטוב ובנעמים עד מאה ועשרים ללא שיראה בצרת בנו.

בצאתו הרב מצהעלים מ'מושב זקנים', לא יכל להירגע מהסיפור. למחרת ביקש מאחד הבעלים של ה'בית אבות' - ה'מושב זקנים', שהיה יהודי ירא ושלם, שיודיעהו ויעדכנהו פעם בפעם על ממצבו של אותו זקן, במיוחד עם חלה או ח"ו יגיע קיצו.

סיים הרב מצהעלים את סיפורו המפליא ואמר לרבי נטע פריינד: "קיבלתי משך הזמן דרישת שלום מאותו זקן, ואף בקרתיו פעמים נוספות ב'מושב זקנים', ובדיוק כעבור 4 שנים מאותו מעמד, ביום שמלאו לו 120 שנה, קיבלתי טלפון שנסתלק הזקן הלז לבית עולמו. וכעבור שעה אחת, קיבלתי ידיעה נוספת שנפטר בנו הישיש בן התשעים וארבע. סיפור מופלא זה מראה על גודל צדקותו ושגב מעלתו של הגה"ק רבי הלל מקאלמיה להכרת טובתו ליהודי שעזר לו לקיים מצות סוכה בשמחה וטוב לבב". זכותו יגן עלינו.

סוכת הרב מוכנה, שולחן ערוך ומפה לבנה צחורה. ארבעת המינים היו מונחים על הארון, ודווקא בזמן כזה הרב מודאג ועצוב. פניתי שאלתי את הרב: מדוע פני הרב מודאגים? האם קרה איזה מקרה, או אסון? סיפר לי הרב ושח את דאגת לבו וכך אמר לי: 'שחושש השנה לישון בסוכה, עקב השתוללות והתפרעויות הגויים השקצים סביב ביתו, שלאחרונה מתכנסים בלילות, משתוללים ומשתכרים, גורמים להזיקות נוראיים לסביבה, והיות שמקום מגורי הינו במרכזה של עיר, סוכתי בנויה וממוקמת בחצר הבית לעיני כל, איני יודע מה לעשות, האיך אוכל ואשן בסוכה!?'

מיד עלה ונצנץ רעיון במוחי...

סיפר הישיש ב'מושב זקנים': "מיד עלה ונצנץ רעיון במוחי, ואמרתי לרב - הגה"ק רבי הלל מקאלמיה: 'הרי הרב רואה אותי, שהנני איש חסון רחב כתיפיים, וגם... בעל אגרוף, ללא ספק מומני יפחדו הנערים הגויים המשתוללים והמשתכרים, הנני מוכן ומזומן לשהות בלילי חג הסוכות אצל הרב, ואשגיח על הסוכה לילות החג, בטוחני שאוכל להשתלט על הגויים שירצו להזיק או להפריע לרב לקיים מצות סוכה'. וכשמע הגה"ק רבי הלל מקולמיה את הדברים, פשטה על פניו חיוך של אושר, ותוך דקה זהרו פניו מאפילה לאורה ומעצב לשמחה..."

"ואכן בהתקדש ליל חג, מיד לאחר תפילת ערבית, התייצבתי בסוכת הרב, זכיתי לסעוד עמו את סעודת החג, וכשפנה לנוח, סידרתי את מטתי ממש על יד דלת הסוכה, ולידי הנחתי מקל חובטים, שבאם אשמע קולי התקרבות הפוחזים, אוכל מיד לעשות בהם שפטים, בטרם יספיקו להזיק לסוכה ולרב ח"ו. וכך הווה, בשעות המאוחרות של הלילה, התעוררתי לקול צווחות איומות, מיד התרוממתי וקמתי כארי לעומתם, נטלתי את מקלי ויצאתי לקראתם - - -"

תיאר הישיש, ואמר לרב מצהעלים: "כיום, הרב לא יוכל לשער את

מצטרפים עכשיו בכל עמדות נדרים פלזם

אבי מורי זצ"ל סיפר, כי בכל שנה בליל החג הראשון של סוכות התקשה הסבא שלנו מורנו רבי יעקב רוזנהיים זצ"ל להירדם. הוא התעורר שוב ושוב ובדק האם כבר הגיע זמן נטילת לולב, ועם זריחת החמה קפץ ממקומו באושר ומיד נטל את ארבעת המינים לברכה. כשיכור ולא מיין היה 'מתנפל' על המצווה

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על אהבת המצוות של גדולי ישראל

ממנו ללכת למקוה כדרכו בטוענם כי המים צוננים עקב תקלה בדוד המים החמים, והדבר מהווה סכנה קשה לבריאותו. מזג האויר הקריר בצירוף מי המקווה הקפואים, חששו בני הבית, עלול לסכן את ה'חפץ חיים' שכבר היה בגיל מופלג.

ה'חפץ חיים' לא שמח כלל עם ה'פטור' שהעניקו לו. הוא שלח את אחיינו - הסבא מספר הסיפור - לבדוק את מצב המים אם הם אכן פושרים וצוננים, והשליח חזר וסיפר כי צודקים בני הבית בדבריהם, ואכן המים קרים.

אך כעבור דקות ספורות, קם ה'חפץ חיים' ממקומו והודיע כי הוא מעוניין ללכת בעצמו לבדוק את טמפרטורת המים... "איני מוכן לוותר כה בקלות על הטהרות במקווה לכבוד שבת", אמר, התעטף היטב במעילו ובפרוותו ויצא אל הכפור שבחוץ. הוא חזר מקץ שעה קלה, צער נסוך על פניו: "אכן, אי אפשר לטבול... אך כעת, לפחות אוכל לומר שעשיתי כל השתדלות למען המצוה - אך לא עלתה בידי לקיימה..."

אהבת המצוות שפיעמה אצל גדולי הדורות היתה תוצאה ישירה של הערכתם לחיים הרוחניים, לדברים הנצחיים, העריכיים.

אצל רבים מגדולי הדורות ראינו עבודה מיוחדת להאיר פנים לכל אחד ואחד, ולהיות כמגדל אור של שמחה ונעימות, וזה השפיע לאיך ערוך על המסתופפים בצילם. מבחינה מסויימת, זהו ה'זיכו

הגאון רבי הירש זקס זצ"ל, נכד רבן של ישראל ה'חפץ חיים' זצ"ל, זכה להתגורר עימו לעת זקנתו כמה חודשים. כידוע, נהג ה'חפץ חיים' להתבודד מדי פעם ולעשות חשבון נפש נוקב עם עצמו. באותו הזמן היה מוונה את כל זכויותיו ו'חובותיו', לפי החמרתו עם עצמו, וישנן כמה וכמה עדויות על מעמד נורא זה ועל הרושם הכביר שהיה מותיר על מי שראהו.

רבי הירש סיפר בנוסח זה, כי פעם אחת שמע את סבו מסכם את חשבון הנפש לעצמו ואומר: "ישראל מאיר! ישראל מאיר! אכלת מצה, נטלת לולב, כתבת משנה ברורה... אבל לא היה לך מספיק שמחה של מצוה!"... וכך הוא תבע את עצמו על זה בצורה נוקבת.

זו היתה התביעה שהכריעה את הכף ל'חובה'...

ובמי מדובר! ברבינו ה'חפץ חיים', ששמחת המצוות שלו היתה בלי גבול ותכלית. ברחוב עזרא בירושלים התגורר יהודי חשוב ויקר, שעוד שימש בוילנא כבן בית ועוזרו של מדברנא דאומתיה מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל. שמו היה הרב הגאון רבי מאיר ליברמן זצ"ל, הוא סיפר כי היה נוכח כאשר ה'חפץ חיים' חזר פעם מבית המרחץ שם טבל לכבוד שבת. מחמת חולשתו לא הלך רגלית, אלא נסע בסוס ועגלה.

"הייתם צריכים לראות כיצד פותח ה'חפץ חיים' את הארנק כדי לתת לעגלון את שכרו", תיאר רבי מאיר את שהתרחש. "הרי זו מצווה מדאורייתא של ביומו תיתן שכרו. ראיתי למול עיניי שמחה של עני מרוד שאין לו פרוטה לפרטה ומתבשר פתאום שזכה בפרס הגדול ונעשה מיליונר... לא שייך לתאר את שמחתו של החפץ חיים כשקיים את המצווה ה'פעוטה' הזו, אשרי עין ראתה!"...

אלו מושגים! ואם לא זכינו להכיר את ה'חפץ חיים', לפחות זוכים אנו לשמוע את העדויות הללו ולקבל מעט מושגים על "הבו גודל לאלוקינו"...

מעשה מבחיל שמעתי מפי הרה"ג רבי משה וכתפויגל שליט"א מארצות-הברית, שהינו צאצא לאחד מקרובי ה'חפץ חיים'. רבי משה שמע את הסיפור מסבו, מעשה נפלא אודות הזריזות והשמחה של ה'חפץ חיים' בקיום המצוות, וכן עד כמה היה נזהר מעצלות חלילה בעשייתן.

היה זה בערב שבת חורפית וקרה, ובני ביתו של ה'חפץ חיים' מנעו

הרבים' הגדול ביותר!

רב חשוב אחר עם פמליה כבודה. לאחר כעשרים דקות, הרב ויזל הרגיש שכבר ישב מספיק, קם, איחל לרב וואזנר 'גוט מועד' ויצא. אך כאשר הרחיק מעט, שמע לפתע את קולו של הרב: "רבי ישראל! רבי ישראל!..." הוא הסתובב אחרוני, וראה את הרב רץ אחריו. הרב תפס את שני ידיו בחמימות רבה והתעניין: "מה שלום כבודו? איך הוא לומד? מה לומדים? מה שלום בני הבית והילדים?"... נראה בחוש שהרב מנסה לפייסו, שמא נפגע מכך שלא היה מספיק פנוי אליו...

סיפר לי דבר מעניין בו נכח בעת ששהה פעם בביתו של מורנו הגאון רבי יצחק שיינר זצוק"ל

ידידנו הנגיד הנכבד רבי יוסף יצחק [איטש'ע] רוזנבוים שליט"א מלייקווד, סיפר לי דבר מעניין בו נכח בעת ששהה פעם בביתו של מורנו הגאון רבי יצחק שיינר זצוק"ל, ראש ישיבת קמניץ.

היה זה ביום טוב של חג הסוכות. ראש הישיבה ישב בסוכתו, בעיצומה של הסעודה, כשלתעוד נכנס אברך עובר אורח שעבר במקום, ואמר לראש הישיבה בהתרגשות כי גילה בעיה הטעונה תיקון בדחיפות: המים מן הברז על יד הסוכה בו נוטלים ידים, יורדים ומחלחלים אל הגינה, ויש כאן שאלה חמורה של השקיה האסורה בשבת ויום טוב. האיר ראש הישיבה פנים לאותו אברך, והודה לו בחמימות גדולה על שהצילו ממכשול של חילול שבת. לאחר שיצא מיהרו בני הבית לבדוק את הענין, וגילו כי לא מיניה ולא מקצתיה - המים יורדים וזורמים אל משטח בטון, והגינה בכלל בקצה השני, לא דובים ולא מים...

כשחזרו אל הסוכה וסיפרו על כך לראש הישיבה, נחלו הפתעה נוספת - ראש הישיבה כלל לא התרגש מהגילוי... לתמונה, הוא הסביר שידע היטב להיכן זורמים המים; אך רצה לתת לו הרגשה טובה כי הצליח להביא תועלת...

אבי מורי זצ"ל סיפר, כי בכל שנה בליל החג הראשון של סוכות התקשה הסבא שלנו מורנו רבי יעקב רוזנבוים זצ"ל להרדם. הוא התעורר שוב ושוב ובדק האם כבר הגיע זמן נטילת לולב, ועם זריחת החמה קפץ ממקומו באושר ומיד נטל את ארבעת המינים לברכה. כשיכור ולא מיין היה 'מתנפל' על המצווה.

הסיפור הזכיר לי מעשה שסיפר בנו הגאון רבי בן ציון וואזנר שליט"א לאחר פטירת אביו מרן רבינו הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל. כי הסבא של אביו הרב וואזנר זצ"ל, היה ממשפחה פשוטה ולא מיוחסת וחשובה, אבל חיבב את המצוות ברמה שאין לתאר. הוא היה יהודי אמיד, ובכל שנה הוציא דמים מרובים על קניית אתרוג מהודר.

לאחר מאה ועשרים, הופתעו בניו למצוא בצוואתו את הדברים הבאים: "דעו לכם בני, שמעודי לא השלכתי את האתרוג לאחר חג הסוכות. לגודל חביבות המצווה לא יכולתי להיפרד מהם, ושמרתי את כל האתרוגים בבית מיוחדת, לתוכה הכנסתי את האתרוג כל שנה מקץ חג הסוכות. מבקש אני מכם שיכניסו תיבה זו עימי..."

(מתוך אוצרותיהם אמלא')

כשהייתי פעם בלייקווד נכנסתי להתברך מפי אם המלכות, הרבנית הצדקנית מרת רישל קוטלר ע"ה, אשת ראש הישיבה הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל. באותו ביקור סיפרה לי הרבנית כי עדיין חרט בזכרונה משנות ילדותה דמותו של הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, שהיה מגיע להתארח בבית אביה הרב הצדיק רבי אריה מלכיאל פרידמן זצ"ל בקובנה, כאשר שהה בעיר לצורך גיוס כספים לטובת ישיבתו בברנוביץ. שנה אחת הוא אף שהה בביתם בכל ימי חג הסוכות, עד לאחר שמחת תורה.

הרבנית תיארה בפני איך היתה ההרגשה סביבו: "אמנם פניו של רבי אלחנן היו תמיד רציניות מאוד, ומין הילה של כובד ראש חפף עליו, אולם בכל דרכיו היתה נעימות מיוחדת. הרגשנו כי הוא מחפש כל העת כיצד להנעים את השהות סביבו. פעם קרא לבני הבית ואמר לנו: 'אני אספר לכם את הסיפור על הדיבוק שהיה אצל ה'חפץ חיים', אבל בתנאי שתאמינו לסיפור'..."

עוד סיפרה הרבנית קוטלר, כי בסיום תקופת שהותו בביתם החליטו כל בני המשפחה לעשות עוד השתדלות מצידם למען ישיבתו של רבי אלחנן, ואכן גם הגברים וגם הנשים עשו כל אחד ואחת השתדלות נוספת לפנות למכיריהם ולהתרימים למען הישיבה. כאשר הגיעה השעה שרבי אלחנן היה צריך לצאת לרכבת לחזור לביתו, התמהמה הרכב של הנשים לשוב הביתה, ורבי אלחנן סירב לצאת לדרך עד שבעלת הבית תגיע. הוא אמר: "ביתה הוא בית ועד לחכמים, וצריך להכיר טובה לבעלת הבית. אי אפשר שנעזוב לדרךנו עד שנאמר לה תודה..."

"רבי אלחנן היה איתנו בסך הכל תקופה די קצרה", סיימה הרבנית, "אולם ההשפעה שלו נתנה את אותותיה בנו לאורך ימים ושנים, ועד היום דמותו הטהורה ונעימות הליכותיו מלוות אות'..."

תמיד שזכינו להיכנס בימי חג ומועד להקביל את פני רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', שמת לב כי הוא משתדל להתייחס לכל אחד ממשחרי פניו באופן אישי. אצל זה מתעניין על מקום עבודתו, אצל השני על סבו, אצל השלישי על הגמ"ח שהוא מפעיל ועוד כהנה וכהנה.

אחרי תקופה נודע לי ממורי הוראות בבית דינו שאצלו זוהי שיטה. הוא קיבל על עצמו נוהג קבוע לשאול כל אחד מהנכנסים שאלה אישית, כדי שירגיש שקיבל יחס חם ואישי, ויחוש בנוח בביתו.

ובאחד הביקורים כשישבתי סמוך אליו, יחד עם עוד אברך בן גילי, ושתינו גדלנו יחד בשכונת 'זכרון מאיר' בילדותנו, פנה אלינו הרב וואזנר בחום ואמר: "הזוכרים אתם לפני כחמישים שנה איך ביחד בנינו את עצמנו?!..." [ו'י ז'ך צוזאמען אונז זאך געבויט"...]. היה זה משפט ספוג במידות טובות וענוה גם יחד. הלוא כשהוא בנה רוחנית את 'זכרון מאיר' יחד עם חבר תלמידי חכמים מבני השכונה, אנו היינו נערים צעירים... אולם הוא אמר זאת כדי שינעם לנו.

ושמעתי מהגאון רבי ישראל ויזל שליט"א, רב קהילת 'חניכי הישיבות' באחוזת ברכפלד, שזכה לשמש לפניו בהוראה, כי באחת השנים, כאשר בא להקביל את פני רבו ברגל, הגיע אז באקראי גם

הרב שטיינמן עיין בהדסים ואמר לי: "שני ההדסים האלו ממש מצויינים, אבל השלישי יכול להיות יותר טוב... כדאי שתקנה אחר!!!". אמרתי למרן: "אבל כבר השקעתי יום שלם בחיפושים אחר ההדסים האלו!!!". ענה לי מרן: אז תשקיע עוד יום אחד ויהיו לך שלושה הדסים בתכלית ההידור!!!"

מגיד המישרים הג"ר אליעזר יוטקובסקי על השאלה שרבים שואלים איך אפשר לשמוח

ושמחת בחגך

המצווה המרכזית של חג הסוכות היא כמובן מצוות השמחה. התורה הקדושה מצווה אותנו "והיית אך שמח", כלומר, רק שמח. הא ותו לא. שלא יהיה עוד שום דבר מעורב עם השמחה, השמחה צריכה להיות שלימה, וידוע מה שאומרים בשם הגר"א שזאת אחת המצוות הקשות ביותר בעבודת ה', לשמוח במשך שבעה ימים תמימים, ואפילו שמונה ימים, יחד עם שמיני עצרת - בשמחה מלאה ושלימה, בלי להפסיק לשמוח אפילו לרגע קט במשך החג כולו. רבים שואלים את עצמם גם את כל מי שמוכן לשמוע אותם: איך עושים את זה? איך אפשר לשמוח? אדם יכול להכריח את עצמו לעמוד, לשבת, לקפוץ, לרקוד, ללמוד, אפילו לבכות... אבל לשמוח? מי שלא שמח לא שמח, האם יכול אדם להכריח את עצמו לשמוח, בזמן שהוא בכלל עצוב?

כנסת ליטאי קלאסי, שגרתי לחלוטין, כמו אלו שבהם הורגלתי להתפלל מנעורי.

הנער עלה לתורה וקרא את הקריאה שלו באופן מיוחד במינו, וכשהגיעה תפילת המוסף כיבדו את אחד מבני המשפחה לגשת לפני העמוד.

הלה ניגש, ובחזרת השף פצח בקול ערב והתפלל בנעימה מיוחדת. כשהגיע לקדושה הוא החליט לתבל מעט את הנוסח, ובאמירת 'הוא אלוקינו', התחיל את הניגון החב"די הידוע, וכולם הצטרפו בשמחה רבה, שכחנו שאנחנו ליטאים בכלל.

אבל אז, כשסיים את אמירת הקדושה, וניסה לחזור לנוסח הרגיל של התפילה, הוא לא הצליח... הנוסח יצא לו משובש ומגוחך, ניגונים של ראש השנה, יום כיפור, פורים וחנוכה התערבבו להם יחד, ולרגעים נדמה היה שהוא אפילו משלב חלקים מתוך הניגון הנוגה של 'אלי ציון ועריה'.

הקהל לא ידע את נפשו. אלו שישבו מאחור פשוט החלו לצחוק ולא הצליחו לעצור את עצמם, אלו שהיו בשורות הראשונות ניסו לעזור לו ולהזכיר לו את הנוסח, אבל זה לא עבד. האיש פשוט המשיך בתפילה בצורה משונה ומגוחכת, הביזיונות היו גדולים.

אני התכווצתי בתוכי. ריחמתי עליו מאוד, והייתי בטוח שברגע שהוא מסיים את התפילה, החזן הזה פשוט מרים את הטלית אל מעל לראשו, מכסה את הפנים, ובורח מבית הכנסת כל עוד נפשו בו.

ובכן, מעצם העובדה שהתורה מצווה אותנו לשמוח, משמע שהדבר אפשרי! ואיך באמת?

ובכן, יש מתכונים רבים לשמחה. יש כאלו שמשמח אותם מאוד לאכול עוגות גבינה ולשתות יין טוב. יש כאלו שמואוד מאוד שמחים מלשתות לשוכרה ולרקוד בבית המרוח עם שיכורים נוספים. כל אחד מה שמשמח אותנו, אבל רוב הדברים האלו שמביאים כביכול את השמחה לאדם, סופם שהם מביאים אותו לידי עצבות. אותו שיכור בבית המרוח לא כל כך מחייך למחרת בבוקר, כשהוא מתעורר בתוך שלולית של קיא, ואינו יודע לומר בוודאות אם היין שהוא הקיא או שאולי אחד מתבריו הקיא אותו.

מי שמרבה באכילה של עוגות גבינה, יגלה מהר מאוד שהחגורה שלו כבר קצרה מלהקיף את כל גופו, ובשדיקות הגלוקוז שלו מספקות תוצאות גבוהות במיוחד, עם נטייה גבוהה לחלות בסוכרת, ולשלם מחיר כבד מאוד על ה'שמחה' הזאת שהוא שמח עם עוגות הגבינה ובקבוקי השמפניה.

אז מה באמת משמח את האדם?

אני רוצה לספר לכם סיפור.

הזמנתי פעם לתפילת שחרית של שבת בבית כנסת שבו נערכה עליה לתורה של נער בר מצווה, קרוב משפחה. בשבת בבוקר יצאתי מהבית יותר מוקדם מהרגיל, עשיתי כברת דרך והגעתי לבית הכנסת שהוא שבו מתפלל קרוב משפחתי 'שמברמין' את בנו - בית

חצי, על כל אחד מהמתפללים יש גם אחד שמגייס כסף לצדקה, וב"ה ישראל נתבעים ונותנים.

אבל החזן שלנו רוח אחרת היתה עמו: "אני גיליתי שזה מורכב ממאה אחוז מול מאה אחוז..."

איך זה ייתכן, שאלתי, והוא מיד הסביר:

"כל אחד ואחד מהאנשים שנכנס בשעריו של בית הכנסת איצקוביץ, או שכל מבנה אחר בעולם, הוא נזקק. לא כולם נזקקים לכסף, יש אנשים שכסף לא חסר להם ברוך ה', אבל כולם נזקקים לתשומת לב, ליחס, להערכה, להרגשה חשיבות.

"ומי הם בעלי היכולת שיכולים לתת להם את היחס הנצרך כל כך? כולם!!! כל אחד ואחד יכול 'לתרום' לזולתו יחס, הערכה, תשומת לב. זה לא קשה, זה פשוט עניין של רצון טוב ומודעות. והתפקיד של כל אדם הוא להפחית ככל האפשר את התלות שלו במחמאות ובהערכה של אחרים, ומאידך, להגביר ככל האפשר את נתינת המחמאות מצדו לשאר בני האדם שסביבו!"

וזה רבותי, המתכון הבטוח ביותר לשמחה!!!

לפני זמן לא רב התלוויתי ליהודי מבוגר, בן 87, הסובל ממחלת הפרקינסון כבר חמש שנים. הלכתי אתו לרופא מומחה, פרופסור גדול שגובה עבור הביקור הזה לא פחות מ-1,800 שקלים, אבל בני משפחתי של אותו יהודי לא חסו על כספם והסכימו לשלם כל מה שצריך כדי לשפר ולו במעט את איכות החיים של אביהם.

הגענו לרופא, שהיה במצב רוח מאוד מרומם. "במחילה מכם", הוא ביקש ברגע שהתיישבנו מולו, "אני מאוד רוצה לאכול עכשיו גלידה, איכפת לכם לחכות כמה דקות, אני יורד רגע לקפיטריה שבקומת הכניסה וקונה לעצמי משהו, בסדר???"

כמובן שהסכמנו. הוא ירד ושב כעבור דקות אחדות, כשבידו טילון ענק, אותו הוא ליקק בהנאה מרובה. האמת שזה היה נראה לי קצת מוזר, פרופסור נכבד, אדם מוערך מאוד, לא יכול להתאפק? הוא חייב ללקק גלידה אל מול עיניו של חולה שבא לקבל ממנו ייעוץ רפואי?

אבל כשאתה משלם 1,800 שקלים על ביקור של חצי שעה, אתה לא מעז למתוח ביקורת, אפילו לא במחשבה. מהר מהר דחקתי ממחשבותי את 'המהרהר אחר רופאו'.

הפרופסור בדק את הקשיש, עיין במסמכים שהבאנו, תוך כדי זמזום לעצמו ניגון עלי, ולאחר מכן פתח בשיחה עם היהודי המבוגר עקב אחר התגובות שלו התעניין בסדר היום שלו, ולבסוף פסק את פסוקו: "מיסטר רבינוביץ", אמר לחולה הפרקינסון, "תקשיב לי טוב, אתה בלי עין הרע בן 87, כבר חמש שנים יש לך פרקינסון, ובכל זאת סדר היום שלך מלא וגדוש בפעילות. אתה קם לפנות בוקר, לומד, מניח תפילין, מתפלל, אוכל ארוחת בוקר מסודרת, לאחר מכן אתה נה מעט ושוב חוזר לפעילות, יש לך כל שבוע חתונה של נכד או בר מצוה של נין, ואתה לא מפספס אף שמחה..."

"מה אומר ומה אדבר? אתה נראה כמו בנאדם אבל האמת היא שאתה אריה!!! כבר עשרות שנים לא ראיתי מטופל כמון, אני חושב

אבל לתדהמתי הרבה, לאחר סיום התפילה פנה החזן בשמחה רבה לחתן בר המצווה ואמר לו: "אני ניגשתי לפני העמוד כי רציתי לשמח אותך, אבל ברוך ה' זכיתי לשמח את כל המתפללים בבית הכנסת, תראה איך כולם שמחים וצוהלים..."

לא זו בלבד, אלא שכשהתיישבנו לקידושא רבא אחרי התפילה, ואותו חזן התיישב לידי, הופתעתי לגלות שלאיש יש תיאבון בריא. הוא אכל קוגל ודג מלוח בהנאה מרובה, סיפר סיפורים ואמר ווארטים לי ולשאר היושבים סביבנו, כאילו לא חווה רק לפני דקות אחדות את אחד האירועים המשפילים והמבזים ביותר בחייו.

כשהחל האולם להתרוקן מעט, טפחתי קלות על כתפו ואמרתי לו שאני לא מצליח להתאפק, אני חייב לשאול אותו שאלה מאוד רצינית: "תגיד לי, האם אתה עשוי מפלסטיק או אולי מפלסטלינה? או שאתה בשר ודם כמו כל האנשים האחרים כאן?"

הוא הסתכל עלי בתמהון ולא הבין, "מה זאת אומרת, בוודאי שאני בשר ודם!"

"אז איך אתה מסוגל להמשיך הלאה בחיים כאילו לא קרה כלום? הרי כולם צחקו עליך, כל בית הכנסת מקצה לקצה, זה הדבר הכי לא נעים שיכול להיות בעולם, כשחזן ניגש ומתבלבל בנוסח ולא מצליח לחזור לעצמו. נורא ואיום! איך אתה יכול לשמור על כזה שוויון נפש כאילו לא קרה כלום?"

האיש קם על רגליו, והתרחק מעט: "אה לא מתבייש???", הטיח בי, ואני נבהלתי מאוד, אבל אז ראיתי שחיוך קל מבצבץ בזוויות פיו והבנתי שהוא לא מתכוון באמת לבייש אותי..."

"אתה הרי למדת אצל מרן הגרא"ל שטיינמן, הייתי דבוק בו במשך 40 שנה. כל כך הרבה זמן בליית במחיצתו ובכל זאת לא הפנמת את הדבר הכי בסיסי שהוא לימד אותנו?"

"הרמ"א אומר בסעיף הראשון של השולחן ערוך: "אל יבש מפני המלעיגים עליו בעבודת ה'". זה הדבר הראשון שיהודי צריך לעבוד עליו.

"דע לך ש-99 אחוז מהאנשים עסוקים 99 אחוז מהזמן שלהם ב'מה יאמרו הבריות'", הוסיף האיש להטיף לי, ומיד תיקן את עצמו בקריצה: "האמת ש-100 אחוז מהאנשים עוסקים הזה, אבל אני בטוח שאתה חושב על עצמך שאתה לא כזה, לכן אני משאיר את זה על 99 אחוז, ונותן לך ליהנות מהמחשבה שאתה שייך לאחוז הבודד שמחוץ לסטטיסטיקה".

והאמת היא שפה טמון המפתח לשמחה, אדם שזוכה להתעלות מעל המקום הזה, של המחשבה איך אני נראה בעיני אחרים, ומה הם חושבים עלי, יכול לשמוח ויש לו הרבה פחות דאגות.

סיפר לי אותו ידיד שהוא עשה פעם 'סקר' בבית הכנסת 'איצקוביץ', בניסיון לגלות כמה אחוז מהבאים בשערי המקום הם נזקקים הפושטים יד לבקש תרומה, וכמה אחוז הם אנשים בעלי יכולת שיש להם אפשרות לתרום להם.

אם היו שואלים אותי, כך אמרתי לו, הייתי אומר שזה מתחלק חצי

תמים ושאל שאלה די דומה... הוא אמר שהוא מצא חתול במיטה שלו, וזה דווקא מאוד נחמד לו כי החתול חימם לו את המיטה הקרה לפני שהספיק לברוח. אבל הוא שאל אם החתול לא מטמא את הסוכה...".

הנה לנו שני אנשים, עם מקרה מאוד מאוד דומה, שניהם מצאו חתול במיטה שלהם. אחד ראה בזה מעלה גדולה והשני חיסרון איום ונורא. איך זה קורה? כי הם מגיעים מנקודת מבט שונה...

בצעירותי הלכתי פעם לחפש הדסים ללולב. באותם ימים עבודת חיפוש ההדסים המהודרים היתה מהעבודות הקשות שבמקדש, עוד לא היו אז הדסים ממוינים כמו היום. בדי ההדס היו מגיעים בדליים והיה צורך לעבור עם העיניים ולבדוק הדס אחרי הדס, למדוד את המרחקים וכו'.

כמובן שאני לא הייתי היחיד בשוק ארבעת המינים, יהודים רבים הגיעו לקנות הדסים, וזה היה ממש לא פשוט למצוא הדסים מהודרים בין כל בדי ההדס הללו שאחרים כבר עברו עליהם ובררו מתוכם את הטובים ביותר.

לכן החלטתי להרחיק נדוד. נסעתי לפתח תקווה, מתוך מחשבה ששם אין כל כך הרבה בני תורה כמו בבני ברק, וממילא אוכל למצוא הדסים בקלות רבה יותר.

חיפשתי יום שלם ולבסוף מצאתי שלושה בדי הדס, שניים מהם היו ממש בתכלית ההידור, ואילו השלישי היו מאוד מאוד מהודר, אבל... היה בו איזשהו חיסרון קטנטן.

נכנסתי עם שלושת ההדסים למרן הגראי"ל שטיינמן שבאותן שנים עוד היה מקבל קהל לשאלות על ארבעה מינים, עד שהראיה שלו נפגעה מעט וזו הוא הפסיק לענות על שאלות כאלו.

הרב שטיינמן עיין בהדסים ואמר לי: "שני ההדסים האלו ממש מצוינים, אבל השלישי יכול להיות יותר טוב... כדאי שתקנה אחר!!!". אמרתי למרן זצ"ל: "אבל כבר השקעתי יום שלם בחיפושים אחר ההדסים האלו!!!".

ענה לי מרן: "נו, מה הבעיה? אז תשקיע עוד יום אחד ויהי לך שלושה הדסים בתכלית ההידור!!!".

למחרת נסעתי שוב לפתח תקווה ואחרי כמה שעות של עבודה הצלחתי למצוא את ההדס המהודר ביותר, והיו לי שלושה בדי הדס מיוחדים במינם. הראיתי אותו למרן הגראי"ל והוא היה שבע רצון מהתוצאה הסופית של החיפושים.

עברו מאז לא מעט שנים, ועד היום התחושה שמילאה אותי כשנטלתי את הלולב ביום הראשון של חג הסוכות, עדיין ממלאת אותי כשאני נזכר בה. איזו שמחה! איזה אושר!!! אני לא יודע אם היו לי עוד הזדמנויות בחיים שבהם שמחתי כל כך במצווה כמו אותה הפעם ששמחתי בד' מינים שלי בשמחה שלמה ואמיתית.

ב"ה יש לי כל שנה הדסים מהודרים, אבל באותה שנה היו לי הדסים שהשקעתי בהם, שהתאמצתי מאוד מאוד כדי למצוא אותם, ודווקא ההשקעה הגדולה והעצומה הזאת, היא שהביאה אותי לשמחה גדולה כל כך!!!

שצריכים לתלות את התמונה שלך בכניסה לכל מוסד גריאטרי, שכל הקשישים בעולם ילמדו ממך איך מזדקנים בכבוד ואיך מתמודדים בגבורה מול הפרקינסון, גם אחרי חמש שנות מחלה סדר היום שלך לא השתנה בכלל. אני מוריד בפניך את הכובע!!!".

כמובן שפטור בלא כלום אי אפשר, הרי אנחנו משלמים לו 1,800 שקלים, אז הוא היה חייב לעשות איזה שינוי קל בתרופות כדי להצדיק את דמי הביקור. יצאנו משם מרוצים מאוד.

אבל השינוי בתרופות לא עשה לו טוב, ליהודי המבוגר, וכעבור חודש נאלצנו לחזור לרופא. הפעם הגענו למומחה אחר, בעל שם גדול לא פחות מקודמו. חזרנו אליו עם הנתונים, והוא ראה את היהודי החשוב שבה אליו, מיד הבין שמדובר באדם צדיק והחל להשיח את לבו:

"כבוד הרב, יש לי ילד בן 32 שעדיין לא התחתן, מחפשים לו שידוך ולא מוצאים, אחריו יש לי שתי בנות מבוגרות, כל הבית שלי מלא עצב וצער, אני כל כך רוצה לזכות לראותם אותם נכנסים תחת חופתם ולא זכיתי לזה עדיין, הרב תברך אותי!!!".

לאחר שברך אותו מעומק הלב, החל הרופא את עבודתו, עלעל במסמכים, בדק את החולה ולבסוף פסק את פסוקו: "הרב רבינוביץ", אמר, "אני לא איש בשורה. תראה, אתה כבר לא צעיר, יש לך מחלה שנמשכת כבר חמש שנים. אני חושב שאתה צריך להתחיל לצמצם פעילות, לא חייבים ללכת לכל חתונה של נכד ולכל בר מצווה של נין. שב בבית, תנוח בזמן שנותר לך, תשמע קצת שיעורים, אתה לא חייב להתאמץ כל כך הרבה".

הוא שינה מעט את הרכב התרופות והחזיר את המינונים הקודמים, ושלח אותנו לנפשנו עם הרגשה מאוד רעה.

כשיצאנו הסתובב אלי היהודי המבוגר ואמר לי בפיקחות: "אתה יודע מה ההבדל בין הרופא הזה לבין הרופא הקודם שאצלו ביקרנו? למה הוא היה כזה פסימי והקודם היה כל כך אופטימי?" "כי הרופא הראשון קיבל אותנו עם גלידה בפה! הוא היה שמח ועלוי, זמזם לעצמו ניגונים שמחים, והסתכל בתיק הרפואי שלי "עם משקפיים ורודים".

"הרופא הזה שעכשיו היינו אצלו, התחיל עם הצרות שלו, הבעיות שיש לו בבית עם המשפחה, ולכן הוא קרא את התיק הרפואי שלי "עם משקפיים שחורים" - ומכאן התוצאה המתבקשת, דיאגנוזה פסימית וחסרת תקווה!".

בכך הוא נתן לי פשט חדש בפסוק "ושמחת בחגך והיית אך שמח". מי ששמח, מלא שמחה, רואה רק דברים משמחים. אבל מי שחלילה עצוב, כל מה שמגיע מול העיניים שלו הופך להיות שחור ועצוב.

לפני כמה שנים, הייתי פעם אצל אחד מרבני בני ברק בחג הסוכות כשנכנס אליו יהודי ושאלה בפיו: "נכנסתי לסוכה שלי, וגיליתי שחתול שחור גדול ישן במיטה שלי. כמובן שגירשתי אותו, אבל עכשיו אני נורא נגעל להיות בסוכה, ואני לא בטוח שאני יוצא ידי חובת ישיבת סוכה כי זה שאלה ב'תשבו כעין תדורו'..."

אמר לו הרב: "חבל שלא היית כאן לפני כמה דקות, כשנכנס יהודי

ההתרגשות הייתה גדולה. גם דוד הגיס האהוב היה בין המברכים והמתרגשים. הוא הופיע לביקור עם זר פרחים גדול ועוגה מרשימה. תקווה גדולה בליבו של דוד, אולי הפעם... בנאדם חווה כזה נס, אולי זה יזיז משהו...

על הזמן בו אנו אמורים לשאוב את מי הדעת בששון ולשמור אותם איתנו להמשך הדרך

ושאתם מים בששון ממעיני הישועה

מאת: הרב ישראל היימן

נקרא לו משה. שם בדוי לאיש אמיתי מאוד...

הוא היה מנכ"ל של אחת המחצבות הגדולות בארץ, יהודי נעים הליכות שלצערנו לא זכה להכיר את אור האורות של האמת.

גיסו דוד, דווקא כן. אברך משי' בעל משפחה תורנית מבהקת שלומד עד עצם היום הזה יום שלם בכולל בעיר מגוריהם.

קשרים טובים מאוד היו בין המשפחות, הם היו מתארחים אחד אצל השני בחגים וסתם כך. משה נהג לכבד את גיסו ומשפחתו ולארח אותם בכשרות ובהידור ואף פעם לא התלונן או הראה סימני חוסר נוחות כלשהם מ'אדיקותו' של דוד.

רצון לא כמוס בכלל היה לדוד. כמה שהוא אהב וכיבד את גיסו המצליח והעשיר, הוא רצה בטובתו ותמיד ניסה לשכנעו ללכת ללמוד קצת יהדות. "אתה לא חייב להיות אברך כולל כמוני", אמר לו בכל הזדמנות. "אתה יכול להישאר מנכ"ל, להמשיך בקריירה שלך, ולשמור מצוות, למה זה סותר?"

משה שמע כל פעם בנימוס, אף פעם לא עצר את דוד, אבל תמיד הוא ענה את אותה תשובה... "אני לא יודע מה חסר לך בחיים, לי לא חסר כלום, למה לחזור בתשובה?"... דוד ניסה להסביר שחוזרים בתשובה לא בגלל שחסר משהו אלא אדרבה מתוך שמכירים בזה שיש ובהכרח שמישהו נותן את כל היש הזה. כאמור, הדברים נפלו על אוזניים ערלות.

ברבות השנים דוד הפסיק עם השיחות האלו, הוא הבין שאין בהם תועלת. זה היה לו חבל מאוד אבל הוא חיכה להזדמנות אמיתית.

יום אחד היא הגיעה... והיא הייתה לא פשוטה בכלל.

משה נסע ברכבו היוקרתי כמדי בוקר לאתר המחצבה. בדרך כלל הוא היה נוסע ישר למשרד הממוזג ממנו הוא היה מנהל את כל האתר, מידי פעם הוא היה יוצא עם הרכב לסיבוב בלתי אמצעי באתר עצמו. 'טוב מראה עיניים', משה ידע שבלי שיראו אותו בעצמו מידי פעם בשטח העבודה תהיה הרבה פחות איכותית.

באותו בוקר שלו החליט משה לעשות שוב סיבוב במחצבה. 'כבר הרבה זמן לא ירדתי לשטח', חשב לעצמו.

הוא החל להסתובב בין מכונות החציבה המשאיות הטרקטורים ושאר הכלים הכבדים שמסתובבים שם דרך קבע. מידי פעם פתח

משה את חלון הרכב והחליף כמה מילים עם פועל או עם אחד ממנהלי העבודה השונים.

בשלב מסוים הוא נסע בעליה תלולה בין המפלסים מאחורי משאית ענקית טעונה בסלעים שכל אחד מהם בגודל של כל הרכב שלו. הוא דיבר בטלפון עם מישהו בלי לדעת מה הולך לקרות עוד שניה.

מסיבה לא ברורה ניתק סלע אחד מהמשאית שעלתה את העלייה לפניו והתגלגל על הרכב המפואר. הוא מעך את הרכב לחלוטין והמשיך במורד.

כוחות ההצלה שהגיעו תוך דקות ספורות לא האמינו כששמעו את הצעקות מתוך האוטו... "לפתוח בזהירות שלא תחתכו אותי בטעות"... אם לא הסיטואציה המזוויעה הם היו מתפרצים בצחוק...

בעדינות 'קילפו' את שאריות מה שהיה פעם רכב והוציאו את משה חי בריא ושלם עם כמה שריטות ביד שמאל... התברר שהלחץ והכובד של החלק הקדמי של הסלע שיטח את המושב עליו ישב משה והשכיב אותו אחורנית, גג הרכב שהשתטח אחריו מגוף הסלע פשוט שימש כ'שמירה' מברזל ששמרה עליו מלהיפצע.

משה פונה לבית החולים ועבר בדיקות מקיפות, אחרי כמה שעות הוא כבר הזמין מונית מבית החולים הביתה.

ההתרגשות הייתה גדולה. גם דוד הגיס האהוב היה בין המברכים והמתרגשים. הוא הופיע לביקור עם זר פרחים גדול ועוגה מרשימה.

יום אחד קראתי מעשה שסיפר תלמיד חכם אחד שגם הוא היה חולה במחלת ה"בחנת" והיה אנטי מבחנים באשר הם, עד שפעם אחת הרהר לעצמו שאולי ההתנגדות שלו למבחנים נובעת מעצלות ותירוץ לחמוק מבחינת הידיעות שלו. הוא החליט להתחיל להיבחן ב"דרשו" ומיד הבחין ש"ויהי אור" - כל צורת הלימוד שלו השתנתה בעקבות המבחנים

שיחה מיוחדת עם שלושת מגידי שיעורים שמקליטים במיוחד שיעורים ב'עמוד היומי'
הרה"ג דוד בוק שליט"א | הרה"ג עמרם בינעט שליט"א | הרה"ג מנחם דריימן שליט"א

מאת: אלעזר גולדברג

שנת תשפ"ד נפתחה והתוכנית החדשה של "עמוד יומי" של 'דרשו' יוצאת לדרך, עם פירסום התוכנית, נרשמה התלהבות גבוהה מאוד בקרב הלומדים בכל אתר ואתר. ההרשמה חוצה מגזרים וגילאים, מבני התורה השוקדים על תלמודם בכללים ואנשי עמל הקובעים עיתים לתורה, דרך בחורי ישיבות גדולות וקטנות וכלה בילדי חידדים!

לקראת תחילתה של התוכנית, מתווספים בערוצי הדיגיטל של 'דרשו' 10 מגידי שיעורים חדשים בשפות שונות. **עברית, אנגלית, אידיש, צרפתית ואפילו בספרדית**, ע"מ להנגיש את הלימוד בכל העולם היהודי.

לקראת 'חג הסוכות' ערכנו ראיונות קצרים עם שלושה ממגידי שיעורים, הלא הם: הרה"ג עמרם בינעט שליט"א הנודע בשערי בתי המדרשות בשיעוריו הבהירים והנהירים בשפת האידיש, וידיו רב לו במסירת שיעורים על סדר הש"ס בבלי וירושלמי במשך שנים רבות במסגרות "דרשו" השונות. הרה"ג דוד בוק שליט"א - תלמיד חכם מופלג, המוכר למשתתפי התוכנית בדרשו כמגידי שיעור ב"שיעורי תוספות" על סדר הדרף היומי. והרה"ג מנחם דריימן שליט"א העוסק בקירוב והוראה בקרב בעלי תשובה וניסיון רב לו במסירת שיעורים במקצועות התורה.

ביקשנו לברר עם הרבנים שליט"א מה הצורך והתועלת העצומה שיש לתוכנית כזאת, מה ההרגשה לקראת התחלתה של התוכנית ואיזה מסר יש להם עבור הנרשמים הרבים המתרגשים ומצפים להתחלת לימוד הש"ס.

הרב מנחם דריימן, פותח על ההרגשה האישית שלו: **ההתרגשות האישית אכן גדולה מאוד! אני מודה להשם יתברך שזיכני להיכנס למסגרת מסירת השיעורים היומיים ב"דרשו". הדבר מהווה עבורי "מחייב" גדול להכין את החומר בצורה יסודית מאוד.**

איזה תועלת יש לתוכנית "עמוד יומי", על איזה צורך היא עונה בקרב הציבור ומה הייחודיות שלה?

הרב בוק: לימוד יומי קצר אינו דורש זמן רב וכך ניתן בזמן קצר להשיג ידיעות רבות המסייעות בהבנת סוגיות אחרות וכן מקצועות אחרים

כגון לימוד הלכה. מי שאינו יודע ש"ס כראוי, גם את ההלכה אינו יכול להבין כראוי. מסופר מעשה בלמודן אחד ששאל את חברו: ראייה מן התורה שמה ואהרן אחים היו, מניין? השיב לו חברו: ראייה מן התורה אין לי, אך ראייה מפורשת היא מן האחרונים, שכן ה"קצות החושן" בהלכות עדות [ל, ט] מסביר, כי הטעם שקרובים פסולים לעדות אינו דווקא משום שחשודים הם לשקר והראיה משה ואהרן היו גם כן פסולים לעדות זה לזה מדאורייתא רק בגלל היותם אחים, כי אין להעלות על הדעת ששני גדולי ישראל אלה יהיו חשודים לדבר שקר... הרי לנו החובה ללמוד היטב את סוגיות הגמרא על מנת להגיע לידיעות יסודיות. זה מתאפשר ביתר שאת בתוכנית החדשה!

אני מציע תוך כדי השיעור שהשומעים יעצמו את עיניהם

הרב בינעט: התועלת של התוכנית ברורה לכל - לימוד יומי קצר המאפשר לחזור ולשנן וגם להצליח בבחינה. אולם לעניות דעתי עיקר התועלת תהיה לאנשים שבשדות הקובעים עיתים לתורה ומתקשים לעמוד בלימוד בקצב גבוה. זאת מסגרת שתאפשר להם לסיים את הש"ס תוך ידיעה ברורה.

כמו כן, העיתוי של התוכנית מוצלח במיוחד, כי יש אברכים ותלמידי חכמים שהתחילו ללמוד את הש"ס במסגרת ה"דרף היומי" לפני כמעט ארבע שנים ובמסכתות האחרונות התקשו להמשיך באותה מתכונת והתוכנית הנוכחית נותנת להם את הדחיפה להתחיל את הש"ס מחדש עם הקצב שיותר מתאים להם.

הרב דריימן: כאחד שבמשך שש שנים כבר לומד ומוסר שיעורים במסגרות שונות של לימוד גמרא, חשתי תמיד בחיסרון של תוכנית ללימוד יומי קצר שלא היה קיים עד היום, ישנם רבים החפצים ללמוד את הש"ס אך אינם מסוגלים לעמוד בקצב גבוה ועד מהרה מתייאשים. על הצורך הזה עונה התוכנית הנפלאה "עמוד יומי".

מה היא דרך הישר במסירת שיעור, בפרט בשיעור שנועד להימסר בתמצות ובקוצר אמרים?

הרב בוק: בזמן מסירת השיעור אני משתדל לבאר ככל הניתן את

אם אפשר לבקש מלשתף את הקוראים והלומדים במחשבות לקראת התחלת התוכנית?

הרב בינעט: נוכחתי לראות כי יש התעניינות אדירה בפרטי התוכנית הנוכחית. כמו כל תוכנית שיוצאת מטעם "דרשו", גם התוכנית הזאת היא כמו מותג 'וקרתי' שיש לו שיווק מוצלח וביקוש רב! אנשים רגילים להתעניין בדברים חדשים וכאשר התפרסמה התוכנית של "עמוד יומי" החלו לברר אצלי - כמוסר שיעורים ותיק ב"דרשו" - על התוכנית. אין ספק שההתרגשות, הן שלי והן של ציבור הנרשמים, גבוהה מאוד, כי כולם רוצים להתחבר למערכת הענקית והמוצלחת שמעניקה כלים להצלחה בידיעת הש"ס.

הרב דריימן: המסר שלי לציבור המשתתפים בתוכנית: דעו לכם שנרשמתם למקום הנכון! ההשקעה העצומה של "דרשו" בתוכנית הנוכחית תגרום ללא ספק להצלחתכם לדעת את הש"ס בצורה הכי טובה! ותודתי להנהלת הארגון הנפלא שמעניק לי את כל הכלים האפשריים כדי שאוכל למסור את השיעור בצורה בהירה ומובנת ביותר.

הרב בוק: לפני מספר שנים החזקתי בדעה שמבחינים הוא דבר לא טוב כל כך ללומדים, כי הם גורמים ללחץ בלימוד וממילא לזיכרון פחות טוב של החומר. אך יום אחד קראתי באחד מהעלונים מעשה שסיפר תלמיד חכם אחד שגם הוא היה חולה במחלת ה"בחנת" והיה אנטי מבחינים באשר הם, עד שפעם אחת הרהר לעצמו שאולי ההתנגדות שלו למבחינים נובעת מעצלות ותירוץ לחמוק מבחינת הידיעות שלו. הוא החליט להתחיל להיבחן ב"דרשו" ומיד הבחין ש"ויהי אור" - כל צורת הלימוד שלו השתנתה בעקבות המבחינים, הלימוד נעשה יסודי הרבה יותר, החומר סוכם בצורה מסודרת והלחץ - הוא רק ירד, כי הכל כבר היה מסוכם ובהיר ובמצב כזה ממה יש להילחץ!?

על המשתתפים בתוכנית לדעת שההשתתפות בתוכנית זו של "דרשו" תעניק להם מתנה שערכה לא יסולא בפז - בחינה חודשית הגורמת ללימוד מעמיק ויסודי ולסיכום החומרים, כך הם יזכרו את החומרים ויקנו קניין ממשי בש"ס.

המילים של הגמרא, להפשיט ולהסביר בשפה בהירה המובנת לכל. לפעמים אני מציע תוך כדי השיעור שהשומעים יעצמו את עיניהם וינסו להתבונן ולפרש לעצמם את השאלה או התשובה המובאת בגמרא, בשפה שהם מבינים, כדי שהדברים יקבלו חיות של הבנה במוח ולא יאשר כדיקלום של האמור בדף הגמרא. לעניות דעתי זהו היסוד לסיפוק וההנאה בלימוד.

אולי עצה טובה, לכל מאזין או צופה, שיפנה לעצמו זמן קבוע ומיוחד לשיעור, ללא הפרעות וטרדות וכך יוכל לשמור על עקביות ולא לדלג על שום שיעור.

החשיבות של הקדמה כזו בצורה בהירה היא אדירה

הרב בינעט: הכוונה היא למסור שיעור קצר ככל הניתן, עד לכדי 10 דקות בלבד, עם מוקסימום חומר ומבלי לדלג על שום פרט. הרצון שלי הוא להעביר את השיעור בצורה ובטון נעימים לאוזן, להכניס את השומעים לכל העניינים המוזכרים בעמוד, באופן שירגישו מחוברים היטב לסוגיה. לפעמים יש קטעים שלא שייכים ישירות לסוגיה ועל מנת להבינם נדרשת הקדמה קצרה שאורכת עשרים שניות. החשיבות של הקדמה כזו בצורה בהירה היא אדירה, כפי שאני נוכח בשיעורים על הירושלמי, שלפעמים לומד שאינו מבין מושג אחד, גם אם אינו שייך לסוגיה הנלמדת, מאבד את ההבנה וההשתתפות בכל הסוגיה.

הרב דריימן: מה שמיוחד ב"דרשו" הוא שבכל התוכניות שהם מקיימים, המשתתפים מקבלים את הכלים הנצרכים לידיעת החומר לאורך זמן, בצורה נעימה ומתחשבת.

כמו בשאר התוכניות, גם בתוכנית הזאת השיעור יהיה קצר ומתומצת, סביב רבע שעה בכל יום, כשההתמקדות שלי תהיה בקהל היעד ששומע אותי, בשימת דגש על האנשים שבשדות - אלו המתקרבים וצומאים לדבר השם. הכוונה היא לפשט ולהנגיש את כל המושגים ובצורה מעניינת וחוויתית ככל הניתן.

בהזדמנות אחרת מצאוהו לרבי זונדל הצדיק, עושה כמו כריעות והשתחויות של שמונה עשרה באמצע היום, שלא בעת התפילה, תוך שהוא מודקדק ביותר, כיצד בדיוק תיעשה הכריעה כחזירא, והקימה בוקף כחזירא (ברכות יב: טור שולחן ערוך או"ח קיג, ו). גם אז התבטא באותו מטבע: "אלו הם תרגילים ואימונים מפרכים שמבצע החייל בטרם יגש אל המלחמה", כדאיתא בתרגום אונקלוס (בראשית מה, כב): "בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי"

ספר לי הרב הצדיק ר' אביש צינוורט שליט"א, על אביו הגאון החסיד רבי נוטע צינוורט זצ"ל, שלפני למעלה מחמישים שנה נגש אליו בחור בקובלנה שאביו רוכש לו אמנם ארבעה מינים לברכה, אבל מחוסר תקציב קונה הוא עבורו מהזולים יותר, שנראים מאוד לא יפה...

שאלו רבי נוטע בפיקחותו: "היכן נעוץ כאן החיסרון, בחפצא או בגברא?... נניח שלכולם היו כאלו מינים, כמו שנהגו בדור שלפנינו, כשלא היו המינים מצויים בשופי, שבוודאי היו שמחים עם האלו מינים! [באותם זמנים היו גם משתמשים לפעמים במינים של שנה שעברה...]. נראה שבמצב כזה היית גם אתה שמח עם אלו המינים! אם כן אפוא, עיקרה של הבעיה היא בכך של'כולם' יש כיום ארבעה מינים יותר יפים... נמצא אם כן שבושת הגברא ובזיונו היא הבעיה, ולא כשרות החפצא של הארבעה מינים..."

שאלתך אם כן אינה נובעת ממידת אהבה ויראה לשם שמים, כיצד תוכל להדר יותר את המצווה... רק מצד הביזיונות, כשתגיע עמהם לבית הכנסת - והרי שכר הביזיונות גדול הוא עד מאוד!"
מתוך ספר "טיב המעשיות" / חומש ויקרא

המשך מעמוד 25 | הרב ישראל היימן

תקווה גדולה בליבו של דוד, אולי הפעם... בנאדם חווה כזה נס, אולי זה יזיז משהו...

דוד נכנס לביתו המפואר של משה, ולא האמין למשפט הראשון שהוא שמע ממנו. "תשמע דוד, זה היה חתיכת מזל, יש לי מזל גדול. איך הסלע היה בדיוק בזווית הנכונה ובמהירות הרצויה שככה נשארתי בחיים... זה מזל אמיתי!"

כאן דוד הבין שאין סיכוי... אם אפילו לנס כזה קורא גיסו 'מזל' סימן שכנראה אי אפשר להזיז אצלו כלום.

זה לא שיש לו לב רע, לא שהוא מתנשא או חלילה נגוע באיזו כפירה להכעיס. הוא פשוט לא יודע להסתכל נכון... הוא לא יודע לקרוא את המפה ולשמוע את המסרים.

חסר לו בהתבוננות!!

זה עתה עומדים אנו בשערי זמן שמחנתו. החג הזה הוא הסיוס של מערכת ימי התשובה שעברנו בס"ד בפתחת השנה. זה הזמן בו

אנו אמורים 'לספוג' את הקדושה של ימי הרחמים לתוכנו, לאצור אותם לכל השנה. לשאוב את מי הדעת בששון ולשמור אותם איתנו להמשך הדרך. בלי ההתבוננות הזו, בלי החוויה הזו, אפשר להפסיד את כל המעלות אותם רכשנו בדי עמל הארבעים הימים מראש חודש אלול עד יום הכיפורים. החג הזה ניתן לנו כדי לשבת בצילא דמהימנותא, להתבונן אל תוך עצמנו, לחוש ולחוות את המעלות שהשגנו ולקנות בהם קנין נצח. זו ההשלמה של ימי התשובה. ההתבוננות!

אולי זו גם הסיבה שאנו קוראים את מגילת קהלת - מליאת המוסר לחיים, דווקא בחג הסוכות. זו המגילה שמהילה את חיי הגשם הבהמיים ומנחילה לנו חיי נצח רוחניים. אחרי המלכת ראש השנה, קרבת עשרת ימי תשובה וטהרת יום הכיפורים, עכשיו יש מקום ללמוד 'הלכה למעשה' איך לתרגם את זה למעשה. "סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם"

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלחו מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

עורך אחראי: הרב משה הרמן • גרפיקה: הרב צבי לוצקין • צילום: פוטו ציון, פלאש 90, שאטרסטוק
כותבים: הרב יהושע לייבוזן • leib1964@gmail.com • הרב ישראל ליוש • israel.layosh@gmail.com
הרב אליעזר יוטקובסקי • a6150805@gmail.com • הרב אברהם פוקס • sefer012@gmail.com
הרב ישראל היימן • 10548467550@gmail.com

כתובת מייל לתגובות: info@dirshu.co.il • טלפון: 02-5609000 • הדפסה: חסר ואמונה
לקבלת העלון במייל: dirshu@dirshu.co.il

סיכום שבועי ב'דף יומי' בהלכה'

- ◆ מי שדיבר בין הנטילה לסעודה - האם צריך ליטול שנית?
- ◆ מי שבירך על מאכל חלבי ונזכר שאכל בשר קודם לכן - האם רשאי לטעום מהמאכל?
- ◆ האם מותר לאכול בטרם אכלו הדגים שבאקווריום?

איסור ההפסק בין נטילת ידים לסעודה

- אין לדבר בין נטילת ידים לסעודה אפילו מילה אחת, ואף שלא להשתהות. ובדיעבד, אף אם הפסיק בדיבור, כל עוד לא הסיח דעתו משמירת טהרת ידיו, אינו צריך ליטול שנית; ויש אומרים, שאם הפסיק בדיבור, צריך ליטול שנית.
- כאמור, אין להשתהות בין נטילת ידים לסעודה, ולכתחילה אין להשתהות כלל, ואף כששוהים לצורך כלשהו - יש להקפיד שלא לשהות יותר מכדי הילוך עשרים ושתיים אמה בין הניגוב לסעודה.
- כשכמה אנשים אוכלים סעודה יחד, ראוי שאחד מהם יוציא את כולם בברכת 'המוציא', מפני ש'ברך עם הדרת מלך'.
- אולם, בסעודות מרובות משתתפים, ראוי שכל אחד יברך 'המוציא' מיד לאחר נטילת ידים, משום שאם ימתינו עד שהאחד יוציא את כולם, יארך הדבר זמן רב.
- השופך מים פעמיים בנטילת ידים - לא יברך 'אשר יצר' בין שתי השפיכות, כיון שבימינו שופכים רביעית בבת אחת, ובכך כבר נטהרות הידים, והשפיכה השניה היא רק לחומרא, ונמצא אפוא שמפסיק בין הנטילה לברכת 'על נטילת ידים'.

איסור ההפסק בין הברכה לאכילה

- המברך על דבר מאכל או משקה, לא ישהה בין הברכה לאכילה והשתיה יותר מ'כדי דיבור', דהיינו אמירת שלוש מילים, ובדיעבד, אף אם שהה זמן רב, אינו מברך שנית, כל שלא הסיח את דעתו.
- מי שבירך על דבר מאכל וטרם שטעם ממנו נזכר, או שנודע לו, שיש באכילתו איסור כלשהו, דאורייתא או דרבנן, אינו רשאי אף לטעום ממנו.

סדר ברכת 'המוציא' ובציעת הפת

- בשעת ברכת 'המוציא', ראוי להניח את שתי הידים על הלחם,

משום שיש בהן עשר אצבעות, ובכך נרמזות עשר המצוות המתקיימות בלחם, משעת החרישה לצורך זריעת הדגן עד לאחר לישת הבצק.

• לדעת השולחן ערוך, יש לפרוס את הלחם לברכת המוציא בחלק הקשה שבלחם; ולדעת הרמ"א יש להטות את הלחם על צדו ולפרסו לכל רחבו, באופן שיחתך בין החלקו העליון והן בחלקו התחתון.

• ראוי לברך 'המוציא' כאשר הלחם שלם, אך מאידך, החיתוך לאחר הברכה עלול לגרום לשהייה ארוכה מדי בין הברכה לאכילה, ולכן יש להתחיל בחיתוך לפני הברכה, ולסיימו לאחר הברכה.

• בשבת וביום טוב, בהם נדרשת שלמות הלחם לצורך קיום הדין של 'לחם משנה', אין לחתוך כלל את הלחם לפני הברכה, מחשש שמא יחתוך לעומק והפרוסה תנתק מהלחם לפני הברכה.

• המוציא אחרים ידי חובתם בברכת 'המוציא' - יפרוס פרוסה שיוכל לחלק ממנה לכולם, ויש אומרים שצריך לחלק כזית לכל אחד.

• מי שיש ברשותו בעלי חיים, צריך להאכילם לפני שיאכל בעצמו, ואסור אף לטעום דבר מאכל קודם לכן; ודין זה אמור הן בבהמות, הן בעופות, והן בדגים.

דמיון השולחן למזבח

• השולחן נחשב כמזבח, והאכילה לצורך חיזוק הגוף לעבודת הש"ת, נחשבת כקרבן. ויש אומרים, שהטעם שהשולחן נחשב כמזבח והאכילה כקרבן, הוא מחמת דברי תורה הנאמרים בשעת הסעודה.

• כאמור, השולחן נחשב כמזבח, והאכילה - כקרבן; וכתבו ראשונים, שמטעם זה יש להניח מלח על גבי השולחן, כפי שנאמר. "על פל קרבןך וקרבןך תקריב מלח".

"יש להרבות בציבור"

הזדמנות של פעם בשנה!

התורמים סך 506 ש"ח
כמניין "עלינו לשבח"
יזכו לתפלת וסגולת
הקודש של עמוד
התפלה מרן
הגר"ש גלאי
שליט"א

בתפלת עלינו לשבח,
שבע פעמים ישר והפוך
בהושענא רבא

אחר התפלה יוזכרו
כל שמות התורמים
בפרטות -
להנצל מכל צרה וצוקה

9-47-47

להעברת תרומות
24 שעות ביממה:

דְּקָה עֵרֵב סְכוּת”

כשאתה אוכל ושותה בחג,
תזכור את העניים
שאין להם במה לשמוח בחג.

כתוב ברמב"ם:

”וכשהוא אוכל ושותה בחג חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם
שאר העניים האומללים”.

1800-39

חֲמֵדַת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ

תארו לכם שמגיעים הביתה בליל שבת, ושמים לב שאין בבית כסאות. מה עושים? אבא עומד מצד אחד ואוכל בעמידה את המרק, וכל הילדים עומדים מהצדדים ומנסים לאכול. ומה היה קורה אם לא היה שולחן? כל הסלטים על הרצפה, הדגים, המרק, הבשר... תוהו ובוהו... חשבנו פעם להודות לה' שיש בבית שולחן!?

הגאון רבי אשר דרוק שליט"א על ההודאה להקב"ה בחג האסיף

הרצפה, הדגים, המרק, הבשר... תוהו ובוהו... חשבנו פעם להודות לה' שיש בבית שולחן!?

יש אנשים שכל חייהם התהפכו כתוצאה מאמירת תודה על כל הפרטים הללו!

אמרתי את הדברים הללו בתלמוד תורה מסוים בירושלים. אחרי חצי שנה פגש אותי המנהל ואמר לי: "מה אומר לך, נעשיתי אדם אחר בעקבות הדרשה שלך. בתחילה אשתי חשבה שמשוהו איתי לא בסדר. נעמדתי ליד כל מדף ספרים והתחלתי להודות בנוסח של 'סוד ושורש העבודה': 'יוצרי ובוראי יתברך שמך, אני נותן לך שבח והודאה על המדף העליון. אם הספרים היו מונחים לי בבלגן על הרצפה, הייתי מתעצבן בכל יום מחדש'... כשראתה אשתי שאני עושה את זה על כל דבר, גם היא למדה ממני והתחילה להודות. שנינו נהיינו זוג בעלי תשובה לענין ההודיה".

והוא המשיך וסיפר: "בליל שבת אחד חזרתי הביתה מדוכדך. בבית הכנסת שלנו, אמרתי משוהו שלא הייתי רוצה לומר. אם לא די בכך, פתאום גילינו את הקטנה, בת שנה וחצי, מרוחה ב'חריין' מכף רגל ועד ראש. בדרך כלל הייתי מתפרץ במצב כזה, אבל בעקבות החיים החדשים שלי, היודע אותה מה עשיתי? הרמתי את הילדה גבוה, ואמרתי: 'יוצרי ובוראי, יתברך שמך, אני נותן לך שבח והודיה שנתת לי את היצורה הזאת, שהיא מסתובבת פה בבית בריאה ושלמה בכל איבריה ובכל גידיה. הרבה אנשים היו מוכנים לקבל ילדה בריאה בת שנה וחצי עם חריין על בגדי השבת שלה!..."

(המאמר המלא מופיע בדפים הפנימיים של גליון זה)

התורה דאגה לכלל ישראל שלא ישכחו את בוראם ולא יתגשמו - "השמר לך פן תשכח את ה'" (דברים ו, יב). לכן, בכל שנה בזמן האסיף, כשמגיע כל השפע, אומרת התורה: קחו את האסיף והיכנסו איתו לסוכה. עלינו לקחת את האסיף ולרוץ עמו לסוכה - לראות מי נתן לנו את כל אלה ולשמוח בו, "שוש איש בה' תגל נפשי באלוקי" כשאנו מדברים כיום על אסיף, אין הכוונה לפשוטם של דברים. אין בינינו הרבה חקלאים, ואיננו עוסקים באיסוף התבואה מהשדות. בזמננו יש לזה מובן אחר - האסיף שלנו הוא הבנים והבנות שלנו, הנכדים, וכל השפע שהקב"ה נותן לנו. כל אחד צריך להתבונן ב"אסיף" שלו, ולהודות עליו לפני ה' שבעה ימים בשמחה ובטוב לבב. ה"אסיף" שלנו כולל דברים פשוטים, שכולנו יודעים, רק שעד עצם היום הזה לא חשבנו עליהם כל כך.

תארו לכם שמגיעים הביתה בליל שבת, ותוך כדי ששרים 'שלוש עליכם' שמים לב שאין בבית כסאות. בשכונות רגילות אין בזה כל כך בעיה - דופקים אצל שכן ומבקשים כמה כסאות, אבל נניח שנמצאים בקצה העולם, ולא שייך לבקש דבר כזה, מה עושים? אבא עומד מצד אחד ואוכל בעמידה את המרק אמא עומדת מן הצד השני ואוכלת, וכל הילדים עומדים מהצדדים ומנסים לאכול. אחר כך שרים זמירות כמו טיש חסידי, ומנסים לשמור על מצב רוח טוב. לא כל כך מהר ישכחו הילדים את שולחן השבת הזה... האם עלה בדעתנו פעם אחת בחיים להודות לקב"ה שיש בבית כסאות, וכל המשפחה יכולה לשבת יחד סביב שולחן!?

ומה היה קורה אם היו כסאות, אבל לא היה שולחן? כל הסלטים על

גליון 594
שנה י"ג תשפ"ד

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

חידו למוסדות קיימ"ע על האישור לפרסום במוסדות

סיפורי חז"ל

כל מה שעשית יפה עשית

אגריפס המלך ביקש להקריב ביום אחד אלף עולות, שלח לומר לכהן הגדול שהיום לא יקריב איש עולות חוץ ממני, ובאותו יום, הגיע לבית המקדש אדם עני ובידו קרבנו - שני תורים בלבד, ביקש העני מהכהן להקריב אותם, השיב לו הכהן: אגריפס המלך ציוה שהיום איש לא יקריב קרבן חוץ ממנו. אמר העני: מידי יום ביומו אני צד ארבעה תורים, שנים מהם אני מקריב, ומהשנים האחרים אני מתפרנס, ואם היום לא תקריב את קרבני - תגרם לקיפוח פרנסתי. שמע הכהן את דברי העני והחליט להקריב את תוריו למרות אזהרתו של המלך. באותו יום חלם אגריפס חלום, ובו ראה כי עני אחד הקריב קרבן, משהקיץ משנתו, קרא לכהן הגדול ואמר לו: הן הוזהרתי אותך שאיש לא יקריב היום קרבן מלבד ממני. סיפר הכהן למלך על מנהגו של העני שמדי יום ביומו צד ארבעה תורים ומקריב מהם שנים, ומהשנים הנותרים מתפרנס. וכי היתה לי ברירה? לא רציתי לקפח את פרנסתו של העני ולכן הקרבתי את קרבנו. שמע אגריפס המלך את דבריו ואמר: "כל מה שעשית יפה עשית."

לע"נ
הר"ר יוסף ב"ר זאב ז"ל
ובנו הר"ר מרדכי ז"ל
ב"ר יוסף ז"ל
נלב"ע ט"ו תשרי תנצב"ה

פרשת השבוע

יחיד בעיר, וכי זה עתה הגיעו משלוחים חדשים של אתרוגים, הוריד את המחירים, וכך יכלו היהודים לרכוש להם אתרוגים כשרים ומהודרים.

האם זה האתרוג שלי?

מסופר: חסידו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זיע"א, קנה לחג הסוכות אתרוג מהודר עבור רבו, והחליט גם לקנות אתרוג עבור הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א. אך לאחר שקנה את האתרוג השני, הבחין כי הוא מהודר הרבה יותר מן הראשון, ולכן החליט שיתן אותו לרבו. כשהגיע אותו חסיד לצדיק מרוזין, מסר לו את האתרוג הפחות מהודר, אך הצדיק התבונן בו בפליאה, וחזר ושאל כמה פעמים: "האם זה האתרוג שלי?" נבהל אותו חסיד, הוציא את האתרוג המהודר יותר וסיפר לצדיק את כל מה שארע. לאחר מכן הגיע החסיד אל רבו - הרבי מטשערנוביל, וללא אומר ודברים מסר לו את האתרוג הפחות מהודר. הצדיק התבונן ממושכות באתרוג ושאל בפליאה "האם מישוהו נגע באתרוג שלי?" גם הפעם לא היה מנוס לחסיד, והוא סיפר לרבו את הדברים כהווייתם. הצדיק השתתק לרגע, ואחר פנה אליו ואמר "דע לך שביום ט"ו בשבט נגזר ונקבע בשמים לכל אחד איזה אתרוג יקבל לחג הסוכות. ועל כן מלכתחילה לא היה טעם בהחלפת האתרוגים."

חדוה ושמחה בכל העולמות פעם אחת ישב הרה"ק מרוזין זיע"א בסוכתו בחג הסוכות ופתאום נתעורר בשחוק גדול בלתי רגיל, הדבר עורר תימהון גדול בעיני המקורבים, וסיפר להם הרה"ק בעצמו סיבת הצחוק, אשר איש אחד פשוט ועם הארץ הלך בדרך ורצה לאכול דבר מה, אך לא היה לו סוכה שיכול להיכנס שם לאכול, ולפי תומו הפך את הכובע שלו ונתן עליו סכך וישב לאכול, ונתעורר עייז חדוה ושמחה בכל העולמות העליונים, וכל הפמליא של מעלה שחקו מתמימותו של האיש, וכאשר ראה זה הרה"ק מרוזין שחק גם הוא עמהם.

חכמתו של צדיק

שנה אחת שרר מחסור חמור באתרוגים בוורשה שבפולין, באותם הימים היה שם נכרי אחד אשר הביא אתו אתרוגים מובחרים, אך כשהרגיש במחסור הגדול העלה את מחירם עשרת מונים. התקבצו הסוחרים ובאו אל הרה"ק החידושי הרי"ם זיע"א שיעץ להם מה לעשות במצב שנוצר, ענה להם הצדיק: עצה פשוטה יש לי עבורכם, עליכם להזמין כמות ניכרת של אתרוגים חרוטים מעץ, לשוות להם צורה מקורית של אתרוג, ולמלא בהם את חלוני הראווה של בתי המסחר, וכאשר יתודע הדבר לנכרי, ייאלץ להוריד את המחירים. עשו הסוחרים כדבריו ותוך כמה ימים נתמלאו חלוני חנויותיהם של היהודים ב"אתרוגים". בראות הגוי כי אין הוא בן

זמני השבת

זמני יציאת החג
ירושלים: 7:03 ת"א: 7:04 ר"ת: 7:40

חג הסוכות

זמני כניסת החג
ירושלים: 5:51 ת"א: 6:07

בשמחה רבה ברכו שלשתם "על נטילת לולב"

ר' מרדכי החייט היה איש פשוט, תמיד מהעשרה הראשונים המשכימים לבית המדרש לאמירת תהלים, חבר קבוע בחברת ה"עין יעקב" הנלמד בין הערביים ע"י ר' יצחק השותק, ולפעמים כשיש לו זמן חוסף הנו גם איזה משנה, ביחד עם חברת משניות הנלמד ע"י הרב בכבודו ובעצמו.

אמנם קשה לו להבין פרק משניות, אבל לעומת זה הרי התהלים שגור על פיו, וכל היום באמצע עבודתו, כמו בהליכתו ברחובותיה הצרים של העיירה, ממלמל הוא ללא הפסק מזמוריה, וגם ב"עין יעקב", יש לו קצת ידיעה, אבל, בעיקר הוא מצטיין בתמימותו ובישרותו, ידעו אנשי העיירה כי אחר דבורו שוב לא ישנה, ואם קבע איזה מחיר על איזה שהוא טלאי, הרי שמוה אין כבר לגרוע. ככה חי לו ר' מרדכי זה עשרות שנים, את דרכו הזה, התמימי והפשטני, התווה לעצמו עוד בהיותו צעיר לימים. כבן עשר או אחד עשרה היה כאשר מתו עליו באופן פתאומי הוריו, ובעצמו נצטרך לדאוג לפרנסתו, לא היתה לו כבר אפשרות לשבת בבית המדרש וללמוד כשאר חבריו בני גילו, על כן התלמד מלאכת החייטות, כלומר, מלאכת תיקון בגדים קרועים והטלאת טלאים, ומאז – קבע לו את דרכו, להגיד כל בוקר את כל התהלים, ובערב קצת "עין יעקב" – ויעבור עליו מה, משיעוריו אלו הוא לא ירפה.

עברה שנה ועוד שנה, את בניו השיא כבר וגם לבנותיו לקח חתנים מחוננים, כעת נשאר הוא וזוגתו בלבד, ההוצאות בבית איננה כבר כה גדולה, וגם כוחו אינו עמו כתמול שלשום, לכן מתעכב הוא עוד חצי שעה, עוד שעה בבוקר, בבית המדרש, ובערב בא כבר יותר מוקדם. עבר הקיץ, ימי הרחמים והסליחות התקרבו, וביחד אתם ימי חשבון הנפש, רעיון חדש צף לפתע במוחו של מאטיל: הנה אני זקנתי, אין איש איתי בבית זולת זוגתי, ולמה לא אקנה בשבילי אתרוג ולולב על חג הסוכות הבעל"ט? ! וכי מוכרח אני דוקא לצאת תמיד עם האתרוג שקונה ר' חיים ראש הקהל בשביל כל העיירה? ! למה לא אבחר לי בעצמי אתרוג "הדר" בשבילי, והרי גם זה יהיה לי לזכות ולמליץ יושר לאחר מאה ועשרים, ואם לא עכשיו אימתי!

בבוקר, בבואו מבית המדרש, סיפר לאשתו את רעיונו הנפלא וגם את דאגתו הגדולה שאין לו אפשרות להרויח על זה. אבל היא ניחמה אותו ויעצה לו, כי הן נכון, חלילה לו לבטל את שיעוריו שהורגל בהם מזה שנים וגם ח"ו שלא יחדל מלתת את צדקתו לר' חיים, אלא מאי – בערב, בבואו מבית המדרש, נייער שנינו עוד שעה שעתיים ונעבוד עוד קצת והכסף הזה יהיה מיוחד בשביל אתרוג, סוף סוף גם אני אינני צעירה – חשבה בעצמה – ואולי על ידי שאשתתף בהרווחת הכסף לצורך האתרוג יהיה גם לי לזכות!

הדבר הוטב בעיניו ועוד באותו היום התחיל לעבוד שעה נוספת אחרי בואו משיעוריו בבית המדרש – כשאשתו עוזרת לעומתו. ליצני העיירה אמנם צחקו עליו, וכי מה – טענו – אין לו לר' מרדכי זמן יותר מתאים לצבור כסף לעת זקנותו, רק דוקא לפני הימים הנוראים? אבל גם הם ידעו כי בטח כוונה טובה לו לר' מרדכי בהתנהגותו זו, כי כולם הכירו אותו ואת צדקותו.

מידי יום ביומו נתופסו כמה פרוטות בקופה המיוחדת שעשה לו, לשכר עבודתו ועבודת אשתו בעד עבודת השעה הנוספת ושהיה מיועד להם לקניית אתרוג, בעיניים כלות הסתכל מפעם לפעם לתוכה לראות האם כבר יש לו מספיק בשביל קניית ה"ד' מינים, ואין לשער את גודל השמחה שהשתררה בביתם בשעה שבישר לאשתו, כי לפי חשבוננו יש כבר מספיק בשביל האתרוג! ואף אז – לא הלך שוב לישון באותה השעה כהרגלו מאז ומתמיד, אלא התעכב שעה נוספת בבית המדרש על לימודו ב"עין יעקב" ומשניות.

ממחרת יום הכפורים לא הלך כבר ר' מרדכי לעבודתו, אלא מיהר לעשות סוכתו, בכדי שבערב חג הסוכות יהיה פנוי לגמרי בשביל

קניית ה"ד' מינים, וכאשר רק האיר השחר של ערב סוכות, מיהר למקוה לטבול לכבוד המאורע לצורך יום טוב, וכי בכל סוכות יגיע הוא לידי כך שיוכל לקנות לו לבד אתרוג ומיד עם גמר שיעוריו ותפילת שחרית, טרם לכתו לביתו לטעום משהו, מיהר לחנותו של ר' חיים ראש הקהל, הסתכל על האתרוגים שברשותו, בחר לו לולב יפה עם הדסים משולשים והבטיחו לשוב בשביל האתרוג.

אהא! – תפסו ר' חיים בשרולו – אכן בשביל זה עבדתם כל כך הרבה לפני יום טוב, בשביל האתרוג, מעשה נאה ר' מרדכי, באמת יפה! ר' מרדכי לא ענהו דבר, נפרד ממנו בידידות, כששחוק קל על פניו הלבנים, והבטיחו עוד פעם שתיכף יחזור לבחור לו אתרוג יפה, הדר. בפנים קורנות יצא ר' מרדכי מחנותו של ר' חיים כשבידו האחת הלולב, מאוגד כבר עם ההדסים וההושענות, כשלקראתו שני אנשים בלתי מוכרים, שמראה חזותם העיד כי אכן אנשי מעלה המה, לא היסס ר' מרדכי לרגע, ניגש אליהם והושיט להם את ידו ב"שלום עליכם" רחב. האנשים הזרים החזירו לו בעדינות "עליכם שלום", ואז פנה אליו הזקן שבהם משאלה צנועה, אשר היות ובאופן בלתי צפוי נקלעו לעיירה זו, לכן שואלים הם אותו, אם אפשרי הדבר שיהיו אצלו במשך חג הסוכות. הלב כאילו הפסיק מלדפוק אצלו לשמע הצעה זו, מוחו עבד במהירות מסחררת, והרי – הרזה לעצמו – אצטרך להכין בשביל שני האנשים האלו אוכל על החג כולו, ואז לא ישאר לי אפילו פרוטה אחת על האתרוג, זאת אומרת שכל עמלי ועמל אשתי בחודש האחרון בגלל האתרוג – לשוא היה! ומאיך, איך זה אפשר לסרב לשני יהודים המבקשים לחוג אצלו, ומה גם, כפי הנראה אנשי מעלה המה ואולי תלמידי חכמים! !

כן, כן! ענה ר' מרדכי אחרי רגעי דומיה, אבל האנשים, בראותם שינוי פניו ומחשבותיו המרובות אודות זה, חשבו כי אולי פגעו במקרה באחד שאין ביכולתו לארח שני אנשים, וכי רק בגלל אי יכולתו לסרב להם הוא מזמינם – התחילו להתנצל לפניו ולבקש את סליחתו, ובאם קשה לו הרי ימצאו להם איש אחר שלא יצטרע בגללם. אבל ר' מרדכי שלנו, שוב לא הרפה מהם, לא כי, אלא אורחיו יהיו, בסוכה, ביחד עם האושפיון, יש ב"ה לאל ידו לכלכל בכבוד שני אורחים, שהרי לפני הימים הנוראים הקרה לו ה' פרנסה בריווח! אחרי ריבוי הפצרות הסכימו האורחים להתארח אצלו, אבל אף רגע לא יכול היה להסיח דעתו מהאתרוג, מבטו נפל כל העת על הלולב שבידו, לבו נצבט בקרב. לו היה באים רק חצי שעה יותר מאוחר, רק חצי שעה!.. בקושי רב עלה בידו להבליג בעד צערו ההולך וגדול, לעצור בעד דמעותיו שחיפשו להם מקום בעינו העומדות להתפרץ דרכו החוצה, ולהראות לאורחיו פנים מסבירות – אם כי לא שמחות כל כך. בבואו הביתה, מיהר למטבח לספר לאשתו את אשר קרהו, אשתו נחמה אותו, כי סוף סוף אין זה אסון, שהרי הכסף לא נגזל ממנו חלילה, אלא במקום האתרוג יהיה לנו שני אורחים מהוגנים מסובים על שולחנו בסוכתו, ומה הרעש? מי יודע מה חשוב יותר בשמים? ובכלל, אי"ה לשנה הבאה, נתאמץ עוד יותר שבכל אופן ישאר לנו גם על אתרוג. היא הצהירה לפניו בחגיגות שהיא מוותרת בלב שלום על חלקה בכסף לטובת האורחים, אבל הוא מיאן להינחם, האתרוג, האתרוג מה יהיה עליו? !

הוא רץ במהרה לחנותו של ר' חיים, סיפר לו את כל צערו וביקשו לבטל את הזמנתו, ר' חיים נד לו בראשו כמשתתף בצערו וניסה גם כן לנחמו, ובאותו הזמן שהתעכב בחנותו של ר' חיים, מיהרה אשתו לשוק, קנתה בשר ודגים בשביל האורחים שלה, והכינה צרכי סעודות יו"ט בכבוד גדול, כיאה לבית יהודי כשר.

עם הכנס החג, התלבשו האורחים בבגדי חג ושלשתם צעדו באטיות לבית הכנסת, כאן סובבו כולם את האורחים, בברכות "שלום עליכם", גם הרב ניגש אליהם, ובהיווכחו שאכן תלמידי חכמים הם, מיהר להתפלל עמם בהלכות סוכה, לולב ואתרוג עיני כולם נפנו לעבר הפינה בה עומד הרב והתפלפל בהתלהבות עם אורחיו של ר' מרדכי,

משל ונמשל

לא למעננו באנו לבקש כי אם למענך אלקינו

משל למלך אדיר במלוכה שנסע לאיזה עיר בארץ ממלכתו, וטרם בא לשם לשכון כבוד, הוציאו קול במחנה כי המלך מגיע לעיר ויחן שם לזמן מוגבל, ולכל אחד תינתן האפשרות לבוא לפניו להתחנן על נפשו ולבקש את צרכו ומבוקשו ותעש כי חפץ חסד הוא ורוצה להטיב עם עמו ונחלתו. וכן היה, שבמשך כל הזמן שהיה המלך שוכן בקרבם באו כל העם לפניו בשאלתם ובקשתם, ובהגיע יום האחרון יום אשר בו נוסע המלך ועוזב את העיר, הכריזו והודיעו לאמור: "המלך נוסע". ויהי ביום ההוא ויגש איש אחד אשר עדיין לא ביקש את בקשתו, ויטייב לפני המלך לבקש בקשה. וכראות המלך את זאת, שאל ברוגז למה התרשלת והתמהמתה לבוא עד היום האחרון אשר פעמי כבר עומדים הכן לנסוע, הלא הי' לך זמן לבוא ולהתחנן לפני, ואין זו הדרך להתעצל ולזלזל עד כדי כך ולהשאיר את זאת על יום האחרון. וענה האיש ואמר אדוני המלך, אל יחר אפך בעבדך כי דרכי ומחשבותי לא בדרך ומחשבות שאר בני אדם אשר באו לפני המלך, רק למען לבקש את מבוקשם וטובתם, כי כל הדורש רק לטובת עצמו דורש ומקבל שכר, לא כן אני עבדך, לא באתי הנה לבקש בעד עצמי, כי אם לבקש בעד המלך וטובתו לבדו. וכשמוע המלך את דברי עבדו הנאמרים באמת ובתמים, מה מאוד הוטבו דבריו ומצא חן ושכל טוב בעיניו, ובמקום רוגז נהפך עליו ברחמים ויפקוד להטות עמו חסד ולהטיב אחריתו.

הנמשל: כן הוא עמנו היום ביום הושענא רבא, אשר מיום ר"ח אלול הופיע ובא אלינו מלכנו מלך הכבוד יתב"ש, ומני אז ניתן לפנינו האפשרות להיות דורש ה' בהמצאו ולקוראו בהיותו קרוב, ודלתות שמים נפתחו לבוא לפניו ולשפוך לב כמים אל אבינו שבשמים, כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ובשועו אליו ישמע ויושיע, ובעוה"ר לא שמנו לב לזה משך כל ימי הסליחה החל מר"ח אלול וימי הסליחות, ימי הזכרון הרת עולם, ובין כסה לעשור וביום הכיפורים זמן כפרה לכל עוונותינו, וכן בכל משך הימים אשר פרס עלינו חג הסוכות את שלומנו, לא עשינו להטיב מעשינו כל צרכנו, ורק עכשיו ביום האחרון של ימי הרחמים אשר המלך מ"ה הקב"ה עודנו אתנו יום הושענא רבא, אשר בו מסירת הפתקין, נתעוררנו לבוא אל שער המלך טרם נועל השער לפני הדופקים, ואיך לא יכסה הבושה את פנינו לבוא לפני המלך ביום האחרון לבקש ממנו סליחה ורחמים במקום שהיה עלינו להיות רזיים מקדימים ולא לזלזל בימים האלו אשר יעבורו. אמנם מענה אחת יש בפנינו ובפיות עמנו בית ישראל, כי לא למעננו באנו לבקש כי אם למענך אלקינו, ובכן הושענא למענך אלקינו הושענא.

(הרה"ק בעל "ישמח משה" מאיהעל זיע"א)

ובעיניים מלאי קנאה הסתכלו על ר' מרדכי שזכה לאורחים חשובים כאלה. והוא – רגע שמח, בראותו כי אכן תלמידי חכמים גדולים הם אורחיו, ורגע הצטער, בהעלותו את זכר האתרוג שהפסיד בגללם. ואכן היכול היה לספר לאלו שהסתכלו עליו במבטי קנאה, מה עלו לו האורחים האלו, ואיזה שכר יקר הוא שילם בעדם.

אחר התפילה צעד בגאון לביתו, כששני אורחיו החשובים משני צדדיו, פניהם קורנות ומשולהבות, ומיד עם היכנסם לסוכתו, תקפתם שמחה עילאית, בדבקות עצומה התחילו להזמין את האושפיוזין הק', ר' מרדכי עמד לו מן הצד כמבוש, הסתכל עליהם בעין חדה ובלבו החליט כי אכן לא רק תלמידי חכמים הם אורחיו אלא נראה גם צדיקים גדולים. האורחים בנוכחם לדעת, כי מארחו הנו אמנם איש כשר וירא שמים, אבל בכל זאת אינו בר אורין, לא התפלפלו בדברי תורה, רק סיפרו לו אגדות חז"ל וסיפורי צדיקים שתוכנם הכללי היה התחזקות היהודי בה' ובתורתו וכו'. בפה פעור יושב לו ר' מרדכי, כשפניו קורנות ובוֹלע כל מילה היוצאת מפיהם, שכח לגמרי את האתרוג ואת צערו, כל עמלו כדאי היה לו בכדי לשבת עם אורחים כאלה ולשמוע מהם את הסיפורים הנפלאים.

כשקם ר' מרדכי בבוקר כבר מצא את האורחים מתהלכים בסוכה אנא ואנא בשמחה עצומה, נו, ר' מרדכי – פנו אליו – אולי נלך למקוה, לטבול לכבוד יו"ט ומה גם שיש לנו מצות לולב, ר' מרדכי בשמעו את המילה "אתרוג" נשתנו פניו פתאום, ומלבו פרצה אנחה כבידה, האנשים השתוממו על זה, ופנו אליו ברוך: מה זה אתכם, למה חזרו פניכם? אנחה זו מה היא עושה בסוכה? באין ברירה הוכרח לספר להם את כל מה שעבר עליו, ושזאת היתה גם סיבת התעכבותו כמה רגעים טרם ענה להם שיהיו אצלו. שני האורחים חיזקו אותו לבל יפול ברוחו, ואדרבה סימן מובהק הוא שכונתו היתה באמת רצויה, וע"כ שלחו לו אורחים יהודים לסוכתו, וכו' וכו'. כשחזרו מהמקוה ניגש אחד לחבילתו, הוציא משם אתרוג יפה והדר והגישו לר' מרדכי, הנה ר' מרדכי, קחו לכם אתרוג במתנה גמורה – פנה אליו – ותראו מה זה השגחה פרטית, בעצם, אין דרכינו להגיד למישהו שברצוננו לסעוד אצלו, ומזכרים אנו בבית המדרש עד שמישהו קורא אותנו, אבל אתמול בבוקר, תיכף בואנו העירה פגשנו בכס, משום מה התחשק לנו דוקא לחוג אצלכם, ואכן, עכשיו רואים אנו בשביל מה, להראות לכם את השגחתו יתברך, ואיך שצריכים להתחזק באמונה בו!

ר' מרדכי לקח את האתרוג והסתכל בו מכל צדדיו, הדר באמת, פתאום נזכר שאתמול, מרוב צער, שכח להחזיר לר' חיים את הלולב המאוגד, ואכן, האין זה השגחה פרטית, כי בשביל מה לו לולב כשאין לו אתרוג – זורם דמעות התחיל לזרום מעיניו התמהות. כשנרגע קמעא, החזיר להם את אתרוגם, אחום בשתי ידיו, ובקול חנוק פנה אליהם: אחי, צודקים אתם ממני, אכן חסרה בי האמונה בה', כי לולא זאת מה הצער על שוכיתי לשני אורחים כמותכם?, כן, כן, יכול להיות יהודי ארבעים שנה, וחמישים שנה, לדקדק על קלה כחמורה – ובכל זאת תחסר לו קצת האמונה והבטחון בה', כן, כן, צודקים אתם! גם בקיום מצותיו יתברך צריכים אמונה, כי לולא היא – מאיפה יש לך בכלל כח לקיים המצוות. אחר הוסיף: אבל לא, לא אקח מאתכם את האתרוג רק בשבילי, לא ולא! אדרבה, גם הלולב שלי אתן לכם, בשביל שלשתנו יהיה! ובשמחה רבה ברכו שלשתם "על נטילת לולב"

צ'ין אדם לחברו

עוזר דלים בסתר

אישה מבוגרת שבקושי היתה מצליחה לסחוב את המשלוח היומי של ביצים מהרחוב לחנותה הקטנה, הופתעה לגלות שמישהו מעביר אותן עבורה לחנותה בצורה מסתורית בכל יום, בוקר אחד התחבאה וגילתה את זהותו של מטיבה שהיה לא פחות מהרה"ק רבי שלמה זלמן אויערבאך זיע"א, פלא הוא מתי הוא מצא את הזמן לכך, וכיצד הצליח להסתיר זאת?

הכנסת אורחים בשמחה

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א (יומא דהילולא ט"ו תשרי) היה מפורסם כאוהב ישראל גדול ומכניס אורחים עצום. מעשה ונקלע יהודי אחד מאוחר בלילה לעירו של רבי מרדכי'לע ובא לבקש אכסניה בביתו של הרבי. ובהיות שהשעה היתה מאוחרת מאד הגבאי כבר לא היה שם. הצדיק בעצמו קיבל את פני האורח והציע לו מיטה, וישאלוהו אם הוא רעב ורוצה לאכול? האורח השיב בחיוב שרצונו לאכול. וילך הרבי ויביא לו לחם וחמאה, הנהוג בימים ההם היה לאפות לחם בבית, ודרכם היה לעשות לחם גדול מאד, שהיה מספיק למשפחה שלימה לכמה ימים. ולחם כזה הגיש לו הרבי, וכדי שיערב לו אכילו באכלו כל כך מאוחר שהיה כבר בשעה שתיים בלילה, לא רצה להשאירו לבדו, לכן התיישב הצדיק אצלו להיות לו לצוותא.

כשהאורח סיים לאכול את הפרוסה הגדולה שהיתה די והותר לכמה ימים, שאלו הרבי אם ירצה עוד פרוסה אחת? השיב הן, וימחר הרבי ויגיש לו בשמחה ובמאור פנים. בסיימו לאכול את הפרוסה השניה שאלו הרבי שוב אם רוצה עוד? והלה השיב כן, אוכל עוד, וכך אכל עוד ועוד עד שכמעט וגמר את כל הלחם, דבר שהיה חוץ לדרך הטבע שאדם אחד יכול לאכול כל כך הרבה. כאשר שאלו הצדיק שוב אם ירצה עוד לאכול? השיב

ואמר: לא, יותר כבר לא נכנס בקרבי. ויפנה רבי מרדכי'לע אל האיש ויאמר לו במחילת כבודך, ברצוני לשאול אותך האם תמיד אתה אוכל כל כך הרבה? אמר לו האורח: האמת לא אכחד מכבודו כי אין זה מדרכי כלל, אבל כשראיתי איך שהרבי זורח וזוהר משמחה ורווה נחת וחדווה על כל טעימה וטעימה שאני טועם, גמרתי בנפשי לגרום לו הנאה זו, ולכן אכלתי במסירות נפש ממש, לא היה באפשרותי לאכול יותר. כאן רואים מעלת שניהם גם של הרבי וגם של היהודי הפשוט.

הדרת פני זקן

מספרים שערב סוכות אחד הגיע הרה"ק רבי אריה לוי זיע"א לשכונת מאה שערים בירושלים, ונכנס לאחת החנויות שעברה הסבה לסוכות, ובמקום ספרים, מוכרים שם ארבעת המינים. ביקש הצדיק מהמוכר לקנות אתרוג, המוכר מסר לו אתרוג, וללא בדיקה הכניס אותו למעיל הארוך שלבש, שילם ויצא החוצה. יהודי חשוב שראה את הדבר, התפלא מאוד, ניגש לר' אריה שהכיר אותו, ואמר לו: כל צעיר פה בודק את האתרוג בזוכית מגדלת, ואתה הצדיק והתלמיד חכם, הכנסת את זה לכיס המעיל שלך ללא בדיקה?

אמר לו ר' אריה לוי: יש שני הידורים שכתובים בתורה: אחד "והדרת פני זקן" (ויקרא י"ט - ל"ב) ואחד "פרי עץ הדר" (ויקרא כ"ג - מ') ויהודים מוכנים להוציא על זה הרבה כסף, וזה יפה ומהודר מאוד. אבל אני לקחתי על עצמי את ההידור של "והדרת פני זקן", ואני ממחר מכאן לבית החולים למצורעים בטלבייה, ושם אני מהדר את מצוות "והדרת פני זקן" שאני לקחתי על עצמי את זה, ואני מקווה שאני עושה את זה באמת ובאמונה.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ט"ו תשרי

יעקב אבינו הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ב"ר ישכר בער (תרנ"ז)

יום ראשון ט"ז תשרי

הרה"ק רבי שמעון מירוסלב ב"ר ישראל (תרנ"ז)

הגה"ק רבי צבי הירש ב"ר שלמה שפירא (דרכי תשובה - תרע"ז)

יום שלישי י"ח תשרי

הגה"ק רבי משולם איגרא ב"ר שמשון (אב"ד פרעסבורג - תקס"ב)

הרה"ק רבי נחמן ב"ר שמחה מברסלב (תקע"א)

יום רביעי י"ט תשרי

הגה"ק רבי אליהו ב"ר שלמה זלמן (הגאון מוילנא - תקנ"ח)

הרה"ק רבי יעקב יצחק ב"ר אשר (היהודי הקדוש - תקע"ד)

הגה"ק רבי אליעזר (יחזקאל) ב"ר יצחק פאפו (פלא יועץ - תקפ"ד)

(הרה"ק רבי יצחק אייזיק מלענטשנא (תלמיד החוזה הק' - תקפ"ט)

יום חמישי כ' תשרי

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשל ב"ר יעקב (רבי העשל מקראקא - תכ"ד)

יום שישי כ"א תשרי

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר אליעזר מפרימישלאן (תלמיד הבעש"ט - תקל"א)

הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ב"ר ישראל מרוזין (תרס"ד)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמילאל הכהן רביטביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רפרום יוסף הדרים על המצוות.

מהלכות סוכות

א) מותר לאכול אכילת חוץ לסוכה, וכן מותר לשתות חוץ לסוכה, ומי שמחמיר על עצמו ולא שותה חוץ לסוכה אפילו מים, הרי זה משובח, ומים ששותים בתוך הסעודה, אין כדאי לשתות חוץ לסוכה, דכיון שהרגילות לשתות בסעודה, נכלל השתיה בכלל הסעודה שצריך לאכול בסוכה. (שו"ע או"ח סימן תרל"ט, סעיף ב', ושער הציון ס"ק כ"ט)

ב) כל שבעת הימים לומד בתוך הסוכה, ואם רוצה ללמוד בעיון וקשה לו להתרכז בסוכה, או שבסוכה קר לו ומצטער לישב שם, ילמד בביתו, והכל לפי הענין, ואם יש לו טורח רב להביא ספרים הרבה ללמוד בסוכה, אפשר דפטור ללמוד בסוכה, אולם אם יש לו מקום בסוכה להניח שם לכל החג את ספריו שרוצה ללמוד בהם בסוכות, חייב ללמוד בסוכה. (שו"ע שם סעיף ד', ומגן אברהם ס"ק י"ג, ומ"ב ס"ק כ"ט)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ

מרת פייגא מלכה שיינברגר ע"ה

ב"ר יהודה לייב זצ"ל

נלב"ע י"ד תשרי תנצב"ה

פני עין חמד

יזכא לאור י"ז בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

חג ספות - למען ידעו

"א-ל אמונה ואין עול. צדיק וישר הוא" (דברים ל"ב, ד')

קיים תנאי של ידיעה והבנה ומצווה זו צריכה כוונה. חלק מחובת קיום המצווה היא לדעת מה היו טיבן של הסוכות אותן הקב"ה הועיד לעמו במדבר.

על הפסוק "בספות תשבּו שבַעַת ימים" (ויקרא כ"ג, מ"ב) בזוהר-הקדוש (אמור מ"ג) נאמר: בגין לאתחזא דישראל יתבי ברזא דמהימנותא [בגלל שישראל נראים יושבים בסוד בצל האמונה] בלא דחילו כלל [ואין להם פחד] דהא מקטרגא אתפרש מנייהו [שהמקטרגים הסתלקו מהם]

וכל מאן דאיהו ברזא דמהימנותא, יתבי בסוכה [וכל מי שהוא בצל האמונה, יושב בסוכה. ישיבה בסוכה דינה כדין ישיבה בצל האמונה].

מי נחשב ליושב בסוכה? אדם שיודע ומבין את משמעות הסוכה. הוא מרגיש בישיבה בסוכה ביטחון בבורא עולם.

הוא כאילו מתארח בצל קורתו של ה' יתברך. הוא חש חיזוק באמונה וביטחון במשך ימי חג הסוכות.

אין ספק שהסוכה מלמדת שיעורים בנושא השגחה ואמונה בבורא יתברך לעד ולעולמי עולמים.

בברכת שבת שלום וחג סוכות שמח הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות מבשרת ציון

הטור (סימן תרכה) כתב את טעמי המצווה מדוע אנו מצווים בעשיית סוכה. לזכר מה הסוכה עשויה ולמה היא מסמלת.

לכאורה הטור חורג בסימן זה ממסגרת ההלכה שלכך יעד את ספרו ועוסק בהגות ומחשבה.

כנראה שאין כאן חריגה שכן התורה מצווה ואומרת: "למען ידעו דרתיכם פי בספות הושבתי את בני ישראל" (ויקרא כג, מג).

כלומר יש במצווה זו חובה לא רק בעשייה אלא גם להבין ולדעת מדוע אנחנו מקיימים את המצווה.

גדולי התנאים נחלקו בסיבת ובטעם המצווה. ר' אליעזר אומר: "ענני כבוד היו סוככים ומקיפים את ישראל. לזכר נס זה עלינו לעשות סוכה ולשבת בה". ר' עקיבא אומר: "בסוכות ממש הושיבן".

לכאורה יש לשאול:

א. בהרבה מקומות בתלמוד אנחנו מוצאים שהגמרא שואלת: "מה איכפת לן מאי הוה. מה דהוה הוה".

לכאורה גם כאן. מה מקום למחלוקת באיזה סוכה הקב"ה הושיבן? לכאורה מאי דהוה הוה!

אולם קושיא זו ניתנת לתירוץ לפי האמור שביחס לסוכה אין מקום לשאלה זו. אדרבא עלינו להשכיל ולהבין באיזו סוכה מדובר על מנת שנתבונן בטעם המצווה ובכוונת קיומה. שהרי התורה הקדושה דורשת: "למען ידעו".

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב נתנאל בן גינה

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת גינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר לאה בת תמר אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דזרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה אושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה מיטל בת שושנה לימור בת פרידה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזירי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזירי בן פרחו- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי אליאור בן פרידה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קנסש בת דגטו רותית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- ר"ש ובריאות איתנה לימור בת פרידה ניב בן פרידה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים אורן בן פרידה

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה

העלון מוקדש לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

זמני לכת

י"ז	כנסת לכת	זאת לכת	וינוח
י"ז	17: 52	19: 03	19: 44
ח"א	18: 09	19: 00	19: 41
מיוסב	18: 10	19: 01	19: 42
כ"ב	18: 11	19: 02	19: 43

שואל ומשיב בהלכה - סוכות

מהן הלכות של חג סוכות?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

מצוות עשה מן התורה לאכול כזית פת בלילה הראשון של חג הסוכות בסוכה. צריך לאכול בלי הפסק בכדי אכילת פרס. **מקורות:** ילקוט יוסף מועדים עמ' קל"ט. חזון עובדיה- סוכות עמ' ק"ח, קי"ב.

יש אומרים שאת הכזית פת שאוכלים בסוכה צריך לאכול בלי לפתן ויש חולקים. מעיקר הדין יוצא ידי חובת אכילת כזית פת בסוכה בלילה הראשון גם כשיש בו תערובת לפתן של סלט או דגים וכיו"ב, אבל נכון לחוש להחמיר בזה.

מכיוון שיש חיוב מהתורה לאכול כזית פת בליל סוכות בסוכה, לכן אם שכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון בליל חג הסוכות, אם נזכר כשאמר 'ברוך אתה ה' - לא יסיים ויאמר 'בונה ירושלים' אלא יאמר: 'למדני חוקיך' ויחזור ל'יעלה ויבוא'.

אם חתם 'בונה ירושלים' - יאמר שם: 'ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר נתן (שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה וכו' את יום (השבת הזה ואת יום) חג הסוכות הזה, את יום טוב מקרא קודש הזה. ברוך אתה ה', מקדש (השבת ו) ישראל והזמנים' וממשיך את ברכת 'הטוב והמטיב'. **הערה:** את המילים בסוגריים אומרים רק אם חל בשבת.

אם לא נזכר עד שהתחיל ברכת 'הטוב והמטיב' ואמר: 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם לעד וכו' - יחזור לראש ברכת המזון. אבל אם טעה ביום החג בבוקר ולא אמר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', לא צריך לחזור. **מקורות:** ילקוט יוסף- מועדים ע"מ ק"מ. חזון עובדיה- סוכות עמ' ק"א-ק"ג.

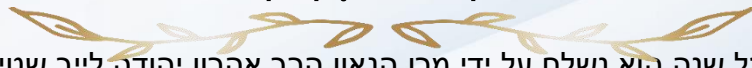
אם ירדו גשמים בלילה הראשון של החג, פטור מלאכול בסוכה, שנאמר: "בִּסְכַּת תִּשְׁבוּ וְשִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). "תִּשְׁבוּ- כעין תדורו", מכאן שהמצטער- פטור מן הסוכה. יש חולקים ואומרים כי בלילה הראשון צריך לאכול כזית בסוכה גם אם יורדים גשמים, והעיקר להקל. גם למחמירים, כשירדו גשמים לא יברכו ברכת 'לישב בסוכה', שספק ברכות להקל.

מי שלא אכל בסוכה בלילה הראשון של החג בגלל הגשמים ונכנס לביתו וקידש וברך 'שהחיינו' בקידוש ולמחרת בבוקר פסקו הגשמים, יש אומרים שיחזור לברך 'שהחיינו' בקידוש ויש חולקים. להלכה ספק ברכות להקל ולא יברך.

על כל איש ואיש מישראל מוטלת מצוות נטילת ארבעת המינים (לולב אחד, שלושה הדסים, שתי ערבות ואתרוג אחד) לברך עליהם ולנענע אותם בשבעת ימי החג. אישה פטורה ממצווה זו (לפי מנהג האשכנזים האישה יכולה ליטול בברכה). לא נוטלים לולב בשבת, מכיוון שחכמים גזרו שמא יטול את הלולב בידו וילך ארבע אמות ברשות הרבים.

מצוות נטילת ארבעת המינים היא ביום ולא בלילה. כל היום כשר לנטילת לולב. יש שנוהגים לברך על הלולב ולנענע אותו בתוך הסוכה ואת הנענועים בזמן אמירת ההלל עושים בביה"כ. אדם שאין לו לולב, יכול לקחת מחבירו ב'מתנה על מנת להחזיר' ויוצא בו ידי חובה. גם מי שאיטר יד (שמאלי) נוטל את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל.

לולב וברכה

הרב יצחק לוינשטיין סיפר כי כל שנה הוא נשלח על ידי מרן הגאון הרב אהרון יהודה לייב שטיינמן זצ"ל, על מנת שיבחר לו את האתרוג הנאה והטוב ביותר. "הייתי בוחר למרן הרב שטיינמן את האתרוג המהודר ביותר שמצאתי. כשהייתי מגיש אותו לרב, מרן הרב שטיינמן היה בוחן אותו. לאחר מכן היה מנשק את האתרוג ללא הרף ופותח בריקוד של ממש על הזכות העצומה בקיום מצוות ארבעת המינים".

"יום אחד כאשר ניגשתי לבחור לרבינו לולב יפה ומהודר, הגעתי אל סוחר לולבים שהיו נראים מושלמים. כל כך התפעלתי מאיכותם ויופיים וביקשתי ממנו שיבוא עם כמה לולבים אל ביתו של מרן הרב שטיינמן. הצדיק התפעל והתלהב כל כך מהלולבים היפים ובחר לו כמה".

"מרוב שמחתו העצומה של הרב, הוא פנה אל הסוחר ואמר לו דבר שלא היינו רגילים לראות אצל הרב: 'סוחר יקר, שימחת אותי כל כך. אנא אמור לי מה אתה רוצה בחיים?'. הסוחר קפץ על ההזדמנות והשיב: "אני מבקש שהרב יברך את הבן שלי. הוא כבר בגיל מבוגר ועדיין לא זכה למצוא את זיווגו".

מרן הרב שטיינמן ברגשי דבקות ושמחה ברכו שיזכה בקרוב לראות בחופת בנו. שנה לאחר מכן הסוחר התקשר אל ר' יצחק לוינשטיין ואמר לו: 'אתה יכול להגיע לקחת למרן הרב שטיינמן איזה לולב שתמצא בחינם. הרב כבר שילם לי בשנה האחרונה. הבן שהיה מעוכב כבר שנים התחתן בזכות הברכה של הרב".

לשמיעת השיעורים של הרה"ג אליהו פינחסי יש להתקשר 073-3718395

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חיינם במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

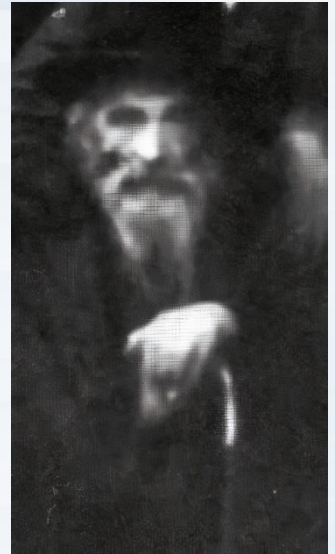
לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים- הגאון המקבל הרב מאיר אריק זצ"ל

הגאון המקובל הרב מאיר אריק זצ"ל - נולד בשנת ה'תרס"ו (1855) בהרימלוב שבגליציה (כיום אוקראינה). עוד בצעירותו נודע בגאוניותו ובשקדנותו המופלאה. בשנת ה'תרמ"ה (1885) הגאון ר' שלום מרדכי שבדרון (המהרש"ם) עזב את העיר יאזלובייץ ורבינו התמנה במקומו כרב העיר, תפקיד בו שימש במשך 27 שנים. בשנת ה'תרע"ב (1912) רבינו התמנה לרב של בוצ'אץ'. שנתיים לאחר מכן פרצה מלחמת העולם הראשונה ורבינו ברח לוינה (בבריחתו אבדו לו חמישה נרכים גדולים של שו"ת שעל אובדנם הצטער מאוד). בשנת ה'תרפ"ב (1922) התמנה לרבנות בטרנוב (טארנא). חיי עוני ודוחק היו מנת חלקו והגיע עד פת לחם ממש, אבל עובדה זו לא הפריעה לשקידתו בתורה הקדושה. למרות שקיבל הצעות רבנות של ערים גדולות, סירב.

לא היה לו אפילו בית הראוי לפי כבודו. פורקי עול עמדו בדרכו, הציקו והפריעו לו. גאון בנגלה ובנסתר. ידע את ארבעת חלקי שו"ע בע"פ. בקיאותו היתה מופלאה בבבלי ובירושלמי וכן בספרי הראשונים והאחרונים. קצות החושן, נתיבות המשפט, אבני מילואים, ה'נודע ביהודה', חידושי הגאון ר' עקיבא איגר, טורי אבן, בית-מאיר וספרים רבים היו שגורים על לשונו. רבינו העיד כי באותן שעות בהן העולם נוהג לישון, למד ארבע פעמים את כל הש"ס. זירז את תלמידיו ללמוד ולשנן לפחות שבע דפי גמרא בכל יום. פתגמו הקבוע היה: "גמרא עם פירוש רש"י ותוספות הוא כמו לחם וחמאה". נפטר ב-ט"ו תשרי ה'תרפ"ו (1925). ציונו בטרנוב. חי כ-70 שנים.

אביו: הגאון ר' אהרון יהודה (רבינו מביא ממנו הרבה חידו"ת בספריו מנחת פתים ומנחת קנאות).
אימו: מרת פרימא לבית שטיין (דור חמישי לט"ז). **מרבותיו:** האדמו"ר הרב דוד משה פרידמן מצ'ורטקוב, האדמו"ר ר' ישראל פרידמן מצ'ורטקוב, הגאון ר' יעקב ווינדפלד (מח"ס 'נוכח מיעקב') והגאון ר' שלום מרדכי שבדרון. **מתלמידיו:** הגאונים ר' יהודה מאיר שפירא מלובלין, ר' אליעזר הגר (האדמו"ר מוילניץ, ה'דמשק אליעזר'), ר' דוד יצחק אייזיק רבינוביץ (האדמו"ר מסקאלי), ר' יהודה הורביץ (האדמו"ר מדז'יקוב), ר' אלקנה זוברמן (אב"ד יארדאנוב), ר' משה חיים לאו הי"ד (אב"ד פרשוב-פיטרקוב), ר' חיים אליעזר הלוי איש הורביץ הי"ד (אב"ד בליטוב), ר' משולם ראטה, ר' דוד שפרבר (חבר מועצת גדולי התורה בארץ ישראל), ר' אברהם משה באב"ד, ר' מאיר באדנר, ר' מיכל פרמינגר, ר' ראובן אונגר, ר' שמואל אלטר.
בניו: ר' שמואל, ר' דוד (שניהם נפטרו בחיי רבינו). **בנותיו:** מרת גיטל (נישאה לר' חיים ברוך רייך הי"ד), מרת פרומא (נישאה לר' ברוך צוקרמן). **מספריו:** **ישירי טהרה** - ביאורים על סדר טהרות • **מנחת קנאות** - חידושים על מסכת סוטה • **מנחת פתים** - חידושים ושו"ת על ארבעת חלקי השו"ע • **אמרי יושר** - שו"ת • **טל תורה** - הערות וביאורים על תלמוד בבלי וירושלמי.

תלמידו הגאון ר' מאיר שפירא, ראש ישיבת חכמי לובלין, סיפר שפעם אחת נשאלה שאלה בבית המדרש של רבינו, אם תרומת הלשכה שהיו תורמים את השקלים לקופות היתה צריכה להיתרם על ידי כהנים דווקא או לא. אחד מן הלומדים ענה: "הרי זה רש"י מפורש". רבינו תמה על זה והתחיל מונה באצבעותיו ולוחש בינו לבין עצמו: "היכן נמצא רש"י זה? בגמ' ברכות- לא נמצא. בשבת- אינו. בעירובין- אינו". כך מנה באצבעותיו עד שהגיע למסכת מגילה, או אז נהרו פניו והכריז בשמחה: "אומנם כן, דברים אלו נמצאים ברש"י דף כ"א ע"ב דיבור המתחיל תורמין, וזה לשונו: "תורמין כהנים את הלשכה".

בענותותו הרבה רבינו הצהיר כי אינו יכול לומר על עצמו כי הוא יודע בע"פ את כל הש"ס, אבל הוא יודע רק את ארבעת חלקי שולחן ערוך. פעם בעלי בתים מקהילת טארנא הסבו בסוכת רבינו ושוחחו איתו בדברי תורה. השיחה התגלגלה לכדי הרבה מקצועות בתורה, ורבינו התגלה שוב בכוח זכרונו העצום בכל מרחבי ים התלמוד. באמצע רבינו יצא לזמן קצר. המסובים לא יכלו לכלוא את התפעלותם ושחו ביניהם מגדולת רבינו, שידוע את כל הש"ס בעל פה. כשרבינו חזר ושאל במה הם עסקו הם סיפרו לו. רבינו אמר: "את הש"ס בעל פה אי אפשר לומר, אבל את ארבעת חלקי שולחן ערוך מהתחלה ועד הסוף - כן!". כמו כן רבינו עסק בתורת הסוד. בקיאותו הרבה בסתרי תורה היתה מופלאה. הגרא"ל ווילנר העיד כי ספר הזה"ק היה רגיל על לשונו של רבינו.

פעם רבינו ישב מוקף בחברת תלמידים בני 17 שנה. רבינו שאל על מאמר מסויים בר"ן - איה מקומו. התלמידים לא זכרו מקור מוצאו. רבינו העיר להם בקורטוב של תרעומת: "איך יתכן כאשר אין להם שום תפקיד והם רק יכולים ללמוד כיצד הם לא זוכרים את מקומו של אותו הר"ן?". בנוסף על בקיאותו בש"ס ובראשונים, היה בקיא נפלא גם בספרי גדולי האחרונים והפוסקים, כמו 'קצות החושן', 'נתיבות המשפט', 'אבני מילואים', ה'נודע ביהודה', 'חידושי הגרעק"א', 'טורי אבן', 'בית מאיר'. כל אלו ועוד היו שגורים על לשונו.

העובדה שהיה שקוע בתלמודו מתוך הדחק ומופשט מכל ענייני העולם הזה, לא מנע ממנו להיות משכיל אל דל, משל היה גביר מנגידי העיר. תמיד ידע כיצד להעניק לעניים ולנזקקים די מחסורם אשר יחסר להם ובדרך של כבוד. בימי מלחמת העולם הראשונה הגאון ר' משה דוד אסטרייכער זצ"ל אבד"ק טשימפא (מח"ס 'תפארת אדם'), חלה בכאב עיניים ל"ע. הרופאים ציוו עליו לנסוע ולדרוש ברופאים המפורסמים אשר ווען היתה משופעת מהם. כשהגיע לווען נסע תיכף לקבל את פני רבינו. באמצע השיחה בעל הבית נכבד מתושבי העיר נכנס להזמין את רבינו ולכבדו בסידור קידושין בנישואי יוצא חלציו. רבינו פנה לבעה"ב וביקש שיכבד את הרה"ג הנ"ל בסידור הקידושין.

בעל הבית לא האמין למשמע אוזניו, ואמר לרבינו: "המבלי אין רבנים בווען באתי לכאן? רצוני שגאון גדול כרבינו יהיה המהדר קידושין אצלי". רבינו השיב לו: "קח את הרב הזה - כמוני כמוהו". כשמע דברים מפורשים כאלו יוצאים מפי רבינו, האיש הסכים. רבי משה דוד נסע איתו, סידר את הקידושין והוא העניק לו מתת יד נדיבה על טרחתו. כאשר ר' משה דוד חזר, רבינו הסביר לו את כוונתו: "ידעתי שמעלת כבודו בא הנה לעסוק ברפואות שדורשות הון עתק ורציית שיהיו לכם מעות בדרך של כבוד!". (תפארת אדם)

מעשה חסד ושָׁכָרוּ

שהגענו לאולם. אשתי ירבה בצד של הנשים. לידה התיישרה נערה צעירה. במהלך השיחה התברר שמדובר בחברה קרובה של הכלה.

הנערה סיפרה לה שהיא ב"ה התארכה ממש לפני פחות משבוע ימים. היא גם סיפרה לה כי בתאריך פלוני היא מתחתנת וציינה את שם האולם.

כשאשתי שמעה את שם האולם ותאריך החתונה, משהו צלצל במוחה. היא קראה לי ושאלה: "אמור נא לי, מתי החתונה של אחותך?".

אמרתי לה את התאריך ושם האולם. היא אמרה לי: "לא יכול להיות, יש כאן נערה שטוענת שהיא מתחתנת בתאריך הזה באותו אולם".

לא נלחצנו כל כך. אומנם מקום החתונה הכיל רק אולם אחד אבל חשבנו שאולי אנחנו לא זוכרים את התאריך המדוייק.

בכל זאת, מדובר על תאריך בעוד כשלושה חודשים. אולי החתונה נקבעה ליום לפני או יום אחרי ואז הכל יבוא על מקומו בשלום.

במוצאי שבת התקשרתי להורי. התברר שלא טעיתי בתאריך. גם אחותי סגרה על אותו האולם ואותו התאריך. היה ברור שיש פה בעיה. לא יתכן ששתייהן אמורות להתחתן באותו יום באותו אולם.

אחותי התקשרה לבעל האולם. הוא בדק ביומן. התברר שהוא כתב אותנו בטעות בתאריך אחר ולא בתאריך שמועד החתונה נקבע! היתה כאן טעות ברישום אצלו ביומן.

נפעמנו לראות איזו השגחה פרטית היתה כאן. מכל המשתתפות בשבע ברכות דווקא אותה נערה התיישרה ליד אשתי.

יתר על כן, הרי בהתחלה בכלל לא חשבתי להגיע. בכל זאת החלטנו להתאמץ כדי לשמח חתן וכלה. כך בורא עולם גלגל שגילינו את הטעות כשלושה חודשים לפני החתונה והיה מספיק זמן לתקן את המעוות.

רק לחשוב, לולא זאת יכולנו לגלות את הטעות זמן קצר לפני החתונה או לגלות זאת רק ביום החתונה. איזה עוגמת נפש היינו חווים.

מלבד ההשגחה הפרטית, ראינו פה גם גילוי של מידה כנגד מידה: אנחנו שימחנו חתן וכלה וכנגד זאת חסנו מאיתנו עוגמת נפש לחתן וכלה.

להלן סיפור מופלא שהרב צבי ירום שליט"א סיפר. ניתן ללמוד ממנו כי ממעשה חסד לא מפסידים לעולם. לעיתים מעשה חסד יציל את האדם מעוגמת נפש. **האדם תמיד צריך לזכור- כי כל מה שהוא עושה - לעצמו הוא עושה.**

האדמו"ר הצדיק הרב שלמה גולדמן זצוק"ל (שימש כאדמו"ר הרביעי של חסידות זוועהיל) אמר - **כל פסיעה שאדם פועל עבור הזולת, הוא חוסך אלף פסיעות עבור עצמו!**

הרב צבי סיפר ששמע זאת מכלי ראשון מפי בעל המעשה: אחותי התארכה ב"ה בפרשת שלח-לך ה'תשפ"ב. סגרנו על אולם לאחר כשלושה חודשים.

בשבת נסענו להורים שלי בקריית-ספר כי החתן יגיע לשבת והוא יתארח אצל ההורים ולכן ביקשו גם מאיתנו שנגיע לשם.

באותה שבת היה גם שבע ברכות של חבר מאוד טוב שלי, באחד האולמות בעיר. החלטתי לנצל את ההזדמנות שאני נמצא בקריית-ספר ולברך אותו.

בסוף הסעודה של ליל שבת הלכתי לאותו אולם שבו התקיים שבע ברכות. החבר שמח מאוד לראות אותי וביקש שאגיע גם למחרת.

התנצלותי בעדינות ואמרתי לו שאני מתארח אצל ההורים עם החתן של אחותי. מזג האוויר למחרת היה צפוי להיות חם מאוד ויהיה קצת קשה להגיע אליו כי המרחק מההורים שלי עד האולם שבו הוא נמצא גדול מאוד.

אבל הוא ממש ביקש ממני בכל לשון של בקשה שאגיע. הוא אמר לי שמעט מאוד מהמשפחה שלו הגיעו להשתתף בשבע הברכות. אם אני אגיע למחרת לאולם, זה ממש ישמח אותנו מאוד.

שמעתי את הדברים ואמרתי לו שאעשה בעז"ה השתדלות גדולה עבורו כדי להגיע אליו, אבל אני לא מבטיח שאבוא. הוא הסתפק במילים שאמרתי לו והודה לי. אני חזרתי לבית הורי.

סיפורי זאת לאשתי. למחרת בסוף הסעודה, למרות שמדובר בשעת צהריים ושיא החום, החלטנו לעשות מאמץ עליון ולצאת לשבע ברכות בשביל לשמח את החתן.

יצאתי לשם יחד עם אשתי. עבורה זה היה קשה עוד יותר ממני, במיוחד בגלל העובדה ששם לא מכירים אותה בכלל. אבל היא החליטה להצטרף אלי ולזכות במצוות חסד ולשמח את החתן והכלה.

הדרך ארכה לא מעט זמן. הלכנו לאולם בשיא החום עד

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל	הרב יצחק בן יוסף ז"ל
פואד אברהם בן רג'נה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	יצחק בן ברקו דב ז"ל
יצחק יצקן בן רחל ז"ל	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	מאירה בת יפה ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	אקבלי יוסף חיים בן נסכה ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חסיבה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	מסודי בת חביבה ע"ה	חוזה בת יעקב צבי ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה	יצחק בן מישא אסתר ז"ל
רחל רפאת בר השמת ע"ה	יוסף בר סעדה ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה
לטיף בן פרחת ז"ל	שלום בן אסתר ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מרים בת שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל	דוד יצחק בן פרחת ז"ל
אביבה לוי ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	גורג'יה בת נעימה ע"ה
שרה בת נרקיס ע"ה	אילנה (מחורזה) בת שרה ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
רחמים בן רחל ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל	רחמים בן רחל ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	שמואל בן רבקה ז"ל	חיים משה גרשון בן סטה מקנין זצ"ל
ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
אביחי בן אסתר ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל	אביחי בן אסתר ז"ל
נעימה בת גורג'יה ע"ה	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	נעימה בת גורג'יה ע"ה
חי זיזי בן קלרה ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	חי זיזי בן קלרה ז"ל
ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל	סוליקה בת עישה ע"ה	ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה	סלים בן פרחת ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל	ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
אורה בת נעימה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	אורה בת נעימה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה	יהודה בן סעידה ז"ל	מישא אסתר בת זהרה ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל	עפאת בת השמת ע"ה	מסעוד בן יקוט ז"ל

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

סוכות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2023 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

חג הסוכות

- והיית אך שמח - שמחו בה' ב
- דירת עראי - להיות שמח בחלקו ה
- יבש פסול - עשית המצוות בחיות ובהתלהבות מתוך שמחה של מצוה ז
- שם שמים על הסוכה - השראת השכינה על היושב בסוכה י
- וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה יב
- הלל וזמרה - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים טו
- על נטילת - הרי הוא כביכול כנוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו טז
- שפע ברכות - סגולת מצוות ארבעת המינים טז
- כנגד האברים - רמזי ד' מינים לקדושת האדם טז
- אור פוסל - הולך בטל כישן דמי יח
- ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה יט
- אזמין לסעודתי - אם אתה משמח את שלי כ

הושענא רבא

- לעת חיתום - יום מסירת הפתקין כא
- בשפון תליא - בדינו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב כג
- יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח כה
- והושיענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת ערבה כו

שמנ"ע ושמח"ת

- עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמיני עצרת כח
- עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות כט
- תעלה תפילתי - זמן תיקון וקבלת התפילות של כל השנה ל
- שישו ושמחו - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה ל
- תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו לב
- עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה לג

חג הסוכות

והיית אך שמח - שמחו בה' (דברים טו יד-טו) 'ושמחת בחגך וגו' והיית אך שמח' א, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, הנה אתא ובא חג הסוכות זמן שמחתנו - שבו ציוונו הבורא יתב"ש מנלן' כאשר חבילי טרדות מקיפין אותנו מימין ושמאל,

א. ומה מאוד גדלה מעלת השמחה בחג הסוכות, וכמו שביאר ה'אבן עזרא' במה שנאמר 'ושמחת בחגך וגו', כי יברכך ה' אלוקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח', - 'יברכך (לשון) לעתיד, ותהיה לעולם שמח, וטעם 'אך' כי לא תהיה כי אם כן'. היינו שבשכר מצות השמחה בחג יזכה להמשיך את השמחה לכל השנה כולה, 'אך' אם לא 'כן' לא תהיה שמח...

כעין זה כתב ה'אברבנאל' (פרשת ראה) וז"ל. 'והיית אך שמח - להבטיחו, שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות יהיה שמח וטוב לב כל השנה. ומסיים 'ואם תתעצב בראשית השנה - בעיצבון תאכלנה, כי כן טבע המציאות, השמח בחלקו שמחה וששון ישיג...'

וב'פלא יועץ' (ערך סוכה סוד"ה ועוד נלוה) כתב 'וצונו לשמוח שמחה של מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה, שכתבו גורי אר"י ז"ל, שמי שיהא שמח וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, מובטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח.'

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מפרש בשם אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע (מגן אברהם שחומ"ס ד"ה וישת), 'זמן שמחתנו' שהיא מלשון הכנה והזמנה כלשון המשנה (ביצה י:) 'זימן שחורים ומצא לבנים', היינו שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעה ימי החג, היא הכנה להמשיך שמחה על כל השנה כולה. כעין זה אמר הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע (ספר מאמרים שנת תרנ"ה, עמוד תיג), שהתמצית והעיקר של שמחה מושפעת מכח חג הסוכות. גם מסגולת השמחה להציל על ידה מכל צרה וצוקה, כמו שאמרו חז"ל (מובא ברש"י במדבר כט יח) שצ"ח הכבשים שמקריבים בחג הסוכות, באים לכפר על צ"ח קללות שבתוכחה שבפרשת כי תבוא, ומבאר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא בשם משמואל סוכות תרע"ג ד"ה ברש"י בשם אביו) כי ע"י השמחה שב'זמן שמחתנו' מתכפרים צ"ח הקללות הבאים על חסרון השמחה, כמו שנאמר שם (כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה'. איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קנו). 'וכשם שבימים הנוראים המקורות נפתחין על ידי היראה, כן בימים האלו (בסוכות) המקורות של רחמים וחסדים פתוחים על ידי אהבה והשמחה בזמן שמחתנו.'

וכך הוה מעשה, פעם ספרו להרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן בעצם חג הסוכות על אחד מקרוביו שחלה ל"ע עד מאד, והנו מסוכן לעזוב את העולם, נענה רבי מאיר ואמר, הקב"ה אמר לנו לתקוע בשופר בר"ה, ומאיר' תקע, הקב"ה אמר לצום ולהתענות ביוה"כ ומאיר' התענה, הקב"ה ציוונו לשמוח בחג הזה - ומאיר' רוצה לשמוח, אבל, רבוש"ע, הרי אין מערבין שמחה בשמחה, כי הנה אם ח"ו יארע איזה דבר רע (במיתת הקרוב ל"ע) אצטרך לברך ברכה 'בשמחה' (כאשר אמרו חז"ל, שיש לברך את ברכת דין האמת בשמחה) ולקבלינהו בשמחה, ממילא מוכרחים מן השמים לסלק מאתנו כל 'שמחה' אחרת, ולהשאיר אותנו אך ורק עם שמחת 'ושמחת בחגך'.

למדנו מכאן, כי כל מי שיש לו צער ויגון, והוא מדחהו בכדי לקיים מצוות 'ושמחת בחגך', א"כ בוודאי יסלקו מעליו מן שמיא שלא יצטרך 'לשמוח' בשמחה ממין אחר...

ב. תחילה וראש עלינו לדעת, 'כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת', ואין הקב"ה מבקש מהאדם מה שאינו יכול לעמוד בו, ואם ניתנה מצוות השמחה לכל אחד ואחד מישאל בכל מצב שהוא נמצא - שמע מינה שאכן יש בכוחו להיות שמח למרות כל מה שעובר עליו...

וכבר שמענו מבעל המעשה אשר היו לו צרות הרבה רח"ל, ונכנס להגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושפך בפניו ליבו, נענה לו הגרש"ז ואמר, כי מכיר הוא יהודי שהוצרך לעבור ניתוח ומני אז אינו שומע באוזן אחת, גם

באר הפרשה - חג הסוכות

ג

אלמן הוא ל"ע, ובנוסף לכך יש לו ג' ילדים שלא זכו לפרי בטן, ומכל מקום שרוי הוא תמיד בשמחה ובכל עת פניו שוחקות ומחייכות, אמר לו הלה שאינו מאמין שיתכן כדבר הזה, שוב חזר בפניו הגרש"ז על דבריו והלה עמד על שלו שאי אפשר שיהיה כן, עד שאמר לו הגרש"ז, יהודי זה עומד בפניך עתה ומדבר עמך...

לפני כמה שנים נלב"ע איש תם וישר שהיה מסתופף בצל קדשם של אדמור"י לעלוב זי"ע ה"ה הרב ר' משה כהן ז"ל מבני ברק, שהיה ידוע בשם 'משה בן עליזה' מאחר שנפצע לפני שנים רבות מאוד, ומני אז לא היה מסוגל להזיז אבר, ובכל עת וזמן היה יושב בכסא גלגלים (ווילטשטי"ר), ומלבד ראשו לא פעל גופו במאומה, אבל, ר' משה זה שרוי היה תמיד בשמחה, מעולם לא מש השחוק מעל פניו. שמעתי מבנו הר"י שיבדלחט"א ששאל את אביו, ילמדני אבי מורי, כיצד ניתן להיות שרוי בשמחה עצומה ובמאור פנים כה גדול כשמצבו כה קשה, וכל גופו כ'שבר כלי' ממש רח"ל, נענה לו רבי משה ואמר, הנה אילו היו כל הבריות שבעולם כמוני, כולם יושבים בכסאות גלגלים וזקוקים לעזרה בכל צעד ושעל אזי פשיטא שהייתי יכול להיות בשמחה, שהרי מה ביני לבין אחרים, אלא מאי, כולם בריאים ושלמים ורק אני משותק ומוטל בכסא גלגלים, וכי מן היושר שאהיה בצער ובעצבון על כך שכל ברואי עולם זכו לבריאות השלימה... ומלבד האמת הנוקבת שיש בדבריו של יהודי 'פשוט' זה... ומוסר ההשכל לכל חד וחד בקושי דיליה, שיזהר מאוד שלא יהיה בעצבות על כך שטוב לאחרים... אך אתה הראית לדעת כי יתכן להיות בשמחה גם כש'הגוף' מסובל ומסובב ביסורים רח"ל, אך 'הנפש' עדיין שרויה בשמחה...

דברים נפלאים הביא הגה"צ בעל מחבר 'רמזי מחשבה' שליט"א (הסובל בשנים האחרונות יסורים נוראים ממחלה קשה, השי"ת ירפאהו ברפוא"ש במהרה) בהקדמת הספר, וז"ל. בשפת אמת (ליקוטים) מביא את דברי הזוה"ק (תיקוני זוהר אתון כ"ב) בשמחה אותיות מחשבה. והענין מתבאר בפשיטות שלהיות בשמחה תלוי במחשבתו של אדם, שמחה אינו תלוי כלל במה שיש לו לאדם ובמה שחסר לו לאדם, אם מחשבותיו של אדם יהיו מחשבות המביאות לו שמחה הוא יהיה בשמחה. החושב שאם ישלים לו הקב"ה את כל חפציו שהוא משער לעצמו שהוא חפץ בהם, רק אז יוכל להיות בשמחה, טועה הוא, כל אחד יכול להביט מסביבו ולראות את האנשים שכאילו יש להם די מחסורם, ופניהם עצובות, כי אין שום דבר יכול להביא שמחה לאדם, אם לא שבמחשבתו הוא מכניס לעצמו מחשבות של שמחה, כשהוא מאמין במחשבתו שכל מה שעושה הקב"ה בשבילו הכל הוא לטובה, ואין שום דבר רע יכול לצאת מאיתו ח"ו. ואומר לכם זאת ממה שאני רואה ומרגיש מעת שהקב"ה שלח לי מתנות נפלאות (בלשון נקיה, חולי ומכאוב נוראים ל"ע), אין שום דבר שיכול לעצור את השמחה באדם, המחשבה ורק המחשבה של האדם מחליט האם הוא יהיה בשמחה או שיהיה בצער, אין הקב"ה לוקח מאף אחד את הבחירה להיות בשמחה, גם אם נשלח לו ממרום כל מיני מתנות, ונראה לו שנלקח ממנו דברים מסויימים, הרי את המחשבה אין הקב"ה לוקח ממנו, ועל המחשבה האדם עצמו בעל הבית, ויכול הוא לחשוב ולהתבונן בטובות הנפלאות שהקב"ה עושה איתו, ולראות בחוש איך שבכל צעד ושעל הקב"ה נמצא סביבו ואין הקב"ה עוזב את אף אחד אפילו לא לרגע קט. ואם רק יחשוב האדם טיפה מן הים ממה שהקב"ה חושב עליו, כבר היה מזמן בשמחה, דהקב"ה חושב ומשפיע על כל אחד ואחד בכל רגע ורגע חיים טובים ומאושרים, סוף דבר, הכל תלוי במחשבותיו של אדם, ובמחשבתו הוא מחליט אם להיות עצוב ומדוכא או להרים את רוחו ולהיות בשמחה ולחיות חיים רוחניים ומרוממים. עכ"ל.

על כן יאמרו המושלים לבאר בלשון המשנה (אבות ב טו) 'ובעל הבית דוחק', שהוא כמו הנכנס לחנות נעליים, המוכר שומע את מבוקשו, ונותן לו ג' קופסאות של מנעלים, הקונה מתחיל למדוד אותם ובינתיים נפנה המוכר לעזור לקונה חדש, אדהכי והכי מנסה הקונה הראשון להחזיר את המנעלים שאינם לטעמו או למידתו לתוככי הקופסא ואינו מצליח, כי אם מניח שני המנעלים זה בצד זה הרי הקופסא צרה מידי, ואם מניחם זה על גב זה הקופסא נמוכה מידי, ולמעשה, שב המוכר אליו והוא מצליח בין רגע להכניסם כראוי, הא כיצד, כי בעל הבית - זוהי עבודתו וזוהי פרנסתו, והוא מכיר בסודם של דברים, יש להכניס את המנעלים זה הפוך מרעהו ברוחבם, וגם כשראש אחד לצד זה ישים את ראשו של שכנו לצד שני, וזו באה המשנה ללמדנו, שיכיר האדם שהוא 'בעל הבית' ובידו תלוי הדבר, ממילא יהיה 'בעל הבית דוחק' ויצליח 'לסדר' גם כשנראה שהמצב 'צר' ו'דחוק' הרי בעל הבית יכול להכניס את 'השמחה', ו'הכל על מקומו יבוא בשלום'...

ויתבונן כל אדם בעצמו עד כמה טרח ויגע למצוא ארבעת המינים כשרים ומהודרים, כמה זמן השקיע בהם... כמה מעות הוזיל מכספו עליהם... ואם כן קל וחומר עד כמה צריך 'להתייגע' לקיים מצות שמחה שהיא נוהגת מדאורייתא כל שבעה... ולא יתן 'כף רגל' לשטן המבלבל בכל כוחו להביאו לידי צער וכעס.

ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות] להזהיר כל האזרח על ישיבת הסוכה, משום דתכלית המצוה לפי הפשט לצאת משיבת קבע לדירת עראי כדי שישומו בעלי האסיף אל לב שמכ"מ אינם כתושבים בארץ אלא כגרים, וכמו שאמר דוד (מלשה"כ תהלים לט יג) 'כי גרים אנחנו תושבים ככל אבותינו'. ולפ"ז הייתי אומר דמצות סוכה לא ניתנה אלא לבעלי קרקע בא"י ויש לו אסיף ולבו רחב עליו, אבל עני הנודד אין צריך למצות סוכה, משום הכי חזר והזהיר 'כל האזרח וגו'', ופירש הטעם ע"ז במקרא הסמוך. למען ידעו וגו' כדי שלא יהיו מתואשים מן החיים הטובים אפילו אין להם אחוזת נחלה ושמחה טבעית, מכל מקום ידעו ממצות סוכה, כי ניתן לזכור ישיבתם בסוכות בהוציאו אותם וגו', והרי היה אז מכל מקום שמחת עולם על ראשם. והרי אני ה' אלוקיכם מנהיג ומשגיח עליכם לעולם ואין מעצור ממנו ית' להשפיע טובה וברכה גם בלי אחוזת נחלה, עכ"ל.

ומבאן תשובה רבתית לכל הדופקים על 'שערי השמחה', כי האמונה הטהורה היא מקור ויסוד שמחת החיים של יהודי, שכאשר האדם מאמין שהקב"ה הוא מנהל את העולם, והוא מנהיגו בחן בחסד וברחמים, ושהוא 'נמצא בידים טובות', וכל מאי דעביד רחמנא

ולא מצאנו מנוח. אף מי שנתברך בבנים ובנות כשתילי זיתים סביב לשולחנו בריאים ושלימים בגו"נ, ידאג בכל עת שלא תפסק הטובה ממנו, ומידת השמחה רחוקה ממנו והלאה. גם עלינו להתבונן מפני מה נקבע מצווה זו של 'ושמחת בחגך' בחג הסוכות דייקא, עד שכבר נקרא הוא בפי חז"ל (בסדר התפילה) בשם 'זמן שמחתנו'.

אלא, שהנה כל עיקרה ומהותה של מצוות הישיבה בסוכה היא חיזוק האמונה בהשי"ת, וכדכתיב (ויקרא כג מב-מג) 'בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם', ור"ל, שיתחזק באמונה בהשי"ת, כי הוא מנהיג את בני ישראל, ומיטיב להם תמיד גם בהיותם 'במדבר' בארץ ציה ועיף בלי מים², וכדברי רבינו הרשב"ם על הכתוב 'למען ידעו דורותיכם - למען תזכרו, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה, ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'.

וכאותם דברים ערבים שכתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (שם) וז"ל, כפל המקרא [בסוכות תשבו שבעת

עוד עלינו להאמין כי הקב"ה נותן כוחות הגוף והנפש בכדי שנוכל לקיים רצונו ית', וכמו שאמרו 'הבא לטהר מסייעים לו', ואם יחפוץ האדם להיות בשמחה - מן השמים יעזרוהו. וכבר פירש הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע במה שאמרו בגמ' (מח.) שבא הפסוק 'לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה', שרמזו בזה על לילי ימים טובים של הדורות האחרונים, השקועים בחשכת לילה ובתוקף הגלות והייסורים, שניתן כח מלעילא גם בהם להיות בשמחה. ג. ו'דיעה' זו צריכה להיות ברורה וחזקה עד שיהיה טופח על מנת להטפח וישפיע בזה גם על 'דורותיכם' שאף הם יהיו 'ספוגים' באמונתו ית"ש, וכמו שאמרו בדרך רמז כי למען ידעו דורותיכם ר"ת 'ילד', ר"ל שיהיה האמונה אצלו כדבר פשוט שגם 'ילד' יכול להבין...

ד. כה אמר הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זי"ע 'עם הסוכה אנו מרמזין שהקב"ה משגיח עלינו דרך נקבי הסכך', ויתכן ביאור דבריו הק', שעניין הסוכה להורות תוקף אמונתנו גם בזמן של 'הסתר' ח"ו - כשאין נראה בעליל ההשגחה הפרטית, אך אנו מאמינים כי הקב"ה 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים'.

איתא בגמרא (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יגיד הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', יש שביארו כי הקב"ה יבוא לנסותם בענין ה'אמונה בה". ולכן נותן להם מצוה קלה וסוכה שמה והיינו הסוכה שהיא צילא דמהימנותא - יסוד האמונה, כאשר כוונת הנסיון האם יאמינו בהשי"ת בכל מצב, דהיינו אף כאשר הם יושבים מוקפים רק בדפנות של 'עראי', ובאמת, הגוים אינם מאמינים רק כאשר הינם במצב של ראש גגו (ב'שפיץ') - כשהכל מתנהל על הצד היותר טוב ומזלם מאיר להם פנים.

וזהו אומרם 'מיד כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו', אך אז 'מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז' זה הטבע, היינו שהקב"ה משנה מזלם מטוב לרע, ולפתע הם מפסידים כספם ורכושם - לראות אם עדיין המה מחזיקים באמונתם, אך הם 'מבעטין ויוצאים', משא"כ בני ישראל עם קדוש מחזיקים עצמם בכל מצב באמונת אומן (וראה כע"ז בספר אור ישע פר' וזאת הברכה ע"ש).

לטב עבירה, מיד תנוח עליו נפשו ו'באמונתו יהיה' ותסור כל דאגה וצער מקרבנו.

דירת עראי - להיות שמה בחלקו עונד ייאמר בזה, כי הנה הסוכה היא 'דירת עראי', והגידו צדיקי הדורות שבא הכתוב להשריש בנו עניין 'ההסתפקות במועט', שלא לרדוף אחר המותרות ותענוגי עוה"ז שאין בהם ממש, אלא יהא די לו לאדם ב'דירת עראי'... וכמו שהאריך בזה הנה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ב'ערות דבש' (ח"א דרוש ו) וז"ל, 'אבל האיש הירא וחרד לדברו של מלך מלכו של עולם, לא תהיה לו סוכה זו לבד בחג הסוכות, כי אם כל השנה

ובלשונו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ה ד"ה מצות), מצות הסוכה הוא מדת הבטחון בה' יתברך, כמו שכתבו רז"ל (סוכה ב.) 'צא מדירת קבע' - שלא לבטוח בעושר ובנכסים, רק לבטוח בה', ולכן הוא זמן שמחתנו, כי אין שמחה כשמחת הבוטח בה' באמת, כמו שמבאר בספר חובת הלבבות.

ה. בדרך צחות פירשו שהנה יש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (או"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיטין פיטעם אראפ' (כ'שהפיטם' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך... מתוך אמונה כי הכל לטובה, והכל יתהפך לטובה.

כדבר הזה אמרו לרמז עוד במנהג ה'נענועים' בהלל, שמבואר בשו"ע (סי' תרנ"א ס"ח) שנוהגים לנענע בשעה שאומרים 'הודו לה', והביא המשנ"ב (ס"ק ל"ז) שבכל פעם שמנענע לצד אחד יאמר תיבה אחת, נמצא שכשמנענע ל'למטה' אומר תיבת 'לעולם', ואילו כשמנענע לאחוריו הרי הוא אומר 'חסדו', ללמד לאדם, שאם ח"ו נמצא הוא למטה ולאחור... יזכור היטב ש'לעולם חסדו'... וגם במצב כזה לא עזבוהו חסדיו המרובים.

ובאותו עניין, רמז נאה שמעתי, שהנה מצינו ב'הלל הגדול' (תהילים קלו) שנאמר בו כ"ו פסוקים שכולם מסתיימים ב'כי לעולם חסדו', ואתה תחזה בהרבה מסידורי התפילה (בצפרא דשבתא) שסידרו כל פסוק בפני עצמו, ובכולם כתוב 'כי לעולם חסדו' חוץ מפסוק אחד שנכתב כל"ח [והוא ר"ת כי לעולם חסדו] - בפסוק שנאמר בו 'את הירח וכוכבים לממשלות בלילה' (ש'לרוב אריכותו לא נשאר מקום אלא בר"ת), ונרמז כאן יסוד גדול, שגם בשעה ש'חשכה' ירדה לעולם, השמש שקעה ואינו רואה אלא ירח וכוכבים והוא שרוי ב'אפלת לילה' - ידע שגם אז לא כלו רחמי ית' אלא כי לעולם חסדו, ואף אם אינו מוצא את החסדים, אך יתחזק באמונה ש'הירח והכוכבים' הם הם טובה נסתרת ור"ת של כי לעולם חסדו...

ו. ביסוד הדברים ביאר ה'ערוך לנר' (סיום למס' סוכה, נדפס בסוף המסכתא) מה שאמרו בגמרא (סוכה ב.) לפסול סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה כי אז נחשב כיושב בצל דפנות ולא בצל סוכה. ומבאר הער"ל כי הדפנות המקיפות את הסוכה מרמזות על ענייני עולם הזה המסבב את האדם מלמטה, אולם המשכיל מרים את עיניו כלפי מעלה ויודע שה'סכך' הוא העיקר, להבין שההשגחה העליונה פקוחה עליו תדיר, והוא מאמין בבורא יתב"ש שמספק כל צרכיו בכל עת ובכל רגע. ועיקר מצות סוכה הוא להזכיר לבשר ודם את ענן ה' החופף עליו, ועל כן הסכך למעלה מעשרים פסול, שאז יושב בצל דפנות ולא בצל סכך, לרמוז על השם בטחונו שתבא לו תשועתו על ידי ענייני העולם - שזה פסול, ולא נרצה לפני ה'.

ובזה יש שביארו (בשם הגרש"ר הירש) דלכן פסול לסכך במחובר לקרקע (וצריך להיות הסכך תלוש), כי האדם שהוא בעל נחלה הרי הוא נטוע ומחובר היטב לקרקע - כלומר בנכסים אלו מבטחו ומשענתו, לזה אמרינן ליה - צא מבית זה למשך שבעת ימים, צחצח את מוחך מכל אלו המחשבות, וקבע דירתך בדירת ארעי ב'צילא דמהימנותא' (צל האמונה הטהורה).

כעין זה רמזו במה דאיתא במשנה (סוכה ט): 'העושה סוכתו תחת האילן, כאילו עשאה בתוך הבית', ששני פסולים אלו דומים במהותם - כי תכלית מצוות סוכה היא להביא את האדם לידי אמונה בהש"ת, ולזה תהא הסוכה תחת כיפת השמים בלי שום הפסק, להורות לאדם שיהא תלוי אך ורק בבורא יתב"ש, ולא יסמוך על כוחו ועוצם ידו של בשר ודם. וממילא לא יחפש אחר מגן ומחסה של 'הבית' או 'האילן', אלא ישליך על ה' יהבו, ויחפש את הכוכבים המאירים משמים לתוכה, ולכן אמרו בירושלמי (סוכה פ"ב ה"ג) שלכתחילה עדיף שיראו את הכוכבים מתוך הסוכה, שלעולם ימצא את אור האמונה מתוך החושך.

ז. ועיי"ש עוד שכתב, שההסתפקות במועט מסוגלת לאריכות ימים, דהכי חזינן שבאלף שנים הראשונים מבריאת העולם היו מאריכים ימים, 'וכן אבותינו אברהם יצחק ויעקב היו שוכני אהלים, והוא שהאריך ימיהם, כי לא חרדו לפגעי אש שישורף ארמונם, ולא פחדו לקול אויב ורעב ומגיפה, כי מהר נתקו חבלי אוהלים ויתידות משכנותם',

באר הפרשה - חג הסוכות

יהיה לו הכל לדירת עראי, וילין בצל סוכה ויצא מדירת קבע, ויהיה הכל בעיניו כגר וכאורח בעלמא, ויביט בכוכבי השמים - לשים בה' מבטחו, מבלי לבנות בתים באבנים משכיות, וחדרי מלכים ברצפת בהט ושש וכדומה מתענוגי בני אדם להרחיב דעתו, עב"ל¹.

ומהאי טעמא חג הסוכות הוא זמן שמחתנו, שכל עוד שרודף האדם למלא תאוותיו ולהשיג יותר ויותר הרי הוא מלא רוגז ואנחה², ואינו יכול להיות מרוצה ושמח³, ורק כאשר מסתפק במה שחננו ה' אזי הוא שמח בחלקו וסר ממנו יגון ועצבון⁴.

היינו שאין זו סגולה רוחנית גרידא, אלא כך הוא נמי בטבע העולם, שמחמת ההסתפקות במועט אינו בא לידי דאגה לעולם, שהרי לעולם יספיק לו במה שיש לו, ובגלל שנפשו שלוה יאריך ימים.

ומוסיף עוד, שיסוד זה חזינן גם בבית המקדש, שכן המשכן עשו מקרשים ויריעות, ולכן השרה שם קוב"ה את שכינתו במשך ת"פ שנה, מאז בנייתו במדבר ועד נוב וגבעון, ואילו מקדש שלמה שהיה בנוי בבנין אבנים יקרות נחרב אחר ת"י שנה, והיה לשריפת אש בעו"ה, וכן בית שני נחרב בימי יוונים והורדוס חזר ובנאו, ועם כל זה לא התמיד יותר מת"ך שנה, הרי שבהאי עלמא מתקיים יותר בנין עראי מאשר בנין קבע, והדברים נפלאים.

ח. אמרו חז"ל (קה"ר א לב) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתים, יש בידו מאתים מתאוה לעשות ארבע מאות', וכבר התקשו בזה, שהלא יש לו 'מנה' ומתאוה לעוד אחד וא"כ נמצא שמת וחצי תאוותו בידו. אלא שהרדיפה אחר התאוות גורמת לו להיות תמיד בהול ומבלבל, נוטלת ממנו את יישוב דעתו, ומביאתו לידי צער ועגמת נפש על שחסר לו את ה'מאתיים'. וממילא נמצא שתמיד חסר לו שני דברים. א. ה'מנה' השני. ב. מידת השמחה והמרגוע, וממילא אין לו אפילו חצי מתאוותו בידו, שהרי יש לו 'מנה' אחד בלבד וכולו יגון ואנחה על מה שאינו מצליח להשיג...

ט. משל למה הדבר דומה לנער קטן שעלה ל'באס' (אוטובוס) ובכה בקול גדול, שאלו ה'נהג' למה תבכה, ויען הנער ויאמר כי מוכרח הוא לנסוע באוטובוס להגיע לביתו, אך מה אעשה ואין הפרוטה מצויה בכיס לשלם על הנסיעה. נכמרו רחמי הנהג והוציא מעות מכיסו, נתנם לנער ש'ישלם' לו על הנסיעה, ונתן לו כנגדם טיקעט (כרטיס) המאשר את התשלום, ויצאו לדרכם, אחר זמן מה והנה רואה הנהג כי שב הילד אל שקו ואל בכייתו, וישאלהו בעה"ב, מה עכשיו... כלומר מה אירע לך כי חזרת לבכייתך. ויען הנער, ראיתי ששאר הנוסעים מקבלים ממך גם מעות לבד מהכרטיס (כעודף על התשלום), ומדוע קיפחת אותי ולא נתת לי כי אם כרטיס בלא צירוף מעות עמהם...

ולנער קטן בדעתו זה נדמים כל אותם ה'מתאוננים ומתלוננים', כי כל הרגשת הצער נובעת מחמת שמרגיש תמיד ש'חסר' לו... חסר לו כסף... חסר לו בריאות וכו' וכו', כי נדמה לו ש'מגיע' לו כל הטובות שבעולם, אמנם אם יתחזק באמונתו לדעת שהקב"ה הוא מנהל את העולם והוא הנותן, אזי יתברר לו היטב שלא 'מגיע' לו כלום... כי הקב"ה משפיע בכל עת ובכל שעה מאוצר מתנת חינוך, וכפי הטובה האמיתי בעבורו, וממילא ישמח בחלקו.

ידוע מאמר ה'חכם', שלכל אחד יש 'חצי כוס מלאה' בשפע וכל טוב, וגם (נדמה לו כי) 'חצי כוס ריקנית', וכך היו זקני ירושלים אומרים (ומטו בה בשם הרה"ק הנועם אליעזר מסקולען ז"ע), אל תתעצב אל לבך בראותך כי חצי מכוסך ריקנית, כי האמת אגיד, אינך אלא טועה, מעולם לא הייתה הכוס כל כך גדולה, מעיקרא הייתה הכוס קטנה ומלאה כולה... כלומר מדוע גמרת בדעתך שלפי רוממותך מגיע לך כך וכך...

וכנגד זה היה אומר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על עצמו, שהוא תמיד מלא שמחה וחדווה מאחר שהוא נמוך קומה, וממילא אינו רואה אלא את חצי הכוס המלאה (שהיא התחתונה ונראית גם לנמוכי קומה...). ויש בדבריו ללמד לקח ומוסר שאם 'ינמיך' את עצמו, ויסיר מליבו את המחשבות ש'חייבים' לו... אזי יראה אף הוא תמיד רק את החצי המלא...

באחד בדרך צחות אמרו בלשון הכתוב (תהילים קטז יג) 'כוס ישועות אשא', שצריך לישא ולהגביה את ה'כוס', שיתבונן ויראה עד כמה 'כוס הישועות' גדולה ועד כמה רבו חסדי ה' עליו, וממילא תשרה עליו השמחה, כי בהיות הכוס בגובה עליון יראה תמיד רק את החצי המלא בברכת ה'...

ושורש מידת ההסתפקות במועט והדרך לקנות אותה הוא על ידי חיזוק האמונה, שמאחר שידוע הוא שהקב"ה הוא נותן לחם לכל בשר ותמיד מיטיב ודואג ו'עושה להם כל צרכיהם', אם כן 'דיו' במה שחננו הבורא ית"ש, כי אם אכן היה 'טוב' עבורו שיהיה לו יותר הרי היה הקב"ה משפיע עליו עוד ועוד, ואם לא נתן לו גם את 'תאוה' זו סימן שאין זה בכלל צרכיו...

י. ובזה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע את הטעם שקוראים מגילת קהלת בחג הסוכות, כי הרוצה להיות ב'שמחה' צריך לזכור היטב שכל קנייני עוה"ז הכל הבל.

יבש פסול - עשית המצוות בחיות ובהתלהבות מתוך שמחה של מצוה
 איתא בגמ' (סוכה יא:) 'לפרש במה שנאמר (דברים טו יג) 'חג הסוכות תעשה לך' - 'תעשה ולא מן העשוי'.
 והגידו צדיקי הדורות כי רמו גדול נרמו בדברי הגמ' ולמד על אופן צורת עשיית כל המצוות שיהיו בבחי' תעשה ולא מן העשוי, שלא יקיים אותם בלא לב וכמצוות אנשים מלומדה עד שתהא המצוה 'נעשית מאיליה'... אלא 'תעשה' אותם עם הכנה ראויה מקודם" ומתוך התלהבות וחיות בשמחה של מצוה".

יא. ידוע מאמר העולם על הפסוק (הושע יד י) 'צדיקים ילכו בם, ופושעים יכשלו בם', כי הצדיק מכין עצמו לפני המצווה והולך לקראתה, משא"כ פושעים לא יחשבו רגע אחד בטרם יבואו לידי המצווה, רק יכשלו בם, כמי שנתקל בטעות באיזה מכשול המונח על הארץ.

וכבר כתב הרה"ק ה'שפת אמת' (האזינו תרל"ד ד"ה בטור) וז"ל, אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלחה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. ויש לדון קל וחומר ממה שאמרו ז"ל (יומא כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, כל שכן מדה טובה, הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת השי"ת טובים מהמצוה ושומרים האדם. עכ"ל.

והוכיח זאת הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (סוכות ליל ב' תרצא) מ'שמחת בית השואבה', שעשו בבית המקדש שמחה גדולה קודם שאיבת ניסוך המים - משם שואבין רוח הקודש, ולא כתיב כן על גוף המצווה - ניסוך המים לאחר הקרבת תמיד של שחר, אלא שההכנה למצווה יכולה להביא יותר אור ושמחה מהמצווה עצמה.

באמת אמרו, כי גם היצר הרע 'יודע' על גודל נחיצות ה'הכנה', ואשר על כן מנסה לבלבל את האדם שלא יתכונן כדבעי, ולא עוד אלא שמסיח דעתו מן העיקר אל הטפל, להחמיר בדקדוקים שונים [שכולם יסודתם מהררי קודש ואסור לזוז ממנהגי ישראל כמלוא נימה] שאינם עיקר וה'נקודה' של היו"ט.

משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה עובר מדי יום ביומו בין גבולות המדינות עם רכב מפואר מלא חול, והיו שומרי הגבול תמהים ושואלים מאי האי, השיב האיש ואמר, שהוא בונה כעת ארמון מפואר ורחב ידיים בעירו, וכיון שהחול באותה מדינה זול יותר על כן הוא נוטל חול מאותו מקום לצרכי הבנייה, אולם השומרים לא קבלו את תשובתו התמוהה, שהרי החול כמעט ואינו עולה מאומה, וחשדו בו שבודאי הוא מסתיר בהם אבנים טובות ומרגליות וברצונו להשתמט מלשלם עליהם מכס כדן, לפיכך ציוו עליו לרוקן את כל החול אשר ברכבו וניפו את הכל בנפה וכברה, אך לתדהמתם לא מצאו שם מאומה, בלית ברירה נתנו לו לעבור בין הגבולות, וכך נמשך המחזה הזה במשך תקופה ארוכה, מדי יום ביומו היו השומרים מנפים ומסננים את החול אך חוזרים בידיים ריקניות, שלא מצאו שם מאומה, לאחר זמן מה הודיע העשיר לשומרים, שסיים לבנות את הארמון ומעתה אינו צריך לעבור עוד בין הגבולות. היה שם חכם אחד בין השומרים, שבהיחבא ביקש ממנו שיגלה לו את סודו, וכי שוטה הוא לטרוח להעביר חול מהתם להכא להרוויח כמה פרוטות, אמר לו העשיר, לא אגלה לך עד שתבטיח אותי שלא איענש ולא תגבה ממנו מכס על כך, ואכן, לאחר שהובטח לו על הדבר הזה לגלג עליו העשיר 'וכי לחול הייתי צריך, הרי לא חסר לי חול בחצר ביתי, אלא בכל יום נכנסתי ברכב חדש ויקר ושבתי עם רכב אחר ישן ופשוט, וכל מעשיי לא היו אלא בכדי להבריא את הרכב המפואר ולמכרו בהון רב, וכדי להסיח דעתכם מן העיקר מלאתי את הרכב בחול, וכך חשבתם בכל עת עברי 'מה מסתיר הילך זה בתוככי החול', ושכחתם לגמרי לחשוב על הרכב עצמו, אף לנו ייאמר - היצר מסיח דעתנו על דא ועל הא כדי שנשכח מה'נקודה הפנימית'.

'מעשה' באחד שנצרך לדרוש ברופאים עקב מחלתו ל"ע, ורצה לעמוד על טיבו של רופא פלוני אם מומחה הוא ובקי במלאכתו או שמא אינו אלא 'סנדלר'... ויצא לברר 'מה הבריות אומרות'... ושאל את ידידו האם מכיר הנך את הרופא הלזה והשיבו בהן, והחל לחקור אודותיו, נענה לו ידידו, מה אומר ומה אדבר... פשיטא שטוב לך לילך אליו, כי ב'חדר ההמתנה' שם שוהים ה'ממתנינים' לתורם יש 'מזגן' (עירקאנדישען) חזק מאוד המצנן היטב את האוויר, גם עומדים שם ניצבים כסאות מפוארים ומשובחים אשר נוח מאוד לשבת עליהם, אף כלי מיוחד (מתקן) מים קרים עומד לטובת הציבור... שמע אותו 'השואל' בחוסר סבלנות... ושאלו, מה אתה אומר על הרופא עצמו... השיב הידיד בכסילותו, אכן הרופא עצמו אינו מומחה כל כך, אך כדאי ללכת אליו בגלל ה'חדר ההמתנה'... גער בו, וכי מחפש אני אחר חדר המתנה או אחר רופא... כך היצר הרע מבלבל ומסיח דעת לחשוב על 'חדר המתנה' ולא על העיקר... יב. עפ"ז פירשו בלישנא דגמ' (סוכה ב.) 'אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, והנה עיקר המצווה היא בישיבה בדירת עראי, ואם כן לאיזה צורך הזכירו שצריך לצאת מדירת קבע, ומה נפקא

באר הפרשה - חג הסוכות

מצות שעושים בני אדם ואינם מתקיימים דברי רבותינו ח"ו בענין גודל שכרם אפילו בעולם הזה, אבל השרש שהכל נשען עליו הוא, שבעשיית המצוה אל יחשוב שהוא עליו כמשא וממחר להסיר מעליו, אבל יחשוב בשכלו כאלו בעשותה אותה המצוה ירויח אלף אלפים דינרי זהב, ויהיה שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ מלב ומנפש ובחשק גדול, כאלו ממש בפועל נותנים לו אלף אלפים דינרי זהב אם יעשה אותה מצוה זו, עכ"ל.¹⁰

והיינו מעמא, כי עיקר הנחת רוח שיש לו להקב"ה אינו מעשיית המצוה גרידא אלא מהשתוקקות הלב לעשות רצונו ית"י, ומהתלהבות קדושה שיש לו לאדם 'סביב' המצוה יי, והשמחה והרגשת האושר בקיום המצוה. ונודע מה שכתב הרמב"ם (סוף הלכות לולב פ"ה הט"ו) וז"ל, 'השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה, ובאהבת הא-ל שציווה בהן, עבודה גדולה היא'¹⁰. דבר נורא כתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (הקדמה לשער המצוות) וז"ל, 'ק, והנה אנחנו ראינו כמה וכמה

מינה היכן ישב מקודם, ומדוע לא אמרו בלשון קצרה 'כל שבעת הימים שב בדירת עראי', אלא ללמדנו שאין די ב'שיבה' בעלמא בלא מח ולב.. אלא צא מדירת קבע, כלומר 'צא מעצמך' ותתבונן במעשיך בשיבה בסוכה. יג. מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, שפעם פגש את השטן בין כסה לעשור כשהוא עצב, שאלו לעצבות זו מה היא עושה, ויאמר השטן, שהנה הוא רואה ספינה מלאה אתרוגים המפליגה ממדינה למדינה, ועליהם הולכים בני ישראל לברך בחג הסוכות, והלא אמרו (סוכה לה) שנענועי ארבעת המינים המה 'גירא בעינא דשטנא' [-חיצים בעינו של השטן], לא עברו ימים מועטים ושוב פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן, אך הפעם היה שמח וטוב לב, וסיפר להרה"ק מבארדיטשוב שפעל פעולות שונות ונתנו לו זכות בשמים להטביע את הספינה, וממילא לא יוכלו בני ישראל ליטול את הארבעה מינים, בחול המועד סוכות פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן בפעם השלישית, ובפעם הזאת היו שוב פניו נפולות, תמה הרבי ושאלו על כך, שהרי מילאו את משאלתו והטביע את הספינה, וא"כ מה לו כי ילין עכשיו, השיב השטן ואמר 'אכן הצלחתי במזימתי ורוב האתרוגים לא הגיעו למחוז חפצם, אך בדרך לא דרך הצליחו כמה סוחרים להעביר אתרוגים בודדים מהכא להתם, ובני ישראל עם קודש הוזילו ממיטב כספם ושילמו סכומי כסף עצומים כדי לזכות במצוה זו, והשתוקקות ורצון אלו גדולים וחשובים יותר מכל עיקר המצוה גופא, ועל כן הנני עצב ומתחרט על שגרמתי להטביע את הספינה, כי טוב היה לי שיהיו אתרוגים מהודרים בריוח, וממילא תמעט השתוקקותם'...

יד. נהגו העולם להעניק ל'חתן' 'קופסה מכסף' להכניס בו ה'אתרוג', והנה שונה הידור מצוה זו משאר הידורי מצוה, כגון מנורת כסף לנרות חנוכה, וגביע לקידוש והבדלה שהם בגוף המצוה (בחפצא) משא"כ 'אתרוג פושקע' שהוא מחזיק לאתרוג קודם המצוה ולאחריה - ולא בשעת מעשה כלל. וביאור הדבר, כי 'אתרוג רומז ללב', ועיקר הלב בנוגע לקיום המצוות הוא ה'עסק' והשתוקקות שלפני המצוה, ולאחריה - שאינו יכול להיפרד מהמצוה. וזה עיקר החשיבות...

טו. וכבר אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, שבד 'ערבה' עולה כמה גראצע"ס [-פרוטות], ומ"מ עולה חשיבותו למעלה למעלה עד שהוא הוא ה'חפצא' של 'יום ערבה' - יום הושענא רבא, אין זה אלא שהשמחה עושה אותו לדבר חשוב, כי אינו דומה מצוה הנעשית מתוך שמחה אלפי זהב וכסף ויותר, למצוה הנעשית כמצות אנשים מלומדה.

לעומת זאת, הרה"ק רבי מענדל מויטעפסק זי"ע (פרי הארץ מכתב כב) מבאר במה שאמרו חז"ל (חגיגה כז) 'פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון', והקושיא נודעת, שאם כן מדוע נקראים הם בשם 'פושעי ישראל' אחר שמרבים בעשיית מצוות, ומבאר, שאכן מקיימים מצוות לרוב אבל אינם שמחים ונהנים בעשיית מצווה, על כן נגרע כל ערך מעשה המצווה. והוסיפו על דבריו בדקדוק לשון הגמ' שהם מלאים מצוות, כלומר שממלאים עצמם במצוות, עושים מצוה אחת, ועוד מצוה ועוד מצוה מבלי להתלהב ולהתפעל מכל מצווה בפני עצמה.

טז. סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שבחודש אלול עלה זקנו הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע להתיישב בארץ ישראל, ומבעוד מועד הכין לדרכו שופר לראש השנה וארבעה מינים לחג הסוכות, והנה, בערב סוכות (בהיותו על הספינה) הבחין שהערבות נכמשו ויבשו, ונפסלו מלצאת יד"ח בהם, מיד הפציר ברב החובל שיעצור באחד מאיי הים כדי שיוכל לקטוף משם ערבות לחג, הלה התנגד לבקשתו בכל תוקף - כי מדוע יתעכב בהפלטת הספינה בגלל אדם

זכה אמר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ליקוטים, אבות ד"ה) כח באדם לעמוד בנגד יצר הרע, ומבאר בדרך משל (אם למדת) שרק מצוה הנעשית בהתלהבות נותנת לאחד שמלמדים אותו תכסיסי המלחמה, כיצד לאחוז

אחד החפץ בכמה בדי ערבות, אולם הרה"ק מלעלוב לא הרפה ממנו, וללא אומר דברים הוציא את כל הכסף הרב שהיה לו באמתחתו (כי בטרם יציאתו מארצו קיבל סכומים גדולים ממקורביו וחסידיו) והושיטו לרב החובל, והבטיח לו את כל כספו אם ימלא את בקשתו, ואכן להצעה זו לא סירב רב החובל וזכה הרה"ק מלעלוב לקיים את המצוה כתיקונה, ובזאת הגיע לאר"י בחוסר כל, ושלח לבקש מגבאי הצדקות בחו"ל שיוסיפו לשלוח לו מעות תמיכה, ויהי כאשר קיבלו מכתבו תמיהו מאד על בקשתו, שהרי נתנו לו סכום מכובד מאד בטרם עלייתו לאר"י, ורק לאחר חקירות ודרישות נודע להם ממסירות נפשו לקיום המצוה, שהסכים לתת את כל אשר לו 'בעד נפשו', כי קיום המצוות בער בעצמותיו, וכל חפצי העוה"ז לא היו חשובים בעיניו למאומה מול התענוג והשמחה שהיו לו מלעשות נחת רוח לבורא יתב"ש.

יז. מעשה בבני קהילה אחת שהיה ישובם במקום רחוק ונידח שבאחת השנים לא נמצא שם אתרוג לקראת חג הסוכות, יום אחד נקלע למחוזם סוחר שבידו היה אתרוג והסכים למכרו להם בסכום גבוה מאד. נאספו ראשי הקהילה ושלחו שלוחים החליטו לחזור על פתחי אנשי העיר כדי שכל אחד יתן יותר מכפי יכולתו למען יוכלו לקנות אתרוג בשותפות, ואכן, כל בני העיירה קיבלו את פניהם בסבר פנים יפות ונתנו בשמחה יותר מכוחם ויכולתם, אך בין התושבים היה קמצן אחד שחשב לעצמו, דממה-נפשך אינו צריך לתרום מהונו למען קניית האתרוג, כי אם לא ירכשו בסוף את האתרוג מחמת מחסור בכסף, הלא אונס רחמנא פטריה ומה יש בידם לעשות, ואם בסוף יצליחו הגבאים לאסוף כסף מאחרים וירכשו את האתרוג, מה טוב ומה נעים, ויזכה אף הוא ליטול את האתרוג חינם אין כסף, וא"כ למה לו להוציא מכספו ורכושו כדי להשתתף בקנייתו, ואכן כך עשה, וכאשר הגיעו גבאי העיר סירב לתת להם תרומתו, ואף אחר ריבוי הבקשות והתחנונים לא הסכים בשום אופן להזיל מכספו למען מצוה רבה זו. לאחר מאמץ גדול מאד הצליחו ראשי הקהילה לקנות את האתרוג, והשמחה רבתה מאד אצל כל בני העיר, ביום הראשון של חג שחרית נעמד ראש הקהל בהתרגשות וארבעה מינים בידי, בתחילה בירך המרא דאתרא על הלולב והאתרוג ברחימו ודחילו, ואח"כ עברו כל אנשי הקהילה לפניו לברך עליהם בהתלהבות עצומה, בין העומדים היה גם אותו קמצן שרצה גם הוא לנענע את הארבעה מינים, אולם כאשר הבחין בו ראש הקהל, הודיע לו שלא יתן לו לקיים את המצוה, למען ישמעו ויראו שהפורש מן הציבור לא יוכל לבוא בסוף ולקצור הפירות חינם אין כסף, ויהי כשמוע כן הפציר בראש הקהל שיתן לו לקיים המצוה, אך תחנוניו ובקשותיו נפלו על אזניים ערלות ואף אחר שהבטיח שבצאת החג ישלם סכום כסף גדול לקופת הקהל לא הסכים ראש הקהל בשום אופן לתת לו את האתרוג כדי לנענע בו.

למותר לציין שלבו של הקמצן התפלץ בקרבו, אך את הנעשה אין להשיב, וכיון שהוא השתוקק עד מאד לקיים מצות-עשה מן התורה כמצות היום, לכן כשיצא ראש הקהל מבית המדרש וארבעת המינים בידי, פתח הקמצן ובירך בכוונה 'על נטילת לולב' והרים את ראש הקהל ונענע אותו לכל ארבע רוחות העולם, ובכך נרגעה רוחו שהרי סוף סוף נטל את ארבעת המינים כמצוות היום, באותה שעה פרצו כל הנוכחים בצחוק גדול בראותם את מעשיו, אך הוא לא התייחס כלל לאלו שלעגו לו כי היה שש ושמח על שזכה לקיים את המצוה.

עברו ימים ושנים ואותו קמצן נפטר ונסתלק לעולם שכולו טוב, משנעמד לפני בית דין של מעלה עשו עמו דין וחשבון ומצאו בו שהכף של העבירות מכריעה את הכף של הזכויות, וכמעט פסקו להוליכו לגיהנם, אך אז הופיע מלאך טוב והזכיר את נטילת הלולב שקיים באותה שנה, ובירר אם חישבו גם מצות נטילת לולב באותה שנה, משהשיבו לו הדיינים בחיוב, הוסיף הסניגור ושאל אם העלו גם את כובד משקלו של ראש הקהל על המשקל, תמיהו הדיינים ושאלו מה ענין ראש הקהל להכא, דהא לא נצטווינו לנענע כי אם ד' מינים בלבד, אולם הסניגור המשיך לטעון דמכל מקום הרי כל מה שנענע את ראש הקהל היה בגלל שבער בקרבו לקיים המצוה, ולכן צריך להעלות את משקלו על כף המאזנים, ואכן קיבלו את טענתו בב"ד של מעלה, וזה מה שהכריע את הכף לזכות וניצל עי"ז מדינה של גיהנם. ועתה הבה נתבונן במעשה זה, הלא אם לא היה הלה משתוקק ומצפה בכל לבו לקיים המצוה, היה פוטר עצמו בטענת 'אונס רחמנא פטריה' ותו לא, ואף שמצד הדין כך הוא, אך אם היה מתברך בלבבו לומר כן היה עלול לרדת לבאר שחת רח"ל, ורק הרצון וההשתוקקות הם גרמו לו להרים את ראש הקהל ולנענעו, בבחינת אהבה המקלקלת את השורה, ועי"ז ניצל מדין קשה בגיהנום.

וב'אזהב ישראל' (ליקוטים לסוכות) ביאר, ענין הסוכה הוא כדוגמא שאנו רואין את התרנגולת שמתחילה מצפצפת וקוראת לבניה ונותנת מזונות לפנייה, ואחר כך מכנסת אותם תחת כנפיה. כענין הזה נוהגת השכינה הקדושה עמנו, בראש השנה ויום הכיפורים היא כותבת לנו מזונות וחיים טובים, ואחר שקוצבת לנו מזונות אזי מכנסת אותנו תחת כנפיה. וזהו ענין סוכות שהאמא הקדושה מסככת אותנו בכנפיה, עכ"ל.¹

והנה אמרו בגמ' (ד:): שסוכה שאין בה עשרה טפחים פסולה - ונלמד ממה שאמרו שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה. ולכאורה צריך ביאור מה שייכות זה לזה... (ובפשטות הכוונה שלמידים שרק בגובה עשרה טפחים נחשב כרשות בפני עצמו). וביאר בספר 'חסד לאברהם' (להגה"ק רבי אברהם אזולאי זצ"ל, מעין רביעי נהר נח), וכן הוא ב'שפת אמת' (תרמ"ב ד"ה כתיב) דבא לומר שהשכינה שרויה בכל סוכה², לכן אין לעשות את הסוכה פחותה מעשרה כי אז לא תשכון בה השכינה.

בכלי זיין והיכן לעמוד בכדי שיוכל לפגוע בקמים כנגדו, והנה באותה שעה אזי אין נותנים 'אש' בכלי זיין שלא אין בו צורך עתה. ויהי היום והוצרך לצאת למלחמה, והביא עמו את כלי המלחמה אך לא נתן בהם אש אלא אחז בהם כמו בזמן שלמדוהו, ופשיטא ואין צריך לומר שמיד שבו אותו האויבים ושחקו על משבתו. וכך על דרך זה הוא הנמשל, שהקב"ה נתן לנו את התורה והמצוות כדי שנוכל להילחם עם היצר הרע, ו'ע"י המצוות שאנו עושין בהתלהבות גדול בחשק עצום אנו נדבקים בפנימיות המצוה... ונרחקים מהחומר. ולפי גודל התלהבות כן הוא התרחקות מהחומר ובא יותר להשגת הבורא. אבל העושה בלי התלהבות רק מצות אנשים מלומדה הוא כמו העבד הנ"ל שאין נתן האש בכלי זיין בעת המלחמה³.

שם שמים על הסוכה - השראת השכינה על היושב בסוכה איתא בזה"ק (ח"ג קנ:): 'תא חזי, בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא צילא דמהימנותא שכינתא פרסא גרפאה עליה מלעילא' (בוא וראה, בשעה שהאדם יושב בצל הסוכה פורסת השכינה כנפיה עליו מלמעלה)⁴.

יח. מעין הדברים כתב הרה"ק בעל ה'תניא' (פרק כו) שרק על ידי השמחה אפשר לנצח במלחמת היצר, וז"ל, ברם כגון דא צריך לאודעי כלל גדול, כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי, כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה, הנה אם האחד הוא בעצלות וכבדות ינוצח בקל, ויפול גם אם הוא גבור יותר מחבירו, ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבדות הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, כי אם בזריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנדוד דאגה ועצב בעולם.

יט. אין איש מישראל הנמנע ממדרגה זו, אפילו מי שחושב עצמו מפשוטי ופחותי העם, וכך הוכיח הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, ממה שדרשו חז"ל (סוכה יב.) מאי דכתיב (דברים טז יג) 'באספך מגרנך ומיקבך - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', ללמדנו שגם הפחות שבפחותים שהוא כ'פסולת' גם כן זוכה לעלייה בחג הסוכות, ולהיות כהסכך שהוא חלק משמותיו של הקב"ה.

יש שרמזו כן בהלכות נטילת לולב (סוכה יז:): 'מוליך ומביא, מעלה ומוריד', היינו אף אם התרחק להיות בבחינת 'מוליך', יש בידו לבוא לידי 'מביא' ולחזור לשורשו בקדושה.

צדיקים הגידו בגודל קדושת הסוכה דגם האיש הפשוט וההמוני מתקדש מאד בקדושתה ורמזו בלישנא דמתני' (סוכה כב.) 'המעובה כמין בית כשרה', שאף מי שנכנס לסוכה מגושם בעביותו כמו שהוא בבית ג"כ מקדשתו הסוכה למעלה ראש מפני שגדולה קדושתה עד מאד.

לעומת זאת ביאר הרה"ק מקאצק זי"ע במאמרם (סוכה כה:): 'מצטער פטור מן הסוכה', דמאחר והוא יושב בקודש הקדשים ובצל השכינה, איך יתכן שירגיש בצער ודוחק גשמי, ולפיכך פטור הוא מן הסוכה, כלומר שאינו מקושר ומחובר למצוה זו, וזאת אירע לו מאחר שלא השיג את פנימיות המצוה כלל.

כ. ואמר הרה"ק העטרת צבי זי"ע (דרכי חיים ושלום דף רסד) שלזה רמז הפיוט 'יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה', שביהכ"פ מזכירים ומבקשים שמירה בזכות הסוכה.

כא. הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שחיהמ"ס תרע"ג) מבאר מדוע אין נוהגים לומר 'שלום עליכם' בליל ש"ק בחוה"מ סוכות, ומוסיף עוד ע"פ מה שהגיד אביו הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם רבותיו שאם יבוא מלאך למקום שבני

והוא על דרך שהסמיכו בספרים (עיי' שם משמואל סוכות תרע"ט, ועוד) את הפסוק (שה"ש א ה) 'הביאני המלך חדריו' למצוות סוכה, לומר שהנכנס לסוכה כמו שנכנס לחדרו הפנימי של הקב"ה בכבודו ובעצמו²², על כן 'נגילה ונשמחה בך', כי עוז וחדוה במקומו²³.

וכך איתא בגמ' (סוכה ט.) כשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה (והיינו שחל קדושת שם שמים על הסוכה כשם שחל שם שמים על הקרבנות)²⁴. איתא בגמרא (סוכה ב.) 'אדם יושב בצל סוכה'. וכן בזה"ק (ח"ג קג:) נקראת הסוכה צילא

ישראל מתקבצים ומתאספים יתבטל המלאך מחמת פחד ה', שהרי אמרו (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ולכן אינו יכול להישאר שם 'על אחת כמה וכמה שיש לומר, שאין ביכולת המלאך לבוא אל הסוכה מפני פחד ה' ומהדר גאונו, כי חל שם שמים על הסוכה, והאושפיזין גבוהין הרבה מן המלאכים כידוע, א"כ אין מקום לאמצעים', כי בסוכה גדולה מעלת כל יחיד ויחיד מישראל שאין המלאך יכול להגיע אליו, כי הוא יתבטל מגודל הקדושה השורה שם, 'ובזה תוכחת מגולה לכל איש היושב בסוכה לידע מה שלפניו', עכ"ל.

פעם דיבר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, בענין ה'סדר' באמירת 'שלום עליכם' בשבת חול המועד סוכות (לנהגים לאומרו), האם מקדימים 'אזמין לסעודתא' - להזמין את האושפיזין, או מקדימים 'שלום עליכם' למלאכי השרת תחילה, והעיר אחד הנוכחים, שמצד הסברא נראה שצריך להקדים שלום עליכם, שהרי 'שלום עליכם' תדיר יותר שאומרים אותה בכל שבת ושבת 'תדיר ושאינו תדיר קודם', נענה הרה"ק, לא כן, כי אינו דומה אמירת 'שלום עליכם' של שבת אחת לחברתה, שהרי ביאת המלאכים בליל שב"ק תלויה בהכנת האדם בששת ימי המעשה, שכפי גודל עבודתו כך באים אליו מלאכי עליון חשובים ונעלים יותר, ולכן לא שייך לומר דאמירת שלום עליכם בשבת תדירה טפי, כי הכל תלוי לפי הענין ובכל שבת ושבת היא מציאות חדשה. ולענין גוף השאלה הכריע, דעדיף לומר 'אזמין לסעודתא' תחילה, כי בזה מזמינים את האבות לישיב עמנו בסוכה, ואילו בשבת מזמינים את המלאכים, וידוע שמעלת הצדיקים המהפכים את החומר לצורה גדולה יותר ממעלת המלאכים שאין להם חומר וגוף כלל, לכן מצד הדין צריך להקדימם לפני המלאכים.

כב. עוד דרשו חז"ל (שה"ר ב יט) את הפסוק (שה"ש ב ו) 'שמאלו תחת לראשי' - זו סוכה, וימינו תחבקני - זה ענן שכינה לעתיד לבא, וביאר האר"י ז"ל ב'פרי עץ חיים' (שער חג הסוכות פ"ד) על פי מאמרם (סוכה ז:) ששיעור הכשר סוכה הוא שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, והוא כעין צורת חיבוק שמחבק איש את רעהו, דהא כמו כן בזרועו של אדם יש שלשה פרקים, א' היא הפרק הסמוך לכתף, ופרק הזרוע עצמו, ופרק של אצבעות, וכביכול הקב"ה מחבק את ישראל בסוכה ביד ימינו על ידי שלש דפנות כשהשלישית הכשירה בטפח. והדברים נוראים על גודל הקרבה והאהבה שמתעוררת מהקב"ה לישראל.

כג. ויש להסמיך לכך דברי הש"ס בחגיגה (ה:): שהקשו משני פסוקים הסותרים זה את זה, דכתיב (ירמיה יג יז) 'במסתרים תבכה נפשי', לאידך גיסא כתיב (דברי הימים א' טז כז) 'עוז וחדוה במקומו', ומשני לא קשיא 'הא בבתי גוואי הא בבתי בראי' וברש"י שם פירש, דבפסוק הראשון שנאמר שהקב"ה בוכה איירי לענין הבתים הפנימיים [-בתי גוואי] של הקב"ה כביכול, ואילו בבתים החיצוניים [-בתי בראי] אכן עוז וחדוה במקומו, אולם ברבינו חננאל על שולי גליון הגמרא מפרש איפכא, שבבתים הפנימיים 'עוז וחדוה במקומו' ואילו כלפי חוץ בבתי בראי 'במסתרים תבכה נפשי' [וכעין שמחת חתן וכלה, שבמעמד החופה כולם בוכים, ואילו בחדר היחוד שמחים, ונמצא שהסוכה היא בבחינת חדר היחוד של קוב"ה וכנסת ישראל כביכול], ולפי זה יש לומר דבימי הדין של ראש השנה ויום הכיפורים נמצאים בני ישראל בבתי בראי, ושם מלך במשפט יעמיד ארץ בלא סימני חיבה ואהבה, ואילו בחג הסוכות זוכים ישראל להיכנס בבתי גוואי, בחדר לפניו מחדר אצל מלך מלכי המלכים, והתם הלא 'עוז וחדוה במקומו' ואין שם כי אם השראת מדת השמחה.

כד. וביותר, ב'תורת כהנים' (אמור יב) יש 'הווה אמינא' שצריך לבנות את הסוכה בהר הבית, דדרש התם 'חג הסוכות שבעת ימים לה' - יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה', ופירש הראב"ד (שם בשולי הגליון) פירוש, שיעשה סוכה בהר הבית ויקדש אותה לשמים (דומיא דחגיגה שמקריבה בבית המקדש), אלא שלמדו מהפסוק 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' - חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט. נמצא שכה שגבה קדושת הסוכה שהיה 'הוא אמינא' להצריך לבנות את הסוכה דייקא במקום המקדש, והיינו, שקדושת הסוכה היא כקדושת בית המקדש.

הפרי מגדים כתב לאסור לעשות הסוכה קפנדריא דומיא דקדושת המקדש (כדאיתא בברכות נד.), וכ"ש שרקיקה אסורה מקל וחומר.

הנה כתב הרמ"א (או"ח א א) כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך. והנה, אף שדברי הרמ"א נסובו על כל יהודי באשר הוא, מ"מ ביתר שאת ועוז ייאמר בן גבי היושב בצל סוכה, שהוא יושב בבית המלך. וכך כתב ה'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ד) 'וכן היה מנהג מורי ע"ה [הרמ"ק], שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות, אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושתה גדולה, והעד שעצי סוכה חל עליהם קדושה ואסורים כל שבעה'.

ויזכור מה שהביא ב'משנה ברורה' (תרל"ט סק"ב) 'ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול, ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכ"ש שיהיה זהיר מלדבר שם לשה"ר ורכילות ושאר דיבורים האסורים, וב'ביכורי יעקב' (סימן תרל"ט סק"ב) מביא גם הוהיר בשל"ה מאד שלא לכעוס בסוכה'.

וסוכה תהיה - סגולות מצות סוכה

הרה"ק מהר"ש מבצלזא זי"ע פירש במה שאומרים (בהושענות, אום אני חומה) 'שואגים הושע נא', והלא 'וכל מאמינים שהוא עונה לחש', וא"כ מדוע שואגים 'הושע נא', אלא, כי אכן, בר"ה ויוהכ"פ יש להתפלל בלחש ובהיחבא כדי שלא יפריעו המקטרגים והמשימינים, אבל בסוכות שאנו יושבים ומתייחדים בצילא דמהימנותא, לכן אין ביד המקטרגים להיכנס פנימה^כ, ממילא יש

דמהימנותא. וצ"ב, כי הלשון 'צל' קאי על מי שאינו יושב תחת דבר המיצל רק במרוחק ממנו מעט, כמי שיושב סמוך לאילן והצל של האילן מתפשט עליו, ואילו היושב בסוכה הרי הוא יושב תחת הסוכה, ולא בצילה.

ומבאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש' ליל א' דסוכות) ע"פ דברי חז"ל במדרש (עי' של"ה הקדוש, תולדות אדם שער הגדול אות ה) לפרש הכתוב (תהלים קבא ה) ה' צלך' שכמו שכל תנועה שהאדם עושה נראים תנועותיו בצל, כיו"ב מעורר האדם בהנהגתו בעולם הזה שיתנהגו כן למעלה - שיתנהגו עמו כמידתו. וזהו ענין הסוכה, שאנו עושין בדוגמת סוכה עליונה, ולכן נקראת 'צל סוכה' שסוכה דידן היא כדמיון ודוגמת סוכה עליונה' היינו שהאדם מכין סוכה מעצים ואבנים בעולם הזה ועל ידי זה זוכה לשבת בצל של הסוכה העליונה, 'והגם שאין ערך ודמיון כלל עם כל זה מוכרח לומר כן'.

כתב ב'יסוד יוסף' (פרק עז) 'היושב בסוכה ולומר או מתפלל, הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות עליונים, שכל עולם נקרא יום, כידוע', וזהו דכתיב (ויקרא כג מב) 'בסוכות תשבו שבעת ימים' פירוש שהאדם נכנס בשבעה עולמות עליונים בימי החג.

כיו"ב כתב ב'יערות דבש' (חלק א דרוש ו) 'כי סוכה עשויה לענן ה' יומם על הסוכה, ואף שאין נראה, מ"מ ברור ואמת, מי שיושבים בסוכה לשמה ועוסקים בתורה ושמהים בחג במצוה ושמחת מועדות, שענן ה' חופף למעלה מעלה, עין ראתה ותאשרונו'.

ומהאי טעמא יש במקובלים (פרי עץ חיים שער חג הסוכות סוף פ"ג) שיש להיזהר לאכול בסוכה על שלחן של ארבע רגלים, דומיא דשלחן הפנים שהיה עשוי מארבע רגלים, ואם כי אין דברינו אמורים להלכה למעשה, אך ישמע חכם ויוסף לקח בקדושת המקדש השורה בסוכה.

גם כל שמה של 'סוכה' מורה על שם שמים שחל עליה, וכדאיתא בזוהר הק' (תק"ז ב:) 'ש'סוכה' היא כמנין שם הוי"ה ואדנ"י (כמנין צ"א).

הוסיף לפי"ז ה'קב הישר' (פרק צה) וז"ל, ולכן אנו מתפללין (ברכת השכיבנו בתפילת ערבית) 'ופרוס עלינו סוכת שלומך', כי בזכות הסוכה שאנו מקיימין אותה יהיה השם שלם וכסא הכבוד יהיה שלם. עוד כתב בהמשך דבריו 'שכל זמן שהסוכה היא נעשית כהלכתה ובטהרה וכו' אז הסוכה היא מרכבה להקב"ה ושכינתיה, וסוכה היא במקום בית המקדש מעט, כי בית המקדש נקרא 'סוכת שלם'.

כה. וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג ק: שאומרים קודם התקיעות) שיעקב ברח מעשו אל תוך הסוכה. וכה כתב ב'שער הכוונות' (ענין סוכות דרוש ד, עי"ש) להאריז"ל, 'ענין הסוכה הוא, שאנחנו ישראל בני מלכים עושים סוכה ויושבים בצל אור המקיף ההוא המתפשטת בה המקיף וסובב אותה כעין סוכה, כדי שנמשיך אלינו מן האור המקיף ההוא, ומבואר ב'בני יששכר' (חודש תשרי מאמר י אות ז) שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, ומסמיך ליה מן הכתוב (דברים כח י)

באר הפרשה - חג הסוכות

יג

בידינו לשאוג ולבקש ישועה, שהרי אין מי שיעבב בעדינו (הובא בהקדמת הרה"ק החקל יצחק מספינקא זי"ע לספר אמרי יוסף, בראשית אות ב).

גם עצם ימי החג הם ימי רחמים וחסדים גדולים, וכך

ואכן מצינו לצדיקי הדורות שהפליגו בגודל מצוות סוכה אשר על ידה ניתן להיפטר מכל עקתין (קול אליהו אמור) וז"ל. בגמרא במס' סוכה (דף כח:) 'הי' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', עליך דייקא - פירוש באור מקיף, ואז מתייראים החיצונים מן אור המקיף, 'כי הם חיצונים ואין להם מקיף, בסוד הכתוב (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', ודי בזה למשכיל'. ומוסיף לפי זה, דכל מה שהאדם מדקדק ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוות הוא מאיר ביותר בחוק את האור מקיף. ודבר ברור, שכל אחד ואחד זוכה לכך בשעה שהוא יושב בסוכה, ואין שום חילוק בין צדיק גמור המכיר ב'סודות התורה' ליהודי פשוט המכוון לעשות רצון ה' על ידי ישיבתו בצילא דמהימנותא, כי כולם זוכים להינצל מכל החיצונים.

כו. ב'תפארת שלמה' (מועדים הושר) רמז לה בדברי חז"ל (סוכה כה:) 'מצטער פטור מן הסוכה', שבסגולת מצות סוכה אפשר להיפטר מצער ומצוקותיו, והיינו 'מצטער פטור' נפטר מצרותיו על ידי מצות 'סוכה', וזהו נמי מה ששינונו שם (דף כה.) 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה' - שיהיו נפטרין מכל חולי ומכאוב, ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף על ידי הסוכה, אמן.

גם על ידי קיום מצות סוכה יש ביד האדם לקרוע גזר דינו שפסקו עליו בימים הנוראים, וכך אמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע, דאע"פ שפסקו עליו 'חייב' בר"ה ויוהכ"פ יכול על ידי קיום מצות סוכה להפך את 'חייב' לר"ת של (תהלים קמט ה) 'יעלזו ח'סידים ב'כבוד ירננו'.

ובנותן טעם להביא דברי הרה"ק ה'שפת אמת' (תרנ"ג ד"ה איתא בזה"ק) שכל פסוק זה נדרש על חג הסוכות, שכן 'יעלזו חסידים בכבוד' היינו בענני הכבוד (והסוכה היא כנגד אותם עננים) וכן 'ירננו על משכבותם' - כי המצוה היחידה שמקיימים בשעת השינה היא לישון בסוכה.

כז. וכמו שאמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליקוטים לסוכות והו"ר ד"ה כל), שהמקיים מצות סוכה זוכה לאריכות ימים, ורמזו בפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', דתיבת 'אזרח' עולה בגימטריא כמנין 'גבורה' (216), שהבטיח השי"ת, שכל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזקנים, ולכן אזרח בגימטריא 'גבורה', שיגיע לגבורות, כמו שכתוב (תהלים צ י) 'ואם בגבורות שמונים שנה'.

גם יזכה ל'רפואה', וכמו שרמז לה הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע ב'לשון הכתוב (דברים לב לט) 'מחצתי ואני ארפא', שעל ידי 'מחיצות' הסוכה יזכה שיתקיים בו 'ואני ארפא' (הובא בתורת אבות).

כח. סיפר הרה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל, מזקני ירושלים של מעלה, ששמע מהגה"צ מצעלים זצ"ל (בנו של הגה"ק הערוגת הבושם זי"ע), שפעם הלך לבקר אחד מידידיו ומכריו שהיה שוכן ב'מושב זקנים', ובהיותו שם ניגש אליו איש זקן וביקש לשוחח עמו ביחידות, ונכנסו שניהם לחדר הפנימי, וסיפר לו הלה, כי הוא ישיש מופלג בן מאה ושש עשרה שנים, ומבקש ממנו להעתיר בעדו שיסתלק מן העולם, אמר לו הרב מצעלים, הנני רואה כי ב"ה בריא אתה בגופך וגם צלול בדעתך, א"כ מדוע תבקש כזאת, השיב לו, כי כאן ב'אותו מקום' נמצא גם בני שהוא בן תשעים ומתייסר נוראות, ואין בכוחו לראות בצרת הבן, ע"כ מבקש למות... הלך הרב לבקר את הבן, וראה שאכן הוא מוטל על מיטתו ורבים מכאוביו, וסח בפניו 'הבן', כי הוא יודע בבירור שיש לו עוד ארבע שנים לחיות... שאלו הרב מצעלים מניין לך 'יום פקודתך' ומי גילה לך רז זה, ולא היה בכוחו לענות, חזר אל 'האב' הישיש, וביקש ממנו שיספר לו גופא דעובדא,

פתח ואמר, כי בנערותו התגורר בעיר קאלמיי, ולא היה מבחירי הישיבה ומגדולי המתמידים שבה כי ראשו היה אטום וסתום, וכבר בגיל עשרים החל לעבוד בבית הדואר המקומי, בתחילה מינו אותו להיות 'דוור' (פאסט טרעגער) המחלק מכתבים שנשלחו מעיר לעיר, וכאשר ראו שהוא חזק בגופו וגבור חיל הוסיפו להטיל עליו לחלק גם את החבילות הכבדות למחוז יעודם.

בערב חג הסוכות הלך לבית הדואר כהרגלו, וראה שם חבילת ספרים כבידה המיועדת עבור הגה"ק רבי הלל מקאלמיי זי"ע, והבין בדעתו שבודאי ירצה ללמוד ולעיין בהם בחג הסוכות, על כן נטל את החבילה והעבירם לבית

לעבד שבא למוזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון של מים על פניו, ויש לדרקק מדוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא ליתן כוס לרבו. אכן יבואר עם מה שנודע כי ראש השנה ויום הכפורים המה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצוות לקיחת הלולב וישיבת הסוכה - והימים האלה המה ימי רחמים להמתיק הדינים ע"י המצות המקיפות

אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם... וזאת נודע כי המזיגה הוא עירוב מים ביין להמתיק את חריפותו שיהי' ראוי לשתייה, וזהו ענין המשל לעבד שבא למוזוג כוס לרבו - היינו לבטל חריפותו... עכ"ל. נמצינו למדים שאף אם חרצו עליו דינו לרעה ח"ו בימים הנוראים בידו להמתיק עתה את הגזירה לחסדים טובים לא.

הרב, וראה אותו שפניו נפולות והוא עצב ודואג, והתפלא מאוד לעצבות מה זו עושה, ובפרט בערב יו"ט זמן שמחתנו, ומה עוד שהסוכה עומדת על תילה כשהיא מעוטרת בציצים ופרחים, וגם ארבעת המינים מוכנים. ושאל את הגה"ק רבי הלל מדוע הינו כה עצוב, והשיב לו, כי בתקופה האחרונה החלו הגויים הצעירים להשתכר בלילות ולהתפרע, וחושש הוא לישון בסוכה שמא יכלו בזדון ליבם ובשובבותם את הסוכה ואותו כאחד... ובפרט שביתו עמד במרכז העיר במקום גלוי וניכר לעיני כל העוברים ושבים. נענה לו הבחור, יסיר הרבי דאגה מליבו, שהלא הרבי רואה אותי כי יש לי כח במתניי ב"ה, ואני אשמור על הרבי מפני כל המזיקין, מיד נהרו פניו של רבי הלל בשמחה גדולה. ואכן אכל אצלו בלילה הראשון, ולאחר הסעודה כשהלכו לישון הניח את מיטתו על יד הדלת ומקל חובלים על ידו מוכן ומזומן... באמצע הלילה הגיעו גויים שיכורים, תיכף התעורר משנתו כארי ויצא החוצה והניסם משם בתוך כמה רגעים... וכך היה גם בלילה שלמחרתו ובעוד כמה לילות עד שהבינו השקצים עם מי יש להם עסק... והבינו על בשרם שכדאי להם לחפש מקום אחר... ככה נתלווה לרבי הלל במשך כל חג הסוכות. בסוף החג ברכו רבי הלל, שיחיה מאה ועשרים שנה בבריות גופא, ושלא ימות שום אחד מבניו בחייו. וסיים באומרו, עיניך תחזינה מישרים שנתקיימה הברכה והנה זה בני יחידי, וכנראה שמכאן יודע הוא שיש לו עוד ד' שנים לחיות... אמר לו הרב מצעלים, במקום לבקש למות - תבקש שבנך יבריא... בסוף הביקור פנה הרב אל מנהל המושב זקנים, וביקש ממנו שיואיל בטובו להודיעו על כל שינוי במצב בריאות הזקן הישיש, אם יחלה או ימות, ואף ביקר אצלו עוד כמה פעמים. לאחר ארבע שנים הודיעו לו שהזקן נפטר בן מאה ועשרים שנה בדיוק, שעה אח"כ הודיעוהו שגם הבן נפטר... ללמדנו על גודל מצוות סוכה, שיש בידה להשפיע אריכות ימים ושנים למי שמסייע לקיים מצוה חביבה זו, זאת ועוד, גם למדנו על חיוב הכרת הטוב למי שעוזר לקיים מצוה זו...

כט. כתב בכ"ף החיים' (סימן תרכ"ו) בשם ה"יפה ללב' (ח"ה אות ג) 'מאן דזהיר במצות סוכה, ולעשותה כתיקונה, מובטח לו שלא יהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה', ובספר 'סגולת ישראל' (מערכת מ אות יח) מביא סגולה להינצל ממחלוקת 'ילמוד מסכת סוכה [בכל ימות השנה], וזהו תצפנם בסוכה מריב לשונות' (תהילים לא כא). וכן מקובל בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שבכל ימות השנה למד מסכת סוכה, ואמר שלימוד זה מסוגל שישכין ה' מנוחה ושלוש בתוך ביתו, וממילא גם תבוא הגאולה השלימה כאשר יפרוש ה' סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

ל. וכך כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לסוכות), וז"ל. במשנה פרק ב לסוכה (כח.) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. הנראה לרמז בזה על פי מה שנתבאר כי על ידי שהיה יושב בסוכה היה ממשיך השפעות טובות על שולחנו (רמז לפרנסתו של אדם) של כל השנה בתוך הבית שלא יחסר כלל. וזה גם כן מה שאמר (שם כט.) מנא מיכלא חוץ לסוכה, פי' כח הסוכה להמשיך שפע פרנסה לכל אחד ואחד גם חוץ לסוכה כאשר יהיה בביתו כל השנה.

וראה עוד מה שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה מצות) שכתב 'מצות הסוכה נותנת ברכה והארת קדושה לדירת האדם', ובזה מפרש מה שנאמר למען ידעו דורותיכם שהוא מלשון דירה, ש'כיון שהמצוה בדירה נשאר ממנה ברכה לדירת האדם'.

לא. הרה"ק 'שפת אמת' זי"ע (תרנ"ח ד"ה במדרש) מפרש נוסח הברכה בשמו"ע (מחיה מתים) 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה', מלך ממית ומחיה זה ראש השנה ויוהכ"פ שהקב"ה מלך מלכי המלכים יושב על כיסא מלכותו במשפט וחותר קצבת חיים לכל ברואיו, 'ומצמיח ישועה' בחג הסוכות שאפשר לפעול ישועות ולבטל את הגזירות רעות, וכל המשפט בראש השנה היה להצמיח ישועה זו. ואולי לכן אומרים 'הושענות' בחג הסוכות, כי אפשר אז לזכות לישועות גדולות ונפלאות בימים נעלים אלו.

הלל וזמרה - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים

במדרש (ויק"ר ל ד) הסמיכו מצות נטילת לולב לפסוק (דה"י א' מז לג) 'אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ, והיינו שבשעה שיוצאים בני ישראל זכאים בדין - כשבא ה' לשפוט את הארץ, אז ירננו עם 'עצי היער' אלו הד' מינים, ומבאר ה'לבוש' (סימן תרנא סק"ה) הכוונה 'לפי שביום הכיפורים באין לדין ישראל ואומות העולם, ואין יודעין מי יצא זכאי ומי יצא חייב, נתן הקב"ה מצוה זו לישראל, שיהיו שמחים בלולביהם כאדם היוצא לפני השופט זכאי ונותן השופט מקל או דבר אחר לסימן שהוא יצא זכאי וישמח בו, והנענוע הוא הרינון, שהוא השיר והשבחה להקב"ה על נסיו ונפלאותיו אשר עשה עמנו'.

ידועים דברי 'ספר החינוך' (מצוה שכד) בטעם מצות הלולב, וז"ל. 'לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה הא-ל לעמו לעשות לפניו חג באותו העת, לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלוקים בעת ההיא, ציונו ה' לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו [וביותר לפי המבואר במדרש שיובא להלן, שכל הארבעה מינים מורים על הקב"ה], והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח, כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע ארבעה המינים כולם משמחי לב רואיהם'.

בספר 'אמרי שפר' (ברכות יז:) להנה"צ רבי שמעון דייטש זצ"ל כתב 'וכן היה נוהג מורי הגאון מהרמ"ם (החתם סופר) ז"ל (לאחוז ארבעה מינים בידו בעת התפלה, כמנהג אנשי ירושלים בסוכה (מא:)) ועי' בטור וש"ע (תרנב ב), והיה מעיד, שחיוב מצוה גורם כוונת התפלה כל כך, שמתפלל ביו"ט של סוכות ע"י אחיזת לולב בכוונה שלימה יותר מיום הכיפורים'.

על נטילת - הרי הוא כביכול נוטל את הקב"ה בכבודו ובעצמו כתיב (ויקרא כג ט), 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל'. ואיתא במדרש (ויק"ר ל ט), 'פרי עץ הדר' זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים קד א) 'הוד והדר לבשת'. 'כפות תמרים' זה הקב"ה שכתוב בו (שם צב יג) 'צדיק כתמר יפרח', 'וענף עץ עבות' זה הקב"ה דכתיב (זכריה א ח) 'והוא עומד בין ההדסים'. 'וערבי נחל' זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים סח ה) 'סולו לרוכב בערבות ביה-שמו', נמצא שכל הד' מינים מרמזים על הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכשאנו נוטלים אותם הרי אנו כביכול נוטלים אותו יתב"ש"ל.

ולפי זה כתב ברביד הזהב' (להרה"ק רבי ישראל דוב גילערנמער מיאשניצא זי"ע, כי תצא ד"ה אופן ב') דברים נוראים בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וז"ל. 'שמעתי מפה אדומ"ו הקדוש זי"ע, גבי ארבעה מינים שבלולב, שהם נגד השם הוי"ה ב"ה, ולקח האדם בידו ועושה בו כביכול ברצונו לג'.

לב. ב'בית יוסף' (סימן תרנא סעיף יב) מביא בשם הריקנטי (פרשת אמור ד"ה ולקחתיו), שצריך להחזיק את האתרוג יחד (צמוד) עם שאר המינים, 'וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב ראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי, שמו הרב ר' יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א, והיה מרחיק הה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות, ואמרתי לו, מה זה עשית, והשיב כך נוהגים במקומנו, ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה [רבי יצחק] מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג (היינו שלא נטלם בצוותא חדא), והבנתי פתרון חלומי וחזר בו, ומסמיך לכך דברי חז"ל הנזכרים, שכל הארבעה מינים מרמזים על הקב"ה, לכן צריך ליטלם ביחד.

בענין זה הובא משם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שלכן נהגו לעשות 'קוישיקלאך', ותוחבים בהם ההדסים והערבות יחד עם הלולב, כי כשם שיש ליהזר בכתיבת שם הוי"ה שלא יתפרדו האותיות זו מזו, כמו כן צריך נמי להשגיח לבל יהיו דבוקים האותיות יחד יותר מדאי, כי גם זה פוסל בכתיבה, ולכן מפרידים ועושים כיסים לכל מין למען יהא ניכר כל מין ומין לעצמו.

לג. וכעין זה מביא בספר 'חמדה גנוזה' (ח"ב ע' מז) בשם חותנו הרה"ק ממעליץ זי"ע, שהרה"ק מראפשיץ זי"ע היה אומר בכל שנה בהושענא רבא 'והנה יש מאמר בפי העולם, אם אני אוחז אותך בידי אז אני תקיף ממך, ומוכרח אתה לשמוע לי, כן הוא כעת שאנחנו אוחזים את השי"ת בידינו כביכול מוכרח השי"ת לשמוע תפילתנו'.

שפע ברכות - סגולת מצוות ארבעת המינים

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (תשרי מאמר י כד) בשם הקדמונים (עי' בראש דוד להחיד"א פרשת אמור) שכתבו בקבלה, שעל אותן ארבעה מינים אין שולט עליהם שום שר כדרך שאר המינים, והוא הוראה נפלאה לישראל שאינם נתונים תחת השרים לה, ומבאר דבריהם על פי מה שאמרו (בר"ר י ו) 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע, שְמכּה אותו ואומר לו גדל', ובמינים אלו ליכא שרים הממונים עליהם, וכל גדילתם אינם אלא בהשגחתו יתב"ש, לכן יכול לבוא לידי דביקות בעת קיום מצוה זו.

לכבוד ולטאטא בהם כל רשעי ארץ, שאנחנו בני ישראל עומדים עלינו מקטרגים הרבה בכל דור ודור משבעים אומות וכו', ודבר זה הוא אמת ויציב גמור, כמו שהייתי רואה אותו למראה עינים, שכל ישראל (יהודי) בורא לעצמו שבעים אומות (בכל פעם שהוא עובר על ציווי הש"ת) וצריך להכניעם, על כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו, ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים, שד' מינים הללו הם הכלי זיין שלנו (תיקו"ז כט.), ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומשטין על ישראל כולם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום' לו.

כנגד האכרים - רמזי ד' מינים לקדושת האדם

כתב ה'חינוך' (מצוה שכד) וז"ל. האתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל, לרמוז שיעבוד בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה, וההדס דומה לעינים' לו, לרמוז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדבור, לרמוז שישים

כתב הרא"ש (סוכה פ"ג כו) בשם הירושלמי דהנענועים בהלל הם כדי לנענע כחו של קטיגור. וכן כתב המהרש"א (ח"א סוכה לח. ד"ה ממשי) שנענוע הלולב בא לעצור 'כח השומאה מסטרא דשמאלא דסטנא', היינו לבטל כח הרע שלא יוכל לקטרג' לה.

כתב הרה"ק מרימינוב זי"ע (מנחם ציון האוינו) 'בימי החג אנו נוטלים ארבעה מינים שהם כמו מכבדות,

לד. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קלח). אמר, ש'ערבה' עולה בגמטריא כמנין 'זרע' (-277), שנטילת הלולב עם ערבה (וכן נטילתה בהושענא רבא) מסוגלת לזש"ק ולזרע ברך ה'. ומקורו בפרי עץ חיים שער הלולב פ"ג (עיי' אמ"פ השלם תס"ה, שצריך לבשל את הערבה ועיי"ש), ולפי דבריהם יומתק מאד, שהרי אמרו (תענית ב.) 'שלשה מפתחות בידו של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח, וחדא מינייהו מפתח של חיה, אמור מעתה, דכיון שדרשו 'וערבי נחל - זה הקב"ה' והיא לא נמסרה ביד שליח על כן בשכר מצוה זו זוכים מדה במדה לדבר אשר המפתחות נמסרות בידו יתב"ש. לה. ויתבאר הדבר במשל למה הדבר דומה, מעשה בילד קטן שהצליח לטפס על גג הבית העשוי רעפים מונחים זה על גבי זה באופן משופע, ראו זאת עוברי אורח ונחרדו לנפשם, כי ברגע קטן יכול הילד להחליק ח"ו וליפול מהגג עדי ארץ... מיד מיהרו לשטוח כרים וכסתות (מזוונים) סביבות הבית לכל צדדיו, בכדי להגן עליו ולמען לא יחבט מהקרקע, ואף נזדרזו לקרוא לאנשי הצלה שירידוהו משם בסולמות הגבוהים שברשותם, זה הכלל, הכל רועדים ומפחדים חוץ מאחד - הילד עצמו המטייל על הגג להנאתו הלך וחזור כי אינו מבין את גודל הסכנה שהוא שרוי בה...

כדבר הזה ייאמר לדידן, זה עתה עברו עלינו 'הימים הנוראים', בהם נכתב ונחתם גזר דינו של כל אחד ואחד עד לר"ה תשפ"ה, ומי יודע מה נכתב עליו... אלא שטחו עינינו והננו ששים ושמחים כאותו תינוק שעל ראש הבית... אך עדיין הדבר מסור בידינו להכין דרכי הצלה, ולזאת תקנו חז"ל את ה'נענועים' לבטל רוחות רעות וכל מיני גזירות קשות ולהמתיקם לרחמים, בטרם ימסרו ה'פתקים' בהושע"ר...

לו. עוד מסגולות ארבעת המינים הוא כמו שכתב ב'אליה רבה' (תרמה ס"א) 'לולב בגימטריא ל"ו ל"ב, כלומר ל"ו צדיקים בכל דור, ונגד ל"ו מסכתות, ול"ב היינו תורה המתחלת בבי"ת ומסיים בלמ"ד, ולולב בגימטריא חיי"ם היינו תורה, (ויזכה) לבנים צדיקים שיש להם לב בתורה.'

ובמהרי"ל (הלכות לולב) כתב ש'לולב' בגי' 'חיים' לרמוז שהקונה אתרוג עם לולב יפים, זוכה לחיי העולם הזה והעולם הבא.

לז. מענין לענין, בדרשות מהר"ם בריסק (סוכות, ב) כתב לרמוז בהדסים שדינם להיות משולשין כנאמר ענף עץ עבות. והעולם קורין להדס המשולש 'תלת על תלת', והנה ההדס הוא כנגד העין ונרמז בזה שצריך להתבונן בעין

רסן בפיו ויכוון דבריו, ויירא מה' אף בעת השמחה, וידע כי רמו נפלא מצינו ב'ארבעת המינים' להורות עב"ל לח. והיינו, שהיצר פותח במלחמה על כל אחד כי לא ידה ממנו נידח, לכל איש מ'ישראל יש מאבריו לט, וע"י 'נטילת ד' המינים' ייזכר במלחמה תקווה טובה, ובתנאי שיתחבר עם הצדיקים והישרים^מ, וכך אמרו חז"ל (ויק"ר ל יב) שארבעה מינים שנוטלים המוטלת עליו^ב.

שכלו הדק היטב היטב הדק בב' השילושים, הלא המה, דברי עקביא בן מהללאל (אבות ג א) הסתכל בשלושה דברים - מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', והשנית - דברי רבי (שם ב א), הסתכל בשלושה דברים דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

לח. יש שדקדקו, שהנה בתורה נזכר 'אתרוג' תחילה, וכדכתיב 'פרי עץ הדר וכפות תמרים' וכו', אמנם במשנה (סוכה פ"ג) נשנו דיני אתרוג באחרונה, וצריך ביאור מה ראו חכמים לשנות מסדר הכתוב. וביארו בזה, כי התורה פתחה באתרוג שהוא רומז ל'לב' כי הוא העיקר, אך חז"ל רצו להורות לנו את הדרך שעל ידה נזכה לטהר לבנו לעבדו באמת, על כן נקטו תחילה דיני שאר המינים הרומזים לשאר האברים, ללמד שאם ישמור על האברים כדבעי יזכה לטהרת הלב כראוי.

לט. פעם הובא אתרוג נקי ומהודר בתכלית ההידור בגידולו בקומתו ובמראהו לפני הרה"ק רבי שלמה (הראשון) מבאבוב זי"ע, לתמיהת מקורביו התפעל הרה"ק מיופיו והדרו ואעפ"כ הודיע כי לא בזה חפץ, ולא יברך על אתרוג זה, רק על אתרוג אחר שהכין מבעוד מועד, והנה מפני הכבוד והיראה לא העזו להעיר לו על כך מאומה, אולם בעת התפלה החליט אחד הגבאים שאם הרבי אינו נוטל את האתרוג המהודר מדוע לא יקיים הוא את המצוה בתכלית השלימות, משנטל את האתרוג באימה ובמורא נשמט האתרוג מידו מרוב פחד נפל ארצה 'מיטין' פיטם אראפ' (עם פני הפיטם לארץ), ויהי כאשר התכופף להרים את האתרוג הבחין דמעיקרא היה הפיטם מחובר במחט אל האתרוג, ונמצא שהיה האתרוג פסול מן הדין, חיש מהר התפשט דבר המעשה בקרב החסידים וענו כולם ואמרו כאחד, שרוח הקודש שורה על הרבי, ובעיניו הפקוחות ראה וידע שלא לברך על אתרוג פסול, משנודע הדבר להרה"ק מבאבוב דחה את דבריהם, והגיד להם שאין כאן שום מופת או רוח הקודש כלל, לא מיניה ולא מקצתיה, 'רק כאשר ראיתי שהביאו לפני אתרוג בתכלית השלימות אשר אין בו מום שבגלוי, ידעתי שבוודאי יש כאן מומים שבסתר, כי אין שלימות בעולם הזה...!'

ונראה שיש ללמוד חיזוק גדול מסיפור זה, שהרי האתרוג רומז על הלב כאמור, ועל האדם לדעת שלא להתייאש בכל מצב שהוא, ואע"פ שאדם רואה נגעי וחסרונות עצמו אל יפול ברוחו וידע שאין שלימות בעוה"ז, וזו עבודתו להיות כסדר 'איש מלחמה' ולנסות להתגבר נגד המלך זקן וכסיל, וזו מטרת בריאתו בהאי עלמא, ועל כן אל יתייאש מן הנפילות מפני שהן הן חיותו בעוה"ז.

וכך פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לשבת שובה סוד"ה עוד אמר) את הכתוב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', כי נעוריך אלו ימי הבחורות שהאדם עובד את בוראו בהתלהבות ובזריזות, אהבת כלולותיך אלו השנים באמצע החיים שאז קומתו שלימה בגשמיות כמשמעות כלולותיך, והעיקר אני זוכר לך 'לכתך אחרי במדבר', הוא בחינת אחוריים, כשאין אור וטוב לו ח"ו, אלא 'במדבר', בארץ לא זרועה, ועם כל זה מתחזק עצמו בכל מה דאפשר לו לפי כחו ושכלו, זאת יקר וחביב לפני השי"ת יותר מן הכל, עכ"ל.

מ. הנה איתא בזוה"ק (תיקו"ז כט.) שארבעת המינים הם 'מנא דקרבא' (כלי זיין) והם באים להכריז 'דידן נצח, דידן נצח' - שבני ישראל ניצחו ב'מלחמה' בימי הדין. ולכאורה צריך ביאור, כי בנוהג שבעולם ה'מנצח' מניח ועוזב את כלי המלחמה, והחיילים עוברים עם מלכם בראשם מתוך מנוחה ושלוות הנפש, אם כן מהו שציוונו לצאת עם 'כלי הזיין' בידינו. אכן אמרו צדיקים, ששונים הם פני הדברים במלחמת היצר, שאף אחר שניצח האדם שוב ושוב עליו לדעת שהוא נשאר 'איש מלחמה' ואדרבה זה הניצחון, שיצא עם כלי הזיין בידו - להמשיך לעמוד איתן בקשרי המלחמה, כי זה כל האדם.

מא. מספרים, שבימי הקומוניסטים ברוסיה, אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, באחד המרתפים היתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד, וכיון שהיו יושבים בחדר קטן וגדלה הצפיפות על כן רצו כמה מן המשתתפים לבקש ממנו שיפסיק לבא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו

באר הפרשה - חג הסוכות

אזכור פוסל - הולך בטל כישן דמי

פסק המחבר (תרל"ב א ב) 'סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, ואילו אויר פוסל בשלשה', ותמוה, מדוע החמירו באויר שיפסול בשלשה ואילו סכך פסול אינו פוסל עד שיהא בו רוחב ארבעה טפחים, ידוע הביאור בשם הרה"ק מקאצק זי"ע (וכן איתא מהרה"ק מקאזמיר, הובא במאמר יחזקאל) כי הבטלה - בדוגמת האויר שהוא ריק, גרועה מן הכל, וגרע מסכך פסול דהיינו העסק בדברים גשמיים, דאע"פ שאינו עוסק בתורה ואינו מכוון במעשיו לשם שמים מכל מקום עדיף זה מהמבובו זמן לריק.

בחג הסוכות הם כנגד ארבע מדרגות באנשים, 'אתרוג' יש בו טעם וריח, 'לולב' יש בו טעם (שהוא מעצי דקל שגדלים עליהם תמרים) אך אין בו ריח, 'הדסים' יש בהם ריח אך אין בהם טעם, ואילו 'ערבות' אין בהן לא טעם ולא ריח, כיו"ב יש בין בני ישראל מארי תורה ומצוות, תורה בלא מצוות, מצוות בלא תורה, וגם אלה שאין בהם לא תורה ולא מצוות, וכך אמרה תורה לאגד יחדיו את כל ארבעת המינים יחדיו, ויבואו אלו ויכפרו על אלו. כיו"ב, בבני ישראל כאשר הם באחדות ואגודה אחת משלימים הם זה את זה מ"ב.

מבין כלום ואינו אלא גורם לדחוק במקום, פעם שאלוהו בדרך כבוד על מה ולמה יושב מר עמנו הרי אינך מבין מאומה, נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המזיגה כדי ללגום מעט יי"ש, ובשולחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונדע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי, אם ישבת עמם הרי אתה כמותם ממש, ומהם למדתי שעל ידי הישיבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כי אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמם, ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שעל ידי הישיבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבודאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתי'.

ומעתה אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה אל ישתמט מן הציבור, אלא ישכים ויעריב לבית המדרש, וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיבוב מצוה.

מב. ומהאי טעמא צריך להשיגח מאד להתחבר עם יראי שמים, והם יוכלו לסייע בעדו בעבודת ה', הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל אב"ד דק"ק 'חוג חתם סופר' היה אומר בשם הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, דהנה הערבה אין בה לא טעם ולא ריח ובכל זאת נוטלים אותה בחביבות יחד עם שאר המינים, ומנענעים אותה בסילודין, אולם בהושענא רבא כאשר הערבה יוצאת מן הקבוצה ולא עוד אלא שהוא מתחבר עם עוד ערבות דוגמתו שאין בהם לא טעם ולא ריח, אזי מיד חובטים את כולם, כי אסור להתקרב לחבורה של רשעים.

כיוצא בזה מספרים על בן בליעל, שכאשר הוכיחו הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע על עוונותיו, השיב בעזות מצח, הרי הרבי הוא בבחינת האתרוג שיש בו טעם וריח, ואילו אני הריני כערבה שאין בה לא טוב ולא ריח, אף סוף סוף הא בלא הא לא סגיא, ואם יטול איש אתרוג מהודר שבמהודרים מבלי שיצרף ביניהם את הערבה לא יקיים ידי חובתו לעולם, אם כן, מה בין ביני לבין רבינו, הלא שנינו זקוקים זה לזה, וכל אחד בפני עצמו אינו שוה כלום, השיב לו הרה"ק מפרימישלאן כאיוולתו, החילוק פשוט מאד, הן אמת שבודאי לכתחילה ראוי שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו יתב"ש בלבב שלם, אולם כאשר הרשע מוציא עצמו מן הכלל ומתחבר עם חברים כמותו, אזי נוטלים את כל בדי הערבות בצוותא חדא וחובטים אותם בקרקע עד אשר יצא נפשם...

ענין נפלא בזה, אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, וכמו שכתב תלמידו (הרב ר' אברהם אבא קאסאווסקי אב"ד ביאנאו, הובא ב'שיחות החפץ חיים' עמ' קלג) וז"ל, שמעתי מפיו הקדוש בענין הארבע מינים, זה טעם וריח, זה טעם ולא ריח, וזה ריח ולא טעם וזה לא טעם ולא ריח יבאו אלו ויכפרו על אלו, וכמאמרם עה"כ (עמוס ט ו) 'ואגודתו על ארץ' וכו', וכה אמר, האתרוג אשר הוא במדרגה הכי גבוהה, הת"ח, גם הוא צריך להיות אגוד לשאר המינים. אבל השלושה מינים קשורים ביחד תמיד כל היום, אבל האתרוג, מתדבק להם רק בשעת עשיית המצוה ואילו לאחמ"כ הוא שב למקומו. והענין נפלא עד מאוד, עכ"ל. ולמדנו כאן, כי הרבה הרבה יש להזהר להדבק רק בחברים טובים, וזה האתרוג - השמור, יזהר עצמו ביתר שאת להמצא רק בסביבת 'אתרוגים' (ואף מי שאינו בדרגת 'אתרוג' יזהר מהפחותים ממנו).

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"נ ד"ה הימים) פירש נוסח התפלה (בשלוש הגלים) 'והנחילנו ה' אלוקינו בשמחה ובששון מועדי קדשך', שישארו לנו הימים טובים כנחלת עולם (כדוגמת נחלה הבאה לאחר שהמוריש עזב את העולם).

וצריך האדם לבקש שאכן יזכה להמשיך את קדושת המועד גם לשאר ימות השנה, וכמו שפירש ה'אבודרהם' (סדר ערבית של פסח) נוסח הבקשה 'והשיאנו ה' אלוקינו' שהוא מלשון משא, והיינו שמתפללים מאת ה' שיטעין ויעמים עלינו משא של קדושה יותר ממה שיש בידנו לקבל (ואז יזכה לפירוש האחר של 'והשיאנו' שמשמעו מלשון 'נשיאת ראש'). עוד פירש שהוא מלשון המשנה (ר"ה כב): 'משיאין משואות', דהיינו אבוקות ולפידים, שיאיר ה' לנו ע"י ברכת המועד.

בדברים האלה פירש הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות מהורות עניני שבועות) וז"ל. והשיאנו לשון משואות - זאלסט אונז אריין פלאקערין און אריין שיינען קדושת יו"ט (האר בנו קדושת יו"ט), לשמחה מען זאל זיך

בחידושי 'חתם סופר' (סוכה נג.) מפרש דברי הש"ס שם 'כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', ויש לדקדק, וכי היאך אפשר לאדם הישן לראות את שינתו, אלא רמזו כאן על עוד מין ממיני ה'שינה' וכמו שאמרו (מג"א תקפ"ג ו) 'הולך בטל כישן דמי (וגרע ממנו)', ושינה זו שייך לראותה בעיני אדם, כי יושבי קרנות יראו זה את זה ושניהם עוסקים בהבליהם, והרי הוא כישן (כלשוננו של החת"ס), ולזה אמרו, שבשמחת בית השואבה - שמשם היו שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה ח א), לא ראו שינה בזאת ביניהם, כי אם כן, לא היו זוכים למדרגת רוח הקודש (כמבואר בוו"ק ח"ב קלא:), ורק בגלל שמילאו את הזמן כראוי זכו להשיג מדרגות ולהתעלות^{מג}.

ברכת מועדך - להמשיך מימי החג לכל השנה כולה

איתא בגמ' (סוכה נג.) שבשמחת בית השואבה בחג הסוכות זרקו 'אבוקות של אור' מיד ליד, ונרמז בזה ענין המשכת האור למקומות רחוקים ולכל ימות השנה, שבעת כזאת צריך להדליק ולהבעיר את האבוקה שיהא רישומה ניכר לעולמים^{מד}.

מג. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה רגיל לחזור על דברי זקנו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ד ד"ה שמחת) לבאר מאמרם 'כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', על פי דברי המדרש (שמו"ר מז ז) שהטעם שמשא רבינו לא היה ישן בהיותו בשמים ארבעים יום וארבעים לילה, כי ידע שבכל רגע שהוא ישן הרי הוא מפסיד מן התורה, משל למלך שאמר לאוהבו למדוד דינרי זהב, ויקבל במתנה כל מה שימדוד, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משא מודד התורה ולא אכל ולא שתה, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי [הקב"ה] אלא ארבעים יום בלבד, ומהאי טעמא נמי לא ראינו שינה בעינינו בשבעת ימי החג, מפני שידעו והבינו כי אם אישן אני מפסיד, וממילא לא יכלו לישון.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע פירש בפסוק (קהלת יב א) 'וזכור את בוראך בימי בחורותיך', דקאי על המועדים וזמנים שאומרים בסדר התפלה 'אתה בחרתנו', כי הימים הללו נשגבים המה ביותר, והזכור אז את בוראו יזכה 'עד אשר לא יבואו ימי הרעה' - שהאור ידחה את החושך ולא יבואו ימי הרעה (הובא באמרי הרי"ם קהלת, ועוד). מד. איתא במשנה (יומא סו:) 'על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים', רמז בה הרה"ק רבי ישראל מקארלין זי"ע (המכונה ה'ינוקא') שבחג הסוכות יורד שפע גדול בעולם שיכול להספיק לאדם מחג הסוכות זה ועד חג הסוכות הבא עלינו לטובה בשנה הבאה, לכן 'פאק זיך אהן די טעשער' (מלא כיסך מברכות שמים) בשפע רב, ברוחניות ובגשמיות לכל ימות השנה.

ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ח ד"ה שמיני) את הפסוק (שמות לד כב) 'וחג האסיף תקופת השנה', שחג הסוכות הוא 'תקופת השנה' פירוש עיקר ותוקף הקיום של כל השנה, 'ולכן נקרא חג האסיף, שאוסף בו כוח ותוקף לכל השנה'.

הסביר הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע אב"ד נאסאד מדוע נקראת מצות סוכה בלשון חז"ל (ע"ז ג.) 'מצוה קלה', דהנה בגמרא (גיטין נו:) מצינו שהיתוש נקרא בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, היינו שיש לו פה להכניס המאכל, אך אינו מוציא, ולזה רמזו בריאת שם הסוכה 'מצוה קלה' - כי יש בה סגולה, להאיר בלבבות בני ישראל ושלא יצא האור לעולם - שתמיד ישאר בתוך חדרו של הקב"ה.

באר הפרשה - חג הסוכות

לסוכותיהם) ^מ, אלו הן הנוחלין ומנחילים הגאולה והחירות לו ולבניו אחריו לדורות עולם, וכבוד ה' חופף עליו כל היום, והוא יושב בצל סוכה וקדושי משכני עליון - האבות הקדושים באים להתלונן עמו בצל סוכה, והם שמחים עמו כשנותן אז מלחמו לדלים אביונים הגונים בעלי תורה, ועניים מרודים יביא ויאסף אותם הביתה ^מ והם יקחו חלקם של הני אושפיון עליון קדישין ^מ, ומברכתם יבורך גבר ה' שבעה ברכות, ואיך לא יתלהב ויהם לבבו אל הזהירות והשמירה מעולה בזה מאד מאד. עכ"ל.

ובן כתב השל"ה הקדוש (מס' סוכה נר מצוה ח) 'כללו של דבר, שיזמין האדם תחלה בפיו לצדיקים הנוכחים (היינו האושפיון), ואחר כך יתן חלקם להעניים היושבים סביב שלחנו, ואם אין לו סביב שולחנו אזי ישלח לעניים לביתם, כי זה חלקם הראוי להם' ^מ.

קענען נעמען א שטיקל שמחה (שנוכל לקבל לכה"פ מעט שמחה מהו"ט).

ובל זה תלוי ביגיעתו והשקעתו של האדם בימים אלו, כי אם הוא לא יעשה מאומה באתערותא דלתתא לא יצליח לקנות בפנימיותו מן ההארה הנשפעת באתערותא דלעילא, ודומיא דאבוקה ולפיד שצריך לנער חזק כדי שיתפס האור בכולו, כן נמי צריך האדם להתעורר, 'זיך געבען א שאקל', כדי שיהא רושם של האור ניכר בו לכל ימות השנה.

אזמין לסעודתי - אם אתה משמח את שלי

כתב ה'יסוד ושורש העבודה' (פי"א) בזה"ל, אחיי ורעי קדושי ה' ידידי עליון ואהובי נפשי, הביטו אל שיעור חשיבתם של מקיימי מצוה זו (מכניסי אורחים

מה. בעלי הרמז רמזו מדברי חז"ל (ע"ז ג) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא', ומדוע עושים סוכתם בראש גגם דוקא, אלא היינו טעמא, כדי שלא יוכלו העניים להגיע לשם, אבל בני ישראל מדה אחרת יש להם, ועושים סוכות בחצרותיהם (שבדרך כלל הוא מקום גלוי ופתוח לכל) כדי שכל דכפין ייתי ויכול כדי שבעו.

מו. וביותר ביום ראשון שהוא אושפיזא דאברהם אבינו ע"ה - מכניסי האורחים. מסופר על הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע שהקפיד מאד שיהיה לו אורח ביו"ט ראשון של חג יומא דאושפיזא של אברהם אבינו, באחת השנים לא מצא אורח שיסב על שלחנו וציוה לבנו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע שיחפש ברחובות ובשווקים אחר יהודי עני שאין לו מה לאכול, ואכן יצא הבן במצות אביו ולאחר חיפושים מצא שיכור אחד מתגולל באשפתות והבין שאין לו היכן לסעוד סעודת החג, מיד נטל אותו אל בית אביו וכיבדו בברבורים ושלי ודגים, כשהוא אומר שאצל אברהם אבינו לא היו האורחים טובים יותר מאורח זה, רק בטוב לבו הכניס כל עובר אורח בכל מצב שהוא, ולכל הפחות ביום הזה צריך ללכת בדרכיו ולהיות דבוק במידותיו.

מז. דבר נפלא אמר אחד מצדיקי הדור שליט"א, כי לכאורה מן התימה הוא, כיצד הננו מרהיבים עוז בנפשנו לומר בפה מלא 'אזמין לסעודתי אושפיזין קדישין', וכי 'דרך ארץ' הוא להזמין את שבעת הרועים הקדושים לבוא להסב עמנו קרוצי חומר... אלא שהיות ובחג הסוכות אנו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם, וכדברי חז"ל הנודעים (במ"ר כא כד), והרי אנו גומלים חסדים אף למי שאינם ראויים, על כן 'בדין' הוא שאף האושפיזין קדישין ירדו ממכון שבתם השמים לקדש את בני ישראל אף אם אינם ראויים... ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר למי שגומל חסד ומיטיב לעמו בית ישראל שבוודאי שהאושפיזין קדישין יגילו וישמחו עמו, וכלשון ה'יסוד ושורש העבודה' הנזכר למעלה שזה חלקם.

מח. ובכלל ריבוי ה'צדקה' הוא גם כעין מה שנאמר 'צדק משלך ותן לו' בריבוי ה'זוטרנות'. עובדא נפלאה מסופר על הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (הח"ח חיו ופעלו חלק ג' עמ' תתקכב), בעת המלחמה בגלותו בסנובסק שברוסיה, לא היה ניתן להשיג אתרוגים, רק ל'חפץ חיים' הובא אתרוג מהשנה שעברה, שבאין ברירה יצא בו ידי חובת ארבעת המינים. ויהי לפלא בעיני מקורביו, שבבוקר בירך על 'ארבעת המינים' ואילו לנענועים בשעת הלל לא אבה להשתמש בהם, ונמוקו. שהרי בזה ייגרם צער וחלישות הדעת - לרבים ממתפללי בית הכנסת, אשר נפשם כלתה מהשתוקקות לערוך מנהג הנענועים ואין לאל ידם עשות כן, והרי ענין צער וחלישות דעת נוגע לעשין ולאויין, בעוד שנענועים אינם אלא מנהג, לו יהי מנהג עתיק ומקודש. 'ובכן, יתכן בלי נענועים'.

הושענא רבא

לעת חיתום - יום מסירת הפתקין של הקב"ה, אם זוכה האדם לשוב בתשובה שלימה כתב בזוה"ק^מ (ח"א רכ. בתרגום) ביום ההוא של 'ראש השנה' נכתבים ה'פתקים', וכולם נמצאים באוצרו יום הכיפורים כיום תשובה - אם שב, טוב, ואם לאו, קורעין את האגרות הללו. ואחר כך הכין הקב"ה את יום הכיפורים כיום תשובה - אם שב, טוב, ואם לאו,

סיפור נפלא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הוותרנות המצלת ממיתה משונה, ומעשה שהיה כך היה באחד מיקירי קרתא דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר, ומן המחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם, והודיע להם, שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו, ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר, שמעו הלה את בקשתו וניסה להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבנייה, ועל כן יוותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם את אזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן. כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה, התחילו לבעוס על השכן שיש בו מדת סדום, וכי מה איכפת לו להשים את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא ע"פ כללי דחושן משפט, ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי השכן הרע, אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא ישב בסוכה הגורמת צער ועגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הבנין עראי ולהעבירו למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שנייה, ובנו שוב את הסוכה לשביעת רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה, נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר, מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלש אבני ירושלים גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום, היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים, הרי שעל ידי שהעביר על מידותיו לפנים משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

עוד היה מעשה בעי"ת בני ברק, בבנין בן ארבעה קומות רצה שכן מהקומה הרביעית לבנות 'מרפסת' מביתו כדי שיכול לקיים שם מצוות סוכה הנצרכת להבנות תחת כיפת השמים, אך כל השכנים מתחתיו התנגדו לכך בכל תוקף - באמרם, ששם מקום סוכתם וסוכתו תפסול את סוכותיהם, בלית ברירה החליט השכן מהקומה הרביעית לבנות סוכתו בחצר הבנין - מה שיגרום לטירחה יתירה וגדולה, כי על כל חסרון כף או צלחת, כסא או ספר יצטרכו לטפס ולעלות ארבע קומות ושוב לרדת אותם וחוזר חלילה. והיה כי כן, נכמרו רחמיו של אחד השכנים בקומה הראשונה, ויותר משלו ובא לאמר לשכן מהקומה הרביעית - הוצא נא מרפסת מעל המקום אשר הייתי בונה עד היום את הסוכה, ואת סוכתי אבנה מצדו השני של הבנין, וליהודים הייתה אורה ושמחה... והנה, בעיצומן של ימי חוה"מ (תשע"ח) פרצו רוחות סערה בכל ארה"ק, גם על ב"ב לא פסחה וכאן אירע הנס הגדול שהציל נפשות מבני ישראל, כי באותה שעה נפל 'גג' גדול וכבד תלוי (המכסה בכל השנה את המרפסת, ובסוכות עומד תלוי כלפי חוץ) מהקומה השלישית היישר לאותו המקום שהיה השכן מלמטה בונה בכל שנה את סוכתו ובהאי שתא העבירה לצד אחר, נמצינו למדים כי פעמים נראה שאיש פלוני היטיב לרעהו, והוא לא ידע שבאמת אינו אלא מיטיב לעצמו, ולא גרם טובה וברכה אלא לעצמו.

מט. הנה נסדר לומר דברי הזוה"ק האלו בסוף הלילה, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

שהוא ליל הושענא רבא' (ומסיים, ולכך לא נכתב בתורה, כי תורה בכללה לצדיקים וכשרים נאמרה, שהחתימה שלהם ביום הכפור).

וזוה לשון ה'סדר היום' (סדר יום הוש"ר) 'זלהיות היום הזה נורא מאד, ובו נחתמים כל הספרים כולם, והפסקי דינים ניתנים ביד כל תובע ומשמיין, לכן צריך להרבות בו צדקה תפלה ותחנונים, לעורר הרחמים העליונים שירחמו עלינו, ויחתמו אותנו בספר חיים ובספר צדיקים לגאולה וישועה'.

הן הן הדברים אשר הביא השל"ה הק' (תחילת מס' ר"ה) בשם הקדמונים, שנתנו סימן בפסוק (עמוס ג ד) 'אריה שאג מי לא יירא', אריה ר"ת א'לול ראש השנה יום כיפור הושענא רבא, כי גם בהאי יומא שואג האריה 'ומי לא יירא' מפחד הדין^{נב}.

גם מצינו שיש בו מחילת עוונות דומיא דיום הכפורים, וכמו שכתב ב'מטה משה' (סימן תתקנו) מחז"ל, אמר הקב"ה לאברהם, אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עונותם, וזהו הושענא רבא, אמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכפורים, ואם לאו יהיה בהושענא רבא...^{נא}

גם איתא ב'זוה"ק' (ה"ג לב.) שבליילה הזה יכול כל אחד לראות על הצל שלו מה יעלה בגורלו בזו השנה,

מצוה המלך לחתום האגרות. אם זכה ועשה תשובה שאינה בשלימות, תולים לו עד היום האחרון שהוא עצרת - יום האחרון של חג הסוכות, ואז, זכה ושב בתשובה יקרעו האגרות, ואם לאו... יצאו הפתקים בית המלך וימסרו בידי הממונים לקיים הפסק, וכבר אינם חוזרים אל המלך רק ייעשו בפועל. והרי שיום הושענא רבא הינו 'יום הדין' כראש השנה וכיום הכפורים^{נא}.

ואף שלכאורה משמע שהפתקים נמסרים בשמיני עצרת ולא בהוש"ר, כבר ביאר האר"י הקדוש (שעה"כ ענין סוכות דרוש ו, והובא ביסוד ושורש העבודה פמ"ז) 'אעפ"י שנמסרו ה'פתקין' ביום הושענא רבא, עדיין לא ניתן רשות להשליחים לפעול דבר עד שמיני עצרת' - אם ישוב מיד יקרעו אותם הפתקים^{נב}.

ובכך כתב ה'רקאנטי' בפירושו על התורה (פרשת שלח) 'ולכן יש אומרים ביום הושענא 'חתמונ', היינו שאמרו בפייט 'בראש השנה ישפוטון, וביום צום כיפור יכתבון וביום הושענא רבא יחתמונ'.

וביערות דבש (ה"א דרוש ו) 'והנה בינוניים אין נכתבים כלל בראש השנה, וביום הכיפור נכתבים, וחתומה שלהם יו"ד ימים אח"כ, וזהו סוף כ' לתשרי

נ. וביאר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הטעם שלא נזכר בתורת הנגלה מגדולתו של יום זה שהוא יום חיתום וגמר דין, כי לפנים בישראל היתה ידיעה זו (שיום הדין הוא) גורמת להשבית ולהפריע את העם מקיום 'ושמחת בחגך', לכן הסתירו חכמינו דבר היותו יום הדין, אבל אחר ירידת הדורות שאין רועדים וזוחלים כל כך מיום הדין, ולאידך גיסא רצו חכמינו שישכילו בני ישראל לנצל שעת הכושר זו, על כן גילו לנו קדושת היום כי הוא נורא ואיום, וגמר החתימה בו ביום הוא (הובא בהליכות שלמה לחג הסוכות עמוד רמא).

ויש להוסיף נופך ביתר שאת, דאף בדורות הראשונים היה דבר הדין והמשפט ידוע ליודעי חן אלו חסידים ואנשי מעשה, והם ידעו איך לרצות את בוראם על ידי 'אבוקות של אור' ושמחה יתירה, כי השמחה היתה נעשית מתוך פחד ויראה, ובכך היו מרקדין ומבטלין כל הדינין דמעיקין, בבחינת 'שמחתי מתוך יראתי', אבל בדורות האחרונים איכא למיחש שמא מתוך השמחה יבואו לידי קלות ראש חלילה, לכן ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון יראת שמים, וכדי לעוררם גילו חז"ל רז זה, דאיכא דינא בעלמא בהאי יומא.

נא. אלא דיש דעות בין המקובלים האם ניתן רשות לשליחים בעלות השחר דשמיני עצרת או בתפילת מוסף.

נב. בספר 'הליכות שלמה' (לחג הסוכות עמוד רמא) הביאו ממנהגי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בלילה הזה, וז"ל. 'מתחילת ליל הושענא רבא היתה הנהגת רבינו באימה ויראה כבימים הנוראים, ומשעת צאת הלבנה עסק רוב שעות הלילה באמירת תהלים בהתעוררות רבה, ואף בימי זקנותו קם ממשכבו כמה פעמים במשך הלילה והמשיך באמירת תהלים, וכן זירז לבני ביתו שירבו באמירת תהלים וכו', ושנים רבות התפלל ביום זה תפלת שחרית כוותיקין, והוסיף שם, שמאד לא הוי ניחא ליה מאנשים שעלו לביתו 'ביקורי חג' לקבל פניו בלילה הזה, ואף עם אלו שבאו דיבר רק בקוצר אמרים, ומיד בתום שיחתו עמם חזר לאמירת תהלים.

נג. וכן כתב ה'מחבר' (סי' תרס"ד ס"א) 'ומרבים קצת בנרות כמו ביום הכיפורים'.

בשפון תליא' - כלומר, ביום הזה הכל תלוי בפי האדם. ובזמן זה - קודם גמר הדין עדיין בידנו להציל כל אחד את נפשו ונפשות ביתו¹¹.

בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים, כדכתב ה'רוקח' (הל' סוכות אות רכא) שבית דין היו מדקדקים לעבר ולחסר את החודשים כפי הצורך כדי שלא יחול הושענא רבא להיות בשבת, וכל כך למה, 'כי היו בוכים ומתחננים על המים, לכך לא יתכן בשבת'. ויש לנו להתבונן היטב בזה, כיצד דוחים את כל שאר ה'מועדים' שבירח האיתנים כר"ה ויוה"כ מחמת יום הושענא רבא, ומי נדחה מפני מי, הוי אומר קטן מפני גדול... ולא עוד, אלא שלא חששו לגרום שלא יחול ראש השנה בשבת ויבטלו תקיעת שופר בשבת, ולא מרחו אלא שלא יחול הושענא רבא בשבת, ומכאן תלמד על מעלת התפילות ונחיצותן ביום זה (והם כפיקוח נפשות ממש) עד שאי אפשר שיחול בשבת¹², על כן 'שפכי כמים לבך' ביום זה כי כל מהות וענין חיי האדם תלויים ביום הזה¹³.

אם נמצא הצל חסר יעבור עליו מרעין בישין רחמנא ליציל, ואם צלו שלם יזכה לשנה טובה. והביאו ה'רוקח' (הלכות סוכה אות רכא) מה שנגזר בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים - מראה בצל בהושענא רבא, ומבאר הטעם על פי ששנינו (ר"ה טו.) 'בחג נידונין על המים', ולכן 'בלילה שלפניו [צריך] לראות כמה קרקפתא דגברי צריכין לפרנסה, ומראין בצל, ואומרים המלאכים פלוני לא יחיה - הרי אינו צריך למים ולפרנסה¹⁴', והנה, לדין יאמר כי כבר כתב הרמ"א (תרסד א) 'שאיין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזוליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות', מיהו דבר ברור הוא שאנו עומדים בסיום הדין - וכל ה'עתיד' בשנה הבאה עלינו לטובה עומד לפנינו מנגד, ועדיין יש בידו להתנער מעפר ולהציל את נפשו¹⁵.

בשפון תליא - בידינו לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב עוד איתא בזה"ק (ח"ג לב.) 'תנינן, ערבה דדמיא לשפון (ערבה הדומה לשפתים), הכי הוא ודאי בהאי יומא

נד. ומ"מ, לעולם אל יתייאש, כי ידועים דברי 'ספר חסידים' (תמג) וז"ל, אחד לא ראה בליל הו"ר צל ראשו, והתענה הוא ואוהביו הרבה צומות ונתן צדקה הרבה, וחי כמה שנים אחרי כן כדכתיב (משלי יא ד) וצדקה תציל ממות. נה. להמחיש הדבר, אמרו, מעשה באב שעמד ל"ע לפני 'מיטת' בנו שנלב"ע ל"ע בעת ה'טיול' שערך המלמד עם תלמידיו, וזעק בקול לא לו, אינני מאשים את המלמד... וכבר חיטבו המלווים שהוא עומד להאשים את ה'מנהל', אך הוא המשיך, אינני מאשים את המנהל, וחשבו - מי יודע את מי הוא עומד להאשים במר לבו, עד שאמר הנני מאשים את עצמי, על שלא שפכתי כהוגן שיח לבי לפני ה' בעתו ובזמנו כאשר היו ספרי חיים ו... פתוחים, הבה נהיה החכם עיניו בראשו, ובטרם יחתמו לגמרי הדינים נמתיק את הכל.

נו. הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע אמר כי 'הושענא רבא' מתפרש בג' לשונות וכולם אמת, חדא, שהקב"ה שהוא רם ונשא יושיענו, וזהו הושענא רבא, כלומר שמבקשים אנו מה'רבא' הוא הבורא יתב"ש, השני, שיושיע הקב"ה את בני ישראל עם קודש המכונים 'בני בכורי ישראל', (שמות ד כב), ולפי"ז יתפרש הושענא את 'רבא', ועוד זאת בתראי, שיושיע אותנו הקב"ה בישועה גדולה ובגאולה שלימה ורבתיית שכולנו מצפים ומחכים לה.

נד. ומעתה יתבאר היטב מה שמסופר על הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע שנכנס לבית המדרש בליל הושענא רבא, וראה שני אברכים המשוחחים ביניהם שיחת חולין, מיד ניגש אליהם ואמר להם 'מסתמא הנכם מדברים עניינים דחופים עד מאד שאי אפשר לדחות אותם מחמת חשיבותם, אולם מכל מקום היה עדיף טפי אם הייתם משוחחים בענין דחוף זה בעת תפלת 'כל נדרי' מאשר בלילה קדוש זה...', כי אכן חובת היום בתפילה אפילו יותר מים הכפורים.

פעם נכנסו קבוצת אברכים דורשים ומבקשים אל החסיד המפורסם רבי אליהו ראטה ז"ל (מנקיי הדעת שבירושלים, ומשמשו בקודש של הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע) בליל הושענא רבא, וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק, מיד נענה בסערת לבו - אין הזמן פנוי אפילו לשיחות חיזוק וכיוצא בהן, מהרו וקחו ספרי תהלים בידיכם והתפללו... כי חובה לנצל רגעים ושעות אלו במלואם, כי הזמן בוער כאש, ואסור לבזבז שעת כושר כזו.

ה'מגייד מדובנא' נשא משלו למה הדבר דומה, לשתי מדינות שבמשך שנים רבות היו המלכים לוחמים ורבים זה עם זה על גבולות המדינות, זה אומר עיר ספר זו שייכת לי, וזה אומר שהיא שייכת לו, ומלחמה זו היתה עקובה מדם וגבתה קרבנות רבות משני הצדדים, כי למשך תקופה אחת ניצח האחד ואח"כ גבר השני וחוזר חלילה, ולא הגיעו מעולם להכרעה ברורה, עד שבלית ברירה החליטו שני המלכים שחייבים לסיים את המלחמה אחת ולתמיד,

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (הוש"ר לב) בשם זקנו צעקה' (דברים כב כד), נמצאנו למדין מכאן 'כשהארם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דמצינו בנערה יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון [ולא אונס], וכן המאורסה שחייבה התורה בעונש 'על דבר אשר לא תקנו חז"ל שכל איש ישראל יצעק היום הושענא'.

ונמנו וגמרו שכל מלך ישלח אחד מגיבוריו לחזית, ויכרעו שם בור עמוק, ומי שיצליח להפיל את השני לבור הוא המנצח במלחמה לצמיתות, ועיר הספר תהיה תחת שליטתו לעולמי עולמים. וכן עשו, כל מדינה בחרה לעצמו גיבור עצום וקבעו להם יום שבו יתאבקו זה עם זה בפני קהל ועדה, כדי שסוף סוף תסתיים המלחמות המיותרות, ואכן ביום ההוא הגיעו הרבה אנשים להסתכל ולראות מי ינצח במלחמה, והנה בתחילת המלחמה היה נראה שהצד האחד מנצח, כי הנציג שלהם משך בכח את הגיבור של המדינה השנייה עד לפתח הבור, אך בהיותו שם התגבר השני והפיל את הראשון לתוך הבור, והוכרז הנצחון לבני מדינתו.

בשמחה רבה הזמין המלך את הגיבור וערך לכבודו סעודה גדולה כדי להודות לו על נצחונו, בתוך הסעודה כטוב לב המלך פנה אל הגיבור ושאלו, הן אמת שדידן נצח, אך בתחילה היה נראה שהצד השני עתיד לנצח, כי הוא גרר אותך בכח ובחוזק אל הבור ולא הצלחת להתגבר עליו, ובכל אותה העת הייתי מצטער ומודאג מאד מן התבוסה והמפלה, ואם ראינו בסוף שיידך גבר ידך עליו והנך חזק יותר ממנו מדוע עשה כדבר הזה וגרמת לי להצטער... השיב לו הגיבור בחכמה, הא גופא הביא לי את הנצחון, כי נתתי לו למשוך ולגרור אותי אל פתח הבור, ובכך אפסו כוחותיו, רק עי"ז הצלחתי להתגבר עליו בפתח הבור ולהפילו לבאר שחת... והנמשל הוא במלחמת היצר הרע, שלפעמים נותן השטן לאדם לנצחו בפרטים קטנים ושוניים, אולם הוא אורב לו לצד פתח הבור כדי להפילו שם ח"ו, ולכן צריך להשגיח מאד במעשיו לדעת מה העיקר ומה הטפל.

במה דברים אמורים, כלפי הושענא רבא, שלפעמים נותן היצה"ר לאדם להתעלות בר"ה וביודה"כ ואף כל ימי החג, ויתן לו להרגיש קדושה עילאה מתוך שמחת החג, אך כל כוונתו הוא להפילו בהוש"ר, כי אז יאמר לו בחלקלקות לשונו, שאינו צריך לנצל את הזמן במלואו, שהרי כבר עסק בעבודת הקודש בכל ימי החג וימים הנוראים שעברו עליו לטובה, ועתה ינוח מעט וילך בשרירות לבו, אמנם האמת דרחמנא ליצלן מהאי דעתא, וצריך להיזהר עד מאד שלא להתפתות לשמוע בקולו, שהרי הכל הולך אחר החיתום, ואם לא עכשיו אימתי, והוא כעומד על פתח בור עמוק ועל ידי חוסר זהירות עלול הוא למעוד לתוכו חלילה.

נח. הוה עובדא אצל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהאריך בתפלה בהוש"ר שחל להיות בער"ש עד שכבר כמעט פנה יום, ולכן הכריזו בבית המדרש שהנשים ימהרו ויחזרו לביתם כדי להדליק נרות שבת בזמנה בטרם יעבור הזמן ולא יכשלו ח"ו בחילול שבת, ולקהל הקדוש שעמדו סביבו כחומה, פתח ואמר מנהמת לבו הטהור בקדושת היום בדרך משל, למה הדבר דומה לעיר אחת שתושביה סרחו על מלכם, ושופטי בית המשפט גזרו עליהם כליה, בצר להם התייעצו עם שרים ויועצים ונדע להם שביום פלוני נוהג המלך לטייל בגינה פלונית, ובאותה שעה אפשר לגשת אליו כדי לבקש ממנו חנינה.

באותו יום התייצבו פרנסי ונכבדי העיר באותה גינה, המתינו וציפו לקראת בואו של המלך, אך חלפו שעה ושעתיים והמלך לא הופיע, אולם הם המשיכו לחכות עד שכבר נטו צללי ערב ועדיין לא ראו את הכרכרה של המלך, ומאד התעצבו אל לבם שמא הפסידו את תקוותם האחרונה. בין המשלחת היה גם פקח אחד, שאמר להם בבטחון 'מי לכם עוד כהמלך בכבודו ובעצמו - שבוודאי שומר על חוקי המדינה', ואם דרכם של מלכי המדינה לטייל כאן ביום זה, בודאי שהוא שוהה כאן בקרבנותו אלא שלא גילה סודו לאיש, ומה שאין אנו רואים אותו בגלוי ובתפארתו הוא משום שהוא מסתובב בבגדים פשוטים, לכן הבה נצעק כולנו אל מלכנו שיושיענו בכל מקום שהוא, ובזאת פנה הרה"ק מסאטמאר וסיים לומר לשומעי לקחו בזעקה 'עוד מעט יבא היום ויפנה, ואף שנדמה בעיני האדם שאינו זוכה לגילוי השכינה, אל יחשוב שכפי מה שנדמה לו כך הוא באמת, כי זה אינו, רק הקב"ה אתנו אע"פ שאינו נראה בעיני בשר, ולכן הבה נצעק כולנו כאחד 'הושע נא והושיעה נא אבינו אתה'...', שהרי אבינו הוא בכל מקום שהוא, ועל כן 'הושע נא' מכל צרינו, כי זה העיקר והיסוד לזעוק לבורא כל עולמים מעומק הלב, געבן א געשריי צום באשעפער (לזעוק לפני ה'), ובודאי יוושע.

נט. הנה זועקים אנו הושע נא והושיעה נא אבינו אתה, ונסמך את דבר המעשה הידוע מהגאון רבי ישעי' ברדאקי צ"ל שהיה ממייסדי הישוב בעיה"ק ירושלים, בעת אשר הפליג בספינה לעלות לארץ הקודש יחד עם בנו ובתו

תר"מ ד"ה ערבה) דהנה אמרו במדרש (ויק"ר ל"ב) שה'ערבה' היא כנגד מי שאין בו לא טעם ולא ריח, ומה חשיבותם של אלו - 'אך הפה שהוא עיקר כחן של ישראל - הקול קול יעקב, אם כי בוודאי קול הצדיקים שיש להם טעם וריח עולה למדרגות רבות ביותר, אעפ"כ יש להם תערובות מעשים טובים, [אולם] מי שאין לו טעם וריח הוא רק תפלה בלבד, וזה שאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעמוף' היינו שמתעמף בולו בתפלה

משמע שאם יצעוק יענה לו בוודאי. ומחויב כל אחד לצעוק אף שאינו יודע מה הוא צריך ומה חסר לו, אעפ"כ יצעוק סתם הושענא'.

יום ערבה - פתח תקווה גם למי שאין בו לא טעם ולא ריח ואף מי שאין בו מעשים, והוא דומה לערבה שאין לה לא טעם ולא ריח, יכול לבקש ולהיענות ביום הזה^פ, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (סוכות

הקטנים נשברה הספינה באמצע הדרך (כשכבר היו קרובים לא"י) וקפצו לים לשוט ע"פ המים, האב הגאון רבי ישעי' לקח עמו את בנו ובתו ושט יחד עמם... תוך כדי שחייתו בים הרגיש שכוחותיו אוזלים, והבין שאם ימשיך לשאת את שתיהם עליו יטבעו כולם במים אדירים, בשעה קשה זו התבונן ובירר לעצמו את ההלכה מי עדיף, ומי מהם הוא מחויב להפקיר בעבור השני, והחליט שהצלת הבן קודמת להצלת הבת כמבואר בפוסקים. בטרם עשה מעשה לעזוב את בתו הטובעת, אמר לה בלב נשבר ובחרדה, הנה ביררתי את ההלכה, וכדי להציל לכה"פ ב' נפשות הנני מוכרח לעזוב אותך לנפשך... מששמעה הבת את דברי אביה, החלה לצעוק 'אבי... אבי...' אין לי על מי להישען כי אם עליך - האם תעזבני ותשליכני למצולות ים (רחם נא עלי, מבלי לחשוב חשבונות' שעפ"י דין יש לך לעשות כן), לשמע דבריה נזדעזע האב עד מאד, והחל זועק אל ה' שיצילם מן המיצר, והרגיש מיד שהוא מקבל כוחות חדשים בעוז ותעצומות ובכוח זה המשיך לשוט עד חוף מבטחים כשכל הג' שלמים ובריאים. והמשיך לשחות עם שניהם עד החוף וניצולו כולם. כך היו מרמזים אנשי ירושלים בפסוק (תהילים סח לה) 'תנו עוז לאלוקים' שבתפילתנו אנו נותנים כביכול עוז וכח כלפי מעלה לעזרנו ולהושיענו. וכן כתיב (שם קלא ב) 'כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי' וברש"י 'הנני עליך כמו שאין לו ידים ורגלים כגולם מוטל לנגדך, כגמול שהוא נתון עלי אמו נפשי בקרבי לנגדך כיונק על שדי אמו'. וכן פי' ב'מצודות דוד' נפשי כתינוק הנגמל משדי אמו שכל בטחונו על אמו כן בטחוני בד' (ספר מאריה דארעא דישראל תולדות חייו של הגרי"ח זאנענפעלד).

אף אנו נאמר זעקת הבן אל אביו אבי אבי מחויבת לפעול כל מיני ישועות - מבלי לעשות חשבונות מה יש לעשות עפ"י דין ויושר - אלא ברחמים גדולים יושיענו ויצילנו, ע"כ בעמדנו בזה היום הושענא רבא נזעק הושע נא והושיעה נא 'אבינו אתה' - על מי נשען אם לא עליך אבינו שבשמים, כאשר נזעק כן בוודאי נושע ב'הושענא רבא'...

הרה"ק ה'דברי שמואל' ז"י"ע (ליקוטי אמרים אות יג) מבאר הטעם שאומרים תחילה 'אני והו הושיעה נא', לאחר מכן מבקשים 'אנא הושיעה נא', שוב חוזרים ומאריכים בלשון הבקשה 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא' עד שלבסוף אומרים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', בדרך משל לבן מלך אשר גרשו אביו מהיכל המלך, ומרוב עיתים וימים נקרעו בגדיו עד שהלך לבוש בסחבות, בבגדים מטונפים ומקורעים, והתעורר לחזור אל המלך, אך התבייש להודיע כי בן המלך הוא, על כן ביקש נדבה, ונתנו לו כפי שנותנים ל'ארחי פרחי' ולקבצנים מן השוק, אך הלה לא הסכים לקבל וביקש נדבה גדולה יותר, והסכימו למלא מבוקשו ונתנו לו מתנה מכובדת יותר, אך שוב מיאן לקבל, שאלו המלך מפני מה אינו מתרצה בסכום מעות שקיבל, השיב כי קרוב הוא אליו 'ומן הדין' שיקבל כפי שנותנים לקרוב, ואכן העניק לו המלך מתנה הגונה, אך הלה חזר וטען שקרוב הוא מאוד אל המלך ואין ראוי שיקבל כפי שנותנים ל'קרוב רחוק', עד שלא היה יכול להתאפק וצעק מקירות ליבו הלא אתה אבי... כך בתחילה מתביישים אנו לבקש ועל כן מבקשים רק 'הושיעה נא' במתנת חנם, אך בהמשך מבקשים אנו יותר כדין קרוב על כן 'הושע נא והושיעה נא', עד שלבסוף צועקים 'אנא א-ל נא הושע נא והושיעה נא אבינו אתה', ומאחר שאנו בניך ואתה אבינו אם כן אין גבול לשיעור הנתנה, וכמה שתתן לנו אינו מספיק לגודל רחמנות האב על הבן...

ס. בדרך רמז אמר הרה"ק בעל ה'אמרי אמת' מגור ז"י"ע להעמיס בלשון חז"ל (שבת לא). 'צפית לישועה', שעל האדם לצפות ולקוות להשי"ת ביום הישועה זה הושענא רבא, ושאלה זו ישאלו את האדם בבית דין של מעלה, מדוע לא 'צפית לישועה', כי גם הנבזים והשפלים במצבם הרוחני יכולים להיושע ביום נשגב זה.

לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר וחנותי את אשר אחון, למי שאני מבקש לחון, וכן 'ורחמתי את אשר ארחם', ומשום כך הערבה שאין בה טעם וריח זוכה לישועה גדולה ולאוצר גדול משל צדיקים מפני ששופכת נפשה בתפילתה עד שמעלה חן בפני המקום ב"ה, וזהו הושענא רבא.

והושיענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים ביום הוש"ר וביותר ע"י הביטת ערבה

כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (הוש"ר אות ה) לרמז במה שנהגו להסיר הטבעות שבלולב ביום הושענא רבא^{כב} (שוש"ע סימן תרס"ד ס"א), שהוא כמו שכתוב (אסתר ה ב) 'ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי', כי החותם נמצא בטבעת המלך כמו שכתוב (שם ה) 'וחתמו בטבעת המלך', וסתם המלך

כמו"ש 'ואני תפילה', וזה ערב לפניו יתברך, ונקראת ערבה (וכלומר ש'ערבה' הוא מלשון 'ערב'). ומטעם זה נקרא 'הושענא רבא', כי ביום זה נושעים בו גם השפלים שאין להם טעם וריח כנ"ל, והוא ישועה גם לדורות השפלים שלנו שאין לנו רק תפלה, וביום זה נפתח שערי תפלה בפייהם של ישראל, וזהו 'הושענא רבא', שאפשר לזכות לישועות גדולות ביום הזה, אפילו לאיש שהוא בבחינת ערבה ואין בו לא טעם ולא ריח^{כא}.

והטעם שמכונה בשם הושענא רבא יתבאר על פי מה דאיתא במדרש (שמו"ר מה ו) על הפסוק 'וחנותי את אשר אחון', באותה שעה הראה לו הקב"ה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנין לצדיקים וכו', ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר האוצר הנה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה

סא. כיו"ב כתב עוד ה'שפת אמת' (תר"נ ד"ה ליום) וז"ל. מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום. כבר כתבנו שנקרא הושענא רבא שיכולין להוושע בו אפילו השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כחם. אלא דהא כתיב (תהלים קטז ו) 'דלותי ולי יהושיע', פירוש על ידי שיודעים שהם דלים וצריכין להוושע - תבוא להם הישועה. וכ"כ חז"ל אעפ"י שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל... כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקנו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים.

סב. בגמרא (שם) איכא תרי טעמי למה מוליך ומביא ומנענע עם הלולב, חדא 'מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו', ועוד 'כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד, כדי לעצור טללים רעים', ובפמ"ג (משב"ז סימן תרנא סק"ב) כתב נפק"מ בין הטעמים, ופותח וכותב 'לי העני יש בכאן רמז, דלהטעם שמנענע כדי להעיד שכל ארבע רוחות שלו יתב"ש אם כן אינו צריך כי אם הולכה והבאה ולא לכסכס בעלים, אבל לטעם 'כדי לעצור' צריך טירוף וכסכוס כדי לנענע כחו של קטיגור, והגם שהוא איירי בנענועים שבכל ימי סוכות, מיהו מדבריו למדנו טעמא רבא למה בהוש"ר נוהגים להוריד ולהסיר הטבעות, שהרי ביום הזה צריך להשתיק הקטיגור ויקח הסניגור מקומו, ועל ידי הסרת הטבעות מתנענע הלולב חזק יותר.

שנה אחת פתח הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע בקול חוצב להבות אש קודש, ואמר דברים נוקבים בדרך משל, למה הדבר דומה, לכן מלך שהלך שובב והסתובב באשפתות ולא התנהג כמעמדו הרם, לכן גרשו המלך מעל פניו והגלה אותו למדינה רחוקה, והנה בבואו לשם קיבלו אותו בני הכפרים בגסות כדרך שקיבלו שאר האנשים, וכמה שניסה להסביר להם שהוא בן מלך היו לוועגים לו ומבזים אותו בכל עת ובכל שעה, ולא עוד אלא כיון שניסה לשלוט ולמלוך עליהם היו מכים ומציקים לו ומלבישים אותו בבגדים צואים, למותר לפרש גודל צערו של הבן וייסורי נפשו מתוך מצבו השפל, והתחיל להתגעגע אל אביו בגעגועין עזין, ומה רבה היתה שמחתו כאשר לאחר זמן רב נודע לו שבתוך כמה שבועות יבוא המלך לבקרו, אולם גם בני הכפר שמעו על דבר ביקורו של המלך, וידעו שאם יתודע למלך מה שעוללו לבנו יענשו קשות, על כן מיהרו והסירו ממנו את בגדיו הצואים ותחתייהם הלבישו אותו בבגדי חמודות, והתחילו לכבדו בכבוד מלכים, וכאשר הגיע המלך שמח מאד לראות את בנו לבוש בבגדי יקר ותפארת והולך בדרך טובים ומתנהג בדרכי מלוכה, עד שכבר החליט בלבו שיהא טוב לבנו שישאר עוד באותו כפר כדי שיושלם במידותיו הטובות. כאשר נודע לבן על החלטת אביו נשבר לבו בקרבו, והלך להתייעץ עם אחד מאוהביו כדת מה לעשות, והוא אכן נתן לו עצה הגונה, שימהר לפשוט את בגדיו המפוארים וילבש תחתייהם את הבגדים הצואים, ובזאת יכנס אל אביו ויגלה לו שהוא לבוש בבגדים אלו במשך כל ימות השנה, ויבקש על נפשו בתחנונים על הסבל והעינוי מבני הכפר שמתאכזרים עליו ומענים אותו בצרות קשים ומרים.

והנמשל ביאר ה'קדושת יום טוב', דהנה הנשמה יורדת לעולם הזה ובמשך כל השנה מטנף הגוף את הנשמה, וגורם לה לסבול צרות ויסורים, אולם ביום מן הימים שומע הגוף כי בא ה' לשפוט את הארץ בראש השנה, ולכן

היסורים שנגזר על האדם לסבול בהאי עלמא, וידוע מה שכתב האר"י ז"ל (שער הכוונות סוכות דרוש ה) ומקורו מהור בזה"ק (פר' צו לא): שבהושענא רבא מבטלין כל הדינים בחביטת ה' ערבות^ס וממילא אין עוד כרגא דמלכא לשלם, ולכן היו מלקטים ההושענות מ'מוצא' לרמוז שנפטרים ביום זה מכרגא דמלכא^{סד}.

ובך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמב): 'ובהושענא רבא על ידי חביטת הערבה, הכל הוא בכדי להמתיק הגבורות, ושיושפע החסדים בעולם'.

עוד כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף יז): 'ובפרט בהושענא רבא צריך מאוד לעשות תשובה בעת חביטת הערבה, שבעת ההיא הוא גמר החתימה, וצריך האדם מאוד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועי"ז בורא בריה חדשה כידוע, כי ערבה בגימטריא זרע, ובגימטריא עזר'.

רומז למלך מלכי המלכים - שנותן החותם לצדיקים, ואומר להם 'כתבו על היהודים וחתמו כטוב בעיניכם', ונותן הממשלה אל הצדיקים, והנה אמרו חז"ל (ויק"ר ל ט) לולב זה הקב"ה, על כן לוקחין ממנו (מהלולב) את הטבעת, להראות אשר חותם הטוב של הושענא רבא, הן לזכות והן לחוב, הכל מוסר הקב"ה לישראל לעשות כרצונם והפצם.

שנינו בסוכה (מה). 'מצות ערבה כיצד, מקום היה למטה מירושלים ונקרא 'מוצא', יורדין לשם ומלקטין משם מורביות של ערבה', ואמרו שם בגמרא, 'מאי טעמא קרי ליה מוצא, איידי דמיפק מכרגא דמלכא קרי ליה מוצא', פירוש כיון שהוציאו אותו מכלל חיוב המס, על כן נקרא 'מוצא' כי הוצא מן המס.

וב'שיר מעון' (להגר"ש סופר, הוש"ר ד"ה במתני') מבאר בדרך רמז, דקאי על 'כרגא דמלכא דשמיא' אלו

חוזר האדם בתשובה ומזדכך ומנקה את הנשמה מכל לכלוך, עד שבימים הנוראים עומד האדם באימה ויראה לפני אדון הכל ומתלבש בבגדים נאים ולבנים צחים כשלג, ואף אומר בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמלאכי השרת משרתי עליון, עד שנראה בעיני הפמליא של מעלה שאין יותר טוב מחיבורם של הגוף והנשמה גם יחד, אולם הנשמה יודעת שכל הפעולות הללו אינן אלא לשעה, וכאשר יחלפו הימים הנוראים יחזור הגוף לסורו ח"ו, ולכן אנו מסירים את הטבעות מהלולב בעת תפלת הושענא רבא, להורות ולגלות דעת על גודל צערנו ושיחנו מזה שאיננו קשורים ואגודים במלך א-ל חי וקיים כדת וכנכון, וכל השנה אנו לבושים בבגדים צואים, וחוזרים בתשובה ומתוודים ומודים לפני הקב"ה בחרטה על העבר ובקבלה על העתיד שמכאן ואילך נהיה טובים באמת, ואז צועקים 'הושענא'.

סג. כתב במנורת המאור, שמעתי שיש בה בערבה של הוש"ר סגולת שמירה למתכוין בה בסכנת דרכים.

ומן העניין לציין מה שכתב בספר ליקוטי צבי (ענייני תפילת הדרך) בשם קדמון שאם נמצא על אם הדרך במקום סכנה אם יש אתו ערבה חבוטה מה טוב, ואם לאו יזכר במקום שהניחו ויאמר אני והו הושיעה נא ויראה ניסים. כעין זה כתב הכף החיים בשם ספר התניא, שהיו מניחים את הערבות החבוטות בראש מיטתן לחיוב מצוה. וכמה יש להתבונן בדבר שאם המחזיק בערבה חבוטה ואומר אני והו הושיעה נא רואה ניסים והוא שמירה בדרך, אם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר למחזיק בידו אגודת ערבות ביום הושענא רבא וחובטן ואומר אני והו עד כמה שעת הכושר היא להשפיע עליו שמירה עליונה בכל העניינים.

ידוע שבימי מלחמת העולם הראשונה חילק ה'אור שמח' לאותם שנאלצו לצאת לקרב מהערבות החבוטות לשמירה ולהצלה מסערות המלחמה, ואכן כל אותם שקבלו מידו שבו לביתם בריאים ושלימים בגוף ובנשמה, ולא מילתא זוטרתיה היא כלל כידוע. ובספר המידות מביא בשם ספר יפה ללב שסגולה לפחדים אצל ילדים וכדומה, מפחד לילה וחלום, שיניח מהערבות מתחת מראשותיו וישן עליה ויעלמו הפחדים.

סד. וכיון שניתנה הרשות לדרוש יש להוסיף על דבריו, דהנה מבואר ב'ספר החינוך' (מצוה שכד) שהערבה דומה לפה, והרמז שצריך לשמור את הפה מלשון הרע, וכיוצא בזה הסביר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מה שאמרו (סוכה

לד.) בסימני הצפצפה שהיא פסולה לערבה 'עלה שלה עגול, ופיה דומה למגל', היינו שהוא מצפצף כציפור 'ועלה שלה עגול' דהיינו פתוח ואינו נזהר לסגרו כראוי, והיינו דאמרו שם 'פיה דומה למגל', היינו שדוקר את חברו בחרב פיפיות ומעליבו ומביישו, ומשום הכי הביאו את הערבות הכשרות מהעיר 'מוצא' שנפטרים שם ממס המלך מלכי המלכים, לרמז שהשומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואפשר שלכן נוטלים אגודה של חמש ערבות בהושענא רבא וחובטים אותה חמש פעמים, שהוא כדי לכפר ולתקן את חמשה מוצאות הפה, שהרי ערבה מורה ומרמזת על שמירת הלשון.

שמנ"ע ושמח"ת

קדושת שמני עצרת היא על ידי שמחה, וזה נקרא (שה"ש ז' ז) 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', כי אהבת ה' על ידי עינוי, כמו יוה"ב, למטה ממדרגת אהבת שמני עצרת שהיא על ידי שמחה, ויום השמני הוא בעצמו כמו יוהכ"פ [כי בשניהם יש בקרבן מוסף רק פר אחד לחטאת], ואפ"ה קדושתו יותר מיוה"ב - על ידי שמחה - חרוותא דמלכא עם ישראל^{סו}.

ובכך מבאר החת"ס הטעם, ששונה שמני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם, שמתענג על ה' וחרוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

עוד איתא בזה"ק (ח"א רה:) על הפסוק (בראשית מה א) 'ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, וז"ל (בתרגום) בשעה שהקב"ה מתייחד עם בני ישראל, אין שאר אומות ועמים יכולים להיכנס עמם, בנין כך (במדבר כט לה) 'ביום השמני עצרת תהיה לכם', כי בזמן הזה נמצא הקב"ה בחבורה אחת עם בני ישראל לבדם, ועוד

עכנו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בשמני עצרת

איתא בזה"ק (ח"ג לב.) 'וישראל ביומא דא [בהושענא רבא] מסיימי דינין דלהון [מסיימים את הדינים], ושראן בברכתא [ומתחילים את הברכות], דהא ליומא אחרא [שמני עצרת] זמינין [בני ישראל] לאשתעשעא במלכא^{סו} לנטלא מניה ברכאן לכל שתא [לקבל מאתו ברכות לכל השנה] ובהוא חרוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו [ובאותה שמחה לא ימצאו אלא בני ישראל לבדם], ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל זיהיב ליה' [וכל היושב לבדו עם המלך - כל העולה ברצונו יבקש וימלאו בקשתו].

נפלאים המה דברי הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין ח"ב סוף פכ"ז) שלשון 'חג' מורה על חוגה ועיגול הסובב על נקודה פנימית ומרכזית, ולכן שמני עצרת לא נקרא חג (עי' שו"ע סימן תרסח), כי כל שאר הימים טובים סובבים את נקודת השמני עצרת, כי הוא קדושה העליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת יוהכ"פ, ולא שייך לקרותו חג.

הוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, סוכות תקפ"א ד"ה והיית), שקדושתו שונה משל יום הכיפורים, שהרי קדושת יוהכ"פ היא על ידי עינוי הנפש ואילו

סה. איתא בשפת אמת שבחג הסוכות אנו יושבים בסוכה תחת הסכך שהוא בחי' החופה שהקב"ה פורש חופתו עלינו, ואילו ביום שמני עצרת הוא כענין היחוד לאחר החופה [ועיין עוד ב'בני יששכר' (מאמר י אות י) שהפליג נוראות בגודל הקרבה והאהבה שיש בשמני עצרת מה שאין הפה יכול לדבר לרוב קדושתם].

והנה בכל המועדים הזהירה תורה (דברים טז טז) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', ולא יראה את פני ה' ריקם', כי אין ביאת האדם רצויה לפני הקב"ה כאשר היא ריקנית, אלא בכדי שיוכל בשר ודם לקבל פני השכינה עליו לרצות את קונו בקרבנות כדי להתקרב אל השיי"ת, אבל בשמני עצרת אינו צריך לעשות כלום כדי להוסיף דברי ריצוי לקרב בין ישראל לאביהם שבשמים, אלא עצם ביאתו הוא השמחה והריצוי לפני הקב"ה, 'כדי שאהנה מכם'.

סו. בדרך רמז פירש הגר"א (ביאור הגר"א משלי לא כה) את הפסוק 'עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון', עוז זה ראש השנה שהקב"ה יושב על כסא דין בעוז ותעצמות לשפוט כל יושבי תבל, הדר זה סוכות שנוטלים פרי עץ הדר כמצות היום, 'ותשחק ליום אחרון' זה יום אחרון של חג - שמני עצרת שעליו נאמר (דברים טז טז) 'והיית אך שמח' (ומשם נלמד (סוכה מה.) שמחה ליו"ט אחרון של חג).

ובכך כתב הגאון רבי חיים פאלאג'ני זצ"ל (מועד לכל חי כה א) וז"ל, מאד מאד יזהר בתפילות שמיני עצרת, לאומרים בכונה גדולה, כי מלבד שכל תיקון של הימים מיום ר"ה עד שמיני עצרת הוא נשלם, והכל תלוי ביום הזה, עוד בה, כי אין בכל אלו הימים יום רצון לה, לשמוע ה' תפילתו בכל מה דבעי ביום הזה^{סז}.

והרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע אמר, שתפלת 'גשם' בשמיני עצרת מסוגלת לפרנסה. וביימב פנים' (שמחת הרגל אות א) הביא המעם שמתפללים תפילת גשם [דהיינו עניני גשמיים] בשמיני עצרת, כי בו פוסקים על האדם מסת פרנסתו, ורמזו כן בפסוק (במדבר כט, לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', וידוע כי חז"ל אמרו (ביצה כח:) לכם - לכל צרכיכם, המורה על כל צרכי הגשמיים של האדם, ונרמזו גם בלשון חז"ל (סוכה מה.) 'שמיני [עצרת] רגל בפני עצמו הוא', היינו שהוא הזמן הראוי להעתיר ולבקש על צרכי עצמו, שישפיע קוב"ה השפעות טובות גם בעניני גשמיים.

הפלוין ב'עבודת ישראל' (לשמיני עצרת) עד כמה ניתן לפעול בהאי יומא, דהנה בגמרא (תענית ז.) נחלקו האמוראים כמה גדול יום הגשמים, רבי אבהו אמר 'גדול יום הגשמים מתחיית המתים', רבי יהודה אמר 'כיום שניתנה בו תורה', רבא אמר 'יותר מיום שניתנה בו תורה', ובהמשך הסוגיא (שם ע"ב) 'כיום שנבראו שמים וארץ', ורב אושעיא אמר 'שאפילו ישועה פרה ורבה בו', ועי"ש עוד דברים נשגבים, ופירש העבודת ישראל, ד'יום הגשמים' קאי על יום שמיני עצרת שבו מתפללים על ה'גשמים'. ונפלא הדבר למתבונן, כי הרי כלל ידוע ש'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', נמצא שכל דברי האמוראים גם יחדיו מתקיימים היום... ורפואות וישועות לרוב נשפעות בעת הזאת^{סח}.

מפרש כן על הזמן העתיד לבוא, אך כבר כתב ה'שפת אמת' (תרל"ב ד"ה ח' ימי) דקדושת שמיני עצרת היא כעין דלעתיד לבוא, ונמצא ששני הפירושים עולים לקנה אחד.

כתב הרמב"ן בפירושו על התורה (פרשת אמור) לבאר הטעם שאין צריך ליטול אתרוג בשמיני עצרת וז"ל. אבל בשמיני אינו צריך - כי הוא עצמו הדר. ואף כי וודאי רב הנסתר על הנגלה בדבריו הקדושים, מכל מקום חזינן כאן, שהיום גדול ונורא וכולו הדר שבהדרים, וב'ספר החינוך' (מצוה שכד) כתב המעם שאין נוטלין לולב ביום השמיני כי יום שמיני עצרת כולו לה'.

עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות איתא בחז"ל (ילקוט'ש פנחס תשפב) 'ביום השמיני עצרת - למה נעצרו עוד יום אחד, רב אמר, משל למה הדבר דומה, למלך שהגיע לו יו"ט, באו אריסיו וכבדו אותו, באו בני ביתו וכבדו אותו, היתה מטרונא מרמזת בהם, עד שנוהג עמכם תבעו צרכיכם מן המלך, כך התורה מרמזת לישראל תבעו צרכיכם'. והיינו כי הזמן מסוגל לקבל כל התפילות ולהשפיע שפע טוב לכל השנה הבעל"ט, וכלשון הוזה"ק הנ"ל כל מה דבעי שאיל וידיב ליה, על כן כביכול התורה מרמזת לישראל אל תאבדו את שעת הכושר ואת העת-רצון המיוחדת הזאת, אלא תבעו צרכיכם. כי לגודל התעוררות האהבה דרחים קוב"ה לבניו הרי הוא ממלא להם כל משאלותיהם, ואנו דומים לבן המתחטא אל אביו שעושה לו בקשתו.

ובמו שכתב ב'יסוד יוסף' (פרק עט) 'ומנהג ישראל להוציא כל הספרי תורה שבהיכל, להראות חיבה גדולה להשי"ת ב"ה, כמו אב האוהב לבנו חביבו, ופותח לו כל גני אוצרותיו, ואינו מונע ממנו כלום, הכי נמי להריק אלינו כל האזרות הקדושות, באופן שגם אנחנו נהיה כלי מוכן לקבל קדושה העליונה, ולא לפגום חז"ס^ס.

סז. הא למה הדבר דומה, ליום השוק שהרוכלים מוכרים חפצים יקרי ערך במחירים מוזלים ביותר, והנמצא שם יכול לקנות 'מציאות' בפרוטות ולמוכרם בביתו בסכום רב ועצום, והטיפש יסתובב כל היום כולו בשוק ולא יקנה מאומה, ובלילה יחזור לביתו וימרוט את שערות ראשו בצער על שלא ניצל את ההזדמנות הנפלאה.

סח. וכן זירז הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע לסיים את ספר תהלים בשמיני עצרת, כי שערי שמים פתוחים ביום הזה, ואף אמר שבית המדרש שאין מסיימים בו תהלים לא יקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי זמנים אלו מסוגלים מאד לתפילות שתתקבלנה.

סט. בליקוטי מהרי"ח כתב בשם הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע לרמז על זה היום בלשון הכתוב (תהלים קד כט-ל) 'תוסף רוחם יגעונו ואל עפרם ישובו, תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה', 'יגעונו' - זה ראש השנה שכל הבריאה

באר הפרשה - שמנ"ע ושמה"ת

עצרת תהיה' - שאפשר לעצור ולעכב את הפתקין. ולכן כתיב 'תהיה לכם' - אותיות 'מלך', כי עד שמיני עצרת אפשר עדיין לתקן ולקבל על עצמו עול מלכות שמים ולשוב בתשובה לפני הבורא יתב"ש"א.

תעלה תפילתי - זמן תיקון וקבלת התפילות של כל השנה דרש הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (מהר"י, סוכות) בדברי חז"ל (סוכה מה). 'שמיני [עצרת] רגל בפני עצמו, לענין פז"ר קש"ב' (סימן לששה דברים ששמנ"ע שונה מהג הסוכות, וסימנך פז"ר קש"ב, עי"ש ברש"י ותוס'), היינו שביום זה מתקבצות כל התפילות שמאזיזה סיבה לא עלו לרצון לפני כסא הכבוד, והיו מפוזרים בעולמות העליונים ועתה עולים לפני כסא הכבוד לרצון והקב"ה מקשיב להן, והיינו 'פור קשב' שהקב"ה מקשיב לתפילות הנפזרות ע"ב.

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (לסוכות) בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם רבו הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע שהזהיר לחסידים שביום שמיני עצרת יתפללו כולם בציבור, ובוה יתוקנו כל התפילות אשר התפללו ביחידות בכל השנה ע"ג.

שישו ושמחו - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה

איתא ב'יסוד ושורש העבודה' (פ"ז) 'וכל הזהיר בשמחה של תורה ביום הזה, בטוח שלא יפסוק תורה מזרעו'. וכך היה מנהג גדולים וקדושים שהיו מפזרים

והזמן גופא משפיע רב ברכות על בני ישראל, כפי שמביא הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שמח"ת תרע"ג) בשם 'אדמו"ר [רבי חנוך העניך] הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר', שלכן אין מברכין 'ברכת כהנים' בשמחת תורה" כי ביום הזה קוראים בתורה וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים את בני ישראל, 'וגנאי הוא לברכות משה רבינו ע"ה שנצטרך עמהן עוד לברכות של הכהנים'.

והקשה ה'שם משמואל' על דבריו, דא"כ לא יעלו הכהנים לדוכן לעולם, שהרי ברכותיו של משה לעולם קיימות, לפיכך מחדש, שבעת שקורין את הברכות (בכל שנה ושנה) הוא כאילו משה רבינו ע"ה עומד עדיין ומברך את הברכות, ולכן רק אז יש משום גנאי להוסיף בברכות (ומוסיף שם, שהוא בתנאי, שנהיה 'כלים [ראויים] לקבל כמו אז - היו הברכות פועלות תיכף, כי הברכה לא חלה אלא לפי ערך הכנת המקבל, עיי"ש).

והחכם עיניו בראשו להרבות בתפילה מתוך התעוררות תשובה, בכדי שיוכל לפעול לעצמו ולכל בני ישראל 'שנה טובה ומתוקה', וכמו שביאר הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (באר משה שמנ"ע ד"ה ביום השמיני), שלכן נקרא רגל זה בשם 'עצרת' מלשון עצירה ועיכוב, שהגם שהפתקין יוצאין בהושענא רבא, עכ"ז מעכבין אותן עד שמיני עצרת, שיש עוד זמן להאדם בשמיני עצרת לשוב בתשובה ולקבל עליו מלכותו יתברך, עול מלכות שמים שלימה, וזהו (במדבר כ"ה) 'ביום השמיני

מתחלת מחדש, והבריאה הקודמת כלא היתה ובבחי' גויעה. 'ואל עפרם ישובו' - כנגד יום כיפור שבו הבריות נדמים למלאכי השרת ואין בבחי' אדם. 'ותחדש פני אדמה' - כנגד שמיני עצרת שממנו נשפע הברכות לחידוש האדמה והשנה כולה.

ע. אין זה לכל המנהגים, אלא שרבו המקומות שנהגו כן.

עא. הובא בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לרמז בדברי הגמרא (עירובין נד.) החש בראשו - שלא עבד כראוי בראש השנה, יעסוק בתורה- ישלים עצמו ביום שמחת תורה.

עב. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, (שער יששכר, זמן שמחתנו אות יז) שיש לו בקבלה איש מפי איש עד ה'חזוה' מלובלין זי"ע אשר קיבל ממרן הבעש"ט זי"ע מפי אליהו הנביא, שהמכוון בתפלות בשלשה ימים אלו, הושרי שמיני עצרת ושמחת תורה, מובטח לו שיכוון בתפלה בכל ימות השנה.

עג. הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע היה נוהג מזמן לזמן להתפלל ביחידות (וסוד ה' ליראיו), שנה אחת בשמיני עצרת הבחין אביו הרה"ק רמ"מ מקאצק זי"ע, שבנו אינו נמנה בין המתפללים, ושלא לקרוא לו, באמרו שביום הזה חותמים גזר דינו של אדם בענין הפרנסה, וכדי להוציא כאור דינו צריך להתפלל בציבור, ונתן רמז לכך, כי בפסוק (דברים טז טו) 'והיית אך שמח אמרו (סוכה מה). לרבות יום אחרון של חג לשמחה, וס"ת של והיית אך שמח הוא חת"ך כשמו של המלאך הממונה על הפרנסה כידוע, לרמז שאז גמר החתימה בענין הפרנסה.

באר הפרשה - שמנ"ע ושמה"ת

לא

ורוקדים בכל כוחם ומעוזם לכבוד התורה הקדושה ע"י, עור, שהיה האר"י הקדוש עובר מביהמ"ד לביהמ"ד וכה כתוב ב'שער הכוונות' (דרושי חג הסוכות דף קד.) למהרח"ו זי"ע, 'וראיתי למורי ז"ל [האר"י הקדוש] שהיה נוהר מאד בדבר זה, להקיף את הס"ת, או לפניו או לאחוריו, ולרקד ולשורר לפניו בכל יבלתו ע"י, בליל מוצאי יום טוב אחר תפלת ערבית. ומפי השמועה מקובל

עוד, שהיה האר"י הקדוש עובר מביהמ"ד לביהמ"ד כדי לרקוד עם התורה במשך שעות ארוכות ע"י.

והנה בנוסח התפילה שתיקן החיד"א איתא, שבכוח הקפות אלו יפלו כל המחיצות של ברזל המפסיקות בינינו לבין אבינו שבשמים ע"י.

עד. כתב בשלמי חגיגה (דף רצ"ב ע"ב, יו"ל בשנת תק"נ) בשמחת תורה, אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה בשמחתה של תורה, לתקן את פגמי נשמתו אשר פגם בכבוד תורת ה' תמימה, ומצא כדי גאולתו, ונוסף על שזה מה שאמרו הראשונים כי כל הזהיר בשמחה של תורה כהיום הזה בטוח שלא יפסק תורה מזרעו, ושראו לרב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה כהיום הזה, והעידו עליו שעד שלושה דורות היו מיוצאי ירכו שלשלת חכמים וידועים ומרביצים תורה זה אחר זה חבל נמרץ, וידעו הכל זה זכה על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ראו מעולם בשום גדול בתורה עושה כן, וברוב גדולתו היה מניח ומכרכר בכל עוז ומעורר לבות בני אדם לאמר שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישראל.

סוד גדול גילה לנו הרה"ק ה'שמח ישראל' זי"ע (הובא בתפארת רבותינו דף ק"ז), דהנה כתיב (שמואל ב' ו טז-כג) כי מיכל לא היה לה ילד כי 'ותבו לה בלבה' - שהביטה בבזיון על דוד שהיה מפזז ומכרכר לפני ארון ה', אמור מעתה, במידה טובה מרובה - להיפך, המפזז ומכרכר בכל עוז מבלי להביט על עצמו ועל כבודו, יזכה לילד... עובדא ידענא באחד מבני חבורתנו שהמתין כמה וכמה שנים מיום נישואיו ועדיין לא זכה לחבוק בן, מה עשה, בהגיע יום שמחת תורה בעת הריקודים לכבוד התורה, היה מפזז ומכרכר באופן נפלא, וממש ביזה עצמו לשם כך, ואכן, כעבור תשעה ירחים נולדה לו בתו הבכורה, וכמעשהו בראשונה כן מעשהו שנתיים לאחר מכן, וגם אז זכה לבן כתשעה ירחים לאחמ"כ. אחד מידידיו ששמע ממנו על ה'סגולה', והוא גם נתנסה ב'חסרון בנים', הלך להתפלל ביום שמח"ת (תשע"ז) באיזה 'מושב זקנים' - מקום שאין מכירין אותו, והתבזה בעבור כבוד התורה, ובחודש תמוז הכניס את בנו בכורו בבריתו של אברהם אבינו.

עה. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה רוקד עד כלות כוחותיו ממש בשמחת התורה, וכאשר שאלו אותו פעם מהיכן שואב כוחות עצומים כאלו לרקוד בעוז ותעצומות (וכל זאת אחרי עבודתו בקודש בימים הנוראים, ובפרט שכיום אתמול בהושענא רבא האריך בתפילה ותחנונים במשך שעות ארוכות), השיב בדרך צחות 'הרי שמיני רגל בפני עצמו...' (סוכה מח.) והיינו שהקב"ה נותן לאדם רגלים חדשות שיוכל לרקוד בהן ביום הזה...

עו. ב'מעשה רב' (אות רלג) מביא ממנהגיו של הגר"א ביום הזה, 'ושמחים שמחה גדולה, ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הס"ת שבע פעמים וכו', והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד, ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף, ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הס"ת'.

עז. הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי שלום דוב מליובאוויטש זי"ע, שבמשך ארבעים ושמונה שעות של שמיני עצרת ושמחת תורה [-בחוץ לארץ משום ספיקא דיומא חוגגים יום טוב שני של גליות] 'דארף מען זעהן מייקר זיין, יעדער רגע קען מען שעפן אוצרות מיט עמערס און קאדקעס בגשמיות וברוחניות, און דאס איז דארך די ריקודים' (שצריך מאד לייקר ולהחשיב את השעות הללו, לנצלם במלואם כהוגן, כי בכל רגע אפשר לדלות ולמלאות דליים וחביות של השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ואפשר להשיגם על ידי הריקודים בעת ההקפות, הובא בספר המאמרים שנת תשי"א עמוד 79).

באחד השנים נכנס חסיד אחד בימי חג הסוכות אל הרה"ק מהרש"ב מליובאוויטש זי"ע כשהוא חרד ודואג, וסיפר לרבי שחלם חלום קשה, איך שאביו שכבר נסתלק לעולמו נתגלה אליו בחלום וגילה את אזנו שאחד מבניו עתיד להסתלק במשך השנה הבאה... הרבי הקשיב לדבריו ונאנח, ונשאר שותק, יצא החסיד מחדר הרבי שבור וכואב. החסיד נשאר לשהות בצל רבו בשמח"ת, אחר שמח"ת נכנס לרבי לקבל ברכת פרידה, אז קדמו הרבי בצהלת פנים, וניחמו שהכל יהיה בסדר, כולם יחיו חיים טובים, ואין מקום לדאגה כלל. באותו מעמד חקר אותו הרבי מה היו מעשיו בשמח"ת, עד שגילה החסיד, כי בריקודי הקודש שבשמח"ת עמד מן הצד, כ'צופה' בנעשה, כי החלום ותגובת הרבי (שנאנח, ולא ביטל את דבריו) עמדו לנגד עיניו, ולא נתנו לו מנוח, וק"ו שלא היה ביכלתו לרקוד, עד שלפתע

תחילתה וסופה חסד - הזהירות בכבוד חברו

בה אמר הרה"ק מרוו"ן זי"ע (עירן קדישין שמיני עצרת) וז"ל, העיקר הוא ביום זה 'אהבת רעים' באמת, ולרדוף אחר השלום, והסימן לזה, שברוב העולם שניחים ביום הקדוש הזה מחלוקת וקטמות ומריבות. ולכן אמרו חז"ל (שבת לא.) על אותו הגר שביקש מהלל הזקן גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור, היינו כי הוא ביקש לדעת ולהבין סוד שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו, וזהו 'כשאני עומד על רגל אחת', השיב לו הלל, 'דעלך סני לחברך לא תעביד', כי ביותר צריך להקפיד בזה בעת ההקפות, להיזהר עד מאד בכבוד הזולת ולכבד כל אחד ואחד יותר מכפי כבודו, וק"ו שלא לפגוע חלילה באחרים, דבכהאי גוונא יצא שכרו בהפסדו, ותפס את המפל ועזב את העיקר רח"ל.^פ פעם נשאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מהו 'סוד ההקפות', והשיב, כשהנך מכוסה עם השלית וכולך דביקות

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר בשם אביו הרה"ק מהר"ש זי"ע, 'מה הם הריקודים איני יכול להגיד לכם, אולם זאת אוכל לומר, שכל התפילות שאין להן עליה בכל השנה כולה עולים ביום הזה על ידי הריקודים' (מדבר קדש) ע"פ.

כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לפסח דף צד.) אמר שמחת ריקודין ביו"ט הוא מדריגה גבוהה ממדריגות הגבוהות שיש בתפילה. התפילה מדברים בפה, וכשעוזר לו הקב"ה נאמר (תהלים קמה כא) 'תהלל ד' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו' - שנכנס בהבשר. וכשהוא במדריגה יותר נאמר (שם לה י) 'כל עצמותי תאמרנה' וכו'. וכן בריקודין הוא מגביה כל גופו בשמחת יו"ט.

בדרך רמז כתב ה'עטרת ישועה' (ד"ה במאמרם) לרמז בלשון המשנה (נגעים יב א) 'בית עגול אינו מטמא בנגעים' שעל ידי העיגולים והריקודים שעושים בשמחת תורה מסלקים ומבטלים כל הנגעים והפגעים רעים, וכל מרעין בישין ע"פ.

גער בעצמו - מה אתך, שמח"ת היום... ונכנס לרקוד עם החסידים בעוז ותעצומות, א"ל הרבי, אכן, רק ע"י שמחה זו וריקודי הקודש זכית לשבר הכל ולקרוע גזר הדין הקשה ה"י.

עח. שנה אחת בשמחת תורה אמר הריי"ץ, שבעת ההקפות אפשר לבקש ולפעול דברים נשגבים ביותר, כי מחזיקים את הס"ת בחיבה ומראים שאנחנו בבחינת 'חבוקה ודבוקה בך' [ולא כמו בשאר ימי החג שמחזיקים את הס"ת אצל הבימה ומסבבים אותה], והסביר את הדבר במשל, כי כך דרכו של העולם שאין החנווני מקיף בסחורתו כי אם למי שיודע ומכיר בו שהוא משלם את חובותיו, ואילו לאלו שאין משלמים כהוגן ימכור רק במזומן בלבד כדי שלא להניח מעותיו על קרן הצבי, ולכן קוראים הריקודים בשם 'הקפות', כי בעת הזאת יכול כל אחד לקבל השפעות טובות ב'הקפה' ולמלאות אסמיו בסחורה רבה [נראה הכוונה, כי אחר עבודת האדם בימים הנוראים, אין לך אדם מישראל שלא התעורר בהם לתשובה, ועל כן נאמנים הם להקיף להם סחורה בהקפה], אולם אח"כ עליו לשלם את חובותיו מדי יום ביומו, על ידי הודאה וברכה תפלה ובקשה לפני מלך הכבוד.

עט. איתא ב'אמרי פנחס' (שער ד אות ד), שנה אחת לפני הקפות בשמחת תורה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע להחסיד רבי רפאל ז"ל, 'תדע רפאל, שעד עתה עשינו הקפות והיה בידינו מאני קרבא [-כלי זיין] גדולים וחזקים שהם הד' מינים, וא"כ עתה שאנו הולכים לעשות הקפות בידיים ריקניות, כי תפיסת הס"ת בעת ההקפה אין בה משום קיום מצות עשה כמו בנטילת לולב, נו זאג מיר רפאל, וואס פאר א פנים האט א מענטש אז ער מאכט הקפות מיט ליידגע הענד [-איך מצינו ידיו ורגליו בבית המדרש כאשר אנו ניגשים אל ההקפות בידיים ריקניות], נאר די עצה צו דעם איז [רק העצה היעוצה היא], שעתה יהיה האדם בעצמו קדוש כקדושת הד' מינים, ויהיה לבו בחינת אתרוג, ושדרתו בחינת לולב, ועיניו בחינת הדסים, ושפתותיו בחינת ערבה, ואז יש ביכולת לקחת הס"ת ולהקיף עמו בשמחה וריקודין...', ויהי כשמוע החסיד את דברי התוכחה של רבו ירדו פלגי דמענות מעיניו, בידעו שעדיין לא השיג קדושה זו, ואנה הוא בא, 'ואמר לו אדומו"ר צוק"ל בזה הלשון, בדרך שחוק מעט, וויין נישט רפאל וויין נישט, דרך וועל איך מיט נעמען אויף מיינע פלייצעס' [כדי להרגיעו אמר לו 'אל תבכה, אותך אשא על כתפי...'].

פ. פעם איקלע אורח אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, הגרח"ע קיבלו במאור פנים וכיבדו לעלות לסוכה לאכול ולשתות כדי להשביע את נפשו, כשהוא עצמו מתנצל בפניו, שהוא הצטנן מאד מן הקור, וכבר אמרו (סוכה כה): 'מצטער פטור מן הסוכה', ואכן עלה האורח והתחיל לסעוד סעודתו בסוכה, לא עבר זמן רב והנה לפתע הגיע

עלי פרידתכם^{פד}, ולכאורה קשה, מה יועיל לשהות עוד יום אחד כדי להקל על הפרידה שבה קשה, הרי אדרבה, איפכא מסתברא, שכאשר רעים אהובים יתעכבו ביחידות עוד יום הרי הם מתקשרים יותר ויותר בעבותות אהבה, ובתום היום ההוא יקשה עליהם מפי להיפרד איש מעל אחיו.

ובביאור הדבר אומרים משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע בדרך משל, לבן מלך שנשא אשה במדינה רחוקה מאד, ולבו היה מלא געגועים עזים לאביו המלך, אך מחמת המרחק הרב לא היה יכול לנסוע אליו, פעם אחת הגיע אביו לבקר ושמח עמו הבן עד מאד, ובמשך הימים ששהה עמו היה מלא שמחה וחרוה, אולם בשעת פרידה נכנס ה'ילד שעשועים'

עם הספר תורה, אזי היוזר ביותר שלא לדרוך על כף רגלו של חברך, כי כשאינך רואה לא תדע לעולם את מי לפייס, וזה סוד ההקפות^{פז}.

ודברי שניהם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים'^{פח}, שבתחילתה עשה קוב"ה כתנות עור לאדם הראשון וחווה, ובסופה נאמר שהקב"ה קבר את משה רבינו בגיא, ולכן דרך ארץ קדמה לתורה הקדושה^{פח}, דהא בלא הא לא סגיא.

עכבו עמי - בקבלה טובה ישאר קשור לכל השנה ביום זה מבקש הקב"ה מבני ישראל (עי' סוכה נה:) 'בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה

הגר"ע לבוש במעיל אל תוך הסוכה, ועל פליאת האורח השיב 'אכן מצטער פטור מן הסוכה, אולם במצות הכנסת אורחים מחויב גם המצטער...'

עובדא זו הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, והיה מפרש בדרך צחות על פי זה מה שמצינו בצדיקי הדורות שלא יצאו מהסוכה אף שירדו גשמים, משום שהיו אצלם באותה שעה אורחים - האושפיזין קדישין, וירידת גשמים פוטר מן הסוכה ולא מהכנסת אורחים... וללמדנו שבענייני מידות אין פטור מצטער.

פא. מסופר על הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע שבאחת השנים לאחר שגמרו את ההקפות בשמחת תורה בבית מדרשו, הורה לחזור ולערוך שוב את ז' ההקפות, והעם לא ידע מה יום מיומיים ועל מה עשה כן, אך בנו העיד לאחר מכן, שהפציר באביו עד שגילה לו 'רז' זה היות ונכח שם תלמיד חכם חשוב אחד, אשר לא כבדוהו בהקפה כראוי לו והמהרי"ל הכיר שיש כאן עלבונה של תורה, על כן הורה לחזור ולרקוד עם ספרי התורה, כדי שיוכל לכבד את הלה כיאות בלא עשיית 'עסק' - לפייס את התלמיד חכם, כי פעמים ופיוס זה מרבה את הפגיעה לכן התחכם לערוך הקפות מחדש ואז כבר כיבדו כראוי לו, והכל בא על מקומו בשלום.

פב. מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע בשנים שעדיין היה דר בזוועהיל, באמצע יום שמיני עצרת - שמחת תורה, פשטה השמועה שצבאם של הרוסיים הגיעו אל תוככי זוועהיל, ובין אנשי הצבא היו הרבה יהודים, והללו לא אכלו ולא שתו כדבעי. תיכף פנה רבי שלומ'קה אל הגה"ח ר' יוסל קאז'ליק זצ"ל ואמר לו, מהר קח את השק ועבור עמו בכל בתי העיר לאסוף דברי מאכל עבור החיילים היהודים, אמר לו ר' יוסל מיד אחר ה'הקפות' אעשה כדברי הרבי, אך רבי שלומ'קה לא הסכים לו ואמר - התורה הקדושה תגיל ותשמח גם מבלעדי השתתפותך בהקפות, ואילו אנשי הצבא היהודים רעבים כבר עתה במה ישיבו נפשם. ואכן, ר' יוסל לא התמהמה ועשה על אתר כציווי הרבי, משחזר ר' יוסל לבית המדרש ובידו שק מלא עד גדותיו בדברי מאכל שתרמו בני העיר לצרכם של אותם יהודים, אורו פני רבי שלומ'קה, מיהר ולקח את השק, הניחו על כתפיו והחל לרקוד עם השק הקפות סביב הבימה. כי כל כך היה חשוב ונכבד אצלו כבודם של בני ישראל, והדאגה לצרכיהם.

פג. בדרך צחות אומרים העולם, שעל כן נקטה תורה דוגמאות אלו דוקא של גמילות חסדים, - להורות בזה שפעמים מצטדק האדם לומר, וכי לפלוני עלי להיטיב, הרי הוא בעצמו אשם בכל מצבו וגרם זאת לעצמו בידיים וכדומה בשאר טענות, על זה אמרינן ליה, הרי גם אדם ואשתו היו אשמים בעצמם, שהרי בחטאם גרמו לעצמם שיצטרכו ל'כסות' ללבוש, ואף על פי כן 'ויעש ה' אלוקים כתנות עור וילבישם', (כמו כן לענין קבורת משה בגיא, שלא נכנס לארץ מפני מעשה ד'מי מריבה', ומ"מ התעסק הקב"ה בעצמו בקבורתו) אף אתה תנהג כן, ותתדמה בזה ליוצרך ובוראך.

פד. ואמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, הפירוש כי זה ה'יו"ט הוא 'למשתוקקים ויש להם רצון לאחוז בהיו"ט', וזהו אומרו 'עצרת תהיה לכם' - כפי מה שקשה הפרידה אצל האדם, כן למעלה גם כן קשה עלי פרידתכם (ליקוטי

באר הפרשה - שמנ"ע ושמה"ת

לה

(אפילו פעולה קטנה) יחשב לי בזאת [התנועה קלה] כאלו הרחקתי נדוד, ר"ל למעלה שם עושה רושם גדול כנודע.

הושע נא למענך אלוקינו הושע נא, הושע נא למענך בוראנו הושע נא, ונזכה לפיתקא טבא^פ לשנה טובה ומתוקה, ומזה החודש - ירח האיתנים דתקיפא במצוות יושפע עלינו שפע רב לאורך ימים ושנות חיים בבריות גופא ונהורא מעליא בכל מיני ישועות וברכות.

בזאת כאלו הרחקתי נדוד, וקשה, וכי בעבור 'יציאה' מבית קטנה כזאת יש בידו לבקש שייחשב כאילו הרחיק 'גלות' ארוכה ורחוקה, אלא מבאר וז"ל. ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, (בראשית כד א) אפילו כל דהו משמע (כמו שדרשו יומא עד. - 'כל חלב' לרבות חצי שיעור פירש"י אפילו כל שהוא משמע). ו'מדה טובה מרובה' שאפילו כל שהוא ממש תנועה קלה לכבודו ית' עושה רושם גדול למעלה כמבואר בחובות הלבבות^פ... וזה סוד 'ובזכות צאתי מביתי החוצה'

פח. וז"ל ה'חובות הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ה), וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגיל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לא-ל יתברך, ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במלה או בראיה, כי המעט ממך רב אצלו, וכן בענין העבירות. והקרוב שבדמיונם בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה. תעתק בגלגל מילין הרבה, וכן העתקת הצל באצטרולב. ואל ירבו בעיניך מעשיך, ואם יהיו לשמו, כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק החשבון'.

פט. הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע היה מברך - יהא רעוא שיפסוק הקב"ה לנו ולכל ישראל לעכטיגע קוויטלאך, מיט גרויסע אותיות, (פתקאות מלאות כל טובות, באותיות גדולות) שאף נשים ועמי הארצים יוכלו לקרוא את הפסק... כלומר, שיהיה בהם חסד נראה ונגלה.

ובזה פירשו מה שמבקשים כליל שב"ק 'מודה אני לפניך... על כל חסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי', ואם תאמר שכל מה שהקב"ה עושה אינו אלא חסד ורחמים, על כן מסיימים ואומרים ועם כל בני ביתי היינו שגם הם יראו את הרחמים והחסדים.

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

חג הסוכות תשפ"ד שנה י | גליון מס' 502

אמן במעגל השנה

חג הסוכות

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

בל תהי מצות אמן קלה בעיניך

הישיבה בצל הספה מכנה בזהר הקדוש (אמר קג א) "בצל דמהימנותא" [בצל האמונה], ולא בכדי, שהרי ביציאתו ממשכנו הקבוע לדירת עראי מראה האדם כי אין הוא נשען על רכישו ונכסיו, אלא שם מבטחו אף ורק על השגחת הבורא.

עבדה זו מסבירה היטב את הקשר העמק בין מצות ספה לבין יסוד האמונה - היא מצות ענית אמן, וכפי שבא הדבר לידי בטוי בכך ש'ספה' היא בגימטריה 'אמן'.

במילים הבאות פותח בעל ה'ערוך לנר' את ספרו 'בפני יעקב' (על הלכות ספה ולולב): "ישמחו הישרים ויגילו האשורים, אף דלי נחלת ישראל, בחג הקדוש הזה הנקרא 'יום שמחתנו' ושמחתו מכפלת. ויהיו מאד לקיים מצות ספה שמספר [הגימטריה של] שמה צ"א, כמספר שני שמות הקדושים [הוי"ה ואדנות] שכוללם [בגימטריה] אמן. וקדשתה מכפלת והמקימה פהלכתה יכפלו שכרו מן השמים".

כיון שהעבדה ש'ספה' היא בגימטריה 'אמן' מובאת בספרים רבים, ראוי שונסה להעמיק מעט בקשר שבין מצות ענית אמן למצות הישיבה בספה, ואף ללמד מכך על היחס המיוחד שעלינו לתת למצות ענית אמן.

בראש ובראשונה, כפי שהישיבה בספה "בצל דמהימנותא" מחזקת את האמונה בלבנו, כך ענית אמן נועדה להגביר ולחזק את האמונה בלבנו, וכפי שהאריזו רבנו בחיי בפרושו לתורה (שמות יד לא). זאת ועוד: הספה מרפגת מדפנות שעליהן מנח סכך, ובעוד ה'סכך' שהוא בגימטריה מאה, רומז למאה ברכות שאנו מחיבים לברך מדי יום, ה'ספה' שהיא בגימטריה אמן, רומזת לאמן. בא הדבר ללמדנו, שפפי שהסכך נשען על הספה, כך הברכה נשענת ומתבססת על האמן, והיא זו שמחזיקה ומעמידה אותה.

עם סיום חג הסוכות, ביום שמחת תורה, אנו קוראים לחתן בראשית להתחיל את התורה מחדש ב'רשית' שבה אנו אומרים: "אמן יענו אחריו הכל מהרה". נראה שיש בכך אף כעין קריאה לצבור: אחר שבמשך החג הדרתם במצות הספה וכך הדרתם בלבכם את האמונה בה, הקפידו להמשיך ולבסס את האמונה בלבכם על ידי מצות ענית אמן.

ועל משקל לשון הפסוק הקורא: "בל תהי מצות ספה בעיניך קלה - כי כנגד כל מצוות דת חקותיה שקולה", אסיים מאמר זה בקריאה לקורא היקר: "בל תהי מצות ענית אמן בעיניך קלה!" אחר שלמדתי ליקר ולהחשיב את מצות ספה המכונה בגמרא (ע"ג א) "מצוה קלה", למד ליקר ולהחשיב ולקיים בשמחה ובהדר את מצות ענית אמן שסודותיה עמקים עד אין חקר, והיא יסוד האמונה ולב לבה של התפלה.

אם נשתדל להיות "צדיק שמר אמינים", בנדאי יענה ה' לבקשתנו כנסח הבקשה שאנו אומרים בהושענא רבה: "תענה אמונים שופכים לך לב פמים", ויזכנו בחיים טובים ומאשרים. אמן ואמן.

בקריאת "אמן יענו אחריו הכל מהרה",

ובברכת חג שמחה,

298 219 מחולקת

מצות ספה קלה כאמן

המאמר שלפניכם, המבאר את הקשר שבין מצות ספה למצות ענית אמן, נכתב על פי דברי רבי צבי הירש הורוויץ, ממלא מקום אביו רבי פנחס הורוויץ בעל ה'הפלאה' ברבנות פרנקפורט דמיין, בספרו 'לחמי תודה' (אופנה תקע"ו, דף ר"ע ב):

כך נבין מפני מה מכנה הספה 'מצוה קלה', שכן כמו ה'אמן' אף ה'ספה' עולה בגימטריה צ"א כשמות הוי"ה ואדנות, ולפיכך בשונה מיתר המצוות שהמקטרגים מפריעים לקיימן, כיון ששמה של מצות ספה מבטל את המקטרגים, לפיכך הזוכה לכון פונה זו בעת שהוא מקיימה, הרי היא נעשית לו קלה לקיים. והרי הדבר נרמז אף בדברי הגמרא (שם): "מצוה קלה יש לי וספה שמה", שמה של מצות ספה הוא הגורם להיותה "מצוה קלה".

כך נבין את אשר אמרו חכמים (שם) שלעתיד לבוא, כשיאמרו אמות העולם שאף הם מבקשים לקבל עליהם את על מצות התורה, יתן להם הקדוש ברוך הוא את מצות ספה תחלה, ולמרות היותה 'מצוה קלה' הם יבעטו בה; לפי שכאמור, הגורם להיותה 'מצוה קלה' הוא מכח שמות הקדש שנרמזו בה, ואולם ענין זה שיש רק בישראל ולא באמות העולם שאינם יודעים פונת השמות, כפתיב (שמות א): "ושמי ה' לא נודעתי להם".

האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב היה מוסיף ואומר כי לכך אף נרמז הפסוק (תהלים לד ט): "טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו"; המלים "יחסה בו" הן בגימטריה צ"א. ללמדנו כי בעת שיושבם בספה וחוסים בצלה ה', יש ליחד את השמות הקדושים ששם 'ספה' נרמז להן (פרי הפרס"ם ע"א).

ומספר על גדולי עולם כרבי נפתלי מרופשיץ ובעל 'דברי חיים' מצאנו שהקפידו להדליק בספקם צ"א גרות. וכן על בעל 'דברי יואל' מסאטמר שצוה לתלות בסכתו צ"א גרות חשמל כרמז ליחוד הרמז בשם החג (מלון יקיריו' תהלים לד ט; מחזור 'דברי יואל' מנהגי קדש אות ג).

במסכת עבודה זרה (ג א) מכנים חכמים את מצות ספה כ"מצוה קלה" לפי שאין בה חסרון פיס. ויש להבין: הלא למרות שנתן לקימה ללא הוצאה כספית, עצם הקמתה כרוך בטרחת רבה, ומדוע אם כן כונה "מצוה קלה"?

במסכת גזיר (סו ב) אמרו חכמים ש"גדול העונה אמן יותר מן המברך", והמשילו את אמירת הברכה לחילים פשוטים היוצאים להתגרות באויב בתחלת המלחמה, ואת ענית אמן לחילים הגבורים הבאים אחריהם ומנצחים בקרב. ובאר המהרש"א (ח"א שם) שאין זה משל בעלמא, אלא המחשה מדויקת למתרחש באמירת ברכה ובענית אמן. שהרי אמרו חכמים (פסחים ק"ח א): "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף", מזונותיו של האדם באים לו בקשי רב מחמת המקטרגים העומדים כנגדו, ועל ידי אמירת הברכות כראוי הוא בורא מלאכי רחמים הגולחמים בעבורו כנגד המקטרגים, ואולם בענית האמן נבראים מלאכים גבורים "לנצח המלחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משחית".

הספה לכך שנוצחון המקטרגים נעשה דוקא באמצעות האמן, היא לפי שהגימטריה של אמן היא צ"א, בגימטריה של שמות הוי"ה ואדנות יחד (ראה בעל הטורים, דברים כז ו). שם הוי"ה הנרמז באמן מרמז על מדת הרחמים שהיא הממתקת את מדת הדין שמעוררים המקטרגים, ולכך גדול כחה של האמן להשפיע ברכה לאדם, יותר מכח הברכה שבה מזכר שם אדנות בלבד.

דבר זה נרמז בפסוק (תהלים קמה טו): "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון"; ראשי התבות "פותח את ידך" הם בגימטריה 'אמן', ללמדנו שמכח ענית אמן מתמתקים הדינים ומשפעת פרנסה לבאי עולם.

ברכה שהשלמה בתפלה

בהלתו, נופפתי מולו באגרופי ואמרתי לו בקול רועם ובטון מאים: 'דע לך והזהר גם את חבריך, שאם אי מי מכם יעז לגעת ברב או בסכתו, הוא ירגיש היטב את נחת זרועי!'

ליותר מזה לא הייתי צריך. למרות נועזותם של אותם פרחחים, הם ידעו היטב שעם 'שמשון הגבור', כפי שכניתי בעירתי, לא כדאי להתעסק. וכך, במשך כל חג הסוכות לא עזבתי את הרב, והפרחחים מצדם לא העזו להתקרב למקום.

לאחר החג, כאשר עמד הרב לצאת לביתו, הוא קרא לי, הודה לי וברך אותי בחם שאזכרה לאריכות ימים מפלגת בבריאיות טובה, ושאר אחד מיוצאי חלצי לא יפטר מהעולם בימי חי".

וכאן הגיע רבי בערל לנקדה שמחמתה הטריוח את הרב מצעהלים לבוא לבקרו:

"ברוך ה' אני בריא ומאריך ימים", אמר הזקן, "אף שאני נראה צעיר יחסית לגילי, אני כבר בן יותר ממאה וחמש, ואולם לבי פואב על בני בכורי אשר אף הוא מתגורר כאן בבית האבות. הוא 'בסך הכל' בן שמונים וחמש, אך בנגוד אלי הוא סובל ממחלות קשות ומתנסר בסיורים קשים ומרים. ברור לי שהוא מחזיק בחיים רק מכח ברכתו של הרב מקולומיא שאצא לא ימותו בחיי, לפיכך מבקש אני מכבודו שיתפלל לה' ויאמר לו כי הנני מותר על ברפת הרבי מקולומיא ומבקש למות כדי שבני יוכל להפטר מהעולם בשלוה..."

הרב מצעהלים, שהזדעזע למשמע הבקשה, הרהר לרגע ואחר השיב בחכמתו:

"רבי בערל, במקום שאתפלל שתמות, אתפלל על בנך שיבריא, וכך תוכלו שניכם להאריך ימים כברכתו של הרב".

לא נרגעה רוחו של האיש עד שראה בעיניו כיצד הרב מתפלל בדמעות על בנו שיבריא, או אז נפרד ממנו לחיים לשלום.

חמש-עשרה שנה לאחר מכן שוב נשמע קולו הנרגש של ר' הערשל, מנהל בית האבות, מבעד לשפופרת הטלפון בבית הרב מצעהלים. בקול נרגש ובמלים קצרות הוא ספר לרב את סופו של הספור המפלא:

"לפני שעה קלה נפטר בבית האבות ר' בערל ויס, בן מאה ועשרים שנה, אך בריא וצלול כנער. כמחצית השעה לאחר מכן נפטר גם בנו, גם הוא זכה לבריאיות ולאריכות ימים - כבן מאה היה בפטירתו". בחייהם ובמותם לא נפרדו, ויהי הדבר לפלא.

מפי הסופר הרב יאיר וינשטוק שליט"א אשר שמעו איש מפי איש מפי הרב מצעהלים זצ"ל

בין אותי, עלי להקדים ולספר לו ספור שהתרחש עמי בעירת מולדתי שבהונגריה, לפני יותר משמונים שנה, בערב חג הסוכות, כאשר הגה"צ רבי הלל מקולומיא זצ"ל הגיע לעירתנו ובקש לעשות עמנו את ימי החג.

אנו, היהודים הנאמנים, כמובן שמחנו מאד למשמע הבשורה. רבי הלל היה מפארי רבני הונגריה, ובואו היה לכבוד גדול עבורנו. אלא שהיו בעירתנו מי שלא ראו את הבקור בעין יפה, ולא בכדי, שכן רבי הלל היה ידוע כחקיף בדעותיו וכממשיך דרכו של רבו החת"ם סופר במשמרת מסרת היהדות הטהורה. מלחמותיו בפרפורים ובנאולוגים הביאו עליו שונאים רבים מקרבם. גם בעירתנו היו כאלו. ובכן, כאשר הגיעה השמועה שהרב מקולומיא הגיע לעשות את החג במחצנתנו, החליטו הללו למנע את הדבר בכל מחיר.

אחד מהם, בריון מגדל ועז פנים, הגדיל לעשות. הוא נגש לאכסניתו של הרב והטיח בפניו בחצפה: 'דע הרב כי הוא אורח בלתי רצוי בעירתנו. אנו יודעים כי מסרת בואו היא להסית את הרוחות נגדנו ולא נתן לזה לקרות. אי לכך אנו מזהירים, כי אם לא יעזב עוד היום את העירה, אנחנו מתחייבים עוד הלילה לשבר לרב את סכתו עד שלא תשאר מפנה קורה אחת שלמה!'

הרב, שאמנם היה גבור ברוחו, נבהל לשמע הדברים. הוא הסיח את דאגתו בפני מארחיו, והם, שהפירו היטב את מעלליהם של אותה חבורה מרשעת, נבהלו עוד יותר.

לא כך אני, שבאותם ימים הייתי בחור כבן עשרים; הקדוש ברוך הוא חנן אותי בגוף גבוה וחסן ובכח פיזי רב. נטלתי יזמה, נגשתי לרב מקולומיא ואמרתי לו: 'אל לו לרב לדאג, ישאר נא בעירתנו ואני מבטיחו נאמנה כי במשך כל חג הסוכות לא אעזבנו. בגופי אגן עליו ועל סכתו, ובעזרת ה' לא יאנה לו כל רע'.

למשמע דברי שנאמרו בבטחון, נרגעה רוחו של הרב, ואחר שסקר אותי במבט ארוך הביע את הסכמתו להשאר במקום.

מאותו רגע ואילך לא עזבתי את הרב לרגע. בליל החג, בעוד הרב נם את שנתו בסכתו, אנכי נצבתי בחוץ על משמרת.

כמה שעות שקטות חלפו, עד שלפתע נשמע קול רחש, ומיד לאחר מכן הבחנתי בראש הבריונים מתקרב אל הספה ופטיש כבד ביזו. הלה הניף את הפטיש לעבר הספה ומיד קפא על מקומו כאשר זעקתי לעברו: 'עצרו!!!'

הוא הביט בבהלה בדמות החסנה שיצאה לעברו מתוך החשוך, ואני, שנצלתי את

הגה"צ רבי לוי יצחק גרינולד זצוק"ל, הנודע בתארו 'גאב"ד צעהלים', היה מגדולי הפוסקים ומעמדי הפשרות בארצות הברית בדור שלאחר השואה. מטבע הדברים, זמנו היה גדוש בעשייה למען הכלל, ואולם כאשר צלצל הטלפון בביתו ומעבר הקו הפציר בו ר' הערשל, מנהל בית האבות היהודי 'בישישים חכמה' אשר

הוא הביט בבהלה בדמות החסנה שיצאה לעברו מתוך החשוך, ואני, שנצלתי את בהלתו, נופפתי מולו באגרופי ואמרתי לו בקול רועם ובטון מאים: 'דע לך והזהר גם את חבריך, שאם אי מי מכם יעז לגעת ברב או בסכתו, הוא ירגיש היטב את נחת זרועי!'

רבי לוי יצחק גרינולד מצעהלים זצ"ל

בבוסטון, להטריח עצמו לבקר יהודי ישיש בשם ר' בערל, אשר כבר כמה ימים מתחנן לפניו שיזמין את הרב לשוחח עמו על ענין דחוף, לא יכול היה הרב לסרב.

"רצייתי לבקש מהרב בקשה מוזרה ורחיגה", הקדים האיש ברגע שהתישב האורח הדגול בחדרו, "ואולם כדי שהרב

"אזמין לסעודתי אושפיזין עלאין, אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד"

בספר 'פרי עץ חיים' (חג הסוכות פרק ד) כותב רבי חיים ויטאל שתבת 'ספה' היא בגמטריה צ"א כגמטריה של 'אמן'. ואכן רבות נכתב על הקשר שבין הספה - המכנה בזהר הקדוש (אמר קג א) "צלא דמהימנותא" למצות עניית אמן.

קשר זה בא לידי בטוי גם בקשר שיש בין שבועת האשפיזין למצוה נשגבה זו. להלן מובא אסף רעיונות מדברי קדשם של מאורי הדורות על אודות סודותיהם של שבועת הרועים השוכנים עמנו בצל האמונה - בספתנו הקדושה, הנוגעים לענייני אמירת הברכות ועניית אמן אחריהן.

יוסף הצדיק

ביום הששי אומר: במטי מנף יוסף אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

יעקב אבינו גלה ליוסף הצדיק את סוד אמן, כפי שמרמז בסופי תבות הכתוב (בראשית לו א): "בן זקנים הוא", לכן היה יעקב בן צ"א שנים כשנולד יוסף. יוסף הצדיק מפקד על שערי גן עדן, שכפי שגלו חכמים (שבת קט"ב) נפתחים בפני מי שעונה אמן (מגלה עמקות וישב).

דוד המלך

ביום השביעי אומר: במטי מנף דוד אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

הכתוב אומר (שמואל ב' כו א): "ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הנגר הקם על" - 'על' כגמטריה מאה. בימי דוד המלך היתה גזרה שמתו מאה אנשים מדי יום. יסד דוד ברוח קדשו שיברכו ישראל מאה ברכות בכל יום, ופסקה המגפה (במ"ד יח כא). ולכך רומז 'סכף' שהוא כגמטריה מאה, שמאה ברכות מסוככות ושומרות על האדם. ולכך הסכף עומד על הספה שהיא כגמטריה אמן, לפי שקיום הברכה הוא בעניית אמן, (אור יצחק) ימים נוראים, פתח דבר עמ' כד)

אף את חובת עניית אמן מזכיר דוד המלך באמרו (תהלים קו מח): "ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן", כלומר בכל עת שגשמעת ברכה לה' אלקי ישראל, חובה על העם לענות אחריה אמן (חכמת שלמה' לגר"ש קלוגר [אור"ח רטו א]).

אברהם אבינו

ביום הראשון אומר: במטי מנף אברהם אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

אברהם אבינו ענה אמן אחר דבר ה' בברית בין הבתרים שירבה זרעו ככוכבי השמים, ועל כך נאמר עליו (בראשית טו ו): "והאמן בה' ויחשבה לו צדקה"; "האמין" לשון הפעיל, כלומר הנחיל לדורות הבאים את מצות עניית אמן, והחטיב לו הקדוש ברוך הוא זאת ל"צדקה" (בית אברהם [לר"א קרניזורט] ל' ל').

יצחק אבינו

ביום השני אומר: במטי מנף יצחק אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

על יצחק אבינו נאמר (בראשית כה כא): "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא", ודרשו חכמים (ב"ר סג ה): "זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת". כיון שברכה ידעה ש"גדול העונה אמן יותר מן המברך" (ברכות גג ב) לא התפללה בעצמה, אלא עמדה בזוית החדר, הקשיבה לתפלתו של יצחק וענתה אחריה 'אמן'. אף בכתוב עצמו מצאנו רמז לכך, שכן ראשי התבות "אשתו כי עקרה" הם כגמטריה צ"א כגמטריה של 'אמן' (דברי ישראל' תולדות).

יעקב אבינו

ביום השלישי אומר: במטי מנף יעקב אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

בעת שישן בהר המוריה התגלה ליעקב סוד עניית אמן. לפיכך כשהקיץ משנתו

אמר (בראשית כח ז): "וזה שער השמים", שחלא אמרו חכמים (שבת קט"ב) "כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן" (מגלה עמקות וישב). אף שמו מוכיח על כך: יעקב כגמטריה שתי פעמים 'אמן', ולעתים נכתב 'יעקוב' בכתיב מלא עם וא"ו, והוא כגמטריה: 'אמן ואמן' (עשרה מאמרות, מאמר חקור דין ב טו). אף כל הנהגתו של יעקב אבינו היתה בסוד עניית אמן (מאור ושמש' וישב), עבדה זו אף נרמזה בפסוק (שם לג ז): "ויעקב נסע סכתה", והלא 'ספה' כגמטריה 'אמן' (ספה נאה' ספה לח ב).

משה רבנו

ביום הרביעי אומר: במטי מנף משה אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

על עניית אמן הזהרנו מפי משה. שכן דרשו חכמים את הפסוק (דברים לב ג) "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו" (ילקוט שמעוני' האזינו רמז תתקמב): "כך אמר משה לישראל: כאשר אקרא בשם ה' לברכו, אתם השומעים הבו גדל לאלקינו" - בעניית אמן.

אהרן הכהן

ביום החמישי אומר: במטי מנף אהרן אשפיזי עלאי דיתבי עמי ועמך כל אשפיזי עלאי יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד:

אהרן ובניו נצטוו לברך את ישראל בכל יום (במדבר י כג), ואנו מצוים לענות אמן אחר ברכתם. רמז נפלא על עניית אמן נמצא באחד מבגדי כהן גדול הלא הוא האפוד - 'אפוד' כגמטריה אמן. בראש האפוד היה 'חשב האפוד' רמז לענות אמן בכונה (דברי שמואל' לגר"ש מיניקלשבורג [תצוה]).

העולם הזה דירת עראי

החיד"א כותב שקיים מצות הספה משלים את תהליך התשובה שהתחלנו בימים הנוראים. שכן היציאה מדירת קבע לדירת עראי מלמדת את האדם להשקיף על העולם במבט זכון ומזכירה לו להתנתק מנכסיו ורכושו ולא להשקיע בקנייני עראי, אלא בקנייני הנצח, שהם התורה והמצוות ('שמחת הרגל' למו"ד א' לחג הסכות).

האדמו"ר רבי דוד מטשאלנא הוסיף ואמר כי מסר זה נרמז בדברי חכמים (ספה ב א): "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי": הוצא מלבך את הטעות שהשתרשה בך שיש להתניחס לעולם הזה כדירת קבע, והתישב בדעתך כי אין הוא אלא דירת עראי ('פנסת דוד' עמ' כו).

כך באר רבי משה פיינשטיין את לשון הפיוט (שחרית יום ב' דסכות): "בל תהי מצות ספה בעיניך קלה כי כנגד כל מצוות דת חקותיה שקולה". שכן היסוד האמור הנלמד ממצוות ספה, הוא שרש ויסוד לקיום כל המצוות. שפכל שמפיר האדם בעראיותו בעולם הזה, כך משקיע הוא יותר בקיום התורה והמצוות ונמנע מלכלות זמנו בקניינים גשמיים בעולם ארעי וחולף (דרש משה' דרוש כב).

האמונה - יסוד מצות ספה

ה'שפת אמת' (סכות תרמ"ה) מבאר כי יסודה של מצות הספה הוא השרשת האמונה בה. לפיכך מורה התורה לאדם בעת אספת היבול לביתו לצאת מדירתו הקבועה ולשבת בספת עראי, שעל ידי כך יזכר ויפנים לבל ישים מבטחו בעשרו ובנכסיו כי אם בה' לבדו.

משום כך אף תקנו חכמים לומר את בקשות "הושענא" בעת ההקפות בחג הסכות, כדי להשריש בלב האדם לבל ישים בטחונו בכחו וברכושו, כי אם בה' לבדו. כמו כן אף מצות נסוף המים בחג הסכות מרמזת לאדם לשפך לבו כמים בתפלה ובבקשה.

כך מפרש הרבי מאז'רוב, בעל ה'באר משה' (אמר עמ' תעא), את לשון הפיוט (שחרית יום ב' דסכות): "בל תהי מצות ספה בעיניך קלה כי כנגד כל מצוות דת חקותיה שקולה"; מנין למד הפיוט שמצות ספה שקולה כנגד כל מצוות התורה? אלא שמצות האמונה כוללת את כל מצוות התורה, ככתוב (תהלים קיט פו): "כל מצותיך אמונה" (ראה ח"א מהרש"א מכות כד א), ולכך מצות ספה שייסודה אמונה, שקולה כנגד כל מצוות התורה.

לכבוד מערכת ו'כל מאמינים' בראשות מו"ק הרבנים על פני תבל, הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א.

ברכות שמים על מפעלכם הנאדר בקדש ועל הגליון הנכבד המקדש להאדרת מצות ענית אמן.

על סגולותיה ומעלותיה של מצות ענית אמן אך למותר להאריך. בספרי חז"ל - בגמרא, במדרשים ובספר הזהר הקדוש, כבר האריכו חכמינו לתאר את גדל שכו"ל של העונה אמן, ומאידך גיסא, את חמור עוונות של מי שאינו נזהר בה. אף בספרי גדולי הראשונים והאחרונים נפר עד כמה העניקו מקום של כבוד למצוה רבה זו.

ועל של עתה באתי, באשר עלה בדעתי להביא רמז נפלא לסגלת ענית אמן, מלשון האחול שנוהגים לאחל איש לרעהו לאחר יום הכפורים: "פתקא טבא", שראשי וסופי תבותיו [פא; טא; א] הם בגימטריה 'אמן'. מעתה צ"א ולמד כי זכות ענית אמן עומדת לו למקפיד על מצוה לזכות ל"פתקא טבא".

בברכת כהנים באהבה,

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס 'גם אני אודך'

ו'פרדס יוסף החדש' על המועדים

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

שיערי גן עדן

מעלת ענית אמן במשנת בעל ההלואה

בית הקברות היהודי במנטובה

הרמ"ז

ט"ז בתשרי תנ"ח

רבי משה זכות נולד לאביו רבי מרדכי בשנת שפ"ה באמסטרדם, וכבר בילדותו נפר היה כי לגדלות נוצר. אחר שלמד תורה מפי רבי שאול מורטירה, רבה של אמסטרדם, גלה למקום תורה לפוזנא שבפולין, שם למד תורה מפיו של רבי יצחק מפוזנא, ואחר נסע לאיטליה, שם למד קבלה מפי רבי בנימין הלוי, תלמיד תלמידו של רבי חיים ויטאל.

החל משנת ת"ה שמש הרמ"ז כרב בוונציה, ולאחר עשרים ושמנה שנים, בשנת תל"ג, נקרא לשמש כרבה של מנטובה. ביום טוב שני של סכות, ה"א תנ"ח, הסתלק הרמ"ז במנטובה ושם מנוחתו כבוד.

מלבד שנועד לדורות פירושו לספר הזהר ובחבריו נוספים שחבר, זכה הרמ"ז להעמיד תלמידים הרבה. וכך מתארו תלמידו רבי בנימין הכהן ויטאלי (הרב"ן) בהספדו המובא בספרו 'גבול בנימין' (ח"ב דרוש מ"ח): "והצדיק הזה אשר אנו עוסקים בהספדו, איש שהכל בו; מקרא, בקי בכתוב ובפרט בחכמת הדקדוק, אין כמוהו בפלג משנה שהיו לו בעל פה וגם חדש בהם כמה חדשים כנודע, בקי בכל המדרשות, ודורש טוב לעמו בדברי הגדה המתשבים על הלב. גם היה בקי בחדרי הגמרא עוקר הרים בפלפולו. ועל הכל שהיה מקבל גדול שחדש כמה דברים במאמרי הזהר על פי הקדמות נכונות לדברי האר"י ותלמידיו."

ברכות השחר בצותא

בפרושו לזהר (גילף רפה ב) מעיד הרמ"ז על עצמו שהיה נוהג לשמע מדי בקר ברכות השחר מפי מתפללי בית מדרשו כדי להשלים את המכסה היומית של ענית תשעים אמונים על ברכות, ומוסיף וכותב כי מנהג זה הוא "מנהג ותיקון בארץ ישראל, וגם הרב פסקו בשלחן ערוך (או"ח ו ד)".

ברכה, טובה ושומחה

הזהר הק' (שם) כותב: "וכאשר ישראל למטה שומרים עצמם לענות אמן ולכון לבם כמו שצריך, כמה פתחי ברכות פתוחים למעלה, כמה טוב נמצא בכל העולמות, כמה שמחה היא בכל".

הרמ"ז פירושו לזהר מביא רמז לדברי הזהר שענית אמן בכונה מעוררת שלוש הטבות: ברכה, טובה ושומחה, מכך שאמן במלוואה [אל"ף מ"ם נון] היא בגימטריה מאתיים תשעים ושבע, בגימטריה של המלים: ברכה, טובה, גילה [=שמחה].

פתיחת שיערי תפלה

על דברי הזהר הק' (שם) שתפלתו של העונה אמן מתקבלת, מפרש הרמ"ז: "כיון שפיהם נתקדש בענית אמן ובכונה, לכן הבל שלהם עולה ובוקע כל מסכים".

גיליון מס' 532 חג הסוכות
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

אבינו מלכינו פתח שערי רחמים,
רפואות וישועות בזכות
רבינו נחמן בן פיגא מברסלב
זכותו יגן עלינו ועל כל בית ישראל
נלב"ע ח"י תשרי תקע"א
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"יו"ט א' דסוכות שחל בשבת"

ואוכל ושותה בזמן, ושר בזמן... ובשאר הזמנים הוא לומד. (ראה ישר).

חשש חסר כשיו"ט ראשון חל בשבת

שנה אחת כשחל יו"ט ראשון של חג בשבת, באתי לרבינו זצ"ל בערב שבת עם שאלה על האתרוג, ורבינו זצ"ל הסתכל, ואמר לי, הרי השנה חל יו"ט ראשון בשבת, וכעת כבר יום ו', והרי כתוב בגמ' עירובין (מ"ג ב') שאליהו לא יבא בע"ש, וא"כ השנה אין אתרוג ביו"ט ראשון ובשאר ימים הרי אין פסול חסר, ואמרת לפניו מה שאמרו בשם מרן הגר"י זצ"ל, שאמר לבעל השבט הלוי זצ"ל בהיותו בזכרון מאיר, בשבע ברכות לבנו הגר"מ זצ"ל, שאנחנו פוסקים כמו הסדור שאחכה לו בכל יום גם בשבת, וכבר יבא אליהו וישיב גם קושיא זו מהגמ', ואמר רבינו זצ"ל, אם בגמ' כתוב שלא יבא אז לא יבא, ומה שאמרים אחכה בכל יום אי"ז קושיא, כי לא כתוב אחכה בכל יום שיבא 'היום', רק אחכה בכל יום שיבא בעתו ובזמנו, וכמו אמא המחכה לבנה שישוב מהישיבה, ויודעת שלא יבא רק בסוף הזמן או בשבת, אבל כל השבוע מחכה לעת שיבא, והכא נמי לשועתך קיינו כל היום, שיבא בעתו ובזמנו בב"א.

אולי אליהו אצל הרב שך...

והנה בגמ' בעירובין שם אמרו קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא משיח נמי לא אתי, במעלי שבתא לישתרי, ומשני אליהו לא אתי, משיח אתי. דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל. ומבואר דמשיח יכול לבא גם בערב שבת, ושפיר א"א תחנון גם בע"ש. ובמסכת סנהדרין (צ"ח א') אמר ליה ריב"ל למשיח לאימת אתי מר, אמר ליה היום. אתא לגבי אליהו. אמר ליה שקורי קא שקר בי, דאמר לי היום אתינא, ולא אתא, אמר ליה הכי אמר לך היום אם בקלו תשמעו, ומבואר דמשיח יכול לבא בכל יום גם בשבת, והיינו באחישה כמש"כ התומים בכללי ס"ס (ס"י ק"י) שרק בגאולה בעתה יבא אליהו תחילה אבל בגאולה של אחישה יכול לבא גם ללא ביאת אליהו תחילה, [אמנם בגמ' עירובין מבואר דבסתמא אי"צ לחוש לכך ולכן מותר בשבת ביין מי שנדר ביום שבת דוד בא, אך נראה בגמ' דכ"ז כשיבא קודם משיח אבל באחישה במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד גם בע"ש]. ועי' במסכת עירובין (שם) דאמר קרא הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו', ולכן שרי בשבת ביין מי שנדר ביום שבת דוד בא, דהא לא אתא אליהו מאתמול. ופריך אי הכי, בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי, דהא לא אתא אליהו מאתמול, אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא. הכא נמי לימא לבית דין הגדול אתא, וזכורני שפעם בסעודת שבת אמר רבנו זצ"ל בערגה, אולי יבא משיח היום, ושאלו הרי בגמ' מבואר שלא יבא בשבת אם לא בא אליהו אתמול לבי"ד הגדול, ואמר אולי כבר בא אצל מרן הגרא"מ שך זצ"ל שהוא כבי"ד הגדול.

ונשאל רבנו זצ"ל בענין מה שמצינו זמנים שקבעו לביאת המשיח כגון ניסן ומוצאי שביעית צ"ע והרי אחכה בכל יום שיבוא, והשיב, יש חילוק בין בעתה לבין אחישה, ועוד נשאל שם בענין זמנים שקבעו חז"ל שאין משיח בא כגון שישי ושבת, והרי אחכה לו בכל יום שיבא, והשיב בכל יום ר"ל בכל יום שראוי לבא, חוץ מימים אלו, והוסיף שדוקא אליהו לא בא בע"ש, אבל משיח יכול לבא כמבואר בגמ', (דולה ומשקה).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

לקבל תוספת יו"ט ללא תוספת שבת

כתב רבינו זצ"ל, דיום טוב שחל בשבת מסתבר שאי אפשר לקבל תוספת יו"ט ולא של שבת (מועדי הגר"ח ח"א תשובה קצ"ג). ואמר רבינו זצ"ל, מה שטען העמק ברכה (עמוד ס"ו תוספת שבת ויו"ט) שאם הוא רק תוספת על שבת מלאכה, אפשר גם במקצת מלאכות, זה אינו מוכרח, ד"ל דמ"מ צריך את כל המלאכות, וא"א לחלק קבלתו בין שבת ליו"ט דיום א' אין מתחלק, ובקבלת תוספת יו"ט יש ממילא גם קבלה לשבת, ואף שיו"ט קיל יותר משבת מ"מ לא שייך לכו"ע לחלק קבלת מלאכות יו"ט ולא שבת, (דרך שיחה ח"ב עמוד רע"ד).

הדליקה נרות רק עבור יו"ט

נשאל רבינו זצ"ל, לגבי יו"ט שחל בשבת, וטעו בברכה בהדלקת הנר וברכו רק על נר יום טוב ולא שבת האם תחזור בהדליק ולברך, והשיב, כמדומה שחזרת, וצ"ע, (מועדי הגר"ח ח"א תשובה ר"ה) ונשאל רבינו זצ"ל, בהא דביו"ט שחל בשבת אומר של שבת ושל יו"ט, ומ"ט אין בהא משום אין חותמין בשתיים, והשיב, וז"ל שבת בכלל יו"ט ע"ש, ובר"ה שאומר יום הזכרון ל"ש זה, (ענפי משה יו"ט), אם טענתה והדליקה רק עבור שבת אם זה קודם השקיעה יחזור הבעל וידליק ללא ברכה, (שמענו כן ראינו).

שירה בשבת ויו"ט ושמחת בית השואבה

שמעתי מרבינו זצ"ל שמרן החזון איש זצ"ל היה סועד עם משפחת גיסו, מרן הקה"י זצ"ל ובני משפחתו בסעודות שבת ויו"ט, כשהיו דרים בסמיכות אליו, ואביו מרן הקה"י זצ"ל היה מאריך בשירות ותשבחות, ובשבתות היה מרן החזו"א יוצא לחדר סמוך ללמוד כשהאריכו על שולחנם, וחזר לסוף שיר המעלות כשאמרו 'בא יבא ברין', ובשבת שאין חיוב שמחה לא היה מקפיד כ"כ שישירו כולם, אבל ביו"ט לא היה מותר לילדים משום שמחת יו"ט, ורבינו זצ"ל היה מרבה בשירי יו"ט וגם בראש השנה היה שר הרבה זמירות, ואמר שהמשנ"ב (ס"י תקצ"ז סק"א) הכריע דיש מצות שמחה גם בר"ה, והתחיל בעצמו כמה שירים : ויעשו כולם אגודה אחת, ושמחת בחגך, אתה בחרתנו, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"י ס"י כ"ד), ובשמחת בית השואבה במוצאי חג היה מתחיל לשיר וטהר לבנו לעבדך באמת, ואמר לי ששר זה בסוכות כי כ' מהאריז"ל שזה ראשי תיבות לולב.

שירה בשמחת תורה ומחאות כף

רבינו זצ"ל היה מרקד בהקפות עם הס"ת ומוחה כף כנגד המשוררים, ואמר שבילדותו מחה כף בשינוי, כי אביו מרן הקה"י זצ"ל החמיר שלא למחות כפים בשמחת תורה רק בשינוי, ור' צבי כגן היה מכריז במנין של מרן החזו"א: 'אסור למחוא כפים אלא בשינוי, וכל המשנה ידו על התחתונה', דהיינו, שמשנים שלא למחות כף אל כף כנהוג כף כנגד כף אלא יש למחות רק על גב היד בשינוי, ומרן החזו"א אמר לר"צ כגן, שעפ"י דין בשמחת תורה אין צריך לעשות בשינוי, וגם לי אמר כך, (להדבק ח"ב עמוד קמ"ד).

מתמיד זה מי ששר בזמן ולומד בזמן

כשנחלש רבינו זצ"ל, היה מרקד בשמחת תורה עם הס"ת רק בהקפה הראשונה ואח"כ יושב כשאוחז ס"ת קטן בידו, ופעם בשמחת תורה כשישב במקומו וראה שאני ג"כ עומד על ידו ולא מרקד מספיק, קרא לי, ואמר, אתה יודע מה זה מתמיד, אני יגיג לך, מתמיד זה מי שהולך לישון בזמן, קם בזמן, מתפלל בזמן,

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעז"ה

פרשת נח - מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל (גלב"ע שמחת תורה)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון ר' זלמן דרורי זצ"ל רב דביהמ"ד 'חמדת צבי' (גלב"ע י"ב תשרי תשס"ב)

רבינו יוצא משמחת ברית מילה כשלצידו רבי זלמן ז"ל

שיעורי ר' אלחנן וסרמן

בילדותו והוא כבן י"ד למד ר' זלמן אצל הגה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד ואצל הגאון רבי דוד רפפורט בעל 'מקדש דוד' הי"ד בברנוביץ, ושמע אצלם

שיעורים על מסכתות חולין פסחים ובבא בתרא, ורשם את השיעורים. כעבור שנים רבות ביקשו ממנו להדפיס את השיעורים לתועלת בני התורה שצמאים לכל דבר חידוש, ואכן הוא סידר את זה להדפסה.

ובאותם שיעורים היה רבי אלחנן מזכיר מראי מקומות רבים מגמרא ורמב"ם וראשונים, וכן אחרונים כמו רבי עקיבא איגר ועוד, וקודם הדפסת השיעורים היה הכרח לציין את כל אותם המקומות.

ורבי זלמן ביקש מבנו הגדול ר' מרדכי (שהיה אז בחור) שיחפש בעצמו וישלים את המראי מקומות, ואכן חיפש ומצא את הרוב, אלא שהיה חסר עדיין כמה עשרות ציונים נוספים.

רבי זלמן הגה רעיון פשוט: הוא ביקש מרבינו שיואיל לשבת עם בנו ולמצוא לו המראי מקומות, ורבינו הסכים וקבע לו יום ושעה מאוחרת בלילה, שיבוא עם המחברות.

ואת המשך הדברים תיאר לנו הבן שליט"א: "הגעתי אכן בשעת הלילה שנקבעה לי, בשנים ההם ביתו של רבינו היה צר מהכיל, וילדיו ישנו על מטות צפופות בחדרי הבית, עברתי בין המזרונים והתיישבתי לידו."

"ואז אמר לי בחביבות, נו נראה מה לא מצאת."

"והתחלתי לשאול אותו מהמחברת שיעורים, היכן מופיעה גמרא זו, ותיכף ענה בעל פה, מסכת פלונית ודף אלמוני. וכך אמר בעל פה גמרא אחר גמרא, והשלים את כל המקומות שהיו חסרים.

"אחרי זה שאלתי מקומות שונים ברמב"ם, ולא רצה לענות בעל פה, אלא אמר מיד היכן זה ותוך כדי דיבור מיד פתח את הרמב"ם הקטן שהיה לו, ואמר לי תסתכל זה כאן, וכך הראה לי בדיוק איפה כל דבר."

כך ישבנו כשלושים וחמש דקות, ובזה הוכן הספר לדפוס". [ושם הספר 'קובץ ענינים']

לא ויתר על מצות הניחום

בפטירת של רבי זלמן, הגיע רבינו לנחם את בניו, וסיפר נהגו רבי ישעי אפשטיין, שרבינו הגיע לנחם בערב יום טוב של סוכות, והתקשה מאוד לעלות במדרגות הבית וראו עליו מאמץ מיוחד, ורבי ישעי' שאל אם הוא חש בטוב ואולי יוותר על מצות הניחום אבל רבינו לא אבה לוותר על זה.

ולמחרת התברר שרבינו עבר 'אירוע מוחי' ואושפז אה"כ בבית החולים כמה שבועות. בעת הניחום התבטא רבינו בביטוי נדיר ואמר שהוא ידע ללמוד, והוסיף כי "רבי זלמן היה כל כך גדול, שהוא בעצמו לא ידע עד כמה הוא גדול".

תמונה נדירה - ערב סוכות תשס"ב

רבינו בעת ניחום אבלים, כאשר שעות ספורות לאחר מכן נודע כי באותו הזמן היה בעיצומו של 'אירוע מוחי' שעבר עליו

בקשה מהקוראים שיחיו

הנה לאחר החגים יכנס המדור לשנתו השלישית (!!!) כאשר עד היום זכינו לכתוב על הקשר של רבינו, שיחו ושיגו עם למעלה משבעים גדולי תורה ויראה של הדור האחרון ושל הדורות הקודמים, ועוד היד נטויה בעז"ה להמשיך לכתוב.

ובאנו בבקשה למי שיכול לשלוח עובדות ופניני הלכה או מעשים הידועים לו מכלי ראשון מרבינו עם גדולי ישראל, וכן תמונות, מסמכים, התכתבויות וכדו' יועיל נא לשלוח לנו לזכות את הרבים ותבוא עליו ברכת ה' וכל טוב.

ראה למרחוק

מספרים ילדיו שיחיו של רבי זלמן, שכבר מילדותם, בעוד רבינו היה אברך צעיר בכולל 'חזון איש', היה אביהם מחדיר בהם הערכה גדולה לרבינו ואומר להם 'דעו לכם הוא עוד יהיה לגדול הדור והכל ילכו על פיו'. וכך נהג הוא בעצמו, למרות שהיה מבוגר ממנו במספר שנים ביטל עצמו מכל וכל, והיה מרבה לבוא אליו לשאלות, עצות וברכות.

ובזמנו הרבה התפלאו, והיו גם שלגלו על זה, אבל כעבור שנים הכל ראו שרבי זלמן אכן צדק (ובאמת רבי זלמן ז"ל זכה וכל בניו התלמידי חכמים היו דבוקים ברבינו ותמיד באים לשאול כל דבר את פיו, קטן כגדול).

משמאל לימין: רבי מרדכי דרורי שליט"א ראש ישיבת 'חמד', רבינו, רבי זלמן דרורי

אמונת חכמים

אחד מנכדיו של רבי זלמן לא נפקד בזרע של קיימא כמה שנים לאחר נישואיו. רק זלמן פנה מעצמו להזכיר את שמו אל רבינו, שבירכו "עוד יהיו לך ילדים".

כעבור תקופה ארוכה, והברכה עוד לא התקיימה, התבטא ר' זלמן בפני אחד מבני המשפחה, "על פלוני אני לא דואג. הרי רבי חיים בירך וזה יתקיים". ואכן כך הוה, כמה שנים אח"כ נפקד בפרי בטן (מנכדו הג"ר אליהו גולדברג).

חברותא לחומש ויקרא

בשנים שרבי זלמן שימש כמחנך בת"ת 'מרכז' בבני ברק, היה מרבה לשאול את רבינו בנושאים שלימד, ותמיד רצה שמשנתו תהיה סדורה לו, ובכל ספק תורני שהתעורר לו היה ממחר לרבינו כדי שישב את הדברים. וסיפר בנו רבי מרדכי, שכשלימד את פסוקי הקרבנות בחומש ויקרא, ישב עם רבינו ולמדו כסדר את כל הפסוקים שקשורים לקרבנות ולמדו יחד כמעט כל חומש ויקרא יחד בעיון.

ובאחד הפעמים הגיע ר' זלמן ושאל שאלה, ורבינו אמר לו שיעיין אה"כ, ובאותו הערב הגיע אל ביתו של רבי זלמן לומר תשובה (מפי בנו רבי מרדכי שליט"א ראש ישיבת 'חמד').